

Lagrådsremiss

Aggressionsbrottet i svensk rätt och svensk straffrättslig domsrätt

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 15 april 2021

Morgan Johansson

Walo von Greyerz
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Att stärka den internationella straffrätten genom att bekämpa straffrihet och verka för lagföring av personer som begår allvarliga brott mot folkrätten är ett viktigt medel för att upprätthålla fred och säkerhet. Sverige har under lång tid varit starkt engagerat för att främja utvecklingen av den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter och för att stötta Internationella brottmålsdomstolen och dess verksamhet. Som ett led i detta arbete lämnar regeringen i lagrådsremissen förslag till lagändringar som krävs för att Sverige ska kunna tillträda de så kallade Kampalaändringarna avseende aggressionsbrott och vissa andra ändringar i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen. Det föreslås även att aggressionsbrott kriminaliseras i svensk rätt. För aggressionsbrott ska dömas den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande och som planerar, förbereder, inleder eller utför en aggressionshandling som till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning utgör en uppenbar överträdelse av Förenta nationernas stadga. Straffet ska vara fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år eller på livstid.

I lagrådsremissen föreslår regeringen även att lagstiftningen om svensk straffrättslig domsrätt förtydligas, moderniseras och anpassas till folkrätten genom att det införs ett nytt 2 kap. i brottsbalken med rubriken Om svensk domstols behörighet. Förslagen innebär bl.a. att svensk domstol ska vara behörig att döma över brott som har begåtts utomlands mot svenska medborgare och företag. Det föreslås också att huvudansvaret för prövningen av frågor om åtalsförordnande flyttas från regeringen till riksåklagaren samt att de omständigheter som särskilt ska beaktas vid en sådan prövning anges i lag.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Innehållsförteckning

1	Beslut	6
2	Lagtext	7
2.1	Förslag till lag om ändring i brottsbalken	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2014:408) om ändring i lagen (1998:1703) om ändring i brottsbalken	16
2.3	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	17
2.4	Förslag till lag om ändring i miljöbalken	19
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser	20
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott	22
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln	24
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott	25
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet	26
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg	28
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor	30
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (1982:963) om rymdverksamhet	31
2.13	Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)	32
2.14	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon	33
2.15	Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)	34
2.16	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt	35
2.17	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia	36
2.18	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner	37
2.19	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen	38
2.20	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall	40
2.21	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder	41

2.22	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet	42
2.23	Förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)	43
2.24	Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)	44
2.25	Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder	45
2.26	Förslag till lag om ändring i lagen (2012:179) om straff för olovlig befattningsmedel med klusterammunition.....	46
3	Ärendet och dess beredning	48
4	Aggressionsbrottet	49
4.1	Bakgrund och allmänna utgångspunkter	49
4.1.1	Romstadgan och Internationella brottmålsdomstolen	49
4.1.2	Förhållandet mellan Romstadgan och nationell rätt.....	50
4.1.3	Aggressionsbrottet.....	51
4.1.4	Ändringar i Romstadgan avseende krigsförbrytelser	54
4.2	Överväganden och förslag avseende ratificering av ändringar i Romstadgan.....	56
4.2.1	Godkännande av ändringar i Romstadgan	56
4.2.2	Behovet av lagändringar.....	62
4.3	Aggressionsbrottet i svensk rätt.....	64
4.3.1	Aggressionsbrott kriminaliseras i svensk rätt.....	64
4.3.2	Om aggressionshandlingen och den brottsliga gärningen.....	67
4.3.3	Osjälvtändiga brottsformer och förmans ansvar.....	74
4.3.4	Påföljd	77
4.3.5	Domsrätt	78
4.3.6	Krav på åtalsförordnande.....	81
4.3.7	Preskription	83
5	Svensk straffrättslig domsrätt.....	84
5.1	Bakgrund och allmänna utgångspunkter	84
5.1.1	Behovet av en reform	84
5.1.2	Utgångspunkter för en reform	85
5.1.3	Gällande rätt	86
5.2	En ny utformning av 2 kap. brottsbalken.....	92
5.2.1	Om svensk domstols behörighet.....	92
5.2.2	Domsrätt för brott som har begåtts i Sverige.....	93
5.2.3	Domsrätt med stöd av flaggstatsprincipen.....	97

5.2.4	Domsrätt på grund av anknytning till gärningsmannen.....	98
5.2.5	Domsrätt på grund av svenskt skyddsintresse.....	103
5.2.6	Universell jurisdiktion.....	104
5.2.7	Härledd jurisdiktion.....	107
5.2.8	Krav på dubbel straffbarhet.....	110
5.2.9	Betydelsen av en tidigare utländsk dom.....	114
5.2.10	Krav på åtalsförordnande.....	118
5.2.11	Folkrättsliga begränsningar samt utlämning och överlämnande.....	126
5.3	Straffrättslig domsrätt i författningar utanför brottsbalken och andra följdändringar.....	128
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	135
7	Konsekvenser av förslagen.....	136
8	Författningskommentar.....	138
8.1	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken.....	138
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:408) om ändring i lagen (1998:1703) om ändring i brottsbalken.....	158
8.3	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken.....	158
8.4	Förslaget till lag om ändring i miljöbalken.....	159
8.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.....	159
8.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott.....	162
8.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.....	163
8.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott.....	164
8.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet.....	164
8.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg.....	165
8.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:963) om rymdverksamhet.....	166
8.12	Förslaget till lag om ändring i jaktlagen (1987:259).....	167
8.13	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.....	167
8.14	Förslaget till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)....	167
8.15	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt.....	167
8.16	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia.....	168

8.17	Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen	168
8.18	Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall	169
8.19	Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder	170
8.20	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet	171
8.21	Förslaget till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)	171
8.22	Förslaget till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)	171
8.23	Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder	172
8.24	Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:179) om straff för olovlig befattning med klusterammunition.....	172
Bilaga 1	Sammanfattning Internationella brott och svensk jurisdiktion (SOU 2002:98)	174
Bilaga 2	Författningsförslag SOU 2002:98	175
Bilaga 3	Remissinstanser SOU 2002:98	199
Bilaga 4	Sammanfattning Åtalsförordnande enligt 2 kap. brottsbalken (Ds 2014:13)	200
Bilaga 5	Författningsförslag Ds 2014:13	201
Bilaga 6	Remissinstanser Ds 2014:13	209
Bilaga 7	Sammanfattning Aggressionsbrottet och ändringar i Romstadgan (SOU 2018:33)	210
Bilaga 8	Författningsförslag SOU 2018:33	215
Bilaga 9	Remissinstanser SOU 2018:33	217
Bilaga 10	Sammanfattning Aggressionsbrottet i svensk rätt och svensk straffrättslig domsrätt (SOU 2018:87)	218
Bilaga 11	Författningsförslag SOU 2018:87	225
Bilaga 12	Remissinstanser SOU 2018:87	257
Bilaga 13	Resolution RC/Res.5	258
Bilaga 14	Resolution RC/Res.6	262
Bilaga 15	Resolution ICC-ASP/14/Res.2	269
Bilaga 16	Resolution ICC-ASP/16/Res.4	271
Bilaga 17	Brottskriterier	275

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (2014:408) om ändring i lagen (1998:1703) om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser,
4. lag om ändring i rättegångsbalken,
5. lag om ändring i miljöbalken,
6. lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott,
7. lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln,
8. lag om ändring i lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott,
9. lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet,
10. lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg,
11. lag om ändring i lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor,
12. lag om ändring i lagen (1982:963) om rymdverksamhet,
13. lag om ändring i jaktlagen (1987:259),
14. lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon,
15. lag om ändring i fiskelagen (1993:787),
16. lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,
17. lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia,
18. lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner,
19. lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,
20. lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall,
21. lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder,
22. lag om ändring i lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet,
23. lag om ändring i luftfartslagen (2010:500),
24. lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696),
25. lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder,
26. lag om ändring i lagen (2012:179) om straff för olovlig befattning med klusterammunition.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken¹

dels att 2 kap. ska upphöra att gälla,

dels att 22 kap. 6 a och 6 b §§ och 35 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 2 kap., av följande lydelse.

2 kap. Om svensk domstols behörighet

Brott som har begåtts i Sverige

Behörighetens omfattning

1 § Svensk domstol är behörig att döma över brott som har begåtts i Sverige.

Ett brott anses ha begåtts i Sverige om gärningsmannen handlade här. I fråga om straffbar underlåtenhet anses brottet ha begåtts i Sverige om gärningsmannen borde ha handlat här eller befann sig här när han eller hon borde ha handlat. Om det för straffansvar krävs att gärningen medfört en viss effekt anses brottet ha begåtts i Sverige även i de fall effekten inträdde i Sverige eller, vid försök, enligt brottsplanen sannolikt skulle ha inträtt här.

Ett brott som utgör medverkan till någon annans brott anses ha begåtts i Sverige om den medverkande handlade här. I fråga om straffbar underlåtenhet anses brottet ha begåtts i Sverige om den medverkande borde ha handlat här eller befann sig här när han eller hon borde ha handlat. Om gärningsmannens brott anses ha begåtts i Sverige, anses den medverkandes brott också ha begåtts här.

Om det är ovisst var ett brott har begåtts, ska brottet anses ha begåtts i Sverige om det finns skälig anledning att anta att så är fallet.

¹Senaste lydelse av

2 kap. 1 § 1972:812

2 kap. 2 § 2020:173

2 kap. 3 § 2018:1310

2 kap. 3 a § 1976:20

2 kap. 4 § 1962:700

2 kap. 5 § 2017:497

2 kap. 5 a § 2003:1157

2 kap. 6 § 1972:812

2 kap. 7 § 1962:700

2 kap. 7 a § 1985:518

2 kap. 7 b § 2004:1000

2 kap. 7 c § 2009:1281

2 kap. 8 § 2003:1157.

Krav på åtalsförordnande

2 § Åtal för brott som avses i 1 § får i följande fall väckas endast om åtalsförordnande har meddelats, nämligen om brottet

1. har begåtts av en utlänning på ett utländskt fartyg eller luftfartyg och riktat sig mot en sådan utlänning eller mot utländskt intresse,

2. har begåtts av en utlänning i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning hos en annan stat eller en mellanfolklig organisation, om inte gärningsmannen genom vilseledande uppgifter, förklädnad eller på annat sätt har försökt dölja i vilken egenskap han eller hon har handlat,

3. har begåtts av en utlänning som saknar hemvist i Sverige men som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige,

4. har begåtts av en svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige som tjänstgör i en annan stats militära styrka och som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige,

5. är aggressionsbrott enligt 11 a § lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott eller försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott, eller

6. har riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättsskipning.

Beslut om åtalsförordnande enligt första stycket 1–5 fattas av regeringen. För beslut om åtalsförordnande enligt första stycket 6 tillämpas 8 §.

Brott som har begåtts utanför Sverige

Allmänna grunder för behörighet

3 § Svensk domstol är i följande fall behörig att döma över brott som har begåtts utanför Sverige:

Anknytningsfaktum

1. Svenskt fartyg m.m.

Behörighetens omfattning

Brott som har begåtts

- a) ombord på ett svenskt fartyg,
- b) ombord på ett svenskt luftfartyg,
- c) i tjänsten av befälhavaren eller någon annan som tillhörde besättningen på ett svenskt fartyg eller luftfartyg, eller
- d) på en inrättning som med stöd av lag har tillkommit i Sveriges ekonomiska zon eller på Sveriges kontinentalsockel.

2. Svensk gärningsman m.m.

Brott som har begåtts

- a) av någon som vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige,
- b) av någon som när åtal väcks för brottet är svensk medborgare eller har hemvist i Sverige,

- c) av någon som finns i Sverige och det på brottet enligt svensk rätt kan följa fängelse i mer än sex månader, eller
- d) i utövningen av ett svenskt företags näringsverksamhet och det är fråga om givande av muta, grovt givande av muta eller handel med inflytande enligt 10 kap. 5 d § 2.
3. Svenskt enskilt intresse
Brott som har riktat sig mot
- a) en svensk medborgare eller någon som har hemvist i Sverige, eller
- b) en svensk juridisk person.
4. Svenskt allmänt intresse
Brott som har
- a) riktat sig mot rikets säkerhet, allmän verksamhet eller annat av rättsordningen särskilt skyddat svenskt intresse, eller
- b) begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar svensk allmän ställning.
5. Härledd jurisdiktion
Brott som har begåtts av någon som befinner sig i Sverige, om
- a) en annan stat har begärt att lagföringen för brottet ska överföras till Sverige,
- b) en begäran från en annan stat om utlämning eller överlämnande för brottet har lämnats utan bifall, eller
- c) brottet omfattas av en internationell överenskommelse eller annan förpliktelse som är bindande för Sverige och enligt vilken det finns skyldighet att utan undantag pröva frågan om åtal om den misstänkte inte utlämnas eller överlämnas.
6. Vissa internationella brott
Brott som
- a) avses i lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott, dock inte aggressionsbrott enligt 11 a § eller försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott,
- b) avses i 13 kap. 5 a § (kapning och sjö- eller luftfartssabotage) eller försök till sådant brott,
- c) avses i 13 kap. 5 b § (flygplatssabotage) eller försök till sådant brott,
- d) avses i 15 kap. 4 b § (osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol),

- e) avses i 16 kap. 5 § (uppvigling) och som består i en omedelbar och offentlig uppmaning till att begå folkmord,
- f) avses i 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, samt 5 § samma lag,
- g) riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, eller
- h) omfattas av tortyrbegreppet enligt artikel 1 i Förenta nationernas konvention den 10 december 1984 mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller försök till sådant brott.

Särskilda bestämmelser om behörighet

4 § Särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet att döma över vissa brott som har begåtts utanför Sverige finns i

1. 29 kap. 13 § miljöbalken,
2. 14 § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln,
3. 10 kap. 10 § lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg,
4. 5 § lagen (1982:963) om rymdverksamhet,
5. 51 a § jaktlagen (1987:259),
6. 17 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon,
7. 49 § fiskelagen (1993:787),
8. 5 § lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia,
9. 6 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall,
10. 9 § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet,
11. 13 kap. 11 § luftfartslagen (2010:500),
12. 17 kap. 2 § radio- och tv-lagen (2010:696),
13. 2 § lagen (2012:179) om straff för olovlig befattning med klusterammunition, och
14. 17 § lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott.

Krav på dubbel straffbarhet

5 § I de fall som avses i 3 § 2, 3 och 5 är svensk domstol behörig endast om gärningen är straffbar även enligt lagen på gärningsorten (dubbel straffbarhet). Om brottet har begåtts på flera staters område är kravet på dubbel straffbarhet uppfyllt om gärningen är straffbar enligt lagen på någon av gärningsorterna. Det får inte dömas till påföljd som är strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brottet enligt lagen på gärningsorten.

Första stycket gäller inte

1. om brottet har begåtts av någon som tillhör Försvarmakten på ett område där en avdelning av Försvarmakten befann sig,

2. om brottet har begåtts vid tjänstgöringen av någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell militär insats eller i internationell civil krishantering,

3. brott för vilket det lindrigaste straff som är föreskrivet enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer, och

4. brott som avses i

a) 4 kap. 1 a och 4 c §§ och 16 kap. 10 a § första stycket 1 och sjätte stycket eller försök till sådana brott,

b) 4 kap. 4 § andra stycket varigenom någon förmåtts att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 c § eller försök till sådant brott,

c) 6 kap. 1–6, 8, 9 och 12 §§ eller försök till brott enligt 6 kap. 1, 2, 4–6, 8, 9 och 12 §§, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,

d) 14 kap. 6 § eller försök till sådant brott,

e) 22 kap. 6 a §,

f) 22 kap. 6 b §,

g) 2 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor,

h) 5 § lagen (1982:963) om rymdverksamhet, eller

i) 8 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner.

Krav på visst straff

6 § Om brottet har begåtts på ett område som inte tillhör någon stat, är svensk domstol behörig endast om fängelse kan följa på brottet enligt svensk lag. Detta gäller inte i de fall som avses i 3 § 1.

Krav på åtalsförordnande

7 § Åtal för brott som avses i 3 och 4 §§ får väckas endast om åtalsförordnande har meddelats i enlighet med 8 §.

Ett sådant åtalsförordnande krävs dock inte om brottet

1. har begåtts ombord på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett sådant fartyg,

2. har begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar svensk allmän ställning,

3. har begåtts av någon som tillhör Försvarmakten på ett område där en avdelning av Försvarmakten befann sig,

4. har begåtts vid tjänstgöringen av någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell militär insats eller i internationell civil krishantering,

5. har begåtts i Danmark, Finland, Island eller Norge eller på fartyg eller luftfartyg i reguljär trafik mellan orter belägna i Sverige eller någon av dessa stater,

6. har begåtts mot svenskt intresse av en svensk, dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare eller av en utlänning med hemvist i Sverige, eller

7. är osann utsaga eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol.

Andra stycket gäller dock inte i fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

8 § Riksåklagaren beslutar om åtalsförordnande om inte annat är särskilt föreskrivet.

Vid denna prövning ska det särskilt beaktas

1. om ett åtal här i landet är förenligt med Sveriges folkrättsliga förpliktelser,

2. i vilken utsträckning brottsligheten eller den misstänkte har anknytning till Sverige,

3. om åtgärder för lagföring har inletts eller kommer att inledas i en annan stat eller vid en internationell domstol, och

4. vilka faktiska möjligheter det finns att utreda brottet och lagföra den misstänkte här.

När det gäller brott som har begåtts utomlands av någon som vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige eller, när åtal väcks för brottet, är svensk medborgare eller har hemvist i Sverige, får riksåklagaren överlämna prövningen till en annan allmän åklagare.

Om det finns anledning att anta att prövningen har särskild betydelse för Sveriges utrikes- eller säkerhetspolitik och riksåklagaren bedömer att det inte finns hinder mot att väcka åtal, ska riksåklagaren med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för beslut.

Betydelsen av en tidigare utländsk dom

Utländsk dom som hinder för svensk domstols behörighet

9 § Har frågan om ansvar för brott prövats genom en dom som har meddelats av annan domstol än svensk domstol och som fått laga kraft, får den tilltalade inte lagföras i Sverige för en gärning som omfattats av prövningen.

Om inte annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, får dock lagföring ske om

1. den tilltalade har frikänts från ansvar på den grunden att gärningen inte utgjorde brott enligt den lag som domstolen tillämpade,

2. verkställighet av den utdömda påföljden inte pågår av någon annan anledning än att påföljden redan har verkställts i sin helhet eller bortfallit enligt den lag som är tillämplig för verkställigheten,

3. lagföringen gäller brott som avses i 1 § eller 3 § 4, såvida inte den tidigare lagföringen har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen har utlämnats eller överlämnats från Sverige för lagföring,

4. den tidigare lagföringen eller domen uppenbart står i strid med svenska allmänna rättsprinciper, eller

5. sådana förhållanden föreligger som enligt 58 kap. 3 § rättegångsbalken kan föranleda resning till men för den tilltalade.

Krav på åtalsförordnande

10 § Åtal för brott som avses i 9 § får väckas endast om åtalsförordnande har meddelats i enlighet med 8 §.

Beaktande av utländsk påföljd

11 § Om någon döms i Sverige för en gärning som avses i 9 § ska det vid bestämmande av påföljd tas skäligen hänsyn till verkställighet av tidigare utdömd påföljd som den tilltalade undergått till följd av den tidigare lagföringen. Frihetsberövande till följd av den tidigare lagföringen ska om möjligt i sin helhet räknas av från böter eller fängelse.

I de fall som avses i första stycket får det dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet eller påföljden helt efterges.

Övriga bestämmelser

Folkrättsliga begränsningar

12 § De begränsningar av svensk domstols behörighet och tillämpligheten av svensk lag som följer av allmän folkrätt eller av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige ska iakttas.

Utlämning och överlämnande

13 § I fråga om utlämning och överlämnande finns särskilda föreskrifter.

Villkor som ställs upp vid utlämning eller överlämnande från en annan stat till Sverige ska iakttas.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 kap.

6 a §²

Den som

1. utvecklar, producerar eller på annat sätt förvärvar, lagrar eller bibehåller kemiska vapen eller överför, direkt eller indirekt, kemiska vapen till någon,

2. använder kemiska vapen,

3. deltar i militära förberedelser för användning av kemiska vapen, eller

4. använder ämnen för kravallbekämpning som en metod för krigföring döms för olovlig befatning med kemiska vapen till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser*.

4. använder ämnen för kravallbekämpning som en metod för krigföring döms för olovlig befatning med kemiska vapen till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *vissa internationella brott*.

Som kemiska vapen enligt första stycket 1–3 ska anses sådant som definieras som kemiska vapen i Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömande* av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen varit ägnad att i väsentlig grad bidra till utveckling, produktion eller spridning av kemiska vapen eller till att sådana vapen används mot människor.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt ska *det* särskilt beaktas om gärningen varit ägnad att i väsentlig grad bidra till utveckling, produktion eller spridning av kemiska vapen eller

² Senaste lydelse 2014:407.

till att sådana vapen används mot människor.

6 b §³

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor (truppminor), döms för olovlig befattning med minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser*.

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor (truppminor), döms för olovlig befattning med minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *vissa internationella brott*.

Första stycket gäller endast minor som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.

Sådan befattning med minor som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömning* av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt ska *det* särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

35 kap.

2 §⁴

Bestämmelserna i detta kapitel om bortfallande av påföljd gäller inte för

1. mord eller dråp enligt 3 kap. 1 eller 2 §,

2. våldtäkt eller grov våldtäkt enligt 6 kap. 1 § första eller tredje stycket, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,

3. våldtäkt mot barn eller grov våldtäkt mot barn enligt 6 kap. 4 §,

4. brott enligt 2 § första eller tredje stycket lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,

5. folkmord, brott mot mänskligheten *eller* grov krigsförbrytelse enligt 1, 2 eller 11 § lagen (2014:406) om straff för *folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser*,

5. folkmord, brott mot mänskligheten, grov krigsförbrytelse *eller aggressionsbrott* enligt 1, 2, 11 *eller 11 a* § lagen (2014:406) om straff för *vissa internationella brott*,

³ Senaste lydelse 2014:407.

⁴ Senaste lydelse 2020:173.

6. terroristbrott enligt 3 § 1 eller 2 jämförd med 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, eller

7. försök till brott som avses i 1, 5 eller 6.

Har någon begått brott som avses i första stycket innan han eller hon fyllt tjuogoett år, gäller dock bestämmelserna om bortfallande av påföljd i detta kapitel.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:408) om ändring i lagen (1998:1703) om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 22 kap. 6 c § brottsbalken i stället för lydelsen enligt lagen (2014:408) om ändring i lagen (1998:1703) om ändring i brottsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2014:408

Föreslagen lydelse

22 kap.

6 c §

Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprovsprängning eller någon annan kärnsprängning döms för *olovlig kärnsprängning* till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser*.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömande* av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen haft stor betydelse för kärnsprängningen eller om gärningen inneburit fara för människor eller för egendom av särskild *betydenhet*.

Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprovsprängning eller någon annan kärnsprängning döms för *olovlig kärnsprängning* till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *vissa internationella brott*.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt ska *det* särskilt beaktas om gärningen haft stor betydelse för kärnsprängningen eller om gärningen inneburit fara för människor eller för egendom av särskild *betydelse*.

2.3 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 1 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

1 §¹

Laga domstol i brottmål är rätten i den ort, där brottet *förövades*. Brott anses *förövat* å den ort, där *den brottsliga handlingen företogs, och, om brottet fullbordades eller, vid försök, det tillämnade brottet skulle hava fullbordats å annan ort, även å den orten. Förövades brottet å orter under skilda domstolar, äge de lika behörighet. Har det skett å svenskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom riket, vare även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget eller luftfartyget först ankommer eller där han gripits eller eljest uppehåller sig, behörig.*

Är, *då åtal väckes*, ovisst, var brottet *förövades*, *må åtal upptagas* av rätten i någon av de orter, där det kan *antagas hava* skett, eller i den ort, där den misstänkte gripits eller *eljest* uppehåller sig.

Åtal för brott *må ock upptagas* av den rätt, där den misstänkte *skall* svara i tvistemål i allmänhet, eller rätten i den ort, där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt

Laga domstol i brottmål är rätten i den ort där brottet *begåtts*. *Ett* brott anses *ha begåtts på* den ort där *gärningsmannen handlade. I fråga om straffbar underlåtenhet anses brottet ha begåtts där gärningsmannen borde ha handlat eller där han eller hon befann sig när han eller hon borde ha handlat. Vid tillämpning av straffbestämmelser enligt vilka gärningen ska ha medfört en viss effekt anses brottet ha begåtts på den ort där effekten inträdde eller, vid försök, enligt brottsplanen sannolikt skulle ha inträtt. Begicks brottet på orter under skilda domstolar, har de lika behörighet. Har det skett på svenskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom landet, är även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget eller luftfartyget först ankommer eller där han eller hon gripits eller annars uppehåller sig, behörig.*

Är *det, när åtal väcks*, ovisst var brottet *begåtts*, *får åtal tas upp* av rätten i någon av de orter, där det kan *antas ha* skett, eller i den ort, där den misstänkte gripits eller *annars* uppehåller sig.

Åtal för brott *får också tas upp* av den rätt, där den misstänkte *ska* svara i tvistemål i allmänhet, eller rätten i den ort, där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

¹ Senaste lydelse 1957:299.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.4 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 29 kap. 13 § miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 kap.

13 §¹

Den som begått brott enligt 8 § första stycket 12 döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig. Har brottet förövats i Sveriges ekonomiska zon, får åtal väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Svensk domstol är behörig att döma över brott enligt 8 § första stycket 12 även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken. Har brottet begåtts i Sveriges ekonomiska zon, får åtal väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet begicks.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

¹ Senaste lydelse 2010:742.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser

dels att rubriken till lagen samt 16 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 11 a och 17 §§, och närmast före 11 a och 17 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser

Lag om straff för vissa internationella brott

Aggressionsbrott

11 a §

För aggressionsbrott döms den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande och som planerar, förbereder, inleder eller utför en aggressionshandling som till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning, utgör en uppenbar överträdelse av Förenta nationernas stadga.

Med aggressionshandling avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på något annat sätt som är oförenligt med Förenta nationernas stadga.

Straffet är fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid.

16 §¹

För försök, förberedelse eller stämpling till och underlåtenhet att avslöja eller förhindra folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelse döms det till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

För försök, förberedelse eller stämpling till och underlåtenhet att avslöja eller förhindra folkmord, brott mot mänskligheten, *aggressionsbrott* och

krigsförbrytelse döms det till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

I fråga om aggressionsbrott kan endast den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande dömas till ansvar enligt första stycket. Detsamma ska gälla för ansvar enligt 23 kap. 4 § brottsbalken.

Domsrätt över aggressionsbrott

17 §

Svensk domstol är behörig att döma över aggressionsbrott som har begåtts utanför Sverige eller försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott i de fall som avses i 2 kap. 3 § 1, 2 a och b och 4 brottsbalken. Svensk domstol är också behörig att döma över aggressionsbrott om den aggressionshandling som ligger till grund för brottet har begåtts av en stat gentemot vilken de ändringar i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen som har skett genom resolution RC/Res.6 har trätt i kraft vid tiden för brottet.

Åtal för brott enligt första stycket får väckas endast efter förordnande av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

Härigenom föreskrivs att 10 § lagen (1957:668) om utlämning för brott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §¹

Har i fråga om den som begärs utlämnad här i riket meddelats dom beträffande det uppgivna brottet eller med stöd av 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan författning meddelats beslut att inte åtala för brottet, får utlämning för det brottet inte beviljas.

Utlämning får inte heller beviljas, om straff för brottet skulle vara förfallet enligt svensk lag.

Har fråga om ansvar för brottet prövats genom *lagakraftägande* dom, *meddelad* i en annan stat än den som gjort framställning om utlämning, och *är* brottet *förövat* i den först nämnda staten eller har denna stat tillträtt den europeiska utlämningskonventionen den 13 december 1957 eller en överenskommelse som avses i 2 kap. 5 a § *fyärde* stycket brottsbalken eller har den staten slutit särskilt avtal med Sverige om utlämning för brott, får den som begärs utlämnad inte utlämnas för det brottet,

Har fråga om ansvar för brottet prövats genom *en dom som har fått laga kraft och som meddelats* i en annan stat än den som gjort framställning om utlämning, och brottet *har begåtts* i den först nämnda staten eller har denna stat tillträtt den europeiska utlämningskonventionen den 13 december 1957 eller en överenskommelse som avses i 2 kap. 9 § *andra* stycket brottsbalken eller har den staten slutit särskilt avtal med Sverige om utlämning för brott, får den som begärs utlämnad inte utlämnas för det brottet,

1. om han eller hon har frikänts från ansvar,
2. om han eller hon har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,
3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller
4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den stat där domen meddelats.

Tredje stycket gäller inte i fråga om brott, som har förövat i den stat som gjort framställning om utlämning eller mot denna stat eller menighet eller allmän inrättning i den staten, *eller brott, som avses i 2 kap. 3 § 6 eller 7 brottsbalken*, såvida inte lagföringen har skett på begäran av den stat som gjort framställning

Tredje stycket gäller inte i fråga om brott, som har förövat i den stat som gjort framställning om utlämning eller mot denna stat eller menighet eller allmän inrättning i den staten, såvida inte lagföringen har skett på begäran av den stat som gjort framställning om utlämning eller

om utlämning eller efter det att den efter det att den som begärs
som begärs utlämnad har utlämnats utlämnad har utlämnats från
från denna stat för lagföring. denna stat för lagföring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som utom riket har begått brott som avses i 11 § döms, om han eller hon finns här, efter denna lag och brottsbalken samt vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § nämnda balk inte är tillämplig.

Har regeringen föreskrivit att sekretess enligt 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska gälla i verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden av denna lag, tillämpas första stycket också i fråga om den som röjer uppgifter vilka han eller hon till följd härav är skyldig att hemlighålla.

Åtal för brott som avses i 11 § första och tredje styckena får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den myndighet regeringen bemyndigar.

Föreslagen lydelse

14 §¹

Svensk domstol är behörig att döma över brott som avses i 11 § även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.

Röjer någon uppgift som han eller hon är skyldig att hemlighålla enligt föreskrift som gäller tillsyn enligt denna lag och som har meddelats med stöd av 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) tillämpas första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott

Härigenom föreskrivs att 7 och 13 §§ lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Framställningen får *ej* bifallas
1. om hinder mot lagföring här i landet *föreligger* enligt 2 kap. 5 a § brottsbalken,
2. om åtalspreskription har inträtt i den andra staten enligt dess lag innan framställningen *avläts*,
3. om åtalspreskription har inträtt enligt svensk lag innan framställningen mottogs,
4. om lagföringen skulle strida mot Sveriges internationella åtaganden, eller
5. om lagföringen skulle strida mot grunderna för rättsordningen här i landet.

Föreslagen lydelse

7 §

Framställningen får *inte* bifallas
1. om *det finns* hinder mot lagföring här i landet enligt 2 kap. 9 § brottsbalken,
2. om åtalspreskription har inträtt i den andra staten enligt dess lag innan framställningen *lämnades*,

3. om åtalspreskription har inträtt enligt svensk lag innan framställningen mottogs,

4. om lagföringen skulle strida mot Sveriges internationella åtaganden, eller

5. om lagföringen skulle strida mot grunderna för rättsordningen här i landet.

13 §

Har framställning från annan stat om överförande av lagföring bifallits, får åtal väckas här i landet, även om sådant förordnande som avses i 2 kap. 5 § eller 5 a § *tredje stycket* brottsbalken *ej* har meddelats.

För gärning som avses med framställningen *dömes* såsom för brott som enligt svensk lag motsvarar gärningen efter vad som sägs i 6 § andra stycket. Kan lagföringen ske här i landet endast med stöd av denna lag, får *ej ådömas* påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är stadgat för brottet enligt lagen i den andra staten.

Har framställning från *en* annan stat om överförande av lagföring bifallits, får åtal väckas här i landet, även om sådant förordnande som avses i 2 kap. 7 eller 10 § brottsbalken *inte* har meddelats.

För gärning som avses med framställningen *döms* såsom för brott som enligt svensk lag motsvarar gärningen efter vad som sägs i 6 § andra stycket. Kan lagföringen ske här i landet endast med stöd av denna lag, får *det inte dömas till* påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är stadgat för brottet enligt lagen i den andra staten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Verkställighet i Sverige av utländsk brottmålsdom får ske endast efter framställning av den främmande staten.

Framställningen får *ej* bifallas

1. om domen *ej* har *vunnit* laga kraft eller om påföljden *ej* får verkställas i den främmande staten,
2. om gärning som påföljden avser *ej* motsvarar brott enligt svensk lag eller gärningsmannen, om gärningen begåtts här i landet, på annan grund än som avses i 5 § 3 *ej* skulle ha kunnat *å dömas* påföljd för brottet,

3. om den dömda *ej* har eller tar hemvist i Sverige,

4. om verkställighet i Sverige skulle vara oförenlig med grunderna för rättsordningen här i landet eller annat väsentligt svenskt intresse,

5. om dom i mål om ansvar för gärning som påföljden avser har meddelats här i landet eller här utfärdat strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot för samma gärning har godkänts,

6. om fråga om ansvar för gärning som påföljden avser har prövats genom *lagakraftägande* dom i annan stat än den som har gjort framställningen och hinder mot lagföring för gärningen här i landet *till följd härav skulle ha förelegat* enligt 2 kap. 5 a § brottsbalken,

7. om gärning som påföljden avser utgör eller har samband med politiskt brott eller utgör militärt brott,

8. om gärning som påföljden avser utgör fiskaliskt brott, såvida *ej* annat föranleds av överenskommelse mellan Sverige och den främmande staten,

9. om en tillämpning av 35 kap. 8–10 §§ brottsbalken skulle innebära att påföljden bortfallit,

10. om verkställighet i Sverige i annat hänseende än som förut har nämnts skulle strida mot den överenskommelse mellan Sverige och främmande stat som ligger till grund för framställningen.

Framställningen får *inte* bifallas

1. om domen *inte* har *fått* laga kraft eller om påföljden *inte* får verkställas i den främmande staten,
2. om gärning som påföljden avser *inte* motsvarar brott enligt svensk lag eller gärningsmannen, om gärningen begåtts här i landet, på annan grund än som avses i 5 § 3 *inte* skulle ha kunnat *dömas till* påföljd för brottet,

3. om den dömda *inte* har eller tar hemvist i Sverige,

6. om fråga om ansvar för gärning som påföljden avser har prövats *i en annan stat än den som har gjort framställningen* genom *en dom som fått laga kraft* och *det därför skulle ha funnits* hinder enligt 2 kap. 9 § brottsbalken mot lagföring för gärningen här i landet,

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 10 och 11 §§ lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

10 §²

Om ett brott enligt 1, 2, 3 eller 4 § har begåtts på ett utländskt fartyg i Sveriges ekonomiska zon döms vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Om ett brott enligt 1 eller 2 § har begåtts på ett utländskt fartyg inom en annan stats inre vatten, territorialhav eller ekonomiska zon döms vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig om

1. överträdelsen har medfört eller sannolikt kommer att medföra förorening inom svenskt inre vatten, territorialhav eller svensk ekonomisk zon, och

2. fartyget frivilligt har anlöpt svensk hamn.

Om ett brott enligt 1 eller 2 § har begåtts på ett utländskt fartyg på det fria havet döms vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig om fartyget frivilligt har anlöpt svensk hamn.

Det som anges i första–tredje styckena gäller också om gärningen kan föranleda ansvar enligt brottsbalken eller miljöbalken.

11 §³

Åtal för ett brott som avses i 10 § får väckas endast

1. om brottet avser ett förbjudet utsläpp och detta har medfört betydande skador på den svenska kusten eller därmed sammanhängande intressen eller på

Svensk domstol är behörig att döma över brott enligt 1, 2, 3 eller 4 § som har begåtts på ett utländskt fartyg i Sveriges ekonomiska zon även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.

Om ett brott enligt 1 eller 2 § har begåtts på ett utländskt fartyg inom en annan stats inre vatten, territorialhav eller ekonomiska zon är svensk domstol behörig att döma även om 2 kap. 3 § brottsbalken inte är tillämplig om

1. om brottet avser ett förbjudet utsläpp och detta har medfört betydande skador på den svenska kusten eller därmed sammanhängande intressen eller på

Om ett brott enligt 1 eller 2 § har begåtts på ett utländskt fartyg på det fria havet är svensk domstol behörig att döma även om 2 kap. 3 § brottsbalken inte är tillämplig om fartyget frivilligt har anlöpt svensk hamn.

¹ Lagen omtryckt 1983:463

Senaste lydelse av lagens rubrik 1996:527.

² Senaste lydelse 2006:1318.

³ Senaste lydelse 2001:1294.

tillgångar i Sveriges sjöterritorium eller ekonomiska zon, *eller* tillgångar i Sveriges sjöterritorium eller ekonomiska zon,

2. om den stat där fartyget är registrerat inte inom sex månader från det att staten underrättats om brottet har inlett rättsliga förfaranden som syftar till att ådöma straff för gärningen, eller

3. om den stat där fartyget är registrerat vid upprepade tillfällen har underlåtit att iaktta sina skyldigheter att vidta åtgärder med anledning av överträdelser begångna på dess fartyg.

Att åtal för brott som avses i första stycket i vissa fall *får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den myndighet som regeringen bemyndigat* följer av 2 kap. 5 § brottsbalken. Att åtal för brott som avses i första stycket i vissa fall *inte får väckas utan att åtalsförordnande har meddelats* följer av 2 kap. 7 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:316) med förbud mot könsstypning av kvinnor

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstypning av kvinnor¹ ska upphöra att gälla vid utgången av 2021.

¹ Senaste lydelse av
lagens rubrik 1998:407
3 § 1999:267.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:963) om rymdverksamhet

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1982:963) om rymdverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bedriver rymdverksamhet utan att ha erforderligt tillstånd döms till böter eller fängelse i högst ett år. Detsamma gäller den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter villkor som har uppställts som förutsättning för tillstånd.

Den som utom riket har begått brott som avses i första stycket döms, om han finns här, efter denna lag och brottsbalken samt vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § nämnda balk inte är tillämplig och utan hinder av 2 kap. 5 a § första och andra styckena nämnda balk.

Den som utom riket har begått brott som avses i första stycket döms, om han finns här, efter denna lag och brottsbalken samt vid svensk domstol, även om 2 kap. 3 § nämnda balk inte är tillämplig och utan hinder av 2 kap. 9 § första och andra styckena nämnda balk.

Åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast efter regeringens medgivande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.13 Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs att 51 a § jaktlagen (1987:259) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som har begått brott enligt denna lag inom Sveriges ekonomiska zon döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Föreslagen lydelse

51 a §¹

Svensk domstol är behörig att döma över brott enligt denna lag som har begåtts inom Sveriges ekonomiska zon även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som har begått brott som avses i 16 § döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Har ett brott mot denna lag eller mot föreskrift som har meddelats med stöd av lagen *förövats* i den ekonomiska zonen, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet *förövades*.

Föreslagen lydelse

17 §

Svensk domstol är behörig att döma över brott som avses i 16 § även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.

Har ett brott mot denna lag eller mot föreskrift som har meddelats med stöd av lagen *begåtts* i den ekonomiska zonen, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet *begicks*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.15 Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)

Härigenom föreskrivs att 49 § fiskelagen (1993:787) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som har begått brott enligt denna lag döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Föreslagen lydelse

49 §

Svensk domstol är behörig att döma över brott enligt denna lag även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.16 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

På begäran av tribunalen *skall* en i Sverige pågående lagföring överföras till tribunalen. Om en sådan begäran görs får åtal inte väckas för brottet. Förs lagföringen över efter det att åtal har väckts, utgör detta rättegångshinder i brottmålet.

Har frågan om ansvar för en viss gärning prövats vid tribunalen, får åtal för samma gärning inte väckas i Sverige.

Föreslagen lydelse

13 §²

På begäran av tribunalen *ska* en i Sverige pågående lagföring överföras till tribunalen. Om en sådan begäran görs får åtal inte väckas för brottet. Förs lagföringen över efter det att åtal har väckts, utgör detta rättegångshinder i brottmålet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1995:1306.

² Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

2.17 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

För brott mot denna lag döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

5 §

Svensk domstol är behörig att döma över brott mot denna lag även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.18 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

dels att 9 och 10 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 10 § ska upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.19 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

Härigenom föreskrivs att 1, 3 och 16 §§ lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Om den genom Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen inrättade domstolen begär att det i Sverige ska vidtas en åtgärd som grundar sig på stadgan, tillämpas bestämmelserna i denna lag.

Bestämmelserna i 3–20 §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse.

Bestämmelserna i 3–20 §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse eller aggressionsbrott.

Bestämmelserna i 21–22 a §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättsskipning.

I 23–32 §§ finns bestämmelser om verkställighet av Internationella brottmålsdomstolens avgöranden och om transport av frihetsberövade genom Sverige.

3 §

En person som vid Internationella brottmålsdomstolen är misstänkt, tilltalad eller dömd för folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse och som uppehåller sig i Sverige får överlämnas till domstolen efter beslut av regeringen.

En person som vid Internationella brottmålsdomstolen är misstänkt, tilltalad eller dömd för folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse eller aggressionsbrott och som uppehåller sig i Sverige får överlämnas till domstolen efter beslut av regeringen.

Ett beslut om häktning eller en dom som Internationella brottmålsdomstolen har meddelat *skall* godtas som grund för ett beslut om överlämnande till domstolen.

Ett beslut om häktning eller en dom som Internationella brottmålsdomstolen har meddelat *ska* godtas som grund för ett beslut om överlämnande till domstolen.

Ett överlämnande får skjutas upp i avvaktan på att Internationella brottmålsdomstolen har beslutat om den *skall* ta upp saken till prövning. Vidare får ett överlämnande förenas med villkor eller, efter överenskommelse med

Ett överlämnande får skjutas upp i avvaktan på att Internationella brottmålsdomstolen har beslutat om den *ska* ta upp saken till prövning. Vidare får ett överlämnande förenas med villkor eller, efter överenskommelse med

domstolen, skjutas upp om förundersökning har inletts eller åtal väckts i Sverige för annan gärning än den ansökan avser.

domstolen, skjutas upp om förundersökning har inletts eller åtal väckts i Sverige för annan gärning än den ansökan avser.

16 §

Åtal och lagföring i Sverige för en gärning får inte ske

1. om frågan om ansvar för gärningen har prövats vid *Internationella brottmålsdomstolen*,

2. om *domstolen* har beslutat att frågan om ansvar för gärningen *skall* prövas där trots att svensk förundersökning eller lagföring pågår, eller

3. om *domstolen* har ansökt om att personen i fråga *skall* överlämnas till *domstolen* på grund av gärningen och denna ansökan inte har avslagits.

Åtal och lagföring i Sverige för en gärning får inte ske

1. om *Internationella brottmålsdomstolen* har beslutat att frågan om ansvar för gärningen *ska* prövas där trots att svensk förundersökning eller lagföring pågår, eller

2. om *domstolen* har ansökt om att personen i fråga *ska* överlämnas till *domstolen* på grund av gärningen och denna ansökan inte har avslagits.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.20 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §²

Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken döms det för brott enligt denna lag vid svensk domstol om brottet har begåtts

Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken är svensk domstol behörig att döma över brott enligt denna lag om brottet har begåtts

1. av en svensk medborgare, av en utlänning med hemvist i Sverige eller av en utlänning som befinner sig här i landet,

2. till förmån för en juridisk person som är etablerad i Sverige, eller

3. mot en av Europeiska unionens institutioner eller mot en av dess byråer eller ett av dess organ, om byrån eller organet har säte i Sverige.

Första stycket gäller även om brottet i enlighet med 5 § ska bestraffas enligt brottsbalken eller lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 7 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2009:73.

² Senaste lydelse 2018:1311.

2.21 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §¹

Överlämnande får inte beviljas

1. om en begäran, trots att den utfärdande myndigheten har *beretts* tillfälle att inkomma med komplettering, till form eller innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om överlämnande,

2. om den utfärdande myndigheten inte lämnar sådana garantier som enligt 3 kap. 2 § krävs för att överlämnande ska få beviljas,

3. om den eftersökte enligt 5 kap. 4 § ska överlämnas till en annan medlemsstat,

4. om den eftersökte ska utlämnas för brott eller om han eller hon ska överlämnas enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,

5. om det enligt 2 kap. 8 § andra stycket brottsbalken skulle strida mot ett villkor som har uppställts vid utlämning eller överlämnande till Sverige, eller

6. om det avser verkställighet av en frihetsberövande påföljd som har dömts ut efter en förhandling där den eftersökte inte var personligen närvarande och om den utfärdande myndigheten inte har bekräftat att något av villkoren i artikel 4a.1 i rambeslutet är uppfyllt.

1. om en begäran, trots att den utfärdande myndigheten har *getts* tillfälle att inkomma med komplettering, till form eller innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om överlämnande,

1. om en begäran, trots att den utfärdande myndigheten har *getts* tillfälle att inkomma med komplettering, till form eller innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om överlämnande,

2. om den utfärdande myndigheten inte lämnar sådana garantier som enligt 3 kap. 2 § krävs för att överlämnande ska få beviljas,

3. om den eftersökte enligt 5 kap. 4 § ska överlämnas till en annan medlemsstat,

4. om den eftersökte ska utlämnas för brott eller om han eller hon ska överlämnas enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,

5. om det enligt 2 kap. 13 § andra stycket brottsbalken skulle strida mot ett villkor som har uppställts vid utlämning eller överlämnande till Sverige, eller

6. om det avser verkställighet av en frihetsberövande påföljd som har dömts ut efter en förhandling där den eftersökte inte var personligen närvarande och om den utfärdande myndigheten inte har bekräftat att något av villkoren i artikel 4a.1 i rambeslutet är uppfyllt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

¹ Senaste lydelse 2013:843.

2.22 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken döms det för brott enligt denna lag vid svensk domstol om brottet har begåtts

Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken är svensk domstol behörig att döma över brott enligt denna lag om brottet har begåtts

1. av en svensk medborgare, av en utlänning med hemvist i Sverige eller av en utlänning som befinner sig här i landet,

2. till förmån för en juridisk person som är etablerad i Sverige, eller

3. mot en av Europeiska unionens institutioner eller mot en av dess byråer eller ett av dess organ, om byrån eller organet har säte i Sverige.

Första stycket gäller även om brottet i enlighet med 8 § ska bestraffas enligt brottsbalken eller lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 7 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.23 Förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 11 § luftfartslagen (2010:500) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

11 §

Den som begått brott som avses i 1–3 §§, 4 § första stycket 6, 8–11 och andra stycket, 5 §, 6 § första stycket 2 och andra stycket samt 7, 9 och 13 §§ döms, om han eller hon befinner sig här i riket, vid svensk domstol även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken om brottet begåtts

Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken är svensk domstol behörig att döma över brott som avses i 1–3 §§, 4 § första stycket 6, 8–11 och andra stycket, 5 §, 6 § första stycket 2 och andra stycket samt 7, 9 och 13 §§, om den som har begått brottet befinner sig här i landet och brottet begåtts

1. vid utövande av luftfartsverksamhet med ett utländskt luftfartyg som används inom ramen för ett svenskt drifttillstånd, eller

2. ombord på sådant luftfartyg.

Åtal får väckas utan förordnande enligt 2 kap. 5 § *andra stycket* brottsbalken.

Åtal får väckas utan förordnande enligt 2 kap. 7 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.24 Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)

Härigenom föreskrivs att 17 kap. 2 § radio- och tv-lagen (2010:696) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

2 §¹

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet sänder från en radioanläggning på öppna havet eller i lufttrummet över det eller som upprättar eller innehar en sådan anläggning, döms till böter eller fängelse i högst sex månader om

1. sändningen är avsedd att tas emot eller kan tas emot i något land som är anslutet till den europeiska överenskommelsen till förhindrande av rundradiosändningar från stationer utanför nationella territorier, eller

2. sändningen orsakar att radioanvändning i något av dessa länder blir skadligt påverkad.

Den som utomlands begått ett sådant brott döms, om han eller hon finns här, efter denna lag och vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig och oavsett vad som föreskrivs i 2 kap. 5 a § första och andra styckena brottsbalken.

Svensk domstol är behörig att döma över brott som avses i första stycket även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.

Åtal får väckas bara efter beslut av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer mot

1. svenska medborgare för brott som rör sändningar som inte är avsedda att tas emot eller kan tas emot i Sverige och inte heller orsakar att radioanvändningar blir skadligt påverkade här, eller

2. utlänningar även i andra fall än de som anges i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.25 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §

Överlämnande får inte beviljas om

1. det skulle strida mot den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna eller de tilläggsprotokoll till konventionen som gäller som lag här i landet,

2. det skulle strida mot bestämmelser om immunitet och privilegier,

3. det enligt 2 kap. 8 § andra stycket brottsbalken skulle strida mot ett villkor som har ställts upp vid utlämning eller överlämnande till Sverige, eller

3. det enligt 2 kap. 13 § andra stycket brottsbalken skulle strida mot ett villkor som har ställts upp vid utlämning eller överlämnande till Sverige, eller

4. den eftersökte enligt 4 kap. 6 eller 7 § ska överlämnas eller utlämnas till en annan stat eller till en tribunal eller internationell domstol.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2.26 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:179) om straff för olovlig befatning med klusterammunition

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ lagen (2012:179) om straff för olovlig befatning med klusterammunition ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar, lagrar, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut klusterammunition, döms för olovlig befatning med klusterammunition till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser*.

Med klusterammunition avses i denna lag sådan klusterammunition samt sådana explosiva substridsdelar från spridningskapslar fästa vid luftfartyg som avses i konventionen den 30 maj 2008 om klusterammunition.

Sådan befatning med klusterammunition samt explosiva substridsdelar som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömande* av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att klusterammunition kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken, döms för brott enligt denna lag vid svensk domstol om brottet har begåtts av en svensk medborgare eller av en utlänning med hemvist i Sverige.

Föreslagen lydelse

1 §¹

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar, lagrar, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut klusterammunition, döms för olovlig befatning med klusterammunition till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *vissa internationella brott*.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att klusterammunition kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

2 §

Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken är svensk domstol behörig att döma över brott enligt denna lag om brottet har begåtts av en svensk medborgare eller av en utlänning med hemvist i Sverige.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 5 § brottsbalken. Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 7 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

3 Ärendet och dess beredning

I juli 1998 antogs Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (Romstadgan). Sedan 60 stater – däribland Sverige – ratificerat stadgan trädde den i kraft i juli 2002. Genom stadgan inrättades Internationella brottmålsdomstolen som en permanent institution för lagföring av de allvarligaste internationella brotten.

Reglerna om svensk straffrättslig domsrätt behandlades, tillsammans med en översyn av den svenska lagstiftningen om straffrättsligt ansvar för internationella brott, av Internationella straffrättsutredningen, som tillsattes genom beslut av regeringen i oktober 2000. Utredningen överlämnade i november 2002 betänkandet Internationella brott och svensk jurisdiktion (SOU 2002:98). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1* och utredningens lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2002/07754). Som ett led i den fortsatta beredningen av Internationella straffrättsutredningens betänkande beslutade chefen för Justitiedepartementet i december 2013 att uppdra åt en utredare att biträda departementet med en översyn av reglerna om åtalsförordnande med utgångspunkt i förslagen i betänkandet. Utredaren överlämnade i april 2014 promemorian Åtalsförordnande enligt 2 kap. brottsbalken (Ds 2014:13). En sammanfattning av promemorian och dess lagförslag finns i *bilaga 4* respektive *bilaga 5*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2014/02726).

Regeringen beslutade i oktober 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att överväga och ta ställning till om Sverige bör tillträda vissa ändringar i Romstadgan – de s.k. Kampalaändringarna och 2015 års ändring avseende artikel 124 i stadgan. Utredarens uppdrag innefattade också att överväga och ta ställning till om det i svensk rätt bör införas möjligheter att i Sverige lagföra personer som har begått aggressionsbrott. Oavsett vilket ställningstagande som övervägandena ledde fram till skulle utredaren lämna förslag till de författningsändringar som behövs i svensk rätt för att en sådan lagföring ska kunna ske. Utredaren skulle även göra en förnyad översyn och ta fram ett uppdaterat och samlat beredningsunderlag avseende reglerna om svensk straffrättslig domsrätt.

Utredningen, som antog namnet Aggressionsbrottsutredningen (Ju 2017:13), lämnade i maj 2018 delbetänkandet Aggressionsbrottet och ändringar i Romstadgan (SOU 2018:33). En sammanfattning av delbetänkandet finns i *bilaga 7* och utredningens lagförslag i det betänkandet finns i *bilaga 8*. Delbetänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 9*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2018/02596). Utredningen överlämnade i januari 2019 slutbetänkandet Aggressionsbrottet i svensk rätt och svensk straffrättslig domsrätt (SOU 2018:87). En sammanfattning av slutbetänkandet finns i *bilaga 10* och utredningens lagförslag i det betänkandet finns i *bilaga 11*. Även slutbetänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 12*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2019/00048). De ändringar i

Romstadgan som regeringen föreslår att Sverige ska ratificera finns i *bilaga 13–16*. Brottskriterierna avseende aggressionsbrott finns i *bilaga 17*.

Internationella straffrättsutredningens förslag avseende internationella brott har lett till lagstiftning, se prop. 2013/14:146 Straffansvar för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser (bet. 2013/14:JuU10, rskr. 2013/14:261).

I denna lagrådsremiss behandlas förslagen i Aggressionsbrottsutredningens betänkanden Aggressionsbrottet och ändringar i Romstadgan och Aggressionsbrottet i svensk rätt och svensk straffrättslig domsrätt.

4 Aggressionsbrottet

4.1 Bakgrund och allmänna utgångspunkter

4.1.1 Romstadgan och Internationella brottmålsdomstolen

Internationella brottmålsdomstolen är en permanent institution för lagföring av enskilda för de allvarligaste internationella brotten enligt folkrätten. Tanken på en permanent internationell brottmålsdomstol väcktes redan år 1919 i samband med fredsförhandlingarna efter första världskrigets slut. Någon sådan domstol kom dock inte till stånd och det var först efter andra världskriget som de två första internationella krigsförbrytartribunalerna inrättades i Nürnberg respektive Tokyo. Dessa var emellertid inte permanenta och har kritiserats för att vara riktade enbart mot den förlorande sidan. Under det kalla kriget var de permanenta medlemmarna i FN:s säkerhetsråd ovilliga att inrätta en överstatlig brottmålsdomstol, särskilt som ett fristående organ under generalförsamlingen. Olikheter i medlemsstaternas rättsliga traditioner och grundläggande skillnader i deras rättssystem försvårade arbetet och de olika förslag som arbetades fram bordlades i generalförsamlingen. Först under 1990-talet, när det politiska klimatet hade förändrats, aktualiserades frågan på nytt genom inrättandet av FN-tribunalerna för brott begångna i f.d. Jugoslavien respektive i Rwanda. Parallellt återupptogs diskussionerna om en permanent internationell brottmålsdomstol och efter relativt långdragna förhandlingar antogs Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (SÖ 2002:59, Romstadgan) vid en diplomatkonferens i Rom. Stadgan öppnades för undertecknande den 17 juli 1998. Sverige tillträdde stadgan den 28 juni 2001. Efter att 60 stater anslutit sig till stadgan trädde den i kraft den 1 juli 2002.

Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion omfattar brotten folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och aggressionsbrott. Romstadgan innehöll ursprungligen en definition endast av vad som avses med de tre förstnämnda brotten. När Romstadgan antogs hade staterna inte kunnat enas om någon definition av aggressionsbrottet och Internationella brottmålsdomstolen gavs därför vid stadgans tillkomst inte behörighet att utöva jurisdiktion över brottet. Domstolen skulle dock,

enligt artikel 5.2 i Romstadgan, utöva jurisdiktion över aggressionsbrottet så snart en bestämmelse som definierar brottet och fastställer villkoren för utövandet av jurisdiktionen hade antagits i enlighet med artiklarna 121 och 123. Vid en översynskonferens i Kampala i juni 2010 uppnåddes enighet om detta och de nödvändiga ändringarna av Romstadgan – Kampalaändringarna – antogs. Stadgans bestämmelser om aggressionsbrottet ändrades och villkoren för Internationella brottmålsdomstolens utövande av jurisdiktion över detta brott fastställdes. Kampalaändringarna rör även Romstadgans bestämmelser om krigsförbrytelser. Parterna i Romstadgan har också, i november 2015, antagit en ändring av artikel 124 och, i december 2017, en ändring av artikel 8 i stadgan.

4.1.2 Förhållandet mellan Romstadgan och nationell rätt

Komplementaritetsprincipen

Något uttryckligt krav på stadgeparterna att införa nationell lagstiftning som kriminaliserar de brott som Internationella brottmålsdomstolen har jurisdiktion över finns inte. Romstadgan bygger dock på grundförutsättningen att såväl Internationella brottmålsdomstolen som enskilda stater har jurisdiktion över alla de brott som omfattas av stadgan. Utgångspunkten är att det är staterna som har den primära behörigheten att utöva straffrättslig jurisdiktion över dem som har gjort sig skyldiga till internationella brott. I första hand åligger det således staterna att själva tillförsäkra att de allvarligaste brotten, som angår hela det internationella samfundet, inte förblir ostraffade. En processförutsättning för Internationella brottmålsdomstolen, i de fall en stat har jurisdiktion, är därför att den nationella undersökningen eller lagföringen inte kan anses vara tillfredsställande. Denna ordning brukar kallas komplementaritetsprincipen. Principen betonas i Romstadgans ingress och framgår av artikel 1, där det understryks att Internationella brottmålsdomstolens roll är att komplettera nationell straffrättslig jurisdiktion. Vad som avses med att en nationell undersökning och lagföring sker eller har skett på ett tillfredsställande sätt framgår av artikel 17. Avgörande är om den stat som har jurisdiktion saknar vilja eller förmåga att tillbörligt genomföra undersökningen eller lagföringen. Huruvida så är fallet avgörs av Internationella brottmålsdomstolen. I de fall denna processförutsättning inte är uppfylld ska Internationella brottmålsdomstolen avvisa en sak på grund av bristande processförutsättningar.

Sveriges samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

Med ett tillträde till Romstadgan följer vissa folkrättsliga förpliktelser. Det gäller bl.a. en skyldighet att upprätthålla vissa former av rättsligt samarbete med Internationella brottmålsdomstolen. För att uppfylla dessa förpliktelser infördes lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen, Lagen innehåller bestämmelser om bl.a. överlämnande av misstänkta, tilltalade och dömda, liksom vissa bestämmelser om rättslig hjälp.

Lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser

Lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser trädde i kraft den 1 juli 2014. Syftet med att införa lagen är bland annat att brotten ska kunna lagföras i Sverige i minst samma utsträckning som vid den Internationella brottmålsdomstolen. Genom lagen infördes nya straffbestämmelser om brott mot mänskligheten som avser vissa särskilt angivna gärningar när de utgör eller ingår som ett led i ett omfattande eller systematiskt angrepp riktat mot en civilbefolkning. Straffbestämmelsen om folkmord knyter an till den bakomliggande folkrättsliga regleringen. Bestämmelsen om folkrättsbrott i 22 kap. 6 § brottsbalken upphävdes och ersattes av en tydligare reglering av straffansvar för krigsförbrytelser. Försök, förberedelse och stämpling till samt underlåtenhet att avslöja brott enligt lagen straffbelades. Det infördes även en bestämmelse om att militära och civila förmän under vissa förutsättningar ska kunna anses som gärningsmän till brott enligt lagen som begås av underlydande. Dessutom infördes ett särskilt straffansvar för militära och civila förmän som har brustit i kontrollen av underlydande eller som har underlåtit att anmäla folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelser som begås av underlydande.

4.1.3 Aggressionsbrottet

FN-stadgan och våldsförbudet

Förenta nationernas stadga (SÖ 1946:1, FN-stadgan) antogs 1945 och innehåller bl.a. ett förbud mot våld och hot om våld i internationella förbindelser. I artikel 2.4 anges det s.k. våldsförbudet, som stadgar att "Alla medlemmar skola i sina internationella förbindelser avhålla sig från hot om eller bruk av våld, vare sig riktat mot någon annan stats territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på annat sätt oförenligt med Förenta nationernas ändamål". Politiska och ekonomiska påtryckningar omfattas inte av bestämmelsen. Våldsförbudet omfattar inte alla våldshandlingar utan endast de som uppnår en viss nivå, dvs. det ska inte vara fråga om exempelvis enstaka skott, men det behöver inte vara fråga om en militär invasion. Även indirekt våld, som t.ex. att stödja en regeringsfientlig väpnad grupp, kan utgöra våld i den mening som nu avses.

FN-stadgan innehåller också andra artiklar som är betydelsefulla när det gäller den internationella regleringen om våldsanvändning. Av artikel 51 framgår att varje stat rätt till individuellt eller kollektivt självförsvar i händelse av ett väpnat angrepp. Denna rätt till självförsvar gäller intill dess att säkerhetsrådet vidtagit nödvändiga åtgärder för upprätthållande av internationell fred och säkerhet. I enlighet med artikel 24 har FN:s medlemmar överlåtit huvudansvaret för upprätthållande av internationell fred och säkerhet till säkerhetsrådet. Av artikel 39 framgår att säkerhetsrådet fastställer förefintligheten av hot mot freden, fredsbrott eller angreppshandling och lägger fram förslag eller fattar beslut om vilka åtgärder som ska vidtas i överensstämmelse med artiklarna 41 och 42, i syfte att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet. Inom ramen för denna behörighet får säkerhetsrådet besluta om mandat för

medlemsstaterna att använda militära medel för att upprätthålla internationell fred och säkerhet (se artikel 42). Rätten till självförsvar och av säkerhetsrådet sanktionerade militära aktioner utgör tillåtna undantag från våldsförbudet.

Allmänt om aggressionsbrottet

Aggressionsbrottet kan sägas ta sikte på det individuella straffrättsliga ansvar som vissa personer i ledande ställning har för en stats användning av våld mot en annan stat. Aggressionsbrottet förutsätter en uppenbar överträdelse av FN-stadgan och skiljer sig därigenom från de övriga tre brottstyperna i Romstadgan. Dessa tre brottstyper (folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser) anknuter i stället till de mänskliga rättigheterna och den humanitära rätten, som i stora delar kommer till uttryck i Genèvekonventionerna och i FN:s konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord från 1948 (SÖ 1952:64).

En utförlig definition av aggressionsbegreppet finns i FN:s generalförsamlings resolution 3314 [XXIX] av den 14 december 1974. Enligt denna definition innebär aggression användandet av vapenmakt av en stat mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende på ett sätt som står i strid med FN-stadgan och som närmare definieras i resolutionen (se artikel 1). För att omfattas av resolutionens definition av aggression krävs att det är fråga om våld av viss svårhetsgrad. Den uppräknade av vilka handlingar som utgör aggression gäller prima facie, dvs. som utgångspunkt, men säkerhetsrådet kan göra en annan bedömning. Detta framgår av artikel 2. I artikel 3 i resolutionen räknas en rad typer av handlingar upp som, som utgångspunkt, ska anses utgöra aggression. Uppräkningen är dock, vilket framgår av artikel 4, inte uttömmande. Det är inte endast militära invasioner som utgör aggression, utan även att exempelvis sända väpnade grupper som utför väpnade handlingar, att bomba ett annat lands territorium och att blockera ett annat lands hamnar kan omfattas av bestämmelsen. I resolutionen slås också fast att ett aggressionskrig utgör ett brott mot internationell fred och att det ger upphov till internationellt ansvar (se artikel 5). Definitionen av aggression i generalförsamlingens resolution gäller dock endast angreppshandlingar som begås av stater och innehåller inte något individuellt straffansvar.

Aggressionsbrottet i Romstadgan

Bakgrund

Vid Romstadgans tillkomst framhölls att stadgan utgör en kodifiering av sedvanerätten på området, dvs. avsikten med den straffrättsliga regleringen i Romstadgan var inte att skapa ny rätt utan att kodifiera den sedvanerätt som vid stadgans tillkomst redan fanns. Bestämmelserna om folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser utgör således en kodifiering av sedvanerätten och svensk lagstiftning var, när Sverige ratificerade Romstadgan, redan i stor utsträckning anpassad till stadgans bestämmelser om dessa brott. Steget att införa en samlad reglering med straffbestämmelser om folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser var därför inte särskilt stort. När det gäller aggressionsbrottet finns det för utformningen av även detta brott stöd i

sedvanerätten, men meningarna om hur brottet bör definieras och vilka förutsättningar som ska gälla för Internationella brottmålsdomstolens utövande av jurisdiktion har gått isär. Brottbeskrivningens utformning bygger främst på det brott för vilket några av ledarna i Nazityskland dömdes vid Nürnberggrättegångarna efter andra världskriget. Brottet betecknades vid den tiden som brott mot freden. Det var första gången som ett individuellt straffansvar utkrävdes vid en internationell domstol för inledandet av ett anfallskrig.

Den straffbara gärningen

Kampalaändringarna beträffande aggressionsbrottet innebär att artikel 5.2 i Romstadgan utgår och att tre nya artiklar införs (se resolution RC/Res.6). Efter artikel 8 införs artikel 8a, som innehåller en definition av aggressionsbrottet. Den anger att med aggressionsbrott avses när en person, som i kraft av sin ställning kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande, planerar, förbereder, inleder eller utför en aggressionshandling som, till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning, utgör en uppenbar överträdelse av FN-stadgan. Med aggressionshandling avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på något annat sätt som är oförenligt med Förenta nationernas stadga. I enlighet med Förenta nationernas generalförsamlings resolution 3314 (XXIX) av den 14 december 1974 anses en aggressionshandling utgöras av bl.a. invasion eller angrepp av en stats väpnade styrkor på en annan stats territorium och alla former av militär ockupation som är en följd av en sådan invasion eller ett sådant angrepp. Vidare omfattas bombardemang av en stats väpnade styrkor mot en annan stats territorium eller en stats användning av vapen mot en annan stats territorium samt blockad av en stats väpnade styrkor av en annan stats hamnar eller kuster. Även en stats användning av sina väpnade styrkor inom en annan stats territorium efter överenskommelse med den mottagande staten omfattas, om det sker i strid med överenskommelsen, liksom handling som innebär att en stat tillåter att dess territorium, som den har ställt till en annan stats förfogande, används av den andra staten för att begå en aggressionshandling mot en tredje stat.

Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över aggressionsbrott

Efter artikel 15 införs två nya artiklar – 15a och 15b – som fastställer villkoren för Internationella brottmålsdomstolens utövande av jurisdiktion över aggressionsbrott. Domstolen får endast utöva jurisdiktion i fråga om aggressionsbrott som begås ett år efter det att trettio stadgепarter har ratificerat eller godtagit ändringarna och ska utöva jurisdiktion över aggressionsbrott i enlighet med denna artikel förutsatt att ett beslut fattas om det efter den 1 januari 2017 med den majoritet av stadgепarter som krävs för att en ändring av stadgan ska antas. Detta skedde vid det möte i stadgепartsförsamlingen som hölls i december 2017.

I förhållande till en stat som inte är part i Romstadgan ska Internationella brottmålsdomstolen inte utöva sin jurisdiktion över ett aggressionsbrott om det begås av den statens medborgare eller inom dess territorium. När åklagaren finner att det finns skälig grund att inleda en förundersökning i

fråga om ett aggressionsbrott ska han eller hon först utröna om säkerhetsrådet har fastställt att den berörda staten har begått en aggressionshandling. Åklagaren ska underrätta Förenta nationernas generalsekreterare om ärendets behandling i domstolen. När säkerhetsrådet har gjort ett sådant fastställande får åklagaren inleda förundersökningen i fråga om aggressionsbrott. Om det inte görs något sådant fastställande inom sex månader efter dagen för underrättelsen får åklagaren under vissa förutsättningar ändå gå vidare med förundersökningen.

Av artikel 15b om hänskjutande av säkerhetsrådet följer bl.a. att Internationella brottmålsdomstolen endast får utöva jurisdiktion över aggressionsbrott som begås ett år efter det att trettio stadgeparter har ratificerat eller godtagit ändringarna. Domstolen ska utöva jurisdiktion över aggressionsbrottet i enlighet med denna artikel förutsatt att ett beslut fattas om det efter den 1 januari 2017 med den majoritet av stadgeparter som krävs för att en ändring av stadgan ska antas. Ett sådant beslut fattades den 14 december 2017 (ICC-ASP/16/Res.5) och trädde i kraft den 17 juli 2018. Artikeln påverkar inte tillämpningen av de bestämmelser som hänför sig till utövandet av jurisdiktion när det gäller de övriga brott som avses i artikel 5.

Övriga bestämmelser med koppling till aggressionsbrottet

Kampalaändringarna innehåller även ändringar och tillägg avseende artiklarna 9.1, 20.3 och 25.3. Ändringarna i artiklarna 9.1 och 20.3 består i att de hänvisningar som där görs till vissa andra artiklar i Romstadgan utvidgas till att också omfatta en hänvisning till artikel 8a. När det gäller artikel 25.3 införs efter denna artikel en ny artikel (25.3a), som anger att artikel 25 såvitt gäller aggressionsbrottet endast ska vara tillämplig på personer i viss ledande ställning (".../ personer som i kraft av sin ställning kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande"). Till bestämmelserna om aggressionsbrottet har också antagits brottskriterier, som inte medför några förpliktelser för stadgeparterna, men som kan tjäna som tolkningsunderlag när den närmare innebörden av aktuella artiklar ska fastställas.

4.1.4 Ändringar i Romstadgan avseende krigsförbrytelser

Resolution RC/Res.5

De ändringar som vid översynskonferensen i Kampala gjordes i Romstadgans artikel 8 om krigsförbrytelser innebar att följande tillägg gjordes till artikel 8.2 e som reglerar icke-internationella konflikter (se resolution RC/Res.5):

(xiii) Användande av gifter eller förgiftade vapen.

(xiv) Användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel.

(xv) Användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen, såsom kulor med hård mantel, om denna inte helt och hållet täcker kärnan eller är försedd med inskränningar.

Romstadgan innehåller sedan tidigare bestämmelser om krigsförbrytelser som begås genom användande av bl.a. kemiska stridsmedel vid internationella väpnade konflikter. Kampalaändringarna avseende krigsförbrytelser innebär att Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över krigsförbrytelser som begås genom användande av de stridsmedel som räknas upp utsträcks till att även avse icke-internationella väpnade konflikter. Genom ändringarna uppnås en överensstämmelse med vad som sedan tidigare gäller enligt internationell sedvanerätt i såväl internationella som icke-internationella väpnade konflikter. Enligt internationell humanitär sedvanerätt har det redan före Kampalaändringarna varit förbjudet i väpnade konflikter att använda krigsföringsmetoder och medel som orsakar överflödiga skador eller onödigt lidande och urskillningslös förstörelse. Förbudet mot användande av de stridsmedel som anges i Kampalaändringarna avseende artikel 8 behandlas även i tidigare folkrättsliga dokument. Exempelvis innehåller Genèveprotokollet från 1925 rörande förbud för användning i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser samt av bakteriologiska krigsmetoder en reglering av de medel som anges i artikel 8.2 e (xiv) (kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen och medel). När det gäller gifter (artikel 8.2 e (xiii)) har bruket av sådana förbudits redan antingen genom bestämmelserna i konventionen från 1993 om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt deras förstöring, eller genom bestämmelserna i konventionen från 1972 om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring. I det nya ledet i artikel 8.2 e (xv) förbjuds användning av s.k. dumtum-kulor. Förbudet häremot återfinns redan i en deklaration om förbud att använda kulor som utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen som antogs 1899 vid den första fredskonferensen i Haag.

Liksom är fallet med Kampalaändringarna om aggressionsbrottet, har för de ändringar som avser artikel 8 även antagits brottskriterier. I dessa kriterier preciseras bl.a. användningen av förbjudna ämnen.

Resolution ICC-ASP/16/Res.4

I december 2017 antogs ytterligare ändringar av artikel 8 i Romstadgan. Det beslutades att såsom krigsförbrytelse kriminalisera användningen av ytterligare några stridsmedel, i såväl internationella som icke-internationella väpnade konflikter. Det rör sig om synförstörande laservapen (se 1995 års protokoll IV till 1980 års vapenkonvention), icke-detekterbara fragment (se protokoll I till 1980 års vapenkonvention) och mikrobiella eller andra biologiska medel eller toxiner (se B-vapenkonventionen 1972). Ändringarna innebär att sex nya tillägg görs till artiklarna 8.2 b och 8.2 e, enligt följande.

Som artikel 8.2 b (xxvii) och artikel 8.2 e (xvi) läggs till (se resolution ICC-ASP/16/Res.4):

Användande av vapen som innefattar mikrobiella eller andra biologiska medel, eller toxiner, oavsett ursprung eller produktionsmetod.

Som artikel 8.2 b (xxviii) och artikel 8.2 e (xvii) läggs till:

Användande av vapen vars huvudsakliga effekt är att skada genom fragment som i människokroppen inte kan upptäckas medelst röntgenstrålning.

Som artikel 8.2 b (xxix) och artikel 8.2 e (xviii) läggs till:

Användande av laservapen som är särskilt konstruerade för att som enda stridsmedelsfunktion, eller som en av sina stridsmedelsfunktioner, bestående förstöra en normal synförmåga, dvs. ett oskyddat öga eller ett öga med korrektionslinser.

ICC-ASP/14/Res.2

Artikel 124 i Romstadgan innehåller en övergångsbestämmelse. Av bestämmelsen framgår att en stat, som blir part i stadgan, får förklara att den för en tid av sju år efter stadgans ikraftträdande för staten inte godtar Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion avseende krigsförbrytelser, när ett brott påstås ha förövats av dess egna medborgare eller inom dess eget territorium. Den 26 november 2015 antog parterna till Romstadgan en ändring av artikel 124 (resolution ICC-ASP/14/Res.2). Ändringen innebär att övergångsbestämmelsen i artikeln utgår och att artikeln således stryks från stadgan. Enligt artikel 121.4 träder ändringen i kraft för alla stadgепarter ett år efter det att ratifikations- eller godtagandeinstrument har deponerats hos FN:s generalsekreterare av sju åttiondelar av parterna.

4.2 Överväganden och förslag avseende ratificering av ändringar i Romstadgan

4.2.1 Godkännande av ändringar i Romstadgan

<p>Regeringens förslag: Riksdagen godkänner Kampalaändringarna avseende krigsförbrytelser (Resolution RC/Res.5) och avseende aggressionsbrottet (Resolution RC/Res.6), 2015 års ändring av artikel 124 (Resolution ICC-ASP/14/Res.2) samt 2017 års ändring av artikel 8 (Resolution ICC-ASP/16/Res.4).</p>

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag. *Försvarsmakten* har inget att invända mot de skäl som i utredningen framförs för att Sverige bör tillträda Kampalaändringarna av Romstadgan avseende tillägget av ett aggressionsbrott. *Försvarsmakten* anser dock att ett tillträde till denna ändring inte bör ske innan det har genomförts en ordentlig analys av de juridiska aspekterna av aggressionsbrottets utformning, liksom av de

potentiella riskerna för svensk politisk och militär handlingsfrihet som ett tillträde till aggressionsbrottet skulle medföra.

Skälen för regeringens förslag

Ändringar avseende aggressionsbrott

Allmänna utgångspunkter

I svensk utrikes- och säkerhetspolitik har folkrätten länge varit ett centralt medel för att upprätthålla internationell fred och säkerhet såväl i vårt närområde som globalt. Häri inbegrips att stärka den internationella straffrätten genom att bekämpa straffrihet och verka för lagföring av dem som begår brott mot de regler som denna uppställer. Inrättandet av Internationella brottmålsdomstolen och den internationella ordning för lagföring av de grövsta brotten mot folkrätten som därigenom skapades, var ett mycket viktigt steg för att stärka den internationella straffrätten. Genom bestämmelserna i stadgan och domstolens verksamhet togs viktiga steg för att motverka den straffrihet som tidigare i stor utsträckning förelegat för dessa brott när de inte beivrats på nationell nivå. Utgångspunkten för Romstadgan är att parterna själva ska utreda och lagföra misstänkta för de aktuella brotten, men om så inte sker, tillhandahåller Internationella brottmålsdomstolen en internationell ordning för lagföring.

När Sverige tillträdde Romstadgan framhölls stadgans och Internationella brottmålsdomstolens betydelse som en viktig milstolpe i folkrättens utveckling vad gäller individuellt ansvar för internationella brott (se prop. 2000/01:122 Sveriges tillträde till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen s. 82 f.). Det poängterades också att Sverige under lång tid har varit starkt engagerat för att främja utvecklingen av den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter och mänskliga rättigheter. Sverige medverkade aktivt i det arbete som ledde fram till Romstadgan. Dessutom motiverades ett svenskt tillträde till Romstadgan med att Sverige, genom att tillsammans med andra stater ansluta sig till stadgan, skulle kunna bidra till att andra stater – där riskerna för väpnade konflikter är mycket större eller där sådana konflikter pågår – också ansluter sig. De omständigheter som fördes fram som skäl för att Sverige skulle tillträda Romstadgan gör sig, enligt regeringens mening, gällande med samma styrka när det gäller ett svenskt tillträde till de stadgeändringar som nu är aktuella. Ett tillträde till ändringarna är dessutom en naturlig fortsättning på Sveriges strävan att motverka straffrihet för de allvarligaste brotten enligt folkrätten och det konsekventa stöd Sverige sedan Internationella brottmålsdomstolens tillkomst visat domstolen.

Betydelsen av ratificering

Sverige är alltså aktivt i samarbetet kring Romstadgan och Internationella brottmålsdomstolens verksamhet och bidrog, bl.a. genom att anta en roll som medlare, till att Kampalaändringarna efter långdragna förhandlingar till slut kunde komma till stånd. Genom att ratificera ändringarna kan Sverige bidra till fortsatt acceptans av Internationella

brottmålsdomstolens verksamhet och en förhoppningsvis allt bredare anslutning till stadgan och ändringarna därav.

Vad gäller särskilt bestämmelserna om aggressionsbrottet finns en förhoppning hos många stater att bestämmelserna kan få en viss brottsförebyggande verkan och därigenom vara viktiga för att främja internationell fred och säkerhet. Att Internationella brottmålsdomstolen nu fått möjlighet att utöva jurisdiktion över aggressionsbrottet kan ha den avskräckande effekt som många stater hoppas på. Om så blir fallet, blir beroende bl.a. av hur stor anslutningen till Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet slutligen blir.

Av stor betydelse är också att Internationella brottmålsdomstolens möjlighet att lagföra personer för aggressionsbrottet kommer att bekräfta och förstärka den grundläggande folkrättsliga normen att stater inte får inleda väpnade angrepp mot varandra. Att lagföring av aggressionsbrottet kan ske vid en internationell domstol är av stor betydelse. Det motverkar den risk som finns för politisering av sådana rättegångar så att det är ”segrarnas rättvisa” som anses få genomslag. Den risken kan anses vara större beträffande aggressionsbrottet än för de övriga brotten under Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion, inte minst eftersom det endast är politiska och militära ledare i den stat som är ansvarig för handlingen som kan lagföras för detta i straffrättslig ordning.

Dessa omständigheter talar för att det internationella samfundet ger Internationella brottmålsdomstolen fortsatt stöd när Internationella brottmålsdomstolen nu getts jurisdiktion över aggressionsbrottet.

Vad gäller aggressionsbrottet tillkommer ett antal omständigheter som bör beaktas inför ett svenskt beslut att ratificera ändringarna i Romstadgan i denna del. En ratificering av Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet innebär att Sveriges samarbete med Internationella brottmålsdomstolen utvidgas till att också avse detta brott. Detta medför bl.a. en skyldighet för Sverige att medverka till att personer som vid Internationella brottmålsdomstolen är misstänkta, tilltalade eller dömda för aggressionsbrott överlämnas till domstolen på samma sätt som i dag gäller för övriga brott över vilka Internationella brottmålsdomstolen har jurisdiktion – folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Skyldigheten omfattar också svenska medborgare. Något krav att Sverige i svensk rätt ska kriminalisera aggressionsbrottet så att lagföring kan ske också vid svenska domstolar, följer dock inte av en svensk ratificering (för överväganden i denna del, se avsnitt 4.3).

Relativt få andra stater har ratificerat Kampalaändringarna

Romstadgan har i mars 2020 tillträtts av sammanlagt 124 stater. Av de stater som har ratificerat stadgan har endast 39 stater ratificerat eller godtagit Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet, däribland Finland och Island. Ingen av FN:s säkerhetsråds permanenta medlemmar har ratificerat ändringarna och dessa medlemmar kan inte förväntas komma att göra det inom överskådlig tid. Den begränsade anslutningen till ändringarna kan i viss mån tala för att man bör avvakta en tid med en svensk ratificering eftersom det kan ifrågasättas om stadgeändringarna, utan en bred anslutning, kommer att infra de förhoppningar som knutits till dem. Denna omständighet bör dock inte på ett avgörande sätt inverka

på bedömningen och utgör inte ett tillräckligt tungt vägande skäl mot en svensk ratificering. Det är tvärtom ett svenskt intresse att ändringarna ratificeras av så många stater som möjligt och till detta bör Sverige bidra.

Vissa frågor om Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion

Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion bygger i princip på den s.k. universalitetsprincipen, dvs. domstolen har jurisdiktion över de brott som omfattas av Romstadgan oberoende av var eller av vem brotten har begåtts, dock under förutsättning att övriga kriterier för domstolens jurisdiktion är uppfyllda. Domstolens jurisdiktion kan således utövas vad avser brott som anges i stadgan endast om brottet begåtts på territoriet i en stat som är stadgepart eller godtagit Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion genom särskild förklaring eller om den misstänkte är medborgare i en stat som är stadgepart.

En ytterligare jurisdiktionsgrund är om FN:s säkerhetsråd, när det agerar i enlighet med kapitel VII i Förenta nationernas stadga, hänskjutit en situation till åklagaren, i vilken ett eller flera brott i artikel 5 förefaller ha begåtts.

Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över aggressionsbrottet aktiverades i december 2017. En stadgepart i förhållande till vilken ändringarna inte trätt i kraft omfattas dock inte av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion. I den träffade överenskommelsen finns också en erinran om Internationella brottmålsdomstolens oberoende. Indirekt innebär detta en erinran om att stadgepartsförsamlingen inte kan instruera Internationella brottmålsdomstolen hur domstolen ska tolka tillämpliga stadgebestämmelser.

Som Romstadgan är utformad är det Internationella brottmålsdomstolen som avgör omfattningen av sin egen jurisdiktion. Det går alltså inte att med säkerhet säga vilket utfallet av en sådan prövning skulle bli och hur stort antal personer samarbetet med Internationella brottmålsdomstolen kan komma att avse och vilka stater som lagföring för aggressionsbrott kan aktualiseras i förhållande till. Denna oklarhet utgör dock inte något hinder mot en svensk ratificering. I sammanhanget kan nämnas att hittills har endast ett mycket begränsat antal personer varit aktuella för åtgärder enligt samarbetsavtalet med Internationella brottmålsdomstolen vad gäller de brott över vilka domstolen haft jurisdiktion.

Utrikespolitiska konsekvenser

Till skillnad från övriga brott i Romstadgans brottskatalog kan ansvar för aggressionsbrott utkrävas endast av politiska och militära ledare. Om Internationella brottmålsdomstolen väljer att tillämpa den snävare jurisdiktionsmodell som anges ovan, torde samarbetet med domstolen såvitt avser aggressionsbrottet få begränsad betydelse för utrikes- och säkerhetspolitiken. Skulle domstolen däremot välja den vidare jurisdiktionsmodellen, kan situationer uppkomma där t.ex. ett överlämnande av en enskild politisk eller militär ledare eller andra tvångsåtgärder kan medföra konsekvenser för Sveriges internationella förbindelser. Samma situation kan uppstå i de fall då det är FN:s säkerhetsråd som hänskjutit en situation till domstolen, jfr artikel 13 b i Romstadgan. Dessa konsekvenser kan i och för sig uppstå redan i dag om

ett överlämnande eller en straffprocessuell tvångsåtgärd aktualiseras beträffande en politisk eller militär ledare som kan misstänkas för att ha deltagit i folkmord, brott mot mänskligheten eller gjort sig skyldig till krigsförbrytelser. När det gäller aggressionsbrottet är emellertid de politiska aspekterna mer framträdande, vilket försvårar bedömningen. Detta bör dock, mot bakgrund av den allmänna hållning som Sverige intagit i förhandlingarna, inte utgöra hinder mot en svensk ratificering.

Avgränsningen av det straffbara området

Försvarsmakten anför att den närmare implementeringen och möjliga framtida tillämpningen av aggressionsbrottet kan medföra konsekvenser för Försvarsmaktens verksamhet och militära befattningshavare. Som utgångspunkt måste ett individuellt straffansvar för högre militära chefer vara klart avgränsat och förutsebart. En fråga som särskilt bör ses över inför en ratificering och införlivande av aggressionsbrottet i svensk straffrätt är, enligt Försvarsmakten, därför de aspekter av brottsdefinitionen som gör det straffbara området beroende av faktorer som inte är klart förutsebara när politiska och militära beslut fattas, såsom folkrättslig utveckling och säkerhetspolitiskt sammanhang. Försvarsmakten framhåller i det avseendet viss militär verksamhet såsom t.ex. humanitära interventioner när rättsläget är osäkert.

Utformningen av aggressionsbrottet i Romstadgan föregicks av långvariga och komplicerade förhandlingar. Ett krav för att kunna lägga aggressionsbrottet till grund för individuellt straffansvar var att brottsbeskrivningen var tillräckligt tydlig och precis för att tillgodose de krav på precision och förutsebarhet som den straffrättsliga legalitetsprincipen uppställer. Några stater har dock alltså invändningar i detta avseende och dessa invändningar används som skäl för att inte ratificera Kampalaändringarna såvitt avser aggressionsbrottet.

Till skillnad från vad som tidigare betecknats som aggressionskrig gäller aggressionsbrottet redan en aggressionshandling, vilket inte endast omfattar regelrätta krig utan även aggression i en mindre skala. Det har påtalats från vissa håll att en aggressionshandling kan aktualiseras vid mindre militära operationer, t.ex. inom ramen för vissa fredsinsatser. Gränsdragningen mot vad som brukar betecknas som humanitära interventioner kan i undantagsfall också bli besvärlig. Dessa omständigheter synes dock ha beaktats vid utformningen av aggressionsbrottet. För att ansvar för aggressionsbrott ska kunna utkrävas krävs att aggressionshandlingen utgör en uppenbar överträdelse av FN-stadgan. Uppenbarhetsrekvisitet är avsett att utgöra en begränsning av vad som utgör aggressionsbrott.

Internationella brottmålsdomstolens rättstillämpning rörande aggressionsbrottet kan komma i konflikt med hur aggressionsbegreppet i FN-stadgan uttolkas av säkerhetsrådet vid dess tillämpning av artikel 39 i FN-stadgan. En oönskad konkurrens kan uppstå i förhållande till säkerhetsrådets roll och den praxis som utvecklas av Internationella domstolen. Den risken ska dock inte överdrivas och det får förutsättas att Internationella brottmålsdomstolen noga följer såväl säkerhetsrådets som Internationella domstolens praxis vad gäller gränsdragningen mellan tillåten och otillåten våldsanvändning.

Sverige har varit pådrivande i förhandlingarna och medverkat till att finna lösningar till de problem som uppkommit vid utformningen av aggressionsbrottet. De aspekter som nämns ovan har beaktats vid förhandlingarna. För svensk del får förhandlingsresultatet anses vara acceptabelt. Brottets utformning och de omständigheter som sammanhänger därmed bör enligt regeringens mening således inte utgöra hinder för en svensk ratificering av Kampalaändringarna i fråga om aggressionsbrottet.

Sammanfattande slutsats

Enligt regeringen talar starka skäl för att Sverige ska ratificera Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet, främst med hänsyn till Sveriges långvariga ambition att stärka den internationella straffrätten genom att bekämpa straffrihet och verka för lagföring av dem som begår allvarliga internationella brott. Det föreligger enligt regeringens bedömning inte något hinder mot ett tillträde.

Ändringar avseende krigsförbrytelser

Användning av vissa förbjudna stridsmedel

Ändringarna som följer av Resolution RC/Res.5, ICC-ASP/16/Res. 4 och ICC-ASP/14/Res.2 rör främst krigsförbrytelser. Ändringen som gjordes i Kampala avseende artikel 8.2 e i Romstadgan (se resolution RC/Res.5) innebär att regleringen av krigsförbrytelser genom användande av vissa stridsmedel i internationella väpnade konflikter även ska gälla vid icke-internationella väpnade konflikter. Tillämpningsområdet för vad som kan utgöra krigsförbrytelser utvidgas därigenom. Av 10 § första stycket 3 lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser framgår dock att det anses vara en krigsförbrytelse att i strid med allmän folkrätt använda stridsmedel som är av sådan beskaffenhet att det kan förorsaka överflödigt skada eller onödigt lidande eller som är urskillningslöst, om gärningen ingår som ett led i eller på annat sätt står i samband med väpnad konflikt eller ockupation. Bestämmelsen omfattar det slag av ammunition som det här är fråga om och det finns således redan ett tydligt förbud mot användning av sådan ammunition vid väpnade konflikter (se prop. 2013/14:146 s. 298 och 299).

ICC-ASP/16/Res. 4, som innebär att användningen av ytterligare några stridsmedel omfattas av bestämmelsen om krigsförbrytelse i såväl internationella som icke-internationella väpnade konflikter, föranleder enligt utredningen, vilket regeringen instämmer i, inga särskilda överväganden. ICC-ASP/14/Res.2, innehåller en övergångsbestämmelse beträffande Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion och föranleder inte heller några särskilda överväganden.

Sammanfattande slutsats

Sverige bör, med hänsyn till ambitionen att stödja Internationella brottmålsdomstolens arbete, enligt regeringens uppfattning tillträda Kampalaändringarna vad gäller krigsförbrytelser, 2015 års ändring av artikel 124 och 2017 års ändring av artikel 8. Det föreligger enligt

regeringens bedömning inte heller något hinder mot att tillträda ändringarna.

Enligt 10 kap. 3 § regeringsformen krävs i vissa fall riksdagens godkännande innan regeringen ingår en för riket bindande internationell överenskommelse, bl.a. om det rör sig om en överenskommelse av större vikt. De aktuella resolutionerna är av betydelse för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik. I sammanhanget bör även framhållas att 10 kap. 14 § regeringsformen innebär att vissa centrala bestämmelser i svensk grundlag, exempelvis 2 kap. 7 § (förbudet mot landsförvisning), 4 kap. 12 § (immunitet för riksdagsledamöter) och 5 kap. 8 § (immunitet för statschefen) regeringsformen, inte utgör hinder för fullgörandet av Sveriges åtaganden enligt Romstadgan.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att riksdagens godkännande ska inhämtas enligt 10 kap. 3 § regeringsformen.

4.2.2 Behovet av lagändringar

Regeringens förslag: Lagen om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen kompletteras på så sätt att de bestämmelser i lagen om samarbete med domstolen som gäller för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser även ska gälla för aggressionsbrott.

Regeringens bedömning: Sveriges tillträde till Kampalaändringarna avseende krigsförbrytelser, 2015 års ändring av artikel 124 och 2017 års ändring av artikel 8 kräver inte några författningsändringar.

Utredningens förslag och bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Tillämpningsområdet för lagen om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen utvidgas

När Sverige ratificerade Romstadgan inträdde, sedan denna trätt i kraft för Sveriges del, en skyldighet att uppfylla de förpliktelser som följer av stadgan. Det gäller bl.a. bestämmelser som behandlar olika former av rättsligt samarbete mellan Sverige och Internationella brottmålsdomstolen. För att uppfylla Sveriges åtaganden när det gäller rättsligt samarbete med Internationella brottmålsdomstolen antogs lagen om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen. Av 1 § framgår att om Internationella brottmålsdomstolen begär att det i Sverige ska vidtas en åtgärd som grundar sig på stadgan, tillämpas bestämmelserna i lagen. Det framgår vidare att bestämmelserna i 3–20 §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse. När det gäller överlämnande av en person som uppehåller sig i Sverige och som vid Internationella brottmålsdomstolen är misstänkt, tilltalad eller dömd för folkmord, brott mot mänskligheten eller

krigsförbrytelse, finns bestämmelser i 3 § i lagen. Om Sverige ratificerar Kampalaändringarna om aggressionsbrottet, kommer behovet av författningsstöd för de skyldigheter Sverige därigenom får gentemot Internationella brottmålsdomstolen att bli detsamma för aggressionsbrottet som för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Lagen om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen bör därför ändras på så sätt att de bestämmelser i lagen om samarbete med domstolen som gäller för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser också gäller för aggressionsbrott.

Kampalaändringarna avseende krigsförbrytelser

Kampalaändringarna avseende krigsförbrytelser (Resolution RC/Res.5) innebär att Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över krigsförbrytelser som begås genom användande av vissa närmare preciserade stridsmedel utsträcks till att avse även icke-internationella väpnade konflikter och inte endast internationella sådana konflikter. De ändringar som antogs i december 2017 beträffande Romstadgans reglering av krigsförbrytelser (ICC-ASP/16/Res. 4) innebär vidare att användningen av ytterligare några stridsmedel kriminaliseras.

Lagen om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen tillkom i syfte att Sverige ska kunna uppfylla sina åtaganden enligt Romstadgan. Lagen möjliggör samarbete med Internationella brottmålsdomstolen bland annat beträffande misstanke om och åtal för krigsförbrytelser (3 §). Den svenska regleringen om samarbete med domstolen omfattar krigsförbrytelser vid såväl internationella som icke-internationella konflikter och ingen lagändring är nödvändig med hänsyn till Resolution RC/Res.5.

Genom de tillägg till artikel 8 som antogs i december 2017 utökas regleringen av krigsförbrytelse genom användande av förbjudna stridsmedel till att även omfatta mikrobiella eller andra biologiska medel och toxiner. Dessa stridsmedel utgör ett sådant biologiskt vapen som avses i 10 § första stycket 2 lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Vidare innebär 2017 års tillägg till artikel 8 att även användande av s.k. splittervapen, dvs. vapen vars huvudsakliga effekt är att skada genom fragment som inte kan upptäckas på röntgen, kriminaliseras som krigsförbrytelse. Detsamma gäller för synförstörande laservapen. Såväl splittervapen som synförstörande laservapen utgör sådana stridsmedel som avses i 10 § första stycket 3 (se prop. 2013/14:146 s. 193 f. och s. 298 f.). Svensk lagstiftning om krigsförbrytelser genom användande av förbjudna stridsmedel motsvarar således redan i dag de aktuella ändringarna beträffande krigsförbrytelser i Romstadgan. Något behov av författningsändringar föreligger således inte heller i denna del.

Ändringen av artikel 124 i Romstadgan

Artikel 124 i Romstadgan innehåller en övergångsbestämmelse som innebär att en stat, som blir part i stadgan, får förklara att staten för en tid av sju år efter stadgans ikraftträdande för staten inte godtar Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion avseende krigsförbrytelser, när ett brott påstås ha förövats av dess egna medborgare eller inom dess eget

territorium. Den ändring av artikel 124 som antogs av stadgeparts-församlingen i november 2015 (ICC-ASP/14/Res.2) innebär att övergångsbestämmelsen utgår. De svenska bestämmelser om krigsförbrytelser som finns, däribland bestämmelserna i lagen om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen och lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, påverkas inte av att övergångsbestämmelsen i artikel 124 i Romstadgan stryks. En ratificering av 2015 års ändring kräver således inte någon lagstiftningsåtgärd.

4.3 Aggressionsbrottet i svensk rätt

4.3.1 Aggressionsbrott kriminaliseras i svensk rätt

Regeringens förslag: En ny straffbestämmelse om aggressionsbrott införs i den lag som reglerar straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Lagen ska benämnas lagen om straff för vissa internationella brott.

Hänvisningar till lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i 22 kap. 6 a–c §§ och 35 kap. 2 § brottsbalken och 1 § lagen om straff för olovlig befattning med klusterammunition ska ersättas med hänvisningar till lagen om straff för vissa internationella brott.

Utredningens förslag stämmer i sak överens med regeringens. Utredningen föreslår dock att lagen ska benämnas lagen om vissa internationella brott.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens bedömning. *Försvarsmakten* menar att införandet av ett aggressionsbrott i svensk straffrätt är tveksamt ur rättssäkerhetssynpunkt och att de oklarheter som alltjämt föreligger kan medföra att militära chefer och även dess underordnade inte anser sig kunna medverka till viss militär verksamhet såsom t.ex. humanitära interventioner när rättsläget är osäkert. *Svenska sektionen av Amnesty International (Amnesty)* tillstyrker utredningens förslag att kriminalisera aggressionsbrottet i svensk rätt, men anser att det hade varit önskvärt om utredningen hade förtydligat sina ställningstaganden angående de tolkningssvårigheter som uppkommer samt ytterligare övervägt riskerna och fördelarna med att nationella myndigheter får företräde framför Internationella brottmålsdomstolen att hantera fall av aggressionsbrott. *Åklagarmyndigheten* har ingen erinran mot att 2014 års lag benämns lagen om vissa internationella brott. Det kan dock enligt Åklagarmyndigheten övervägas att lägga till ”lagen om straff för...” eftersom flera andra specialstraffrättsliga lagar är benämnda på det sättet.

Skälen för regeringens förslag

Aggressionsbrott bör kriminaliseras i svensk rätt

Inför Sveriges tillträde till Romstadgan anfördes bl.a. att Sverige under lång tid varit starkt engagerat för att främja utvecklingen av mänskliga rättigheter och den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter och aktivt har medverkat i det arbete som lett fram till Romstadgan (prop. 2000/01:122 s. 82). Vid införandet av lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser uttalades att allvarliga brott mot folkrätten så långt som möjligt måste förhindras och beivras. Det var därför enligt regeringen angeläget att svensk lagstiftning möjliggör lagföring i vart fall i samma utsträckning som vid Internationella brottmålsdomstolen (prop. 2013/14:146 s. 75). Motsvarande argument kan föras fram även när det gäller frågan om det i svensk rätt bör införas bestämmelser som gör det möjligt att i svenska domstolar lagföra personer som har gjort sig skyldiga till aggressionsbrott. En kriminalisering av aggressionsbrottet i svensk rätt kan således sägas vara en naturlig fortsättning på den svenska strävan att motverka straffrihet för de allvarligaste brotten enligt folkrätten och det konsekventa stöd som Sverige visat Internationella brottmålsdomstolens alltsedan dess tillkomst. Genom att införa straffbestämmelser varigenom aggressionsbrottet kriminaliseras säkerställs att Sverige kan utöva domsrätt över samtliga brottstyper som enligt artikel 5 i Romstadgan faller inom Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion. Det finns även ett nationellt intresse av att de mest klandervärda gärningarna är särskilt reglerade i strafflagstiftningen.

Det kan i och för sig diskuteras vilken reell betydelse en kriminalisering av aggressionsbrottet kommer att få. En utgångspunkt bör vara att en svensk kriminalisering av aggressionsbrottet ska införas endast om den också kan förväntas få någon praktisk betydelse. Frågan om vilken tillämpning nationella aggressionsbrottsbestämmelser kan komma att få, hänger nära samman med dels utformningen av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över aggressionsbrott, dels med utformningen av motsvarande svenska bestämmelser om domsrätt.

Även om det, som framgår av avsnitt 4.2.1, inte går att med full säkerhet slå fast omfattningen av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över aggressionsbrottet är det dock mest troligt att domstolen inte kommer att utsträcka domsrätten till att omfatta medborgare från andra stater än de som ratificerat eller godtagit Kampalaändringarna. Hittills har endast ett begränsat antal västerländska demokratier ratificerat eller godtagit stadgeändringarna beträffande aggressionsbrottet och ingen av de fem permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet kan förväntas inom överskådlig tid ratificera eller godta ändringarna. De situationer som kan komma under prövning av svensk domstol kommer mot denna bakgrund också att vara begränsade till sitt antal, särskilt om den svenska domsrätten anpassas till Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över aggressionsbrott. Vidare bör säkerhetsrådets roll vid internationella konflikter beaktas. Detta kommer högst sannolikt att bidra till att svenska aggressionsbrottsbestämmelser mycket sällan kommer att tillämpas av svenska domstolar.

När det gäller den reella betydelsen av en svensk kriminalisering är det emellertid inte endast den faktiska tillämpningen av svenska straffbestämmelser som är avgörande. Tillskapandet av nationell lagstiftning som fullt ut kriminaliserar de brott som Internationella brottmålsdomstolen har att döma över är ett viktigt sätt att visa fortsatt stöd för domstolens verksamhet. Förhoppningen är att en konsekvens därav blir att allt fler stater ansluter sig till Romstadgan och ratificerar eller godtar bestämmelserna om aggressionsbrott. Genom att detta brott är kriminaliserat på internationell nivå och i en ökande utsträckning också på nationell nivå, betonas vikten av att förebygga angreppskrig. En kriminalisering av aggressionsbrottet i svensk rätt motverkar straffrihet för detta brott och kan därigenom sägas bidra till den allmänpreventiva verkan som är en av grundtankarna bakom Romstadgan och Internationella brottmålsdomstolens verksamhet.

De politiska aspekterna är mer framträdande när det gäller aggressionsbrott än i de fall då fråga är om straffansvar för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, vilket kan öka risken för att Sveriges internationella förbindelser på ett eller annat sätt påverkas. Denna risk bör dock inte överdrivas och bör inte ges en avgörande betydelse för frågan om aggressionsbrottet bör kriminaliseras i svensk rätt. Att på grund av en eventuell risk för politiska påtryckningar avstå från nationell kriminalisering ligger inte i linje med hur Sverige tidigare agerat i relation till Romstadgan och Internationella brottmålsdomstolen. Det avspeglar inte heller det tydliga engagemang för utvecklingen av ett internationellt regelverk som bidrar till att upprätthålla internationell fred och säkerhet som är ett signum för svensk utrikespolitik. Dessa aspekter bör mot denna bakgrund inte hindra kriminaliseringen av aggressionsbrott i svensk rätt.

Regeringen finner vid en samlad bedömning att aggressionsbrott bör kriminaliseras i svensk rätt. De synpunkter som framförs av *Försvarsmakten* angående bl.a. grundläggande brister i utformningen av straffbestämmelsen om aggressionsbrott och vem som kan omfattas är visserligen relevanta men kan beaktas vid utformningen av straffbestämmelsen, se avsnitt 4.3.2.

Svenska sektionen av Amnesty International (Amnesty) anför bl.a. att det hade varit önskvärt om riskerna och fördelarna med att nationella myndigheter får företräde framför Internationella brottmålsdomstolen att hantera fall av aggressionsbrott hade övervägts ytterligare. Regeringen konstaterar att den ordning som föreslås är den som torde följas av alla stadgeparter till Romstadgan i enlighet med komplementaritetsprincipen.

Straffbestämmelsens placering

Sedan 2014 finns övriga brott i Romstadgan i svensk rätt samlade i lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Vid en kriminalisering av aggressionsbrott i svensk rätt bör också straffbestämmelserna om detta brott lämpligen placeras i 2014 års lag. Lagens systematik är väl anpassad även för att inrymma bestämmelser om aggressionsbrott. I den mån kriminaliseringen av aggressionsbrott nödvändiggör särregleringar i förhållande till vad som gäller för de övriga tre brottstyperna i Romstadgan, kan detta hanteras inom ramarna för 2014 års lag. Liksom redan i dag är fallet för folkmord, brott mot mänskligheten

och krigsförbrytelser bör även för aggressionsbrott några frågor regleras utanför den nyss nämnda lagen. Så är bl.a. fallet med frågor om preskription, se avsnitt 4.3.7.

Lagen ska benämnas lagen om straff för vissa internationella brott

En följd av regeringens förslag att aggressionsbrottet införs i 2014 års lag om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser är att det bör övervägas om lagen ska benämnas annorlunda än som är fallet i dag. Ett alternativ är att till den uppräknade av brotten som i dag görs i lagens namn lägga aggressionsbrott. Detta skulle emellertid resultera i en mycket lång benämning som skulle bli otymplig och svår att använda. Ett annat alternativ är att sist i lagens befintliga benämning lägga till ”m.m.”. En sådan benämning är dock, inte minst från klarspråkssynpunkt, mindre lämplig. Ytterligare en tänkbar benämning är, och som utredningen föreslår, ”lagen om vissa internationella brott”, vilket är en benämning som även övervägdes vid lagens tillkomst. Det huvudsakliga skälet för att denna benämning inte valdes i 2014 års lagstiftningsärende var att det saknas en enhetlig definition av och en allmänt accepterad uppfattning om vad som avses med begreppet internationella brott. Det bedömdes då att begreppet i olika sammanhang anses omfatta fler brott än folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Så är visserligen fortfarande fallet, men redan vid en mer hastig överblick över lagens bestämmelser och den tydliga koppling till Romstadgan som lagen har, bör det stå klart vilka internationella brott som avses. De brott som omfattas av Romstadgan har också en särställning bland internationella brott genom att de är de enda brott som omfattas av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion. Det kan dock enligt *Åklagarmyndigheten* övervägas att lägga till ”lagen om straff för...” eftersom flera andra specialstraffrättsliga lagar är benämnda på det sättet. Regeringen instämmer i att en sådan benämning dels knyter närmare an till både lagens hittillsvarande benämning och andra specialstraffrättsliga lagar, dels tydligare anger vad som regleras i lagen. Lagen bör mot denna bakgrund benämnas lagen om straff för vissa internationella brott.

Behovet av följdändringar

Förslaget att ändra benämningen av lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser till lagen om vissa internationella brott medför att hänvisningar i annan lagstiftning behöver uppdateras. Sådana bestämmelser finns i 22 kap. 6 a–c §§ och 35 kap. 2 § brottsbalken och 1 § lagen om straff för olovlig befatning med klusterammunition. Hänvisningar till lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i nyss nämnda lagrum ska således ersättas med hänvisningar till lagen om straff för vissa internationella brott.

4.3.2 Om aggressionshandlingen och den brottsliga gärningen

Regeringens förslag: Med aggressionshandling ska avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella
--

integritet eller politiska oberoende, eller på något annat sätt som är oförenligt med Förenta nationernas stadga.

För att kunna grunda ansvar för aggressionsbrott ska krävas att aggressionshandlingen till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning utgör en uppenbar överträdelse av Förenta nationernas stadga.

För aggressionsbrott ska dömas den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande och som planerar, förbereder, inleder eller utför en aggressionshandling.

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår dock inte att en stats användning av våld som ”på något annat sätt” är oförenligt med Förenta nationernas stadga ska kunna utgöra aggressionshandlingar.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* anser att det finns goda skäl för att i den föreslagna straffbestämmelsen återge eller hänvisa till den definition av aggressionshandlingar som finns intagen i Romstadgans artikel 8a, vilket skulle vara konsekvent med hänvisningen till Förenta nationernas stadga i 11 a § första stycket. *Åklagarmyndigheten* tycker att de rekvisit som föreslås gälla är svåra att tolka och tillämpa, särskilt kravet på att en aggressionshandling ska ha ägt rum (eller i vart fall planerats, förberetts eller inletts). *Uppsala universitet (Juridiska institutionen)* ställer sig tvekan till utredningens förslag om avvikelse från formuleringen i Romstadgan angående vad som avses med aggressionshandling och föreslår att det svenska stadgandet i det avseendet utformas på samma sätt som i Romstadgan. *Sveriges Domareförbund* konstaterar att det måste ställas särskilt höga krav på lagstiftningen vad gäller förutsebarhet och tydlighet. Tolkningen av vad som utgör en aggressionshandling kommer att göras mot bakgrund av Internationella brottmålsdomstolens praxis, vilket kan försvåras om den svenska lagtexten ges en annan avgränsning än artikel 8a i Romstadgan. *Sveriges advokatsamfund* delar utredningens uppfattning att uppräknningen av aggressionshandlingar i artikel 8a i Romstadgan inte bör tas med i den svenska straffbestämmelsen och menar att uppräknningen ändå kommer kunna vara vägledande vid prövning av frågan om en aggressionshandling föreligger. *Försvarsmakten* anser att det finns oklarheter angående vilka personer som skulle kunna träffas av ansvar för aggressionsbrott enligt utredningens förslag. Utredningen synes inte helt utesluta att personer som anses som underlydande också skulle kunna träffas av ansvar. *Uppsala universitet (Juridiska institutionen)* anför att utredningen inte diskuterar vad som ska gälla om en persons formella position och faktiska inflytande över statens agerande inte hänger samman och vilket ansvar den i kraft av sin tjänsteställning formellt ansvariga personen ändå skulle kunna ha parallellt med den faktiskt ansvariga personen.

Skälen för regeringens förslag

Definitionen av en aggressionshandling

Enligt artikel 8a i Romstadgan avses med aggressionshandling en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på något annat sätt som är

oförenligt med Förenta nationernas stadga. Artikel 8 innehåller en detaljerad uppräkningslista av vilka handlingar som, oberoende av om någon krigsförklaring har lämnats och i enlighet med FN:s generalförsamlings resolution 3314 (XXIX) av den 14 december 1974, ska anses utgöra en aggressionshandling. I resolutionen slås det fast att en aggressionshandling utgör ett brott mot internationell fred och att det ger upphov till internationellt ansvar. Var och en av de handlingar som anges i artikel 8a är att betrakta som en aggressionshandling. Uppräkningen av vilka handlingar som ska anses vara aggressionshandlingar innefattar bl.a. invasion eller angrepp av en stats väpnade styrkor på en annan stats territorium, bombardemang av en stats väpnade styrkor mot en annan stats territorium, blockad av en stats väpnade styrkor av en annan stats hamnar eller kuster, handling som innebär att en stat tillåter att dess territorium, som den har ställt till en annan stats förfogande, används av den andra staten för att begå en aggressionshandling mot en tredje stat samt sändande av en stat eller för en stats räkning av väpnade skaror, grupper, irreguljära trupper eller legosoldater, som utför väpnade handlingar mot en annan stat av viss svårhetsgrad. Hit kan enligt utredningen också höra att vidta åtgärder för att slå ut en annan stats energiförsörjning eller dess IT-system och elektroniska kommunikation. Effekterna av ett sådant angrepp kan bli väl så allvarliga för ett samhälle som ett traditionellt väpnat angrepp. I vart fall ett mer omfattande cyberangrepp vars förödelse kan jämföras med effekterna av ett angrepp med konventionella vapen bör därför kunna anses utgöra en aggressionshandling i aggressionsbrottsbestämmelsens mening enligt artikel 8a i Romstadgan.

Vid utformningen av de svenska aggressionsbrottsbestämmelserna är det nödvändigt att ta ställning till om även dessa bestämmelser bör inkludera en uppräkningslista av tänkbara aggressionshandlingar. Även om FN:s generalförsamlings resolution och artikel 8a i Romstadgans uppräkningslista av aggressionshandlingar inte tas in i svensk lagtext, kommer det vid tillämpningen av de svenska bestämmelserna att vara nödvändigt att beakta dessa. Detta talar för att artikel 8a i Romstadgan i sin helhet bör överföras till de svenska aggressionsbrottsreglerna, således även uppräkningslistan av aggressionshandlingar. Genom att inkludera uppräkningslistan av aggressionshandlingar i lagtext skulle straffbestämmelsen också bli mer detaljerad vilket kan öka förutsebarheten.

I motsatt riktning talar emellertid det faktum att uppräkningslistan av aggressionshandlingar inte uttömmande redovisar vad en aggressionshandling i Romstadgans mening kan vara. Uppräkningen är vägledande och täcker visserligen in ett flertal olika typfall av aggressionshandlingar som en stat kan rikta mot en annan stat, men vid prövningen av ett åtal för aggressionsbrott kommer det ändå att vara nödvändigt för en svensk domstol att göra en helhetsbedömning av den aggressionshandling som är aktuell i det enskilda fallet. Denna omständighet får snarast sägas tala emot att låta straffbestämmelsen inkludera en uppräkningslista av tänkbara aggressionshandlingar. Uppräkningen av aggressionshandlingar i artikel 8a utgör inte heller brottsrekvisit i den mening som normalt avses i svensk straffrätt. Utredningen föreslår därför att de aggressionshandlingar som anges i artikel 8a inte ska tas in i den svenska straffbestämmelsen. Flera remissinstanser har synpunkter på utredningens förslag i den delen.

Regeringen instämmer i och för sig i vad som framförs av bl.a. *Svea hovrätt* och *Sveriges Domareförbund* när det gäller nyttan och vikten av vägledning i bedömningen av vad som utgör en aggressionshandling, men finner att detta inte nödvändigtvis måste innebära att uppräkningsen i artikeln tas in i straffbestämmelsen. Regeringen ansluter sig i stället till *Sveriges advokatsamfunds* och *Uppsala universitets* uppfattning att uppräkningsen av aggressionshandlingar i artikel 8a i Romstadgan ändå kommer kunna vara vägledande vid prövning av frågan om en aggressionshandling föreligger. Enligt regeringens uppfattning kommer svenska domstolar att vid sin prövning kunna hämta vägledning i Internationella brottmålsdomstolens praxis vid bedömningen av vad som utgör en aggressionshandling, vilket även *Aklagarmyndigheten* framhåller som en viktig aspekt. Vid en samlad bedömning talar enligt regeringen övervägande skäl för att Romstadgans exemplifierande uppräkningsen av vilka handlingar som kan utgöra en aggressionshandling inte bör återges i straffbestämmelsen.

Förhållandet till våldsförbudet i FN-stadgan

En särskild fråga är om begreppet aggressionshandling mot bakgrund av den delvis öppna utformningen i Romstadgan bör beskrivas på samma sätt i den svenska lagstiftningen som i stadgan. Utredningen föreslår att med aggressionshandling i straffbestämmelsen ska avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende. Det är en något snävare formulering än den som finns i Romstadgan, där även handlande som ”på något annat sätt är oförenligt med FN:s stadga” kan utgöra aggressionshandlingar. Formuleringen i Romstadgan har sitt ursprung i artikel 2.4 i FN-stadgan. Att använda lokutionen ”eller på något annat sätt” innebär enligt utredningen att straffstadgandet potentiellt kan få en betydande och oförutsebar omfattning. I denna del framstår artikel 8a enligt utredningen som alltför oprecis för att användas i strafflagstiftning och det svenska straffstadgandet om aggressionsbrottet bör i stället endast ange att med aggressionsbrott avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende på ett sätt som är oförenligt med Förenta nationernas stadga. Den svenska bestämmelsen skulle därigenom få ett något snävare tillämpningsområde än Romstadgans reglering. Någon större skillnad vid rättstillämpningen torde det däremot inte bli fråga om enligt utredningens bedömning. *Uppsala universitet* motsätter sig en sådan avvikelse från formuleringen av artikel 8a eftersom avvikelsen är inskränkande snarare än utvidgande, vilket var tanken i FN-stadgan. Straffstadgandets eventuellt bristande precision beror enligt universitetet på den primära normen och får i förekommande fall kompenseras med vägledning av internationell praxis. Regeringen instämmer i Uppsala universitets synpunkt. Även om det inte är nödvändigt att införa nationella möjligheter att lagföra brottet för att leva upp till Romstadgans krav, är det ändå utgångspunkten enligt komplementaritetens principen att göra det. Som universitetet framhåller vore det också olyckligt att delvis frångå och inskränka kopplingen till det bakomliggande våldsförbudet i FN-stadgan. Regeringen är därför av uppfattningen att en svensk straffbestämmelse inte bör inskränkas på det

sätt som föreslås av utredningen i förhållande till utformningen av bestämmelsen enligt Romstadgan om det inte finns starka skäl för det. Att straffbestämmelser delvis genom uttryck som ”eller på annat sätt” lämnar utrymme för andra förfaranden än de som specifikt räknas upp, är heller inte ovanligt. I detta fall begränsas tillämpningsområdet dessutom bl.a. av att det, som framgår nedan, för straffansvar krävs att aggressionshandlingen utgjort en uppenbar överträdelse av FN-stadgan. Vid en samlad bedömning anser regeringen därför att övervägande skäl talar för att med aggressionshandling i den svenska straffbestämmelsen bör avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på något annat sätt som är oförenligt med Förenta nationernas stadga.

Av tolkningsöverenskommelserna till Romstadgans bestämmelser om aggressionsbrottet framgår att stadgeparterna är eniga om att aggression är den allvarligaste och farligaste formen av olaglig våldsanvändning och att ett fastställande av om en aggressionshandling har begåtts kräver en bedömning av alla omständigheter i varje enskilt fall. Det är emellertid inte alla aggressionshandlingar som kan grunda ansvar för aggressionsbrott utan endast sådana som utgör en uppenbar överträdelse av FN-stadgan. Vid bedömningen av om så är fallet, ska handlingens karaktär, svårhetsgrad och omfattning beaktas. Endast de aggressionshandlingar som utifrån dessa tre element uppenbart strider mot FN-stadgan är således sådana aggressionshandlingar som kan aktualisera ansvar för aggressionsbrott. Vid bedömningen har handlingens följdverkningar stor betydelse för att avgöra om det är fråga om en uppenbar överträdelse av FN-stadgan. Denna begränsning av det straffbara området till att endast avse vissa särskilt kvalificerade aggressionshandlingar är central för Romstadgans reglering av aggressionsbrottet. Även det svenska straffstadgandet bör därför begränsas till att endast avse aggressionshandlingar som står i uppenbar strid med FN-stadgan.

Bedömningen av om en aggressionshandling ägt rum

Vid förfaranden inför Internationella brottmålsdomstolen är det domstolen som avgör om en aggressionshandling i den mening som avses i artikel 8a har ägt rum. När det gäller tillämpningen av de svenska bestämmelserna är det i stället svensk domstol som har att bedöma och kvalificera aggressionshandlingen. Vägledande för svensk domstols prövning av denna fråga blir dels eventuell praxis från Internationella brottmålsdomstolen, dels – i förekommande fall – om FN:s säkerhetsråd, med stöd i artikel 39 i FN-stadgan, har fastställt om en angreppshandling har ägt rum. Någon skyldighet för svensk domstol att i ett enskilt fall följa Internationella brottmålsdomstolens eller säkerhetsrådets bedömning av om en aggressionshandling ägt rum finns dock inte. En sådan skyldighet skulle komma att stå i konflikt med domstolarnas självständighet. Det ligger emellertid i sakens natur att dessa institutioners bedömning av frågan, med hänsyn till den särskilda roll dessa har i det internationella samarbetet, är av stor betydelse och normalt kan tillmätas stor bevisverkan i en nationell rättegång. Det är alltid åklagaren som har bevisbördan för att en aggressionshandling har ägt rum liksom för att de övriga rekvisit som anges i brottsbeskrivningen är uppfyllda. Frågan om en aggressions-

handling har ägt rum är av betydelse också i samband med de regler om åtalsförordnande som behandlas i avsnitt 4.3.6.

Straffansvaret ska endast gälla vissa personer i ledande ställning

Av artikel 8a i Romstadgan framgår att med aggressionsbrott avses när en person, som i kraft av sin ställning kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande, planerar, förbereder, inleder eller utför en aggressionshandling som, till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning, utgör en uppenbar överträdelse av Förenta nationernas stadga.

Aggressionsbrottet är ett ledarskapsbrott och utgångspunkten för en svensk kriminalisering av aggressionsbrott bör vara att gärningsmannakretsen även enligt svensk rätt ska vara starkt begränsad till sin omfattning. I Romstadgans engelska lydelse uttrycks detta rekvisit som "a person in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of a State", medan den franska lydelsen talar om "une personne effectivement en mesure de contrôler ou de diriger l'action politique ou militaire d'un État". Någon närmare precisering av vad som avses med att den misstänkte gärningsmannen ska kunna kontrollera eller styra det politiska eller militära agerandet hos en stat innehåller Romstadgan inte. Inte heller brottskriterierna eller tolkningsöverenskommelserna beträffande aggressionsbrottet ger någon tydlig vägledning i denna fråga. Det får dock anses att det som avses är gärningsmannens faktiska möjlighet att kontrollera eller styra statens agerande. Gärningsmannens formella position eller tjänst är således av underordnad betydelse, även om formell position och faktiskt inflytande över statens agerande naturligtvis regelmässigt hänger samman. Det finns en risk att användandet av uttrycket "i kraft av sin ställning" i den svenska översättningen av artikel 8a felaktigt kan föra tanken till att det för att ansvar för aggressionsbrott krävs att gärningsmannen haft en viss tjänsteställning. Straffbestämmelsen bör därför inte innehålla uttrycket "i kraft av sin ställning", som har en mer inskränkt betydelse än motsvarande formuleringar i de auktoritativa engelsk- respektive franskspråkiga lydelseerna, utan i stället utformas så att den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande omfattas. Med en sådan formulering blir det tydligt att kretsen omfattar den som i realiteten kan påverka en stats politiska eller militära handlande och att en sådan person kan dömas oavsett vilken formell ställning han eller hon innehar.

Aggressionsbrottets två element – den individuella handlingen å ena sidan och statshandlingen å andra sidan – innebär att det måste finnas ett orsakssamband mellan gärningsmannens handlande och statshandlingen. En följd av detta är att det endast är sådana personer som kan styra över hur staten som sådan, inte endast enskilda militära enheter, agerar. Således består gärningsmannakretsen endast av ett fåtal personer som har ett bestämmande inflytande över statens agerande gentemot andra stater. Till denna personkrets hör regelmässigt stats- och regeringschefer beroende på statsskickets utformning. En statschef med enbart representativa funktioner bör dock inte räknas till den aktuella personkretsen. Vidare kan ett lands högsta politiska ledning komma i fråga för straffansvar, liksom ett lands högsta militära ledning. I vilken mån regeringsmedlemmar och andra högre ämbetsmän som varit involverade i förberedelser av beslut

eller av en stats faktiska åtgärder för att begå en aggressionshandling kan hållas ansvariga blir dock alltid beroende av hur förberedelsearbetet och beslutsfattandet i det enskilda fallet har gått till. *Försvarsmakten* anser att det finns oklarheter angående vilka personer som skulle kunna träffas av ansvar för aggressionsbrott och utredningen tycks enligt *Försvarsmakten* inte helt utesluta att personer som anses som underlydande också skulle kunna träffas av ansvar. Regeringen menar emellertid att aggressionsbrottets karaktär av ledarskapsbrott utesluter att underlydande omfattas av straffansvar. Även ansvar för medverkan är begränsat till personer i ledande ställning, se avsnitt 4.3.3 om osjälvständiga brottsformer.

Uppsala universitet reser frågan om vad som ska gälla för en person med formell beslutanderätt som inte är den som i praktiken har agerat för att styra en stats handlande. Regeringen anser att den valda formuleringen innebär att den som faktiskt har agerat på något sätt för att begå en aggressionshandling ska omfattas av straffansvar och att detta inte nödvändigtvis måste hänga samman med en persons formella ställning. Det bör i detta sammanhang även erinras om att straffansvar utöver ledande ställning även, som regeringen återkommer till nedan, förutsätter att gärningsmannen förberett, planerat, inlett eller utfört aggressionshandlingen.

Den brottsliga gärningen

Av artikel 8a i Romstadgan framgår att med aggressionsbrott avses när en person, som är i en sådan ledande position som redogörs för ovan, planerar, förbereder, inleder eller utför en aggressionshandling som är kvalificerad på sådant sätt som anges i det föregående, dvs. en aggressionshandling som till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning utgör en uppenbar överträdelse av FN-stadgan. *Åklagarmyndigheten* anför att de rekvisit som föreslås gälla är svåra att tolka och tillämpa, särskilt kravet på att en aggressionshandling ska ha ägt rum eller i vart fall planerats, förberetts eller inletts. Det är tillräckligt att gärningsmannen – antingen själv eller genom annan – har utfört något av de angivna gärningsmomenten. Självfallet är det dock så att de senare rekvisiten – inleder eller utför – regelmässigt har föregåtts av att gärningen har planerats och förberetts. Även den som endast planerat eller förberett en aggressionshandling kan alltså dömas för aggressionsbrott förutsatt att en aggressionshandling sedan har ägt rum. Brottet fullbordas alltså som framgår av brottskriterierna först när aggressionshandlingen äger rum (jfr kravet i lagtexten på att gärningen ska utgöra en uppenbar överträdelse av FN-stadgan, enbart ett hot om våldsanvändning utgör generellt sett inte en överträdelse av stadgan). Om en aggressionshandling inte har ägt rum, kan dessa moment istället utgöra försök, förberedelse eller stämpling till aggressionsbrott, vilket utvecklas närmare under avsnitt 4.3.3.

Med planering avses t.ex. framtagande av särskilda militära eller andra planer för att begå en aggressionshandling. Med förberedelse avses olika konkreta åtgärder för att verkställa en planerad aggressionshandling, t.ex. beslut om transport av vapen eller annan utrustning, gruppering av trupper vid gränsen eller andra liknande åtgärder som utgör del av en förestående aggressionshandling. Inleder tar sikte på själva påbörjandet av en

aggressionshandling medan utför tar sikte på alla efterföljande handlingar. Vilket närmare handlande som kan utgöra planering, förberedelse, inledande och utförande av en aggressionshandling får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Den rättspraxis som utvecklas av Internationella brottmålsdomstolen kan ge vägledning för tolkningen. Viss vägledning bör i detta avseende även kunna hämtas från praxis från Nürnberg- respektive Tokyotribunalerna. Klart är emellertid att exempelvis att ge order om att inleda en invasion av en främmande stats territorium, fatta beslut om ett flyg- eller robotanfall eller utarbeta en anfallsstrategi kan höra dit. Hit kan också höra att vidta åtgärder för att slå ut en annan stats energiförsörjning eller dess it-system och elektroniska kommunikation.

4.3.3 Osjälvtändiga brottsformer och förmans ansvar

Regeringens förslag: Försök, förberedelse och stämpling till aggressionsbrott ska vara straffbart, liksom underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott.

Bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken om straffansvar för medverkan ska tillämpas på aggressionsbrottet. För medverkan till aggressionsbrott ska endast den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande kunna dömas.

Regeringens bedömning: Bestämmelserna i 13–15 §§ lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser om ansvar för militära eller civila förmän bör inte gälla för aggressionsbrott.

Utredningens förslag och bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag och bedömning. *Åklagarmyndigheten*, *Sveriges advokatsamfund* och *Malmö tingsrätt* anför att förhållandet och gränsdragningen mellan de osjälvtändiga brottsformerna och det fullbordade aggressionsbrottet måste redas ut och förtydligas. *Sveriges Domareförbund* anser att tillämpningen av de osjälvtändiga brottsformerna bör förtydligas. *Sveriges advokatsamfund* ifrågasätter vidare lämpligheten att på föreslaget sätt kriminalisera underlåtenhet att avslöja respektive att förhindra aggressionsbrott.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Gärningsmannaskap

Som utgångspunkt bör gälla att de bestämmelser och principer som annars gäller för straffrättens allmänna del ska tillämpas på samma sätt för aggressionsbrottet som för övriga brott enligt Romstadgan. Vid tillkomsten av lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser konstaterades dock att vid påtagliga skillnader mellan Romstadgan och svensk rätt, bör svensk rätt anpassas till Romstadgans reglering. I Romstadgan regleras frågan om gärningsmannaskap och

medverkan till brott i artikel 25.3. När den nyss nämnda svenska lagen infördes konstaterades att det inte torde finnas någon sakligt sett betydelsefull skillnad mellan reglerna om gärningsmannaskap och medverkan till brott i Romstadgan och svensk rätt (prop. 2013/14:146 s. 212–213). Det förhållandet att ett straffbart handlande i något större utsträckning kan vara att anse som gärningsmannaskap enligt Romstadgan än vad som gäller enligt svensk rätt, där det i stället kan bli fråga om ansvar för anstiftan, utgjorde inte skäl nog att föra in några särskilda bestämmelser om medverkan och gärningsmannaskap för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken är tillräckliga såvitt avser medverkan även när det gäller aggressionsbrott. För detta brott bör emellertid endast de personer kunna dömas enligt 23 kap. 4 § brottsbalken som tillhör samma personkrets som de som kan dömas som gärningsmän, dvs. de personer som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande, jfr även artikel 25.a.

Försök, förberedelse och stämpling samt underlåtenhet att avslöja eller förhindra brott

Försök, förberedelse eller stämpling till och underlåtenhet att avslöja eller förhindra folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser är straffbelagt (se 16 § lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser). Det huvudsakliga skälet till detta angavs vid lagens tillkomst vara att brottens svårhet starkt talade för att de ska vara belagda med straff på ett tidigt stadium (prop. 2013/14:146 s. 213–214). Även aggressionsbrottet är ett mycket allvarligt brott, som också bör kriminaliseras såvitt avser försök, förberedelse eller stämpling till brott, liksom underlåtenhet att avslöja eller förhindra brott. *Sveriges Advokatsamfund* anser att frågan om kriminalisering av osjälvständiga brottsformer genom underlåtenhet att avslöja och förhindra aggressionsbrott bör utredas ytterligare inom ramen för det fortsatta lagstiftningsarbetet innan förslaget kan läggas till grund för lagstiftning i denna del. Regeringen är av uppfattningen att det visserligen kan diskuteras vilken praktisk betydelse en särskild kriminalisering av underlåtenhet att avslöja eller förhindra aggressionsbrott skulle ha. Kriminaliseringen av dessa brottsformer syftar emellertid till att förhindra att mycket allvarliga brott begås, vilket enligt regeringens mening motiverar en sådan kriminalisering även om den skulle få en begränsad betydelse vid sidan av straffansvar i gärningsmannaskap. En särskild kriminalisering ligger också väl i linje med hur det straffrättsliga ansvaret för de andra brotten i lagen är utformat. På samma sätt som gäller för medverkan bör endast personer som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande omfattas av kriminaliseringen.

Gränsdragningen mellan försök, förberedelse och stämpling och fullbordat brott

Flera remissinstanser, däribland *Åklagarmyndigheten, Malmö tingsrätt* och *Sveriges Domareförbund*, menar att utredningens förslag kan leda till oklarheter beträffande gränsdragningen mellan fullbordat aggressionsbrott och ansvar för förberedelse, försök och stämpling till brottet. I detta

avseende konstaterar regeringen att straffansvar för fullbordat brott förutsätter att en aggressionshandling ägt rum. Att vissa gärningsmoment av förberedande karaktär preciseras beror på att den som har deltagit i en planerings-, förberedelse- eller beslutsprocess inför en aggressionshandling ska kunna ställas till ansvar som gärningsman för ett fullbordat brott, även om han eller hon inte har deltagit i samtliga moment eller hela vägen fram till utförandet av en fullföljd aggressionshandling. Ansvar för försök, förberedelse och stämpling till aggressionsbrott kan istället komma i fråga t.ex. när någon aggressionshandling inte har vidtagits, men förutsättningarna för sådant ansvar ändå är uppfyllt. Detta kan exempelvis tänkas bli aktuellt när ledande personer i ett land har planerat en invasion av ett annat land i uppenbar strid med FN-stadgan, men brottet inte har fullbordats av någon anledning.

Förmans ansvar

Artikel 28 i Romstadgan innehåller bestämmelser om militära befälhavares och andra förmäns ansvar för underlydandes brottslighet. Bestämmelserna bygger på att militära och civila förmän genom sin formella eller faktiska befattning får anses ha en särskild skyldighet att övervaka de underlydande. Således ska en militär befälhavare eller den som faktiskt tjänstgör som sådan vara straffrättsligt ansvarig för brott som omfattas av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion som begås av väpnade styrkor under hans eller hennes effektiva befäl och kontroll eller effektiva myndighet och kontroll, beroende på vad som är fallet, till följd av hans eller hennes oförmåga att utöva kontroll över dessa styrkor på ett riktigt sätt. En civil förman ska vara straffrättsligt ansvarig för brott som omfattas av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion, som begås av underlydande som står under förmannens effektiva myndighet och kontroll till följd av hans eller hennes underlåtenhet att på ett riktigt sätt utöva kontroll över sådana underordnade.

Romstadgans bestämmelser har föranlett tre bestämmelser i lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Av 13 § framgår att en militär eller civil förman som underlåter att vidta de för honom eller henne möjliga åtgärder som är nödvändiga och skäliga för att förhindra att folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse begås av en underlydande som står under förmannens lydnad och effektiva kontroll ska anses som gärningsman. Vidare anger 14 § att en militär eller civil förman som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet underlåter att utöva särskild tillsyn över en underlydande som står under hans eller hennes lydnad och effektiva kontroll ska dömas för underlåtenhet att utöva kontroll, om den underlydande har begått folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse som förmannen borde ha förutsett och hade kunnat förhindra. Slutligen gäller enligt 15 § att en militär eller civil förman som, när det kan ske utan fara för att förmannen avslöjar egen brottslighet, underlåter att för undersökning och lagföring anmäla skälig misstanke om att en underlydande som står under hans eller hennes lydnad och effektiva kontroll har begått folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse ska dömas för underlåtenhet att anmäla brott.

Ett avgörande särdrag hos aggressionsbrottet är, som tidigare konstaterats, att den personkrets som kan göra sig skyldig till nämnda brott

är mycket snäv. Endast personer i ledande ställning kan således komma i fråga. Detta innebär att det är svårt att tänka sig situationer där en gärningsman som gjort sig skyldig till aggressionsbrott kan vara underlydande i den mening som avses i artikel 28 i Romstadgan och i de redovisade 13–15 §§. Bestämmelserna i svensk rätt om förmans ansvar behöver mot den bakgrunden inte göras tillämpliga även på aggressionsbrott.

4.3.4 Påföljd

Regeringens förslag: Straffet för aggressionsbrott ska vara fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens bedömning. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att det av lagtexten bör framgå vilka kriterier som ska beaktas för att påföljden ska bestämmas till livstid.

Skälen för regeringens förslag: För folkmord, brott mot mänskligheten och grov krigsförbrytelse är straffskalan fängelse i lägst fyra och högst arton år, eller på livstid. Aggressionsbrott är ett av de allvarligaste brotten med potentiellt oerhörda konsekvenser. Följderna av ett fullbordat aggressionsbrott kan bli oerhört omfattande, både på kort och lång sikt. Aggressionsbrottet kan få följdverkningar inte bara nationellt och bilateralt utan även ur ett vidsträckt internationellt perspektiv. I straffskalan för aggressionsbrottet bör därför ingå längsta tänkbara fängelsestraff enligt svensk rätt – livstids fängelse. Det längsta tidsbestämda straffet ska bestämmas till rådande straffmaximum för ett sådant straff, dvs. arton år. När det gäller straffminimum för aggressionsbrott, saknas anledning att avvika från vad som enligt gällande rätt gäller för folkmord, brott mot mänskligheten och grov krigsförbrytelse. Straffminimum bör därför bestämmas till fängelse i fyra år.

Hovrätten för Västra Sverige anser att det av lagtexten bör framgå vilka kriterier som ska beaktas för att påföljden ska bestämmas till fängelse på livstid, i likhet med vad som föreslås när det gäller straffbestämmelsen om mord (jfr prop. 2018/19:138 Straffet för mord). Regeringen anser emellertid att aggressionsbrottet till sin karaktär skiljer sig väsentligt från mord. Till att börja med är den föreslagna straffskalan för aggressionsbrott betydligt vidare än straffskalan för mord, där minimistraffet är fängelse i tio år. Aggressionsbrottet avser gärningar som innefattar väpnat våld mellan stater och hur personer i ledande ställning har agerat i förhållande till detta. Det är alltså en komplex bedömning av många olika aspekter som kommer att behöva göras för att bestämma påföljden för en sådan gärning. Det skulle därför enligt regeringen vara mycket svårt att på ett tydligt sätt formulera kriterier för att påföljden ska bestämmas till fängelse på livstid, utan en helhetsbedömning måste göras i varje enskilt fall utifrån samtliga gärningsmoment och varje gärningspersons deltagande i dessa. Några motsvarande kriterier för vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om påföljden ska bestämmas till fängelse på livstid finns

inte heller i andra straffbestämmelser med motsvarande straffskala som aggressionsbrott.

4.3.5 Domsrätt

Regeringens förslag: Svensk domstol ska vara behörig att döma över aggressionsbrott som har begåtts i Sverige.

För aggressionsbrott som har begåtts utanför Sverige ska svensk domstol vara behörig att döma om det finns en särskild anknytning till Sverige. Denna anknytning ska bestå i att brottet har begåtts på ett svenskt fartyg m.m. eller av någon som vid gärningstillfället eller vid tiden för åtal var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige eller om brottet riktat sig mot ett svenskt allmänt intresse.

I övriga fall, där brottet begåtts utanför Sverige, ska svensk domstol vara behörig att döma över aggressionsbrott endast om den aggressionshandling som ligger till grund för brottet har begåtts av en stat gentemot vilken de s.k. Kampalaändringarna avseende detta brott har trätt i kraft vid tiden för brottet. Detsamma ska gälla för försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra aggressionsbrott. Domsrättsreglerna för aggressionsbrott ska placeras i lagen om straff för vissa internationella brott.

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens, bortsett från att utredningen inte föreslår att svensk domstol ska vara behörig att döma över aggressionsbrott om brottet har begåtts av någon som efter gärningstillfället, men när åtal väcks, blivit svensk medborgare eller fått hemvist i Sverige.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens bedömning. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att regelverket skulle bli mer överskådligt om bestämmelserna om domsrätt och åtalsförordnande avseende aggressionsbrottet förs in i 2 kap. brottsbalken. *Uppsala universitet (Juridiska institutionen)* efterlyser en något fylligare argumentation i sak beträffande frågan om domsrätt.

Skälen för regeringens förslag

Domsrätten kopplas till ratificering av Kampalaändringarna

Principen om universell jurisdiktion över internationella brott på grund av brottens allvarliga karaktär och vikten av lagföring, innebär att stater enligt folkkräkten har behörighet att lagföra dessa brott oavsett om brottet har någon anknytning till den aktuella staten eller inte. För folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser gäller detta redan i svensk rätt. Aggressionsbrottet kräver dock särskilda överväganden i domsrättsfrågan.

Svensk domstol bör till att börja med vara behörig att döma över aggressionsbrott som har begåtts i Sverige enligt den allmänna bestämmelsen om domsrätt för brott som begåtts i landet enligt 2 kap. 1 § brottsbalken.

Vad gäller aggressionsbrott begångna utanför Sverige gör regeringen följande överväganden.

Vid förhandlingarna om aggressionsbrottet var en av de känsligaste frågorna Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över brottet, vilket ledde fram till särskilda bestämmelser om domstolens jurisdiktion, se artikel 15a och b. Utgångspunkten är att Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över aggressionsbrottet endast omfattar företrädare för de stater som har ratificerat eller godtagit Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet. En viss försiktighet kring att tillskapa svenska bestämmelser som ger en mer vidsträckt jurisdiktion än vad Internationella brottmålsdomstolen har, bör, enligt både utredningens och regeringens uppfattning, iaktas. Den något mer begränsade jurisdiktionen för Internationella brottmålsdomstolen över aggressionsbrottet jämfört med vad som gäller de andra brotten i Romstadgan, talar således för att den svenska domsrätten över aggressionsbrott inte bör utgå från universalitetsprincipen. Denna ståndpunkt ifrågasätts av *Uppsala universitet (Juridiska institutionen)*, som menar att skälen för att låta aggressionsbrottet omfattas av universell jurisdiktion gör sig särskilt starkt gällande med hänsyn till brottets allvarliga karaktär. Regeringen har förståelse för denna synpunkt. Aggressionsbrott utgör mycket allvarlig brottslighet. Det kan mot den bakgrunden tyckas otillfredsställande om svenska domstolar inte skulle kunna döma över ett sådant brott. Det är för sådan brottslighet av underordnad betydelse om den stat som begått en aggressionshandling har tillträtt Kampalaändringarna eller inte. Det gäller i synnerhet om gärningsmannen vid tiden för brottet var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige.

Det går dock inte heller att bortse från att den politiska dimensionen av aggressionsbrottet kan visa sig känslig, bl.a. vid beslut om åtalsförordnande. Detta gäller särskilt då ställning ska tas till om en aggressionshandling har begåtts av en annan stat eller inte. I det sammanhanget överväger utredningen en bestämmelse varigenom svensk domsrätt, i de fall då det inte finns någon domsrätt grundad på en stark anknytning till Sverige, skulle vara beroende av att FN:s säkerhetsråd eller Internationella brottmålsdomstolen har fastställt att en aggressionshandling har ägt rum. Detta skulle ge en solid grund för svensk domsrätt. En sådan ordning är dock enligt utredningen förenad med vissa svårigheter. Regeringen delar denna bedömning. Det skulle exempelvis kunna tänkas att Internationella brottmålsdomstolen har ett pågående mål mot en person som misstänkts eller åtalats för aggressionsbrott och där en annan person åtalats inför svensk domstol beträffande samma situation. Det skulle då bli nödvändigt för den svenska domstolen att invänta Internationella brottmålsdomstolens avgörande av om en aggressionshandling ägt rum. Ett sådant avgörande kan dröja många år. Det är också utomordentligt ovanligt att säkerhetsrådet kan uppnå enighet i frågan om en aggressionshandling i strid med FN-stadgan har ägt rum eller inte.

Även om det är en systematiskt ovanlig lösning att begränsa räckvidden av domsreglerna på ett sådant sätt framstår det enligt regeringens uppfattning som lämpligast att – i de fall brottet saknar särskild anknytning till Sverige – endast ge svensk domstol domsrätt över aggressionsbrottet

på samma sätt och med de begränsningar som följer av den behörighet som getts Internationella brottmålsdomstolen i samband med att Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över detta brott sattes i kraft. Svensk domstol bör alltså ges behörighet att döma över aggressionsbrott begångna utanför Sverige, men endast i de fall där den till grund för brottet liggande aggressionshandlingen begåtts av en stat gentemot vilken Kampala-ändringarna avseende aggressionsbrottet har trätt i kraft i enlighet med den särskilda resolution som antagits därom, samt i vissa andra fall som presenteras i det följande.

Avgörande tidpunkt för bedömningen av om ändringarna har trätt i kraft bör lämpligen vara tiden för brottet, vilket också gäller för Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion. En sådan lösning som begränsar domsrätten jämfört med vad som annars följer av de generella domsreglerna avviker visserligen från hur domsreglerna i övrigt är konstruerade. Det kan från systematisk synpunkt diskuteras om det är en lämplig ordning. Aggressionsbrottet skiljer sig dock från andra brott dels på så sätt att individuellt straffansvar uteslutande avser personer i ledande ställning, dels genom att ett fullbordat brott med nödvändighet förutsätter att en aggressionshandling begåtts av en stat. För straffansvar krävs alltså att domstolen konstaterar att en stat brutit mot sina skyldigheter enligt folkrätten, vilket väcker frågor om i vilken utsträckning svensk domstol bör kunna pröva lagligheten av utländska staters gärningar och beslut, i synnerhet när dessa saknar särskild koppling till Sverige. Domsrätten bör därför begränsas på så sätt att svensk domstol – utöver de fall det finns en stark anknytning till Sverige – endast ska vara behörig att döma över aggressionsbrott i den utsträckning motsvarande behörighet gäller för Internationella brottmålsdomstolen.

Brott med stark anknytning till Sverige

För brott med en stark svensk anknytning gör sig dock behovet av en begränsning av domsrätten inte lika starkt gällande. I stället bör en oinskränkt domsrätt över aggressionsbrott gälla för brott som har nära anknytning till Sverige. Så bör anses vara fallet, utöver när brottet har begåtts i Sverige, då brottet begåtts ombord på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller då brottet begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på sådant fartyg. Med hänsyn till aggressionsbrottets karaktär av ledarskapsbrott är det emellertid endast personer i ledande ställning som i praktiken kan komma att omfattas av tillämpningsområdet. Detsamma bör gälla då brottet begåtts på en inrättning som med stöd av lag har tillkommit i Sveriges ekonomiska zon eller på svensk del av kontinentalsockeln. Med stöd av den aktiva personaltetsprincipen bör svensk domstol därutöver ha oinskränkt domsrätt över brott som begåtts av någon som vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. För personer som tagit hemvist i Sverige eller blivit svenska medborgare efter det att brottet begåtts anser utredningen att skälen för svensk domsrätt inte är lika starka eftersom anknytningen då uppstått först efter det att brottet begicks, som om anknytningen fanns redan vid brottstillfället. Utredningen anser därför att brott som har begåtts av denna personkategori inte bör omfattas av svensk domsrätt. Enligt regeringen saknas det emellertid anledning att

behandla dessa fall olika. Det skulle tvärtom kunna leda till stötande resultat om en person som begått ett aggressionsbrott skulle kunna skaffa sig t.ex. hemvist i Sverige utan att kunna lagföras. Svensk domstol bör därför vara behörig att döma över aggressionsbrott även om brottet har begåtts av någon som efter gärningstillfället men när åtal väcks blivit svensk medborgare eller fått hemvist i Sverige.

Domsrätt ska därutöver föreligga för aggressionsbrott som riktat sig mot rikets säkerhet, allmän verksamhet eller annat av rättsordningen särskilt skyddat svenskt intresse, liksom för brott som begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning. I den mån svensk domsrätt saknas, finns möjligheten att överlämna en misstänkt gärningsman för lagföring vid Internationella brottmålsdomstolen.

Placering av bestämmelserna om domsrätt

Bestämmelser om svensk domstols behörighet att döma över folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser finns i gällande rätt i brottsbalken. En utgångspunkt för regeringens överväganden såvitt avser svensk straffrättslig domsrätt, är att domsrättsbestämmelser, liksom de därmed sammanhängande reglerna om åtalsförordnande, i så stor utsträckning som möjligt ska samlas i 2 kap. brottsbalken (se avsnitt 5.1.2). Endast i de fall då brottsbalkens generella bestämmelser inte kan tillämpas, ska domsrättsbestämmelser bibehållas – eller placeras, då det är fråga om nyreglering – i specialstraffrättsliga författningar. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att regelverket skulle bli mer överskådligt om bestämmelserna om domsrätt och åtalsförordnande avseende aggressionsbrottet istället förs in i 2 kap. brottsbalken. För aggressionsbrottet gör sig, som nämns ovan, särskilda överväganden gällande beträffande utformningen av domsrättsreglerna. Reglernas utformning avviker på flera sätt från vad som gäller för de övriga brotten i lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Den särreglering som för aggressionsbrottets del föreslås, bör enligt regeringens uppfattning därför inte placeras bland de generella domsrättsreglerna i brottsbalken, utan i stället placeras i 2014 års lag. Eftersom det är fråga om en särreglering av ett brott i en lag som i övrigt omfattas av domsrättsreglerna i brottsbalken, bör i en särskild regel anges att särskilda domsrättsregler rörande aggressionsbrott begångna utomlands finns i 2014 års lag (se förslaget till 2 kap. 4 § 13 brottsbalken).

4.3.6 Krav på åtalsförordnande

Regeringens förslag: Åtal för aggressionsbrott får endast väckas om åtalsförordnande har meddelats. Beslut i frågor om åtalsförordnande fattas av regeringen. En bestämmelse om åtalsförordnande för aggressionsbrott som har begåtts i Sverige tas in i 2 kap. brottsbalken och en bestämmelse beträffande brott som har begåtts utomlands tas in i lagen om straff för vissa internationella brott.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag. *Åklagarmyndigheten* påpekar att en begäran om åtalsförordnande ofta framställs i ett sent skede när utredningen kommit så långt att ett åtal överhuvudtaget kan bli aktuellt. Förslaget kan därmed innebära att en svensk åklagare kan inleda förundersökning och även vidta tvångsåtgärder som torde kunna få utrikespolitisk betydelse för Sverige. *Sveriges advokatsamfund* har inte någon erinran mot förslaget om att ett åtalsförordnande normalt bör vara en förutsättning för åtal, och erinrar i detta sammanhang om att såväl gärningens allvar som Sveriges intresse av lagföring bör beaktas vid bedömningen om ett åtalsförordnande. *Sveriges Domareförbund* menar att lagstiftningen möjligen blir mer överskådlig om bestämmelserna om åtalsförordnande flyttas till rättegångsbalken. *Amnesty International, Svenska sektionen* avstyrker utredningens förslag rörande krav på åtalsförordnande från regeringen och anför att aggressionsbrottets ringa praktiska betydelse riskerar att minska ytterligare genom förslaget och anser istället att en lagregel som tillåter att prövningen flyttas från regeringen till en rättslig instans vore en mer lämplig lösning.

Skälen för regeringens förslag: Enligt gällande rätt uppställs i vissa fall krav på åtalsförordnande för att åtal ska kunna väckas. Innan åtal får väckas vid en svensk domstol ska alltså en särskild prövning göras. I avsnitt 5.2.10 redovisas regeringens överväganden och förslag beträffande de generella bestämmelserna om åtalsförordnande som 2 kap. brottsbalken bör innehålla. Där bemöts också synpunkten från *Sveriges Domareförbund* om att lagstiftningen möjligen blir mer överskådlig om bestämmelserna om åtalsförordnande flyttas till rättegångsbalken. För folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser bör dessa generella bestämmelser tillämpas.

När det gäller prövningen av om åtalsförordnande bör meddelas beträffande aggressionsbrott, gör sig särskilda överväganden gällande. Det gäller både i fråga om i vilka situationer ett krav på åtalsförordnande bör ställas upp och i fråga om vem som ska besluta om åtalsförordnande. *Amnesty International, Svenska sektionen* avstyrker utredningens förslag om såväl krav på åtalsförordnande som att regeringen ska fatta sådana beslut. Regeringen är dock av uppfattningen att utredningens överväganden härom är välgrundade. Som tidigare nämnts, är aggressionsbrottet ett brott med starka politiska förtecken. Brottet har normalt sin grund i en mellanstatlig konflikt som utmynnat i en väpnad konflikt mellan två eller flera stater. För att någon ska kunna fällas till ansvar för det fullbordade brottet krävs bl.a. att det kan fastställas att en stat har begått en aggressionshandling gentemot en annan stat i strid med FN-stadgan, liksom att det är uppenbart att handlingen inneburit en överträdelse av stadgan.

Ett generellt krav på åtalsförordnande bör således ställas upp för aggressionsbrott, såväl när det gäller brott begångna utomlands som inom Sverige. Regeringen ansluter sig till utredningens förslag om att en bestämmelse om krav på åtalsförordnande för aggressionsbrott som begåtts i Sverige bör placeras i 2 kap. brottsbalken, medan en bestämmelse beträffande aggressionsbrott som begåtts utomlands bör placeras i lagen om straff för vissa internationella brott.

Vid prövningen av en fråga om åtalsförordnande för aggressionsbrott bör det avgörande främst vara lämpligheten av åtal och lagföring vid svensk domstol i ljuset av de möjligheter som finns att utreda brottet samt sakens utrikes- och säkerhetspolitiska betydelse. Även FN:s säkerhetsråds ställningstagande, liksom Internationella brottmålsdomstolens och Internationella domstolens, bör beaktas vid bedömningen. Regeringen är ytterst ansvarig för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik och det är nödvändigt att regeringen, inför frågan om åtal för aggressionsbrott ska få väckas, ges möjlighet att beakta relevanta utrikes- och säkerhetspolitiska aspekter. Brottsens art, gärningsmannakretsen och de utrikes- och säkerhetspolitiska liksom andra politiska konsekvenser som ett åtal och lagföring vid svensk domstol kan få, gör att det framstår som nödvändigt att prövningen av åtalsförordnande avseende aggressionsbrott görs av regeringen.

Som *Åklagarmyndigheten* påpekar kan förslaget innebära att en svensk åklagare kan inleda förundersökning och även vidta tvångsåtgärder som torde kunna få utrikespolitisk betydelse för Sverige innan frågan om åtalsförordnande kan komma att prövas av regeringen. Regeringen bedömer emellertid att sådana situationer är svåra att undvika med hänsyn till att det för bedömningen av om åtalsförordnande ska meddelas krävs att viss utredning finns som kan utgöra underlag för regeringens prövning. I sådana situationer är det dock naturligt att regeringen informeras så snabbt som möjligt och att de ansvariga myndigheterna håller sig underrättade om ärendets behandling inom Regeringskansliet (jfr 10 kap. 13 § regeringsformen och prop. 1984/85:156 Om ändring i brottsbalken [tillämpligheten av svensk lag i vissa fall] s. 8 och 9).

4.3.7 Preskription

Regeringens förslag: Aggressionsbrott ska undantas från preskription. Detsamma ska gälla för försök till sådant brott.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Vid lagföring inför Internationella brottmålsdomstolen gäller, enligt artikel 29 i Romstadgan, att brott som omfattas av domstolens jurisdiktion inte preskriberas. Bestämmelser om preskription återfinns i svensk rätt i 35 kap. brottsbalken. Av 35 kap. 2 § 2 brottsbalken framgår att folkmord, brott mot mänskligheten eller grov krigsförbrytelse inte preskriberas, med undantag för då gärningsmannen begått brottet innan han eller hon fyllt tjuugoett år. Svensk rätt ligger således väl i linje med Romstadgans bestämmelser och också med den utveckling som skett i övrigt på folkrättens område, mot avskaffande av preskription för vissa mycket allvarliga brott. Aggressionsbrott utgör sådan mycket allvarlig brottslighet, som i preskriptionshänseende bör behandlas på samma sätt som folkmord, brott mot mänskligheten och grov krigsförbrytelse. Även aggressionsbrott bör därför undantas från reglerna om preskription. På motsvarande sätt som gäller för nyss nämnda övriga brott under Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion bör även

försök till aggressionsbrott undantas från preskription. Förberedelse och stämpling till folkmord, brott mot mänskligheten och grov krigsförbrytelse är dock inte undantagna från preskription. Anledningen till detta är att det vid tillkomsten av lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser konstaterades att sådana gärningar ligger i ett tidigt skede och att straffet för gärningarna inte sätts lika högt som för fullbordade brott (prop. 2013/14:146 s. 219). Skälen för att avskaffa preskription framstod därmed som mindre starka, särskilt med beaktande av den allmänna principen om att brott efter en viss tid regelmässigt ska preskriberas. Motsvarande skäl gör sig gällande med samma styrka såvitt avser aggressionsbrott. Inte heller för detta brott bör därför undantag från preskription göras såvitt avser förberedelse, stämpling till och underlåtenhet att avslöja eller förhindra aggressionsbrott.

5 Svensk straffrättslig domsrätt

5.1 Bakgrund och allmänna utgångspunkter

5.1.1 Behovet av en reform

Generella bestämmelser om svensk straffrättslig domsrätt finns i 2 kap. brottsbalken. Där anges i vilken omfattning svenska domstolar är behöriga att döma för brott begångna inom respektive utom landets gränser. Bestämmelser om straffrättslig domsrätt finns också i olika specialstraffrättsliga författningar. Den straffrättsliga utvecklingen har under senare delen av 1900-talet präglats av en förändrad syn på straffrätten som ett internationellt rättsområde och ett starkt ökande inslag av internationalisering. Detta har medfört ett flertal ändringar i 2 kap. brottsbalken och nya regler om domsrätt i specialstraffrättslig lagstiftning. Följden har blivit att de svenska straffrättsliga domsrättsreglerna har blivit svåröverskådliga.

Gränserna för hur långt utanför det egna territoriet som en stat kan göra gällande domsrätt avgörs i folkrätten. I folkrätten har vissa särskilda anknytningsmoment mellan en stat och en brottslig gärning lett till att ett antal olika jurisdiktionsprinciper har utvecklats. Nuvarande domsrättsregler i brottsbalken och specialstraffrätten återspeglar endast i begränsad utsträckning de grundläggande principer som varit vägledande för utformningen av bestämmelserna. I stället har en bakomliggande tanke med den systematik som använts vid uppbyggnaden av 2 kap. brottsbalken varit att de bestämmelser om extraterritoriell jurisdiktion som hänger samman med ett krav på dubbel straffbarhet har samlats i 2 kap. 2 § brottsbalken. Undantagen från kravet på dubbel straffbarhet finns i 2 kap. 3 §. Denna systematik är dock inte helt konsekvent. Bland bestämmelserna i 2 § finns exempelvis även en regel som slår fast domsrätt också för brott som begåtts inom ett område som inte tillhör någon stat och där det av naturliga skäl inte kan ställas krav på dubbel straffbarhet. I något fall har den bristande kopplingen till de folkrättsliga anknytningsprinciperna också medfört att domsrättsregler blivit så omfattande att det kan

diskuteras om de fullt ut står i överensstämmelse med vad som är folkrättsligt godtagbart; i vart fall om bestämmelserna skulle utnyttjas fullt ut i den utsträckning som de formellt medger.

5.1.2 Utgångspunkter för en reform

En systematisk omarbetning av 2 kap. brottsbalken

Syftet med översynen är att åstadkomma en samlad, överskådlig och lättillämpad reglering som säkerställer att Sverige uppfyller sina internationella förpliktelser på området. Innehållet i 2 kap. brottsbalken bör vara allmängiltigt och gälla för samtliga brott, såvida inte något annat framgår av specialstraffrättsliga författningar. Ambitionen är att skapa ett mer sammanhållet regelverk. I den utsträckning det är möjligt bör domsrättsreglerna samlas i brottsbalken. De domsrättsbestämmelser som finns i olika specialstraffrättsliga författningar bör endast behållas i den mån brottsbalkens generella bestämmelser inte kan tillämpas på området. Dubbelregleringar bör om möjligt undvikas.

De folkrättsliga anknytningsprinciperna bör vara utgångspunkt för den disposition som väljs.

Begränsningar av domsrätten vid brott begångna utanför Sverige

Bestämmelser som inskränker domsrätten är nödvändiga för att svensk rätt ska vara i överensstämmelse med de krav som folkrätten uppställer på stater att inte lagstifta om förhållanden som helt saknar anknytning till den egna staten. Kravet på åtalsförordnande för vissa gärningar innebär i realiteten en ytterligare inskränkning av domsrätten, vilket bidrar till att svensk domsrätt inte ges ett alltför omfattande tillämpningsområde. Sverige bör utnyttja möjligheten till extraterritoriell jurisdiktion endast när det finns ett påtagligt och berättigat intresse av att lagföring sker i Sverige. Det behövs en reglering som säkerställer att Sverige uppfyller sina internationella förpliktelser. Däri ligger ett krav på att den extraterritoriella behörigheten inte utnyttjas i vidare omfattning än vad det folkrättsliga regelverket tillåter. Inom de ramar som folkrätten tillåter har staterna dock en betydande frihet att avgöra hur de nationella domsrättsreglerna utformas.

EU-straffrätten har betydelse för utformningen av svenska domsrättsbestämmelser

Det straffrättsliga samarbetet inom EU har under senare år, särskilt sedan Lissabonfördragets ikraftträdande 2009 då samarbetet gick från att vara endast mellanstatligt till att också bli överstatligt, ökat både i omfattning och betydelse. Redan genom EU-fördraget 1993 tog dock det straffrättsliga samarbetet fart, sedan det i fördraget bl.a. slogs fast att detta var ett område av gemensamt intresse. Samarbetet på det straffrättsliga området skedde tidigare genom antagande av rambeslut men numera genom direktiv eller förordningar. Såväl rättsakter från EU som andra internationella överenskommelser på straffrättens område innehåller regelmässigt bestämmelser om straffrättslig domsrätt. Vid utformningen av domsrättsreglerna måste de krav som följer av EU-rätten och

Sveriges internationella åtaganden beaktas. För att Sverige fullt ut ska leva upp till sina internationella åtaganden kan vissa sårlosningar därför behöva godtas även om de inte kan hänföras till någon anknytningsprincip i en snävare mening.

5.1.3 Gällande rätt

Svensk straffrättslig domsrätt

Allmänt

Svenska brottsbeskrivningar är i de flesta fall utformade så att de enligt sin ordalydelse omfattar alla personer som begått en viss beskriven gärning. Detta uttrycks i brottsbalken i merparten av straffstadgandena som att ”den som” gör sig skyldig till ett visst agerande ska dömas för ett visst brott. Sådana brottsbeskrivningar innehåller inte någon reglering av i vilken utsträckning svenska domstolar kan döma för de aktuella brotten. Till brottsbeskrivningarna har därför fogats allmänna regler som bestämmer i vilken omfattning svensk straffrätt ska tillämpas på en kriminaliserad gärning och i vilken utsträckning svenska domstolar är behöriga att döma över sådana gärningar.

Vissa straffbestämmelser är dock redan genom sin utformning nationellt begränsade, vilket i sig kan innebära olika saker. Ett straffstadgande kan vara territoriellt begränsat, dvs. endast gälla gärningar som begåtts på svenskt territorium. I andra fall kan straffbestämmelser vara nationellt begränsade genom att de är avsedda att skydda enbart svenska intressen eller avse olika förvaltningsrättsliga regleringar. Ett exempel är tjänstefelsbrottet, som i normalfallet endast kan tillämpas vid utövning av svensk myndighet.

De generella domsrättsbestämmelserna finns i 2 kap. brottsbalken. Enligt kapitelrubriken handlar kapitlet om tillämpligheten av svensk lag, varmed avses svensk strafflag och inte svensk rätt i allmänhet. De straffrättsliga domsrättsreglernas placering – i brottsbalkens allmänna del – kan leda tanken till att de är att betrakta som materiell straffrätt. Så är dock inte fallet – bestämmelserna är primärt av processuell natur. Om det inte finns svensk domsrätt, ska talan alltså avvisas, inte ogillas. Bestämmelserna om i vilka fall och i vilken omfattning svensk domstol är behörig att döma för brott gäller inte endast brottsbalksbrott, utan som huvudregel även brott enligt specialstraffrätten. Dessutom är bestämmelserna i 2 kap. brottsbalken tillämpliga för strafföreläggande. Regler om svensk domsrätt finns också i specialstraffrättsliga författningar.

Domsrätt för brott som begåtts i Sverige

Enligt 2 kap. 1 § brottsbalken ska, för brott som begåtts här i riket, dömas efter svensk lag och vid svensk domstol. Samma sak ska gälla om det är oklart var ett visst brott har begåtts, men det finns skäl att anta att det är begånget i Sverige. Bestämmelsen ger således uttryck för territorialitetsprincipen. Med ”här i riket” avses inte endast Sveriges landterritorium, utan även svenskt sjöterritorium och lufrummet ovanför land- och sjöterritoriet.

De svenska bestämmelserna om var ett brott anses vara begånget bygger på den s.k. ubikvitettsprincipen och den s.k. effektprincipen. Den förstnämnda principen innebär att det är tillräckligt att någon del av ett brott är begånget i Sverige för att det ska finnas svensk domsrätt. Effektprincipen slår fast att ett brott ska anses vara lokaliserat till Sverige även i de fall då endast brottseffekten ägt rum här. En reglering av var ett brott ska anses vara begånget finns i 2 kap. 4 § brottsbalken. Bestämmelsen anger att ett brott anses begånget där den brottsliga handlingen företogs, liksom där brottet fullbordades eller, vid försök, där brottet skulle ha fullbordats. Ett brott ska anses begånget där den omedelbara effekten av den brottsliga handlingen uppkommit. För underlåtenhetsbrott gäller, även om det saknas en uttrycklig bestämmelse därom, i likhet med vad som gäller enligt 19 kap. 1 § rättegångsbalken att ett sådant brott ska anses begånget på den plats där den underlåtna handlingen skulle ha företagits. Om någon sådan plats inte finns, får brottet anses begånget på den plats där gärningsmannen befann sig vid den tidpunkt då han eller hon borde ha handlat. Några särskilda bestämmelser om vad som gäller för medverkan till brott finns inte. Det anses dock vara så att varje medverkandes brott ska anses begånget såväl där medverkanshandlingens företogs, som där det brott till vilket gärningsmannen medverkat blev fullbordat (Bäcklund m.fl., Brottsbalken m.m., JUNO, su 17).

Domsrätt på grund av gärningsmannen

För brott som har begåtts utomlands döms efter svensk lag och vid svensk domstol i ett flertal situationer. Så är fallet, enligt 2 kap. 2 § första stycket brottsbalken, om brottet begåtts av en svensk medborgare eller av en utlänning med hemvist i Sverige. Svensk domsrätt föreligger även om brottet begåtts av en utlänning utan hemvist i Sverige, om denne efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här i landet, eller om gärningsmannen är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare och finns i Sverige. Dessutom gäller svensk domsrätt för brott som begåtts av annan utlänning som finns här i riket under förutsättning att det på det aktuella brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i mer än sex månader. Svenska domstolar har inte, enligt paragrafens andra stycke, domsrätt över nyss nämnda gärningar begångna utanför Sverige om gärningen är fri från ansvar enligt lagen på gärningsorten. Här gäller alltså ett krav på dubbel straffbarhet. Om gärningen begåtts inom område som inte tillhör någon stat krävs för svensk domsrätt att det enligt svensk lag kan följa svårare straff än böter på gärningen. Enligt tredje stycket får inte dömas till påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brottet enligt lagen på gärningsorten. De inskränkningar som följer av andra och tredje styckena gäller dock, enligt fjärde stycket, inte för vissa närmare preciserade brott, bl.a. våldtäkt, sexuellt tvång och koppleri, under förutsättning att brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

Svensk domstol är även behörig att döma för givande av muta, grovt givande av muta och handel med inflytande i vissa fall om brottet har begåtts i utövningen av ett svenskt företags näringsverksamhet.

Domsrätt vid viss annan anknytning till Sverige

Av 2 kap. 3 § 1 brottsbalken framgår att svensk domstol är behörig att döma över brott om det har begåtts på ett svenskt fartyg eller luftfartyg, eller om det begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett sådant fartyg. Behörigheten omfattar också, enligt 2 kap. 3 § 2 brottsbalken, brott som begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig eller brott som begåtts av någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning. Domsrätt föreligger även enligt 2 kap. 3 § 3 brottsbalken för brott som begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i Försvarsmakten och tjänstgör i en internationell militär insats eller som tillhör Polisens utlandsstyrka. Av 2 kap. 3 § 3 a brottsbalken framgår att svensk domsrätt föreligger för brott som har begåtts i tjänsten utom riket av en polisman, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen, som utför arbetsuppgifter enligt en internationell överenskommelse som Sverige har tillträtt. Dessutom följer av 2 kap. 3 § 4 brottsbalken att svensk domsrätt finns för brott begånget utomlands om brottet förövats mot Sverige, en svensk kommun eller annan menighet, som exempelvis landsting, eller en svensk allmän inrättning. Detsamma gäller, enligt 2 kap. 3 § 5 brottsbalken, om brottet begåtts inom ett område som inte tillhör någon stat och det förövats mot en svensk medborgare, svensk sammanslutning eller enskild inrättning eller mot en utlänning med hemvist i Sverige.

Universell jurisdiktion

För vissa särskilda brott gäller också svensk domsrätt för gärningar begångna utanför riket. Bestämmelsen grundar sig på universalitetsprincipen eller på internationella överenskommelser. Så är, enligt 2 kap. 3 § 6 brottsbalken, fallet om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatsabotage, penningförfalskning, försök till sådana brott, olovlig befattningsmed kemiska vapen, olovlig befattningsmed minor, osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, brott som avses i 5 § samma lag, brott enligt lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, uppvigling som består i en omedelbar och offentlig uppmaning att begå folkmord eller om brottet riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Slutligen gäller enligt 2 kap. 3 § 7 brottsbalken att för brott som begåtts utanför Sverige får dömas vid svensk domstol om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i lägst fyra år eller däröver.

En utländsk dom kan utgöra hinder mot lagföring

Principen att en person inte ska straffas för samma gärning fler än en gång – ofta uttryckt som *ne bis in idem* – är grundläggande på det straffrättsliga området. Principen gäller i stor utsträckning även utländska domstolars avgöranden. Av 2 kap. 5 a § brottsbalken framgår att om fråga om ansvar för gärning har prövats genom lagakraftvägande dom, som meddelats i främmande stat där gärningen begåtts eller i främmande stat som har tillträtt vissa närmare angivna överenskommelser, får den tilltalade under

vissa förutsättningar inte lagföras för samma gärning i svensk domstol. Så är fallet om den tilltalade har frikänts från ansvar, om den tilltalade har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har dömts ut, om en ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller om ådömd påföljd har fallit bort enligt lagen i den främmande staten. Bestämmelser om en tidigare utländsk dom som processhinder finns också utanför brottsbalken, t.ex. i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen. Även Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna innehåller en bestämmelse med liknande innebörd. Det finns vissa undantag från huvudregeln, bl.a. för brott som begåtts i Sverige, såvida inte lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen överlämnats eller utlämnats från Sverige för lagföring.

Beaktande av utländsk påföljd

Även om en utländsk dom inte utgör hinder mot lagföring, ska den tidigare domen ändå beaktas vid lagföringen i svensk domstol på så sätt att hänsyn tas till vad den tilltalade till följd av domen redan har undergått. Av 2 kap. 6 § brottsbalken framgår således att om någon här i riket döms till ansvar för gärning för vilken han utom riket har ådömts påföljd, ska vid bestämmande av påföljd skälig hänsyn tas till vad den tilltalade har undergått utom riket. Om böter eller fängelse ska ådömas, och den tilltalade redan tidigare har ådömts en frihetsberövande påföljd, ska vad denne tidigare undergått till fullo tillgodoräknas vid bestämmande av påföljd. Det är möjligt att i sådana fall döma till lindrigare straff än som är föreskrivet för gärningen. Dessutom finns en möjlighet att helt efterge påföljden.

Folkrättsliga begränsningar

I 2 kap. 7 § brottsbalken anges att utöver vad som gäller enligt kapitlet ska, i fråga om svensk lags tillämplighet och svensk domstols behörighet, iaktas de begränsningar som följer av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser eller, enligt vad därom är särskilt stadgat, av överenskommelse med främmande stat. Begränsningar som följer av allmän folkrätt ska alltid iaktas, medan begränsningar som följer av internationella överenskommelser som Sverige har tillträtt som regel förutsätter att överenskommelsen genom lagstiftning införlivats med svensk rätt i enlighet med den dualistiska princip som gäller enligt svensk rättstradition. Folkrätten innehåller t.ex. ett flertal regler om immunitet.

Domsrätt enligt specialstraffrätten

Regler om svensk straffrättslig domsrätt finns inte endast i brottsbalken utan även i viss specialstraffrättslig lagstiftning. Detta gäller t.ex. lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon, luftfartslagen (2010:500), lagen (1982:316) med förbud mot könsstympling av kvinnor, lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner, radio- och tv-lagen (2010:696), lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall (finansieringslagen), lagen (2003:148) om straff för terroristbrott samt lagen (2010:299) om straff för offentlig

uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet (rekryteringslagen).

Åtalsförordnande

Allmänt

En inskränkning i den annars allmänt sett vidsträckta svenska domsrätten ligger i att det ofta finns en faktisk begränsning för tillämpningen av denna genom att det är svårt att i Sverige bedriva en förundersökning och genomföra en rättsprocess avseende brott som har begåtts utomlands eller där gärningsmannen har lämnat Sverige. Det kan också vara så att intresset av lagföring i Sverige i det enskilda fallet är begränsat. Innan åtal får väckas ska i vissa fall göras en lämplighetsprövning av om så bör ske, vilket kommer till uttryck i att det i vissa närmare preciserade fall krävs ett särskilt åtalsförordnande. Åtalsförordnande meddelas som huvudregel av regeringen, men behörigheten att besluta i sådana frågor kan i vissa fall delegeras till riksåklagaren. Ett åtalsförordnande utgör en processförutsättning. Om kravet på åtalsförordnande inte är uppfyllt, ska åtalet avvisas.

Brott begångna i Sverige

Bestämmelser om åtalsförordnande för brott som begåtts i Sverige finns i 2 kap. 5 § första stycket brottsbalken. Där framgår att åtal för brott som inom Sverige har begåtts på ett utländskt fartyg eller luftfartyg av en utlänning som var befälhavare eller tillhörde besättningen på fartyget eller av någon annan anledning följde med detta, mot en sådan utlänning eller mot ett utländskt intresse, inte får väckas utan förordnande från regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Enligt 2 kap. 7 b § får en utlänning som saknar hemvist i Sverige men som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, åtalas för brott som han eller hon har begått under sin vistelse här endast efter förordnande av regeringen. Detsamma gäller för en svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige som tjänstgör i en främmande stats militära styrka.

Brott begångna av person i viss ställning eller mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning

I 2 kap. 7 a § brottsbalken anges att åtalsförordnande krävs för brott som en utlänning har begått i utövning av tjänst eller uppdrag som har innefattat allmän ställning hos någon annan stat eller mellanfolklig organisation.

Av 2 kap. 7 c § brottsbalken framgår att i fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, får åtal väckas endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bestämmer.

Betydelsen av en utländsk dom

Om det finns en utländsk dom, men denna inte hindrar lagföring i Sverige, får åtal för en gärning endast väckas efter det att regeringen eller den som regeringen bemyndigat har meddelat åtalsförordnande, se 2 kap. 5 a § tredje stycket brottsbalken.

Brott begångna utanför Sverige

Åtal för brott som begåtts utomlands får, enligt 2 kap. 5 § andra stycket brottsbalken, väckas endast efter förordnande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Åtal får väckas utan förordnande om brottet är osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, om brottet begåtts på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett sådant fartyg. Även brott som har begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig, brott som begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i Försvarsmakten och tjänstgör i en internationell militär insats eller som tillhör Polisens utlandsstyrka undantas från kravet på åtalsförordnande. Undantag gäller också för brott som begåtts i tjänsten utomlands av en polisman, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen som utför arbetsuppgifter enligt en internationell överenskommelse som Sverige har tillträtt. För brott som har begåtts i något av de andra nordiska länderna eller på ett fartyg eller luftfartyg i reguljärtrafik mellan orter belägna i Sverige eller i någon av övriga nordiska stater gäller inte heller krav på åtalsförordnande. Slutligen undantas även brott som begåtts av en svensk, dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare mot ett svenskt intresse.

Krav på åtalsförordnande vid vissa särskilda brott

Av 5 kap. 5 § tredje stycket brottsbalken framgår att åtalsförordnande krävs i fråga om bl.a. förtal som innebär att någon genom att förgripa sig på en främmande makts statsöverhuvud som vistas i Sverige. Enligt 18 kap. 8 § brottsbalken får inte heller högmålsbrott som innefattat brott mot liv eller hälsa, brott mot frihet eller frid eller ärekränkning bl.a. mot kungen åtalas utan regeringens förordnande. Undantag gäller dock om någon avlidit till följd av gärningen. Även 19 kap. brottsbalken, avseende brott mot rikets säkerhet, innehåller bestämmelser om åtalsförordnande. Av 19 kap. 16 § framgår att brott mot liv och hälsa eller brott mot frihet och frid som inneburit att någon genom förgripelse av främmande makts statsöverhuvud eller representant här i riket kränkt den främmande makten, inte får åtalas utan förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat.

Krav på åtalsförordnande i specialstraffrätten

I specialstraffrätten finns i vissa fall bestämmelser om svensk domsrätt även för överträdelser som ägt rum utanför svenskt territorium. En del av dessa författningar innehåller bestämmelser om krav på åtalsförordnande, medan det i andra författningar finns en hänvisning till kravet på åtalsförordnande i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Fördelningen mellan regeringen och riksåklagaren

Det är som utgångspunkt regeringen som har att ta ställning till frågan om åtalsförordnande, med en möjlighet att i vissa fall lämna över prövningen till den myndighet som regeringen bestämmer. Denna delegationsmöjlighet regleras i förordningen (1993:1467) med bemyndigande för riksåklagaren att förordna om väckande av åtal i vissa fall. Möjligheten till

delegation har utnyttjats i sådan utsträckning att det är riksåklagaren som beslutar om åtalsförordnande i de fall som i praktiken är oftast förekommande, bl.a. beträffande brott som har begåtts utomlands av en svensk medborgare eller en utlänning med hemvist i Sverige. Om det finns anledning till det, får riksåklagaren överlämna ett ärende till regeringen trots att rätten att besluta om åtal har delegerats (se 3 §).

5.2 En ny utformning av 2 kap. brottsbalken

5.2.1 Om svensk domstols behörighet

Regeringens förslag: 2 kap. brottsbalken ska benämnas Om svensk domstols behörighet.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte någon invändning mot förslaget. *Svea hovrätt* menar att rubriken i viss mån är missvisande eftersom kapitlet inte bara innehåller regler om domstols behörighet utan även om t.ex. åklagares prövning. Rubriken får dock enligt hovrätten godtas. *Uppsala universitet* anser att förslaget till val av ny rubrik framstår som både välgrundat och lämpligt, men tillägger att rubriken alltjämt blir något missvisande i förhållande till den föreslagna bestämmelsen om folkrättsliga begränsningar som behandlar främst materiella straffbarhetsbetingelser.

Skälen för regeringens förslag: Den nu gällande rubriken för 2 kap. brottsbalken är *Om tillämpligheten av svensk lag*. Rubriken ger alltså intryck av att kapitlet reglerar i vilken utsträckning svensk lag – varmed underförstått avses svensk strafflag – ska tillämpas. Eftersom kapitlets huvudsakliga innehåll snarast består av bestämmelser som reglerar i vilka fall och i vilken omfattning svensk domstol är behörig att döma över ett brott, är rubriken missvisande. Utredningen anser att en mer lämplig rubrik för kapitlet är *Om svensk domstols behörighet*. Den rubriken anger tydligt vad som behandlas i kapitlet. Flera bestämmelser i kapitlet är visserligen utformade så att de anger att det ska dömas inte endast vid svensk domstol utan också efter svensk lag. Detta kan, som utredningen påpekar, misstas för en lagvalsregel som i just de fall som avses i nyssnämnda lagrum anvisar svensk lag som tillämplig. Svensk domstol ska i brottmål visserligen alltid tillämpa svensk lag (ibland med beaktande av innehållet i utländsk lagstiftning), men syftet med den aktuella lokutionen torde inte vara att ge uttryck för lagval. Hänvisningarna till svensk lag fyller alltså inte någon funktion i detta sammanhang och bör, som utredningen konstaterar, inte användas vid en ny utformning av 2 kap. brottsbalken. Det är visserligen korrekt, som *Svea hovrätt* och *Uppsala universitet* anför, att 2 kap. inte uteslutande innehåller bestämmelser om domsrätt i en snävare mening. Regeringen anser dock att den föreslagna rubriken på ett tydligt sätt sammanfattar vad som regleras i kapitlet. Kapitlet bör alltså benämnas Om svensk domstols behörighet.

Som regeringen konstaterar i avsnitt 5.1.2 är syftet med översynen att skapa en samlad, överskådlig och lättillämpad reglering som säkerställer

att Sverige uppfyller sina internationella förpliktelser på området. Det viktigaste i det avseendet är naturligtvis de olika bestämmelsernas sakliga innehåll och sambandet mellan dessa. Även bestämmelsernas formella uppställning och indelning är dock av stor betydelse för möjligheterna att lätt skaffa sig en överblick över och förståelse för systemets uppbyggnad och innehåll. I modernare lagstiftning är det inte ovanligt att lagar och kapitel i lagar delas in i olika avdelningar genom mellanrubriker och genom att också enskilda paragrafer får rubriker som hjälper läsaren att orientera sig i lagtexten. I brottsbalken utnyttjas detta i dagsläget endast i 36 kap. Metoden har dock enligt regeringen så stora fördelar att den bör användas i det nya 2 kap. brottsbalken.

En annan metod för att underlätta överblick och tillgänglighet, som kommit till användning bl.a. i författningar på trafik- och skatteområdet, är tabellariska uppställningar. Metoden lämpar sig bl.a. för paragrafer i vilka ett större antal definitioner har samlats men kan användas även för andra ändamål. Ett av problemen med hittillsvarande 2 kap. är att det är svårt att skaffa sig en överblick över de olika faktorer som utifrån de folkrättsliga anknyningsprinciperna kan grunda behörighet och den närmare avgränsning som gäller i förhållande till dessa. Särskilt avseende den extraterritoriella behörigheten anser regeringen att det finns så tydliga pedagogiska fördelar att en sådan uppställning med hänvisningar till aktuellt anknyningsfaktum bör användas, trots att tekniken inte tidigare använts i central strafflagstiftning.

5.2.2 Domsrätt för brott som har begåtts i Sverige

Regeringens förslag: Svensk domstol ska vara behörig att döma över brott som har begåtts i Sverige.

Ett brott ska anses ha begåtts i Sverige om gärningsmannen handlade här. I fråga om straffbar underlåtenhet anses brottet ha begåtts i Sverige om gärningsmannen borde ha handlat här eller befann sig här när han eller hon borde ha handlat. Om det för straffansvar krävs att gärningen medfört en viss effekt anses brottet ha begåtts i Sverige även i de fall effekten inträdde i Sverige eller, vid försök, enligt brottsplanen sannolikt skulle ha inträtt här.

Ett brott som utgör medverkan till någon annans brott, ska anses ha begåtts i Sverige om den medverkande handlade här. I fråga om straffbar underlåtenhet anses brottet ha begåtts i Sverige om den medverkande borde ha handlat här eller befann sig här när han eller hon borde ha handlat. Om gärningsmannens brott anses ha begåtts i Sverige, anses den medverkandes brott också ha begåtts här.

Bestämmelserna om brottslokalisering i 19 kap. 1 § rättegångsbalken anpassas till bestämmelserna om brottslokalisering i 2 kap. brottsbalken.

Regeringens bedömning: Det finns inte anledning att inom ramen för detta lagstiftningsärende ta ställning till om möjligheten för regeringen att vid brott som har begåtts utanför Sverige eller på utländskt fartyg eller luftfartyg anvisa behörig tingsrätt bör förändras.

Utredningens förslag och bedömning stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår dock en delvis annan ordalydelse beträffande underlåtenhetsbrott.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag och bedömning. *Svea hovrätt* noterar att den föreslagna bestämmelsen om brottslokalisering innehåller en definition av under vilka förutsättningar ett brott ska anses vara begånget i Sverige men inte, som i nuvarande bestämmelse, en generell definition av var ett brott ska anses begånget. Vidare innebär förslaget enligt *Svea hovrätt* i effektfallen att endast brott som slutligen fullbordas i straffrättslig mening i Sverige kan lokaliseras hit. *Malmö tingsrätt* och *Sundsvalls tingsrätt* framhåller att frågan om domsrätt för it-relaterad brottslighet och brott begångna på internet bör övervägas närmare. *Uppsala universitet* anför att formuleringen att lokalisering sker till plats där gärningen ”borde” företagits skapar en olyckligt snäv ram för tolkningen av underlåtenhet som gärning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Territorialitetsprincipen

Territorialitetsprincipen – som innebär att en stat har domsrätt över brott som har begåtts på det egna territoriet – har en särställning som grund för nationell domsrätt. Anknytningen till staten grundar sig alltså på gärningsorten. Enligt gällande rätt omfattar svenskt territorium Sveriges land- och sjöterritorium och luftrummet däröver. Som utredningen föreslår bör en bestämmelse med innebörd att svensk domstol är behörig att döma för brott som har begåtts i Sverige även fortsättningsvis inleda 2 kap. brottsbalken.

Lokalisering av brott

Hur omfattande domsrätt en tillämpning av territorialitetsprincipen leder till beror på var ett visst brott ska anses ha begåtts. Det är inte ovanligt att en gärning delvis har begåtts utomlands, eller att effekterna av en straffbar gärning inträder i ett annat land än där den ursprungligen vidtogs. Enligt gällande rätt anses ett brott ha begåtts där den brottsliga handlingen företogs, liksom där brottet fullbordades eller, vid försök, där det avsedda brottet skulle ha fullbordats. De svenska lokaliseringsreglerna bygger alltså i likhet med övriga nordiska länders, på den så kallade ubikvitetsprincipen, som innebär att det är tillräckligt att någon del av brottet har begåtts i Sverige för att brottet ska kunna lokaliseras hit, och effektpincipen, enligt vilken brottet kan lokaliseras till Sverige också i det fall att brottseffekten ägt rum här. Detta kan visserligen innebära svensk domsrätt över brott där anknytningen till Sverige är tämligen svag, eftersom det kan vara tillräckligt att endast en mycket begränsad del av brottet har koppling till svenskt territorium. Det är emellertid en klar och tydlig bestämmelse, som har klara fördelar vid rättstillämpningen. Alternativet – att kräva att en gärning i sin helhet eller i viss närmare preciserad grad måste äga rum på svenskt territorium för att grunda domsrätt – skulle ge en alltför begränsad domsrätt och bli svårare att tillämpa. Det bör därför även fortsättningsvis vara tillräckligt att någon del

av brottet begåtts här i Sverige. *Svea hovrätt* reser frågan om inte den föreslagna lokaliseringsbestämmelsen i effektfallen innebär att endast brott som slutligen fullbordas i straffrättslig mening i Sverige kan lokaliseras hit. Någon sådan begränsning är emellertid inte avsedd och kan inte heller anses följa av ordalydelsen (då effekten inträdde här). Ett brott bör alltså, liksom hittills, anses fullbordat i Sverige såväl om den omedelbara effekten inträder här som om brottet fullbordas här i straffrättslig mening.

Utgångspunkten för domstolens bedömning av om domsrätt föreligger, är åklagarens påstående om var ett brott har begåtts. Sedan tidigare gäller att om det är ovisst var ett brott har begåtts, ska det anses begånget här i landet om det finns skäl att anta att så är fallet. Denna bestämmelse bör moderniseras språkligt men behållas oförändrad i sak. *Svea hovrätt* framför att den föreslagna lydelsen innehåller en definition av under vilka förutsättningar ett brott ska anses vara begånget i Sverige men inte, som i nuvarande bestämmelse, en generell definition av var ett brott ska anses begånget. Det får enligt hovrätten antas att det kommer uppstå situationer då det finns anledning att ta ställning till i vilket av flera andra länder ett brott har begåtts när ingen del av brottet begåtts i Sverige. Regeringen behandlar denna fråga i avsnitt 5.2.8.

Lokalisering av underlåtenhetsbrott

För brott som begåtts genom underlåtenhet finns enligt gällande rätt inte någon särskild reglering. Sedan länge har dock, enligt bestämmelsen i 19 kap. 1 § rättegångsbalken om laga domstol i brottmål och praxis, gällt att underlåtenhetsbrott anses begångna där den underlåtna handlingen borde ha företagits. För brott som för fullbordad gärning kräver en viss effekt, anses ett underlåtenhetsbrott ha begåtts också där effekten inträtt. Det saknas anledning att göra någon annan bedömning av betydelsen av underlåtenhet när det gäller svensk domstols behörighet. Regeringen delar utredningens bedömning att en reglering av var ett underlåtenhetsbrott ska anses ha begåtts bör tas in i 2 kap. brottsbalken.

Utredningen föreslår att bestämmelsen utformas så att brottet ska anses vara begånget i Sverige om gärningsmannen eller i förekommande fall den medverkande, borde ha handlat här. Ett sådant brott anses begånget i Sverige om gärningsmannen borde ha vidtagit den underlåtna handlingen här eller befann sig här när han eller hon borde ha handlat. Det första ledet omfattar både fallet då gärningsmannen befann sig i Sverige när han eller hon borde ha handlat här och att han eller hon befann sig utanför Sverige när han eller hon borde ha handlat här. Det andra ledet omfattar situationen att han eller hon befann sig här när en handling borde ha vidtagits utanför Sverige. Regeringen ställer sig bakom utredningens förslag men föreslår en till viss del moderniserad lydelse.

Uppsala universitet menar att formuleringen att lokalisering sker till plats där handlingen borde företagits, skapar en olyckligt snäv ram för tolkningen av underlåtenhet som gärning. En mer nyanserad utformning kunde enligt Uppsala universitet vara att hänvisa till den plats där underlåtenheten företogs. Regeringen instämmer inte i att den föreslagna formuleringen riskerar att snäva in tillämpningsområdet på ett oönskat sätt och ställer sig tveksam till om den av universitetet föreslagna

formuleringen, som framstår som språkligt ovanlig, på ett bättre sätt än utredningens fångar det som är avsikten med bestämmelsen.

Medverkan till brott

Gällande rätt innehåller inte någon reglering av var ett brott som består i medverkan till brott ska anses ha begåtts. Det är dock klart att en medverkandes brott i vart fall ska anses ha begåtts där medverkansgärningen är begången. Det innebär att domsrätt kan föreligga för medverkansgärningen, men inte nödvändigtvis samtidigt för det brott som medverkan avsett. Utredningen föreslår att en uttrycklig bestämmelse ska införas, som slår fast att ett medverkansbrott anses vara begånget i Sverige dels när den medverkande agerade här, dels när gärningsmannens brott är att anse som begånget här. Den medverkandes handlande är så nära förknippat med gärningsmannens brottslighet att det vore olämpligt att skapa en ordning där huvudgärningen och medverkansgärningen inte kan bedömas samtidigt. Regeringen ansluter sig till utredningens bedömning men föreslår en till viss del moderniserad lydelse.

It-relaterade brott

Det kan finnas it-relaterade inslag i flera brottstyper. Det kan vara fråga om brott som särskilt tar sikte på angrepp mot informationssystem, exempelvis dataintrång, men även brott som t.ex. olaga hot eller ofredande kan ske med användande av sådana kommunikationsvägar. Några särskilda bestämmelser om lokalisering av brott begångna på internet finns inte, utan de allmänna bestämmelserna i 2 kap. brottsbalken får tillämpas. Vid Sveriges genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/40/EU av den 12 augusti 2013 om angrepp mot informationssystem och om ersättande av rådets rambeslut 2005/222/RIF (it-brottsdirektivet), konstaterade regeringen att direktivets krav på behörighet (domsrätt) motsvarar svenska bestämmelser på området och att svenska regler om domsrätt är tillräckliga för att leva upp till direktivets krav på domsrätt för bl.a. brott som riktat sig mot ett informationssystem på medlemsstatens territorium oavsett om gärningsmannen är fysiskt närvarande på detta territorium när brottet begås eller inte (se prop. 2013/14:92 Skärpt straff för dataintrång s. 11–13 samt jfr även SOU 2013:39 s. 245–246).

Avgörande är således var en viss handling har vidtagits och var effekten har inträtt. En handling har vanligtvis begåtts vid den dator som använts för att få ett datorsystem att utföra en viss aktuell funktion, medan effekten ytterst får lokaliseras med hänsyn till den enskilda straffbestämmelsens utformning. *Malmö tingsrätt* och *Sundsvalls tingsrätt* anför att frågan om domsrätt för it-relaterad brottslighet och brott begångna på internet bör övervägas närmare. Det kan diskuteras om brottsbalkens generella bestämmelser är särskilt väl anpassade såvitt avser domsrätt för brottslighet med it-anknytning. Utredningen lämnar emellertid inte något förslag till hur it-relaterad brottslighet kan lokaliseras och det finns inte förutsättningar för regeringen att gå vidare med frågan i detta lagstiftningsärende. I den utsträckning det behövs får frågan därför utredas i annat sammanhang.

Forum i brottmål

Bestämmelser om allmänt forum i brottmål finns i 19 kap. rättegångsbalken. Enligt huvudregeln, som finns i 1 §, ska ett brottmål prövas av rätten på den ort där brottet begicks. Paragrafen innehåller därutöver en reglering av var ett brott ska anses begånget som i stor utsträckning motsvarar bestämmelserna i brottsbalken om lokalisering av brott. För att rättegångsbalkens reglering även fortsättningsvis ska korrespondera med brottsbalkens föreslår utredningen att en motsvarande bestämmelse som den som föreslås i brottsbalken bör införas även i rättegångsbalken. Regeringen instämmer i denna bedömning.

En särskild fråga är om regeringens möjlighet enligt 19 kap. 2 § att utse en behörig domstol bör behållas. Om ett lokalt brottmålsforum inte kan fastställas enligt huvudregeln i 19 kap. 1 §, kan regeringen under vissa förutsättningar anvisa en behörig tingsrätt. Bestämmelsen anger således att åtal för brott som har begåtts på utländsk ort eller på utländskt fartyg eller luftfartyg inom eller utom landet, ska upptas, om inte regeringen i ett enskilt fall förordnar annat, av rätten i den ort där den misstänkte ska svara i tvistemål i allmänhet eller där han gripits eller annars uppehåller sig. Det har i tidigare betänkanden anförts att regeringens möjlighet att anvisa forum är principiellt tveksam varför det i stället föreslagits att Stockholms tingsrätt ska vara allmänt reservforum i brottmål (jfr SOU 2002:98 s. 352). Utredningen föreslår dock med hänvisning till vissa ändamålsskäl att regeringens möjlighet att anvisa brottmålsforum bör behållas.

Frågan om regeringens möjlighet att anvisa brottmålsforum väcker konstitutionella frågor om relationen mellan regeringen och domstolarna (jfr prop. 2017/18:268 s. 81 f och Lagrådets yttrande s. 293 f). Regeringen har tillsatt en utredning, som antagit namnet 2020 års grundlagskommitté, med uppdrag att bland annat utreda behovet av att stärka domstolarnas oberoende (dir. 2020:11). Uppdraget ska i den delen redovisas senast den 15 februari 2023. Enligt regeringen bör utredningens slutsatser i de principiella frågorna om domstolarnas oberoende avvaktas och det finns därför inte anledning att inom ramen för detta lagstiftningsärende ta ställning till möjligheten för regeringen att anvisa brottmålsforum enligt 19 kap. 2 §.

5.2.3 Domsrätt med stöd av flaggstatsprincipen

Regeringens förslag: Svensk domstol ska vara behörig att döma över brott som har begåtts utanför Sverige om brottet begåtts ombord på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av befälhavaren eller någon annan som tillhörde besättningen på ett sådant fartyg.

Svensk domstol ska även vara behörig att döma över brott som har begåtts på en inrättning som med stöd av lag tillkommit i Sveriges ekonomiska zon eller på Sveriges kontinentalsockel.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller har inte någon invändning mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Flaggstatsbyggnadsprincipen innebär att en stat har domsrätt över brott som begåtts på fartyg eller luftfartyg som är berättigade att föra den statens flagg. Principen motiveras av det intresse varje stat har av att upprätthålla och säkerställa ordningen ombord på de fartyg eller luftfartyg som är berättigade att föra den statens flagg. Flaggstatsbyggnadsprincipen ger grund för domsrätt oberoende av var fartyget eller luftfartyget befinner sig och oberoende av om gärningsmannen tillhör besättningen, följer med som passagerare eller befinner sig ombord av annan anledning. En bestämmelse som innebär att svensk domstol är behörig att döma för brott som begåtts på ett svenskt fartyg eller luftfartyg finns redan idag i 2 kap. 3 § 1 brottsbalken. Någon ändring av gällande rätt i detta avseende bör inte göras. Inte heller är det motiverat att begränsa vad som redan gäller enligt samma lagrum beträffande domsrätt över brott som begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett svenskt fartyg eller luftfartyg. Regeringen delar således utredningens bedömning i dessa delar.

I luftfartslagen (2010:500) föreskrivs i 13 kap. 11 § en relativt långtgående domsrätt även över brott som har begåtts vid utövande av luftfartsverksamhet med ett utländskt luftfartyg som används inom ramen för ett svenskt drifttillstånd, eller ombord på ett sådant luftfartyg. Denna domsrätsbestämmelse bör, som regeringen återkommer till i avsnitt 5.3 behållas i sak och bör även fortsättningsvis vara placerad i luftfartslagen med hänsyn till bestämmelsens specifika tillämpningsområde.

Generell domsrätt – i betydelsen att domsrätten omfattar samtliga brottstyper – gäller för svensk domstol över brott som begåtts på en inrättning som har tillkommit med stöd av lagen (1966:314) om kontinentalsockeln (14 §) eller lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon (17 §). Utredningen föreslår att en reglering härom bör tas in bland de generella bestämmelserna i 2 kap. brottsbalken. Regeringen instämmer i denna bedömning.

5.2.4 Domsrätt på grund av anknytning till gärningsmannen

Regeringens förslag: Svensk domstol ska vara behörig att döma över brott som har begåtts utomlands av någon som vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige eller som när åtal väcks för brottet är svensk medborgare eller har hemvist i Sverige. Svensk domstol ska också vara behörig att döma över brott på vilket kan följa fängelse i mer än sex månader och som begåtts av utlänning som finns i Sverige.

Svensk domstol ska även vara behörig att döma över brott som har begåtts utomlands i utövningen av ett svenskt företags näringsverksamhet och det är fråga om givande av muta, grovt givande av muta eller vissa fall av handel med inflytande.

Bestämmelserna om domsrätt över brott som begåtts av personer som är medborgare i något annat nordiskt land och över brott som begåtts av någon annan än den som tillhör Försvarmakten på ett område där Försvarmakten befann sig upphävs.

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår dock att bestämmelsen om domsrätt över brott på vilket kan följa fängelse i mer än sex månader och som begåtts av utlänning som finns i Sverige ska upphävas.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte någon invändning mot förslaget. *Åklagarmyndigheten*, *Säkerhetspolisen* och *Migrationsverket* invänder mot förslaget att svensk domstol inte längre ska ha behörighet att döma över brott som begåtts utanför Sverige av en utlänning som finns i riket och på vilket det kan följa fängelse i mer än sex månader, i synnerhet om en sådan ändring sker i kombination med utredningens förslag om att ta bort domsrätten för brott som har ett straffminimum på fyra år eller mer. Såvitt *Migrationsverket* kan se kommer upphävande av nuvarande 2 kap. 2 § första stycket 3 och 2 kap. 3 § 7 brottsbalken i kombination med kravet på hemvist i Sverige i den föreslagna 2 kap. 3 § första stycket 2 b) brottsbalken – dvs. domsrätt för brott som begåtts utanför Sverige av någon som vid tidpunkten för åtal har tagit hemvist i Sverige – få till följd att åtal inte kan väckas för ett allvarligt brott av icke-internationell natur som en asylsökande har begått i hemlandet, med mindre än att denne först förvärvar hemvist i Sverige, t.ex. genom att beviljas uppehållstillstånd. *Åklagarmyndigheten* och *Säkerhetspolisen* resonerar på liknande sätt och anför att förslaget medför att hemvistbegreppet kommer att få större betydelse än idag för domsrätten. De anför vidare att förslaget även får effekt på ärenden om europeisk arresteringsorder, nordisk arresteringsorder och utlänning. När en person som i ett annat land begått ett allvarligt brott, t.ex. våldtäkt eller grov misshandel, är på genomresa i Sverige men en arresteringsorder, SIS-efterlysning eller internationell efterlysning ännu inte hunnit utfärdas av myndigheterna i det land där brottet begicks, kan i dag en svensk åklagare inleda förundersökning för brott vilket det kan följa mer än sex månaders fängelse och anhålla den misstänkte personen. Detta kommer inte att vara möjligt om bestämmelsen tas bort.

Skälen för regeringens förslag

Domsrätt med stöd av aktiva personalitetsprincipen

Den aktiva personalitetsprincipen ger stater rätt att utöva domsrätt över brott som har begåtts av egna medborgare och, som regel, av personer som har hemvist i staten. Brottsbalkens nuvarande domsrättsbestämmelser som tar utgångspunkt i den principen är vidsträckta. Svensk domstol är behörig att döma över brott som begåtts utomlands om gärningsmannen är svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige, om gärningsmannen är utlänning utan hemvist i Sverige, men efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här, eller om gärningsmannen är medborgare i något av de andra nordiska länderna och finns i Sverige. Dessutom gäller domsrätt för brott begångna av annan utlänning som finns här i landet om det på det aktuella brottet kan följa fängelse i mer än sex månader. Utredningen föreslår en begränsning av domsrätten i detta avseende på så sätt att det inte föreslås någon särskild behörighetsregel för de två sistnämnda situationerna (nordiska medborgare eller andra utlänningar som finns här i landet, under förutsättning att det på brottet kan följa fängelse i mer än sex månader). Bestämmelsen om nordiska

medborgare har sin grund i det nordiska samarbetet med överförande av lagföring, dvs. en specialregel om ställföreträdande straffrättskipning. Som framgår av avsnitt 5.2.7 föreslår regeringen att det införs en särskild domsrättsbestämmelse som tar sikte på denna princip och det saknas därför fortsättningsvis behov av en särskild behörighetsregel för nordiska medborgare.

Brott som begåtts av svensk medborgare eller utlänning med hemvist här

Huvudregeln om behörighet för svensk domstol att döma över brott som begåtts av svensk medborgare eller utlänning med hemvist här, bör behållas och kompletteras med ett förtydligande av att det är förhållandena vid gärningstillfället respektive när åtal väcks som är avgörande. Även personer som mer varaktigt vistas här i landet, men som inte har fått vare sig tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd, kan vid bedömningen av denna fråga anses ha hemvist här enligt utredningen. Så kan exempelvis vara fallet med personer som ansökt om uppehållstillstånd, men fått avslag, dock utan att beslutet att avvisa eller utvisa personen har kunnat verkställas. *Åklagarmyndigheten* anför att hemvistbegreppet kommer att bli en fråga som åklagare och domstolar måste ta ställning till i större utsträckning än tidigare och att ett förtydligande av begreppet med fler exempel därför är påkallat. Av rättspraxis framgår att det för att en person ska anses ha hemvist i Sverige inte är tillräckligt att personen för en kortare eller längre tid uppehåller sig i Sverige. Inte ens det att han eller hon bosatt sig i Sverige och på grund av detta folkbokförts här medför utan vidare, att han eller hon ska anses ha hemvist i landet (jfr NJA 1944 s. 81). Endast om bosättningen har viss stadigvarande karaktär kan hemvist anses föreligga. Vid prövningen av om vistelsen i Sverige är av sådan stadigvarande art, bör avseende i första hand fästas vid vistelsens varaktighet. Men också andra omständigheter har betydelse, särskilt vistelsens syfte. Om en utlänning slår sig ned i Sverige med syftet att stadigvarande bosätta sig här kan han eller hon anses ha tagit hemvist "här i landet" också om han eller hon inte har vistats här någon längre tid (jfr NJA 1978 s. 468). Men inte ens ett längre uppehåll i Sverige anses vara tillräckligt om förhållandena tyder på personens avsikt att lämna landet. Att en utlänning har erhållit ett permanent uppehållstillstånd enligt utlänningslagen (2005:716) är inte i och för sig avgörande för frågan om han har hemvist i Sverige, men utgör naturligtvis en omständighet som ska tillmätas betydelse vid frågans avgörande (Bäcklund m.fl., *Brottsbalken* su 17, JUNO, kommentar till 2 kap.).

Brott som begåtts av utlänning som finns här i landet

Enligt gällande rätt är svensk domstol behörig att döma för brott som begåtts av annan utlänning än medborgare i de nordiska länderna som finns här i landet om det för brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i mer än sex månader (sexmånadersregeln). Bestämmelsen syftar till att lämna utrymme för lagföring enligt principen om ställföreträdande straffrättskipning. Som ett skäl för regeln har också framhållits att den gör det möjligt att åtala för brott som riktat sig mot svenskt enskilt intresse, dvs. med stöd av passiva personalitetsprincipen. Enligt utredningens uppfattning skulle en ny bestämmelse om domsrätt med stöd av principen

om ställföreträdande straffrättskipning innebära att det inte längre finns något behov av den särskilda behörighetsregeln angående andra utlänningar som finns här i landet. Även förslaget att svensk domstol ska vara behörig att döma över brott som har riktats mot svenska enskilda intressen talar enligt utredningen i samma riktning.

Som framgår av avsnitt 5.1.2 syftar reformen av domsrättsreglerna i 2 kap. brottsbalken dels till att extraterritoriell jurisdiktion ska tillämpas restriktivt, dels att dubbelregleringar om möjligt bör undvikas. I den mån domsrätt föreligger med stöd av andra bestämmelser, saknas alltså behov av en särskild reglering av domsrätt över brott som har begåtts av utlänningar som finns här i landet. Som *Migrationsverket* påpekar, kan det dock uppstå situationer där personer som vistas i Sverige, men som inte kan anses ha förvärvat hemvist här, kan ha gjort sig skyldiga till allvarliga brott utomlands som inte har karaktären av internationella brott och inte heller har riktats mot ett svenskt enskilt eller allmänt intresse. Svensk domsrätt skulle då enligt utredningens förslag endast kunna grundas på principen om ställföreträdande rättskipning eftersom utredningen föreslår att även regeln om domsrätt för brott för vilka inte är stadgat lägre straff än fängelse i fyra år ska avskaffas. Det skulle, om brottet inte omfattas av en internationell överenskommelse eller annan förpliktelse som är bindande för Sverige enligt vilken det föreligger en skyldighet att utan undantag pröva frågan om åtal om den misstänkte inte utlämnas eller överlämnas, kräva att det land i vilket brottet begåtts begär att lagföring ska ske här. Detta bygger i sin tur på att den staten har förmåga och vilja att göra en sådan begäran. Så är inte alltid fallet om personen i fråga exempelvis har flytt från ett krigsdrabbat land där staten är kraftigt försvagad. Den avgörande frågan blir då om Sverige kan anses ha ett så starkt intresse av att kunna lagföra sådana gärningar att en regel om domsrätt i de fallen är befogad.

Som regeringen föreslår i avsnitt 5.2.5 och 5.2.7 bör det införas särskilda domsrättsbestämmelser som tar sikte på den passiva personalitetsprincipen och principen om ställföreträdande straffrättskipning. Trots detta kan utredningens förslag medföra att svensk domstol kommer att sakna domsrätt över relativt allvarliga brott som saknar annan anknytning till Sverige än att gärningsmannen befinner sig här. Regeringen anser att detta skulle kunna leda till så stötande konsekvenser, t.ex. i fall som rör så allvarliga brott som våldtäkt och grov misshandel, att starka skäl talar mot att avskaffa sexmånadersregeln. Även om sexmånadersregeln formellt sett sträcker sig längre än vad folkrätten tillåter begränsas tillämpningsområdet i praktiken genom krav på åtalsförordnade, vilket bidrar till att säkerställa att domsrätten endast utnyttjas i den utsträckning det är förenligt med folkrätten. Att de begränsningar av den svenska domsrätten som följer av bl.a. allmän folkrätt ska iaktas kommer även till uttryck genom förslaget till 2 kap. 12 §. Det kan i och för sig diskuteras hur lämpligt det är att gränserna för jurisdiktionsrätten anges i praxis via reglerna om åtalsförordnande i stället för i lag (jfr prop. 1972:98 s. 99 och JuU 1972:26 s. 12). Som regeringen föreslår i avsnitt 5.2.10 bör kriterierna för åtalsförordnande anges i lag, varvid det särskilt ska beaktas om ett åtal här i riket är förenligt med Sveriges folkrättsliga förpliktelser. Enligt regeringen talar mot denna bakgrund övervägande skäl för att svensk domstol bör vara behörig att döma för brott som har begåtts av någon som

finns i Sverige och det på brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i sex månader eller mer.

Personal inom Försvarsmakten

Enligt gällande rätt föreligger svensk domsrätt för brott som begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig eller för brott som begåtts av någon annan på ett sådant område under förutsättning att avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning. Enligt utredningen är svensk domsrätt motiverad för brott som begåtts av någon som själv tillhör den svenska försvarsmakten. Behörighet att döma över sådana gärningar följer dock regelmässigt med stöd av den domsrätt som finns för brott som begåtts av en svensk medborgare eller person med hemvist i Sverige. Någon särskild reglering av domsrätt över brott begångna på ett sådant område behövs därför inte. Det finns dock anledning att reglera frågan om vad som ska gälla för dubbel straffbarhet för brott begångna i dessa situationer. Den frågan behandlas i avsnitt 5.2.8.

Enligt utredningen finns det inte längre behov av en regel om domsrätt över brott som begåtts av någon annan på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig. Bestämmelsen motiverades vid sin tillkomst med att det under krig eller ockupation kunde vara nödvändigt att kunna hävda domsrätt över utläningar som begått brott utanför Sverige även om dessa brott inte riktat sig mot ett svenskt allmänt eller enskilt intresse. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det är svårt att se att det fortfarande finns något behov av en sådan bestämmelse. I den mån ett sådant brott riktat sig mot svenskt enskilt eller allmänt intresse kommer domsrätt ändå att föreligga med stöd av andra bestämmelser (se föreslagna 2 kap. 3 § 3 och 4 brottsbalken). Att därutöver hävda domsrätt för brott där sådan anknytning saknas vore att sträcka ut domsrätten omotiverat långt. En sådan reglering stämmer mindre väl överens med ambitionen att utformningen av bestämmelser om extraterritoriell jurisdiktion ska präglas av restriktivitet. Bestämmelsen om domsrätt i dessa situationer bör därför, som utredningen föreslår, upphävas.

Juridiska personer

Den 1 januari 2020 trädde lagändringar i kraft beträffande det straffrättsliga regelverket för företag, prop. 2018/19:164 Skärpta straffrättsliga sanktioner mot företag (bet. 2019/20:JuU10, rskr. 2019/20:45). Bl.a. utvidgades den svenska domsrätten över internationella mutbrott på så sätt att svensk domstol är behörig att döma över vissa sådana brott även om de begåtts utomlands om brottet har begåtts i utövningen av ett svenskt företags näringsverksamhet. Denna regel har tillkommit för att Sverige ska leva upp till sina internationella åtaganden. Svenska företag har på samma sätt som fysiska personer rättigheter och skyldigheter enligt nationell rätt. Det framstår därför som naturligt att även brott som begås inom ramen för deras verksamhet kan falla under svensk domstols behörighet. Den särskilda regleringen för dessa brott bör därför behållas.

5.2.5 Domsrätt på grund av svenskt skyddsintresse

Regeringens förslag: Svensk domstol ska vara behörig att döma över brott som har riktat sig mot ett svenskt enskilt intresse. Därmed avses en svensk medborgare eller någon annan som har hemvist i Sverige, liksom en svensk juridisk person.

Svensk domstol ska också vara behörig att döma över brott som riktat sig mot ett svenskt allmänt intresse. Så är fallet för brott som riktat sig mot rikets säkerhet, allmän verksamhet eller annat av rättsordningen särskilt skyddat svenskt intresse. Dessutom ska svensk domstol vara behörig att döma över brott som har begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar svensk allmän ställning.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag

Domsrätt på grund av svenskt enskilt intresse

Domsrätt kan också grundas på anknytning till brottsoffret eller angreppsobjektet. Med stöd i den passiva personalitetsprincipen kan en stat hävda domsrätt över angrepp som riktats mot statens medborgare. Sådan domsrätt finns enligt gällande rätt endast vid brott som begåtts inom ett område som inte tillhör någon stat. Utredningen föreslår att en uttrycklig behörighetsregel bör införas när det gäller brott som riktats mot ett svenskt enskilt intresse. Som utredningen framhåller har den passiva personalitetsprincipens betydelse som domsrättsgrundande anknytningsfaktum vuxit under senare år, främst på grund av den ökade uppmärksamhet som brottsoffers situation fått. Med beaktande av den förhållandevis starka ställning den passiva personalitetsprincipen haft i svensk rätt och den betydelse som regeringen generellt tillmäter brottsofferfrågor instämmer regeringen i utredningens bedömning att svensk domstol bör vara behörig att döma över brott som begåtts mot ett svenskt enskilt intresse. Omfattningen av principen är dock omtvistad i den folkrättsliga doktrinen. En alltför extensiv tillämpning av den passiva personalitetsprincipen som stöd för extraterritoriell jurisdiktion framstår inte som lämplig. Detta bör, som utredningen föreslår, komma till uttryck genom att endast brott där målsäganden var medborgare eller hade hemvist i Sverige vid gärningstillfället kan grunda svensk domsrätt. Inte endast brott mot fysiska personer, utan även brott mot svenska juridiska personer, bör omfattas av bestämmelsen. Tillämpningen bör ske med viss restriktivitet och som regeringen återkommer till i avsnitt 5.2.8, kombineras med ett krav på dubbel straffbarhet.

Domsrätt på grund av svenskt allmänt intresse

Statsskyddsprincipen tillåter domsrätt i förhållande till angrepp som riktats mot staten. Brott som riktar sig mot en stats nationella intressen omfattas regelmässigt inte av andra staters strafflagstiftning. Detta innebär att det, i

de fall då ett brott mot svenska allmänna intressen har begåtts utanför Sverige av någon som inte är svensk medborgare eller har hemvist här, skulle kunna saknas möjlighet att lagföra en misstänkt gärningsman för brottet. En sådan ordning vore otillfredsställande. Utredningen föreslår att svensk domsrätt bör finnas för brott som har riktat sig mot Sveriges säkerhet, allmän verksamhet eller annat av rättsordningen särskilt skyddat svenskt intresse, vilket inte är någon ändring i förhållande till gällande rätt. Bland de gärningar som enligt utredningen bör omfattas finns också brott som har begåtts i tjänsten eller under uppdrag som innefattar svensk allmän ställning, varmed också avses uppdrag som på avtalsrättslig basis genomförs av privata aktörer för offentligrättsliga aktörers räkning. Utredningen bedömer att en sådan domsrätsbestämmelse behövs och föreslår att en sådan reglering ska tas in bland reglerna om extraterritoriell jurisdiktion. Regeringen delar utredningens bedömning. Som regeringen återkommer till i avsnitt 5.2.8. bör något krav på dubbel straffbarhet inte ställas upp, främst eftersom de gärningar som det är fråga om, som nämnts, oftast inte är kriminaliserade i andra länders strafflagstiftning.

5.2.6 Universell jurisdiktion

Regeringens förslag: Svensk domstol ska vara behörig att döma över folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser oavsett var brotten begåtts och vem som har begått dem.

Sådan behörighet ska också gälla för kapning och sjö- eller luftfartssabotage eller försök till sådant brott, flygplatssabotage, försök till sådana brott, osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, uppvigling som bestått i en omedelbar och offentlig uppmaning att begå folkmord, terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott och brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning samt för gärningar som omfattas av tortyrbegreppet enligt artikel 1 i FN:s konvention mot tortyr.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens bedömning. *Åklagarmyndigheten*, *Säkerhetspolisen* och *Migrationsverket* anser att svensk domstol fortsatt bör ha domsrätt över brott som begåtts av utlänning som finns i riket och för vilket kan följa fängelse i minst fyra år. Vidare är det enligt *Åklagarmyndigheten* främmande i svensk rätt att använda rekvisit som definieras i en konvention för att grunda domsrätt och det är därför angeläget att det införs ett nytt särskilt tortyrbrott.

Skälen för regeringens förslag

Universell jurisdiktion för vissa internationella brott

Domsrätt kan också grundas på brottets karaktär. Vissa brott anses vara sådana att det är ett övergripande allmänt internationellt intresse att de bestraffas. Domsrätt över sådana brott kan utövas med stöd av universalitetsprincipen, som innebär att personer får lagföras för dessa

brott i en stat oberoende av vem som har begått dem, offrets identitet eller var brottet har begått. Vid universell jurisdiktion gäller inte något krav på dubbel straffbarhet. Utövanheten av domsrätt med stöd av universalitetsprincipen har sin grund i den allmänna folkrätten. En skyldighet att utöva universell jurisdiktion har också slagits fast i olika internationella överenskommelser. Enligt gällande rätt föreligger universell jurisdiktion över brott som upptas i lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser omfattar däremot inte gärningar som består i en omedelbar och offentlig uppmaning att begå folkmord. Sådana gärningar kan i stället bedömas utgöra uppvigling enligt 16 kap. 5 § brottsbalken och omfattas av universell jurisdiktion enligt en särskild reglering, som bör bibehållas. I dessa fall finns universell jurisdiktion enligt allmän folkrätt i de fall det är fråga om en omedelbar och offentlig uppmaning (jfr prop. 2013/14:146 s. 218).

Universell jurisdiktion för vissa närmare angivna brott

Av 2 kap. 3 § 6 brottsbalken, i dess hittillsvarande lydelse, framgår att svensk domstol är behörig att döma för vissa närmare angivna brott. Dessa brott är, förutom brott enligt lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, även kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, penningförfalskning, försök till sådana brott, olovlig befattning med kemiska vapen, olovlig befattning med minor, osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, brott som avses i 5 § samma lag, uppvigling som bestått i en omedelbar och offentlig uppmaning att begå folkmord och brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Bestämmelsen, som brukar anses ge uttryck för universalitetsprincipen, bör enligt utredningen i huvudsak behållas. Enligt utredningens bedömning bör dock bestämmelsen begränsas till att omfatta endast brott där det finns stöd i allmän folkrätt för att hävda universell jurisdiktion eller där det i vart fall enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige finns en klar skyldighet eller rätt att utöva jurisdiktion i vidare omfattning än som följer av övriga jurisdiktionsprinciper. Regeringen ansluter sig i princip till denna bedömning. Kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage och försök till sådana brott uppfyller dessa kriterier och bör även fortsättningsvis omfattas av universell jurisdiktion. Detsamma gäller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol. Det motsatta gäller dock penningförfalskning och försök till sådant brott, olovlig befattning med kemiska vapen samt olovlig befattning med minor. För dessa brott följer inte heller någon rätt eller skyldighet att utöva universell jurisdiktion enligt någon internationell överenskommelse. Dessa brott bör följaktligen inte omfattas av universell jurisdiktion.

Lagen (2003:148) om straff för terroristbrott innehåller bestämmelser för genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/541 av den 15 mars 2017 om bekämpande av terrorism, om ersättande av rådets rambeslut 2002/475/RIF och om ändring av rådets beslut 2005/671/RIF. Enligt lagen ska den dömas för terroristbrott som

begår en gärning som preciseras närmare i 3 §, om gärningen allvarligt kan skada en stat eller en mellanstatlig organisation och avsikten med gärningen är att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp, otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd eller allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i en stat eller i en mellanstatlig organisation. Enligt lagen är dessutom försök, förberedelse eller stämpling till samt underlåtenhet att avslöja eller förhindra terroristbrott straffbart. Även 5 § i lagen innehåller vissa ansvarsbestämmelser. Enligt gällande rätt föreligger domsrätt över terroristbrott på så sätt att terroristbrott, försök, förberedelse och stämpling till sådant brott liksom brott som avses i 5 § i lagen. Svensk domstol är således behörig att döma över dessa brott, oberoende av var brottet är begånget och av vem. Även fortsättningsvis bör universell jurisdiktion över terroristbrott säkerställas.

I slutet av 2019 lämnade Terroristbrottsutredningen sitt betänkande, En ny terroristbrottslag (SOU 2019:49). Utredningen föreslår bl.a. att den nuvarande lagen om straff för terroristbrott samt finansieringslagen och rekryteringslagen ersätts av en ny gemensam lag som samlat reglerar straffansvar för sådan brottslighet. Utredningen föreslår också att domsregleringen samlas i de allmänna bestämmelserna om domsrätt i brottsbalkens andra kapitel och att det ska gälla universell jurisdiktion över samtliga brott i den föreslagna lagen. Förslagen bereds i Regeringskansliet.

Sverige har, i enlighet med FN:s konvention mot tortyr (SÖ 1986:1) från 1984, åtagit sig att straffbelägga tortyr. Vid tillträdet till konventionen konstaterades att de svenska förpliktelseerna i detta avseende kunde anses vara uppfyllda genom olika straffbestämmelser rörande vålds- eller sexualbrott. Ett förslag om att införa ett särskilt tortyrbrott i svensk rätt finns i departementspromemorian Ett särskilt tortyrbrott? (Ds 2015:42). Promemorian innehåller även ett förslag om införande av en särskild bestämmelse om universell jurisdiktion för ett sådant tortyrbrott. Förslagen bereds i Regeringskansliet. Regeringen anser, i likhet med utredningen, att det, oavsett vilka beslut som kommer att fattas med anledning av dessa förslag, nu finns starka skäl för att införa en särskild domsreglering för de gärningar som omfattas av konventionen (jfr Ds 2015:42 s. 167–170). Sådana gärningar bör enligt regeringens bedömning, i linje med vad som stadgas i konventionen, omfattas av universell jurisdiktion. Som *Åklagarmyndigheten* anför har den lagstiftningsteknik som utredningen föreslår med en hänvisning i domsregleringen till en bestämmelse i en internationell överenskommelse inte någon direkt motsvarighet bland befintliga domsregler. En konsekvens av utredningens förslag är också att olika regler om domsrätt kan gälla för samma typ av brott beroende på om de särskilda rekvisiten för tortyrbrott är för handen. Bedömningen av om dessa rekvisit är uppfyllda eller inte kan bli föremål för komplicerade rättsliga överväganden. Det finns dock enligt regeringen inte några principiella hinder mot att i straffrättslig eller straffprocessrättslig lagstiftning hänvisa till internationella överenskommelser (jfr t.ex. 2 § rekryteringslagen och 2 § finansieringslagen). För att säkerställa att Sverige på ett robust sätt lever

upp till tortyrkonventionens krav talar övervägande skäl för att en särskild domsrättsregel som knyter an till konventionen bör införas även om konstruktionen kan anses som något ovanlig.

Domsrätt över brott med ett minimistraff på fyra års fängelse eller mer

Svensk domstol är enligt gällande rätt behörig att döma för brott om det lindrigaste straff som i svensk rätt är föreskrivet för brottet är fängelse i fyra år eller däröver (2 kap. 3 § 7 brottsbalken, den så kallade fyraårsregeln). Något krav på anknytning till Sverige ställer bestämmelsen inte upp. Utredningen föreslår att bestämmelsen ska upphävas men att de brott som omfattas av regelns tillämpningsområde ska undantas från krav på dubbel straffbarhet. Utredningen motiverar sitt förslag med att bestämmelsens tillämpningsområde sträcker sig längre än vad folkrätten tillåter och att det inte skulle vara ett berättigat intresse för Sverige att svensk domstol ska kunna döma över brott som helt saknar anknytning hit i andra fall än då det är fråga om allvarliga brott mot den internationella rätten.

Som regeringen anför i avsnitt 5.1.2 bör svenska domsrättsregler som utgångspunkt utformas med beaktande av de folkrättsliga anknytningsprinciperna. Samtidigt finns det ett allmänt samhällligt intresse av att allvarliga brott inte förblir obesträffade. *Åklagarmyndigheten*, *Säkerhetspolisen* och *Migrationsverket* menar att ett upphävande av fyraårsregeln kan leda till att allvarliga brott som begåtts av personer som inte kan anses ha förvärvat hemvist i Sverige, t.ex. nyanlända flyktingar, inte kan lagföras här, vilket enligt *Åklagarmyndigheten* i vissa fall kan framstå som uppenbart stötande. Det gäller särskilt om den särskilda domsrätten för brott som begåtts av utlänningar som vistas här och straffet för brottet i Sverige kan bestämmas till fängelse i mer än sex månader (sexmånadersregeln) ersätts med andra bestämmelser (se avsnitt 5.2.4). Regeringen instämmer i denna bedömning. Som framgår av avsnitt 5.2.4 är regeringens uppfattning att det finns så starka skäl för att behålla sexmånadersregeln att det finns anledning att frånga utredningens förslag i den delen. Det innebär att domsrätt kommer att finnas även för brott som idag omfattas av fyraårsregeln, om än med begränsningen att personen måste befinna sig i Sverige. Regeringen anser därför att det saknas anledning att behålla regeln om domsrätt över brott med ett minimistraff på fängelse i fyra år eller mer, särskilt med beaktande av att de fall där svensk domsrätt med stöd av fyraårsregeln utnyttjas i dag i princip uteslutande är fall där gärningsmannen finns i Sverige. Sådana fall bör däremot inte omfattas av ett krav på dubbel straffbarhet i enlighet med utredningens förslag, vilket utvecklas i avsnitt 5.2.8.

5.2.7 Härledd jurisdiktion

<p>Regeringens förslag: Svensk domstol ska vara behörig att döma över brott som har begåtts av någon som befinner sig i Sverige om en annan stat har begärt att lagföringen för brottet ska överföras hit. Detsamma ska gälla om en begäran från en annan stat om utlämning eller överlämnande för brottet har lämnats utan bifall. Domsrätt ska också</p>

föreligga om brottet omfattas av en internationell överenskommelse eller annan förpliktelse som är bindande för Sverige och enligt vilken det finns en skyldighet att utan undantag pröva frågan om åtal om den misstänkte inte utlämnas eller överlämnas.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag. *Svea hovrätt* väcker frågan om det inte bör krävas att det har fattats ett beslut i Sverige om övertagande av lagföring och att den förutsättningen framgår av lagbestämmelsen. Det är enligt hovrätten också oklart hur punkten om domsrätt om en begäran om utlämning eller överlämnande lämnas utan bifall förhåller sig till punkten om skyldighet enligt en internationell överenskommelse att väcka åtal om den misstänkte inte utlämnas eller överlämnas, som på ett tydligare sätt ger uttryck för skyldigheten enligt vissa internationella avtal för en stat som inte utlämnar att själv lagföra. Det kan vidare enligt hovrätten ifrågasättas om det är en lämplig metod att i den senare bestämmelsen hänvisa till internationella åtaganden.

Skälen för regeringens förslag: Behörighet för svensk domstol att döma över ett brott kan under vissa förutsättningar föreligga enligt bestämmelser som grundas på principen om ställföreträdande straffrättskipning. I dessa fall grundar sig behörigheten inte på någon särskild anknytning till Sverige, utan domsrätten härleds från en annan stat. Domsrätt som på detta sätt härleds från en annan stat utgår från det faktum att det enligt allmän folkrätt inte finns någon generell skyldighet att utlämna misstänkta gärningsmän till en annan stat. Den stat som inte utlämnar någon kan i stället, i den andra statens intresse, lagföra den misstänkte. Principen om ställföreträdande straffrättskipning förekommer inte endast i den allmänna folkrätten, utan också ofta i internationella överenskommelser på straffrätts område. Utredningen föreslår att det bör införas en behörighetsregel som ger svensk domstol rätt att döma över brott där domsrätten härleds från en annan stat. Regeringen ansluter sig till denna bedömning.

Bestämmelsen bör lämpligen, som utredningen föreslår, utformas med precisering av i vilka tre situationer domsrätt kan aktualiseras. En förutsättning för domsrätt är att den person som ska lagföras befinner sig i Sverige. Svensk domstol är, i det första typfallet, behörig att döma om en annan stat har begärt att lagföringen ska överföras hit. Med tillämpning av denna bestämmelse kan bl.a. det samarbete om lagföring som gäller mellan de nordiska länderna, och som enligt gällande rätt gett upphov till den särskilda domsrätten för medborgare i de nordiska länderna som befinner sig här, fortgå i samma utsträckning som är möjligt med nuvarande regelverk. Enligt gällande rätt är svensk domstol behörig att döma med stöd av reglerna i lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott (lagföringslagen), se hittillsvarande 2 kap. 3 a § brottsbalken. Med den mer generella behörighetsregel som föreslås – att en annan stat har begärt att lagföring ska ske i Sverige – finns inte längre något behov av en särskild bestämmelse som tar sikte på 1976 års lag.

Svea hovrätt väcker frågan om det här inte även bör förutsättas att det har fattats ett beslut i Sverige om övertagande av lagföring och att den

förutsättningen framgår av lagbestämmelsen. I förarbetena till hittillsvarande 2 kap. 3 a § sägs att domsrätten är subsidiär och bara får utövas efter en framställning om överförande av lagföring från den aktuella konventionsstaten. En ytterligare förutsättning är att framställningen har bifallits med stöd av bestämmelserna i lagföringslagen. Vidare sägs att om rätten till lagföring för gärningen av någon orsak återgått till den andra staten, upphör naturligtvis också den svenska straffrättsliga behörigheten (prop. 1975/76:3 Regeringens proposition med förslag till lag om internationellt samarbete rörande lagföring för brott m.m. s. 56). Förslaget till den nya bestämmelsen är inte tänkt att innebära någon förändring i detta avseende. Regeringen anser att det därmed saknas behov av ytterligare preciseringar i lagtexten.

Svensk domstol bör vidare vara behörig att döma i de fall då en begäran från en annan stat om utlämning eller överlämnande av en misstänkt gärningsman har lämnats utan bifall. Det bör inte ställas upp något krav på att en särskild framställan om överförande av lagföring ska göras. *Svea hovrätt* anför att den domsrättsgrund som tar sikte på fall där en begäran om utlämning eller överlämnande lämnats utan bifall framstår som rimlig, men att det i avsaknad av närmare motiv eller förklaringar är svårt att ta ställning till om och i så fall vilka svårigheter en sådan bestämmelse kan föra med sig. Det är enligt hovrätten också oklart hur den punkten förhåller sig till punkten c om skyldighet enligt en internationell överenskommelse att väcka åtal om den misstänkte inte utlämnas eller överlämnas, som på ett tydligare sätt ger uttryck för principen om *aud dedere, aut judicare* – alltså skyldigheten enligt vissa internationella avtal för en stat som inte utlämnar att själv lagföra. Regeringen anser dock att det är motiverat med en särskild bestämmelse av detta slag, inte minst av praktiska skäl. I ett utlämningsärende finns möjligheter att använda tvångsmedel. Om en framställan om utlämning avslås upphör grunden för användning av dessa tvångsmedel och för att lagföring då ska kunna ske i Sverige krävs att svensk domstol är behörig på en annan grund. Om det även i de senare fallen skulle krävas en särskild framställan om överförande av lagföring skulle det kunna innebära att möjligheterna att använda tvångsmedel upphör under en period till dess att en sådan framställan skett, alltså i tiden från det att en begäran om utlämning lämnats utan bifall till dess ett eventuellt beslut om lagföring i Sverige har fattats. Om däremot svensk domsrätt föreligger i dessa situationer är det möjligt att fatta ett nytt beslut om tvångsmedel med stöd av den behörighetsgrunden. Det är inte heller i alla fall det finns någon sådan särskild överenskommelse som avses i det tredje typfallet att falla tillbaka på.

Det tredje fallet av domsrätt med stöd i principen om ställföreträdande straffrättskipning avser de situationer då ett brott omfattas av en internationell överenskommelse eller annan förpliktelse som är bindande för Sverige och enligt vilken det föreligger skyldighet att utan undantag pröva frågan om åtal om den misstänkte inte utlämnas eller överlämnas. I dessa fall krävs inte att den stat som primärt har domsrätt över det aktuella brottet agerar. En sådan skyldighet att lagföra kan bl.a. framgå av internationella konventioner som Sverige har tillträtt eller av EU-rättsliga förpliktelser. I motsats till när det gäller överförande av lagföring eller utlämningsbegäran grundar sig behörigheten alltså inte på en annan stats

intresse i ett enskilt fall utan på det generella intresset att brott av det aktuella slaget blir lagförda.

Eftersom regeringen frångår utredningens förslag om att upphäva den s.k. sexmånadersregeln kan det i vissa fall förekomma att domsrätt med stöd av denna regel överlappar domsrätt enligt de nya reglerna om härledd jurisdiktion. Regeringen anser emellertid att de nya reglerna om härledd jurisdiktion på ett tydligare sätt ger uttryck för denna folkrättsliga anknytningsprincip och menar därför att denna överlappning får godtas.

5.2.8 Krav på dubbel straffbarhet

Regeringens förslag: Svensk domstol ska, om domsrätten grundas på anknytning till svensk gärningsman, svenskt enskilt intresse eller annan stats intresse, vara behörig att döma över brott som begåtts på en annan stats område endast om gärningen är straffbar även enligt lagen på gärningsorten (dubbel straffbarhet). Krav på dubbel straffbarhet ska dock inte gälla för bl.a. vissa sexualbrott och vissa andra särskilt angivna brott. Undantag ska också göras för brott för vilka det lindrigaste straff som är föreskrivet enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer.

I de fall då kravet på dubbel straffbarhet är uppfyllt, ska inte dömas till påföljd som är strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brott enligt lagen på gärningsorten.

Har brottet begåtts på ett område som inte tillhör någon stat ska svensk domstol vara behörig endast om fängelse kan följa på brottet enligt svensk lag, utom i fall där domsrätten grundas på anknytning till svenskt fartyg eller luftfartyg.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag. *Svea hovrätt* pekar på att en regel om lokalisering av brott även behöver gälla för brott som begåtts utomlands. *Malmö tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten* anser att det bör förtydligas hur kravet på dubbel straffbarhet ska uppfattas såvitt gäller preskription.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt om kravet på dubbel straffbarhet

För att ett brott som har begåtts utomlands ska kunna lagföras i Sverige krävs enligt hittillsvarande 2 kap. 2 § andra stycket brottsbalken som huvudregel att gärningen är straffbar både i Sverige och i det land där brottet begåtts. Denna princip om dubbel straffbarhet vilar bl.a. på synsättet att allmän folkrätt och internationella överenskommelser sätter vissa gränser för rätten att utöva nationell domsrätt. Kravet på dubbel straffbarhet grundas också i viss mån på den straffrättsliga legalitetsprincipen, som innebär bl.a. att det ska vara möjligt att förutse vad som vid varje tidpunkt utgör ett handlande som kan leda till straff. Ett krav på dubbel straffbarhet kan även sägas visa respekt för individen och dennes rättigheter på så sätt att individen ges möjlighet att utnyttja de

friheter som ges på den plats där han eller hon befinner sig. Svenska myndigheter kan i många brottsutredningar beträffande gärningar som begåtts utomlands komma att behöva rättslig hjälp från andra staters myndigheter för att inhämta bevis, t.ex. avseende förhör. För att lämna sådan rättslig hjälp torde många länder utanför Europa ställa upp krav på dubbel straffbarhet. Ett krav på dubbel straffbarhet bör, som utredningen föreslår, i vissa situationer även gälla fortsättningsvis.

Kravet på dubbel straffbarhet är enligt gällande rätt formulerat så att domsrätt inte föreligger om gärningen är ”fri från ansvar” enligt lagen på gärningsorten. Kravet på dubbel straffbarhet bör enligt regeringen, i enlighet med utredningens förslag, istället formuleras så att det krävs att gärningen ”är straffbar” enligt lagen på gärningsorten. För att kravet på dubbel straffbarhet ska vara uppfyllt bör krävas att gärningen är straffbar enligt lagen på gärningsorten i det enskilda fallet. En tanke med kravet på dubbel straffbarhet kan sägas vara att begränsa den svenska domsrätten till fall där gärningen skulle kunna leda till straffrättsligt ansvar om åtal hade väckts på gärningsorten i stället för i Sverige. Under tidsmässigt identiska förutsättningar bör det alltså inte spela någon roll i vilket av länderna lagföring sker. Det innebär att gärningen i princip måste vara straffbar enligt lagen på gärningsorten såväl när den begås som när dom meddelas (jfr 5 § lagen [1964:163] om införande av brottsbalken). Vid bedömningen av om gärningen är straffbar enligt lagen på gärningsorten ska även gärningslandets preskriptionsregler och andra materiella straffbarhetsförutsättningar beaktas. Avseende preskription bör det dock – till skillnad från enligt gällande rätt – vara tillräckligt för att kravet på dubbel straffbarhet ska vara uppfyllt att preskription inte inträtt om lagföring i stället skett i det andra landet (jfr NJA 2008 s. 930). En sådan förändring framstår enligt regeringen som motiverad och får också anses rymmas inom ramen för den föreslagna lagändringen.

Om ett brott har begåtts på flera staters område, bör kravet på dubbel straffbarhet anses vara uppfyllt om gärningen är straffbar enligt lagen på åtminstone en av de andra gärningsorterna.

Utredningen föreslår att det av bestämmelsen ska framgå under vilka förutsättningar ett brott ska anses vara begånget i Sverige. Utredningen föreslår dock inte att det ska tas in en generell bestämmelse om var ett brott ska anses begånget på sätt som finns i hittillsvarande 2 kap. 4 §. Vid prövning av dubbel straffbarhet kan det, som *Svea hovrätt* framhåller, komma att uppstå situationer då det finns anledning att ta ställning till i vilket av flera andra länder ett brott har begåtts när ingen del av brottet begåtts i Sverige. När det gäller lokalisering av brott tillämpar staterna olika principer. Vid bedömningen av om ett brott ska anses vara begånget på en annan stats område, bör exempelvis inte mer långtgående lokaliseringsregler än de svenska läggas till grund för prövningen. Om en stat har mindre långtgående lokaliseringsregler än de svenska bör dock dessa, och inte de svenska, läggas till grund för prövningen. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att bestämmelserna om lokalisering av brott formellt bör begränsas till frågan om ett brott ska anses vara begånget i Sverige. Detta utesluter inte att bestämmelserna kan vara vägledande även när det gäller andra lokaliseringsfrågor, t.ex. vid bedömning av frågor om dubbel straffbarhet.

Kravet på dubbel straffbarhet bör knytas till vissa domsrättsgrunder

Det finns enligt gällande rätt ett antal domsrättsgrunder där kravet på dubbel straffbarhet inte gäller. Så är bl.a. fallet med brott som begåtts på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller om det begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett sådant fartyg. Detsamma gäller i fråga om brott som på närmare angivet sätt riktat sig mot Sverige som stat eller mot något annat svenskt allmänt intresse. Inte heller för internationella brott gäller något krav på dubbel straffbarhet. Efter att ha konstaterat att dessa undantag från kravet på dubbel straffbarhet är i överensstämmelse med folkrätten, föreslår utredningen att motsvarande ska gälla också framöver. Regeringen gör ingen annan bedömning än den utredningen gjort. Detta innebär att något krav på dubbel straffbarhet inte ska gälla då domsrätt föreligger enligt flaggstatsprincipen, statsskyddsprincipen eller universalitetsprincipen. Krav på dubbel straffbarhet bör dock i linje med folkrättsliga gränser för utövandet av nationell domsrätt som huvudregel gälla där domsrätten grundas på anknytning till svensk gärningsman, svenskt enskilt intresse eller annan stats intresse. Som regeringen återkommer till nedan finns dock även i dessa fall skäl att göra vissa undantag från kravet på dubbel straffbarhet.

Undantag vid vissa internationella insatser

Enligt gällande rätt gäller inte något krav på dubbel straffbarhet för brott som någon som tillhör Försvarsmakten har begått på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig eller om det begåtts av någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning. Denna bestämmelse bör, som regeringen föreslår i avsnitt 5.2.4, ändras på så sätt att den inte längre utgör en självständig domsrättsbestämmelse. Däremot bör brott som någon som tillhör Försvarsmakten har begått på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig, även fortsatt undantas från kravet på dubbel straffbarhet. Vidare gäller redan i dag ett undantag för brott som begås vid tjänstgöring vid utlandsstyrka inom Försvarsmakten eller Polismyndigheten. Det är då fråga om deltagande i internationella militära insatser eller internationella civila krishanteringsinsatser. Bestämmelserna bör, liksom utredningen föreslår, i sak behållas oförändrade. I detta sammanhang bör även inkluderas personer som, utan att tillhöra Försvarsmakten eller Polismyndigheten, deltar i sådana internationella insatser. Detta kan uttryckas som ”någon som är anställd av en svensk myndighet”, vilket avser personer som är anställda inom försvaret eller polisen, men också andra personer, som exempelvis domare eller åklagare.

Undantag från kravet på dubbel straffbarhet bör, i likhet med vad som är fallet enligt gällande rätt, också göras för brott som har begåtts i tjänsten utom riket av en polisman, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen, som utför arbetsuppgifter enligt en internationell överenskommelse som Sverige har tillträtt. Utredningens förslag, vilket regeringen instämmer i, innebär emellertid att brott som begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar svensk allmän ställning generellt, även vid t.ex. statens anlåtande av privata företag för bevakningsuppgifter, hänförs till statsskyddsprincipen (se avsnitt 5.2.5).

Sådana brott omfattas över huvud taget inte av kravet på dubbel straffbarhet.

Undantag för vissa särskilt angivna eller särskilt allvarliga brott

Enligt utredningens förslag ska det även gälla undantag från kravet på dubbel straffbarhet för vissa närmare angivna brott. Det gäller bl.a. vissa brott som enligt gällande rätt är reglerade som internationella brott, men där det folkrättsliga stödet för att brotten ska omfattas av universalitetsprincipen är tveksamt och som därför inte längre bör omfattas av universell jurisdiktion. Dit hör penningförfalskning och försök till sådant brott samt olovlig befattning med kemiska vapen och olovlig befattning med minor. För dessa brott bör det inte gälla något krav på dubbel straffbarhet. På senare år har kretsen av brott som inte omfattas av krav på dubbel straffbarhet utvidgats. Det gäller bl.a. en rad olika sexualbrott mot personer som inte fyllt arton år, människohandel och äktenskapstvång. Det bakomliggande syftet med avskaffandet av kravet på dubbel straffbarhet i dessa fall har huvudsakligen angetts vara att möjligheterna till bestraffning i Sverige därigenom ökar, vilket ansetts angeläget då det är fråga om brottslighet som bedömts vara av allvarlig art. Mot den bakgrunden, och då någon inskränkning i gällande rätt inte bör göras i detta avseende, bör även fortsättningsvis undantag göras från kravet på dubbel straffbarhet för sådana brott.

Brott för vilka ett så högt straffminimum som fyra års fängelse eller mer har föreskrivits är av allvarligt slag. I de fall då svensk domstol är behörig att döma över brotten, bör svensk domsrätt säkerställas utan risk för att straffbestämmelser på gärningsorten kan innebära att lagföringen här i landet hindras. Regeringen föreslår därför, i likhet med utredningen, att något krav på att sådana gärningar ska vara straffbara även på gärningsorten inte ska upprätthållas.

I avsnitt 5.3 anges vad som gäller i fråga om undantag från kravet på dubbel straffbarhet vid vissa specialstraffrättsliga brott.

Begränsningar avseende påföljd

Enligt gällande rätt får svensk domstol inte, i fall då kravet på dubbel straffbarhet är uppfyllt, döma till påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är stadgat för brottet enligt lagen på gärningsorten, se hittillsvarande 2 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken. I de fall då ett brott är att anse som begånget på flera orter, bör – till skillnad från vad som gäller i dag (jfr NJA 1993 s. 292) – gälla att domstolen inte får döma till påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är stadgat för brottet på någon av gärningsorterna, dvs. straffmaximum i den stat med strängast straffskala för brottet avgör den övre gränsen för det straff som kan ådömas i svensk domstol. Om gärningen är straffbar med visst straff på en av gärningsorterna har gärningsmannen gjort något som på denna plats är brottsligt och där kan leda till ett visst straff. Därmed tillgodoses enligt regeringen gärningsmannens intresse av förutsebarhet, gärningslandets suveränitet och respekt för individen. Att brottet då även kan lokaliseras till andra platser förändrar inte den bedömningen.

5.2.9 Betydelsen av en tidigare utländsk dom

Regeringens förslag: Har frågan om ansvar för brott prövats genom en dom som har meddelats av annan domstol än svensk domstol och som fått laga kraft, får den tilltalade inte lagföras i Sverige för en gärning som omfattas av prövningen.

Om inte annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, får dock lagföring ske om

- den tilltalade har frikänts från ansvar på den grunden att gärningen inte utgjorde brott enligt den lag som domstolen tillämpade,
- verkställighet av den utdömda påföljden inte pågår av någon annan anledning än att påföljden redan har verkställts i sin helhet eller bortfallit enligt den lag som är tillämplig för verkställigheten,
- lagföringen gäller brott som begåtts i Sverige eller mot svenskt allmänt intresse, såvida inte den tidigare lagföringen har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen har utlämnats eller överlämnats från Sverige för lagföring,
- den tidigare lagföringen eller domen uppenbart står i strid med svenska allmänna rättsprinciper, eller
- sådana förhållanden föreligger som kan föranleda resning till men för den tilltalade.

Om ny lagföring sker trots att det finns en tidigare utländsk dom, ska den svenska domstolen vid bestämmande av påföljd ta skälig hänsyn till den tidigare påföljden. Frihetsberövande till följd av den tidigare lagföringen ska om möjligt i sin helhet räknas av från böter eller fängelse. Om lagföring sker får dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet eller påföljd helt efterges.

Regeringens bedömning: Relevant information om de internationella överenskommelser som kan inverka på möjligheten till lagföring bör göras tillgänglig på Regeringskansliets webbplats.

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår dock att de internationella överenskommelser som kan inverka på möjligheten till lagföring ska tillkännages i Svensk författningssamling.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens bedömning. *Svea hovrätt* och *Sveriges Domareförbund* anför att den föreslagna bestämmelsen om beaktande av utländsk påföljd är en straffmättningsregel och att det bör övervägas om den istället kan placeras i 29 kap. brottsbalken, eller om det där bör hänvisas till bestämmelsen. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att brottsbalkens bestämmelser om avräkning av påföljd som verkställts utomlands till följd av en utländsk dom bör samordnas med bestämmelserna i 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Utländsk dom ska som huvudregel utgöra hinder för lagföring i Sverige

Överlappande domsrättsregler kan medföra att en person som misstänks för ett brott som faller under svensk domstols behörighet redan kan vara lagförd i något annat land, vilket ger upphov till frågor om vilka rättsverkningar som den utländska domen får i Sverige. Enligt gällande rätt finns bestämmelser om på vilket sätt en tidigare utländsk brottmålsdom ska beaktas vid en eventuell svensk lagföring i 2 kap. 5 a § brottsbalken. I paragrafen räknas upp de situationer där det föreligger hinder mot ny lagföring i Sverige, bl.a. genom hänvisning till ett antal internationella överenskommelser.

Utredningen föreslår att det som huvudregel ska föreligga hinder för lagföring i Sverige avseende en gärning som redan har varit föremål för prövning av annan domstol än svensk domstol. En sådan regel grundar sig på rättsprincipen *ne bis in idem* – rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma sak. Principen återfinns i flera instrument på fri- och rättighetsområdet, t.ex. i 1966 års FN-konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (artikel 14.7), i den Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (artikel 4 i sjunde tilläggsprotokollet), liksom i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (artikel 50). Rättigheterna enligt konventionerna gäller för den inomstatliga rättskipningen medan EU-stadgan gäller inom det område som omfattas av unionsrätten. Principen är dock allmänt vedertagen i västerländsk rättstradition och starka rättsstatliga skäl talar för att den som är misstänkt för ett brott inte ska behöva riskera att bli lagförd för detta mer än en gång om inte särskilda skäl föreligger. Detta bör som utgångspunkt gälla även om den första domen meddelats av en utländsk eller en internationell domstol.

I vissa fall bör lagföring vara tillåten även om det finns en utländsk brottmålsdom

Även om en utländsk dom som huvudregel bör utgöra hinder för lagföring i Sverige avseende samma gärning är det nödvändigt att i olika avseenden och av olika skäl göra undantag från huvudregeln. Liksom enligt gällande rätt bör lagföring i Sverige vara möjlig om brottet har begåtts i Sverige eller riktat sig mot ett svenskt allmänt intresse, om inte den tidigare lagföringen har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen utlämnats eller överlämnats från Sverige för lagföring. Ny lagföring bör, liksom är fallet enligt hittillsvarande reglering, också få ske om verkställighet av den påföljd som dömts ut av den tidigare domstolen inte pågår av annan anledning än att påföljden redan har verkställts i sin helhet eller att den har bortfallit enligt den lag som är tillämplig för verkställigheten.

Utredningen föreslår vidare att en regel införs som innebär att ny lagföring får ske om den tilltalade har frikänts från ansvar på den grunden att gärningen inte utgjorde brott enligt den lag som den utländska domstolen tillämpade. Regeln motiveras av att bestämmelserna enligt den föreslagna konstruktionen med en allmänt gällande huvudregel görs tillämpliga inte bara i förhållande till nationella domstolar, utan också i

förhållande till internationella domstolar. Internationella domstolars jurisdiktion är ofta begränsad till vissa, speciella brottstyper med särskilda rekvisit. Om en tilltalad har frikänts på den grunden att de för de särskilda brottstyperna gällande rekvisiten inte är uppfyllda, bör detta inte hindra att den tilltalade lagförs för ett ”vanligt” brott inför en nationell domstol. Regeringen ställer sig bakom utredningens förslag. En följd av den föreslagna generella regleringen är att förbudet mot dubbel lagföring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt bör upphävas (jfr även SOU 2002:98 s. 344).

Mot bakgrund av att regeringens förslag utgår från en allmänt verkande huvudregel, gör regeringen, i likhet med utredningen, bedömningen att det är både nödvändigt och lämpligt att även införa en undantagsregel som gör det möjligt att bortse från en tidigare lagföring som uppenbart står i strid med svenska allmänna rättsprinciper. Så kan exempelvis vara fallet om en tidigare rättegång inte genomfördes på ett oberoende och opartiskt sätt eller om det står klart att den rättegång som genomförts i den andra staten har skett enbart för skens skull. Dessutom bör lagföring i Sverige vara möjlig om sådana förhållanden föreligger som enligt 58 kap. 3 § rättegångsbalken kan föranleda resning till men för den tilltalade.

Undantagen från huvudregeln om hinder för lagföring kan begränsas av internationella överenskommelser

I vissa internationella överenskommelser som Sverige har tillträtt, och i föreskrifter som har tillkommit med stöd av sådana överenskommelser, finns bestämmelser som inverkar på och begränsar möjligheterna till lagföring i Sverige. De överenskommelser som i dagsläget är relevanta är: den europeiska konventionen den 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar, den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål, konventionen den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen, protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen, konventionen den 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen, konventionen den 19 juni 1990 om tillämpning av Schengenavtalet den 14 juni 1985, konventionen den 25 maj 1987 mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring och andra protokollet den 19 juni 1997 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen. Vissa begränsningar av möjligheterna till lagföring i Sverige följer även av artikel 50 i EU:s rättighetsstadga.

Utredningen föreslår att regeringen ska tillkännage vilka internationella överenskommelser som kan inverka på möjligheten till lagföring. En lösning som minskar behovet av lagstiftningsåtgärder framstår i och för sig som ändamålsenlig, men regeringen ifrågasätter om ordningen med tillkännagivanden alltså kan betraktas som lämplig. I prop. 2019/20:89

En effektivare hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet föreslås att regeringen inte längre ska tillkännage i Svensk författningssamling vilka internationella överenskommelser som avses i lagen om utlämning för brott, lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål eller förordningen med vissa bestämmelser om utlämning för brott till Sverige. Anledningen är att det har skett flera förändringar av betydelse för frågan om hur regeringen bäst tillhandahåller information om relevanta internationella överenskommelser. För det första har antalet överenskommelser ökat markant. För det andra har i princip alla tillgång till internet i dag, vilket skapat nya möjligheter att på ett effektivt sätt tillhandahålla uppdaterad och utförlig information till praktiker och allmänheten. För att syftet med tillkännagivandena ska uppfyllas, behöver tillämpare m.fl. kunna förlita sig på att de innehåller korrekt och uttömmande information. Det kan dock konstateras att den information som lämnas i tillkännagivandena i fråga varken är – eller fullt ut kan bli – fullständig. I tillkännagivandena hänvisas till specifika artiklar i relevanta överenskommelser. Dessa hänvisningar ger i vissa fall inte någon närmare vägledning för tillämparen, eftersom den relevanta informationen inte finns i den angivna artikeln utan i en särskild förklaring som staten i fråga har avgett. Information om vilka förklaringar en stat har avgett finns inte i själva överenskommelsen, utan på webbplatsen hos det relevanta internationella organet, t.ex. Europarådet eller FN. Tillkännagivandena kan även på andra sätt ge intryck av att vara uttömmande utan att så är fallet. Det kan också framhållas att tillkännagivandena till de aktuella lagarna blir inaktuella så snart en ny relevant internationell överenskommelse träder i kraft eller ratificeras och att uppdatering inte alltid görs i direkt anslutning till ikraftträdandet eller ratifikationen. Ett tillkännagivande ger alltså ofta inte hela bilden och att enbart förlita sig på ett tillkännagivande kan i värsta fall leda till en felaktig tillämpning av en specifik bestämmelse.

Numera har regeringen goda möjligheter att i annan form än genom tillkännagivanden i Svensk författningssamling informera om de internationella överenskommelser som avses i de aktuella lagarna och andra aspekter av betydelse för tillämpningen av dessa lagar. Mot denna bakgrund och på grund av de brister som redogörs för ovan, bör det övervägas andra sätt att tillhandahålla informationen i fråga. I dag, när domstolar, andra myndigheter och aktörer samt de allra flesta enskilda har tillgång till internet, framstår det som lämpligare att göra relevant information tillgänglig på Regeringskansliets webbplats. På så sätt kan informationen lätt uppdateras och hållas aktuell. Vidare kan betydligt mer information lämnas via internet än i ett tillkännagivande, bland annat genom länkar till andra webbplatser. En läsare skulle alltså från Regeringskansliets webbplats kunna hänvisas till överenskommelsen (på svenska och i originalspråk) samt, i förekommande fall, till en webbplats tillhörande den organisation som ansvarar för en överenskommelse och därigenom få tillgång till ytterligare information om överenskommelsen, t.ex. andra staters reservationer och förklaringar. Utredningens förslag att regeringen ska tillkännage de internationella överenskommelser som kan inverka på möjligheten till lagföring bör därför inte genomföras.

Tidigare meddelad dom kan påverka påföljdsbestämningen

I de fall då en tidigare utländsk dom inte hindrar ny lagföring i Sverige och gärningsmannen döms för brottet, ska den svenska domstolen vid sin påföljdsbestämning ta skäligen hänsyn till den påföljd som har utdömts genom den tidigare domen. Frihetsberövande till följd av den tidigare lagföringen ska om möjligt i sin helhet räknas av från böter eller fängelse. Om lagföring sker får dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för gärningen eller påföljd helt efterges. Så är fallet enligt gällande rätt och det föreslås också att fortsatta gälla. *Svea hovrätt* och *Sveriges Domareförbund* anför att den föreslagna bestämmelsen om beaktande av utländsk påföljd är en straffmättningsregel och att det bör övervägas om den istället kan placeras i 29 kap. brottsbalken, eller om det där bör hänvisas till bestämmelsen. Regeringen menar dock att bestämmelsen inte reglerar en renodlad straffvärde- eller straffmättningsfråga, vilket talar mot att placera bestämmelsen i 29 kap. Mot denna bakgrund och med beaktande av bestämmelsens samband med bestämmelsen om när en tidigare utländsk dom utgör hinder mot lagföring i Sverige saknas tillräckliga skäl att flytta bestämmelsen till ett annat kapitel. Regeringen anser inte heller att det finns tillräckliga skäl för att införa en hänvisning till bestämmelsen i 29 kap.

Hovrätten för Västra Sverige anser att brottsbalkens bestämmelser om avräkning av påföljd som verkställts utomlands till följd av en utländsk dom bör samordnas med bestämmelserna i 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. En förutsättning för att tillgodoräknande ska kunna ske enligt sistnämnda lag är att frihetsberövandet skett med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser. Även om en utländsk dom avseende samma gärning enligt brottsbalken ska beaktas vid den svenska domstolens påföljdsbestämning kan den utländska påföljden inte sägas avse de brott som prövats i målet eller som påföljden avser i den mening som avses i lagen om tillgodoräknande av frihetsberövande (jfr prop. 2017/18:250 En ny strafftidslag s. 136–139 och 190–192). Sådana frihetsberövanden som ska tas hänsyn till enligt brottsbalkens bestämmelser omfattas mot den bakgrunden inte av lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

5.2.10 Krav på åtalsförordnande

Regeringens förslag: Åtal för brott som begåtts i Sverige får inte väckas utan att åtalsförordnande har meddelats, om brottet

- har begåtts av en utlänning på ett utländskt fartyg eller luftfartyg och brottet riktat sig mot en sådan utlänning eller mot utländskt intresse,
- har begåtts av en utlänning i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning hos en annan stat eller en mellanfolklig organisation, om inte gärningsmannen genom vilseledande uppgifter, förklädnad eller på annat sätt har försökt dölja i vilken egenskap han eller hon har handlat,
- har begåtts av en utlänning som saknar hemvist i Sverige men som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt

samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige,

- har begåtts av en svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige som tjänstgör i en annan stats militära styrka och som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige,
- är aggressionsbrott enligt lagen om straff för vissa internationella brott eller försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott, eller
- har riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

Åtal för brott som har begåtts utanför Sverige får endast väckas om åtalsförordnande har meddelats.

Bortsett från i fråga om brott som riktar sig mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning krävs åtalsförordnande dock inte om

- brottet har begåtts på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett sådant fartyg,
- brottet har begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar svensk allmän ställning,
- brottet har begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig,
- brottet har begåtts vid tjänstgöringen av någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell fredsfrämjande insats eller i internationell civil krishantering,
- brottet har begåtts i Danmark, Finland, Island eller Norge eller på fartyg eller luftfartyg i reguljär trafik mellan orter belägna i Sverige eller någon av dessa stater,
- brottet har begåtts mot svenskt intresse av en svensk, dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare eller av någon med hemvist i Sverige, eller
- brottet är osann utsaga eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol.

Riksåklagaren beslutar om åtalsförordnande, om inte annat är särskilt föreskrivet.

När det gäller brott som har begåtts utomlands av någon som vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige eller, när åtal väcks för brottet, är svensk medborgare eller har hemvist i Sverige, får riksåklagaren överlämna prövningen till en annan allmän åklagare.

Om det finns anledning att anta att prövningen har särskild betydelse för Sveriges utrikes- eller säkerhetspolitik och riksåklagaren bedömt att det inte föreligger hinder mot att väcka åtal, ska riksåklagaren med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för beslut.

Vid åklagares prövning ska det särskilt beaktas om ett åtal här i riket är förenligt med Sveriges folkrättsliga förpliktelser, i vilken utsträckning brottsligheten eller den misstänkte har anknytning till Sverige, om åtgärder för lagföring har inletts eller kommer att inledas i en annan stat eller vid en internationell domstol, och vilka faktiska möjligheter det finns att utreda brottet och lagföra den misstänkte här.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock inte att samma undantag från krav på åtalsförordnande som gäller för svenska medborgare, ska gälla även om brott begåtts av någon med hemvist i Sverige.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens bedömning. *Svea hovrätt* framhåller vikten av att kravet på åtalsförordnande utformas på ett sådant sätt att brott som har begåtts utomlands inte utreds och lagförs i större utsträckning än vad som är motiverat. Hovrätten anser vidare att det kan övervägas om inte kravet på åtalsförordnande – i de fall frågan inte ska prövas av regeringen – bör ersättas med en åtalsprövningsregel av innebörden att brott som har begåtts utomlands får åtalas i Sverige endast om det finns särskilda skäl, med angivande av kriterier för prövningen. *Åklagarmyndigheten* anser att samma undantag från åtalstillstånd som gäller för svensk medborgare, borde gälla även om brott begåtts av någon med hemvist i Sverige. Åklagarmyndigheten föreslår att en motsvarande paragraf till den som hänvisar till särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet i specialstraffen förs in även avseende åtalsförordnande. Åklagarmyndigheten anför vidare att omständigheten huruvida åtal här i riket är förenligt med Sveriges folkrättsliga förpliktelser bör utvecklas ytterligare. *Malmö tingsrätt* anser att det onödigt att exemplifiera vissa grupper som befälhavare och besättning. *Riksdagens ombudsmän (JO)* framför att det bör tydliggöras att justitieombudsmännen inte omfattas av något krav på åtalsförordnande.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt om åtalsförordnande

Svensk straffrättslig domsrätt är formellt sett vidsträckt och omfattar i hög utsträckning inte endast brott som begåtts i Sverige utan även brott som begåtts utomlands. Lagstiftarens avsikt har dock inte varit att svenska domstolar ska utöva domsrätt i den utsträckning som reglerna formellt medger. En inskränkning ligger i att det ofta finns en faktisk begränsning för tillämpningen av svensk domsrätt genom att det är svårt att i Sverige bedriva en förundersökning och genomföra en rättsprocess avseende brott som har begåtts utomlands eller där gärningsmannen har lämnat Sverige. För vissa brott gäller också att åtal endast får väckas efter förordnande av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Innan åtal får väckas ska således i vissa fall göras en lämplighetsprövning av om så bör ske, vilket kommer till uttryck i att det i vissa närmare preciserade fall krävs ett särskilt åtalsförordnande.

Att ett krav på åtalsförordnande gäller för vissa brott utgör inte något hinder mot att förundersökning inleds och brottet utreds. Det finns inte heller något hinder mot att straffprocessuella tvångsmedel används innan beslut om åtalsförordnande har meddelats. Vid bedömningen av om det är motiverat att använda straffprocessuella tvångsmedel i sådana fall bör dock beaktas sannolikheten av att åtalsförordnande kommer att meddelas. Om det t.ex. står klart att något åtalsförordnande inte kommer att meddelas finns inte heller förutsättningar att vidta vidare utredningsåtgärder (se prop. 1984/85:156 s. 4 och 5 samt jfr även s. 8 och 9). Att

åtalsförordnande har meddelats befriar inte rättsväsendets myndigheter från att göra sedvanliga rättsliga bedömningar, exempelvis angående bevisningens styrka. Anser åklagaren att förutsättningar för en fällande dom saknas, ska han eller hon alltså inte väcka åtal även om åtalsförordnande har meddelats.

Som regeringen konstaterar i avsnitt 5.1.2 bör möjligheten att utöva extraterritoriell behörighet utnyttjas endast när det finns ett påtagligt och berättigat intresse av att lagföring sker i Sverige. Såväl utredningen som de tidigare utredningar som övervägt frågan har gjort bedömningen – inte minst mot bakgrund av att Sverige i motsats till många andra länder tillämpar en ordning med allmän åtalsplikt – att systemet med åtalsförordnande bör behållas. Regeringen instämmer i denna bedömning. Ett viktigt skäl till det är att ordningen med åtalsförordnande är ett effektivt sätt att upprätthålla en restriktiv praxis såvitt avser användande av extraterritoriell jurisdiktion. En förutsättning för det är självfallet att bestämmelserna om åtalsförordnande ges en lämplig avgränsning och utformning. Inom ramen för prövningen av en fråga om åtalsförordnande finns utrymme för att göra en nödvändig intresseavvägning. Utredningens förslag innebär att ett särskilt förordnande om åtal i princip ska krävas i samma omfattning, både för vissa brott som begåtts av utlänningar i Sverige och för brott som begåtts utomlands, som enligt gällande rätt. Regeringen instämmer i utredningens bedömning. I linje med regeringens övergripande ambition att bestämmelserna om svensk domstols behörighet samlas i brottbalken bör vissa specialstraffrättsliga bestämmelser om åtalsförordnande upphävas och brottbalkens generella reglering i stället tillämpas. Denna fråga behandlas i avsnitt 5.3 Vad som bör gälla för åtalsförordnande beträffande aggressionsbrott, behandlas i avsnitt 4.3.6.

Beslut om åtalsförordnande bör som huvudregel fattas av riksåklagaren

Enligt gällande rätt är det som utgångspunkt regeringen som beslutar om åtalsförordnande (2 kap. 5 § första stycket brottbalken). I många fall – men inte alla – finns en möjlighet för regeringen att delegera prövningen till den myndighet som regeringen bestämmer. Genom förordningen (1993:1467) med bemyndigande för riksåklagaren att förordna om väckande av åtal i vissa fall har prövningen i vissa fall överlämnats till riksåklagaren. Numera har behörigheten enligt förordningen utsträckts så långt att det i praktiken är riksåklagaren som i flertalet fall fattar beslutet. En fråga är om denna ordning bör behållas, eller om en annan ansvarsfördelning mellan regeringen och riksåklagaren är lämpligare. Som utgångspunkt bör, som utredningen framhåller, beslut som rör straffrättskipningen i princip ankomma på rättsväsendets myndigheter. Prövningen av åtalsförordnande innefattar en bedömning av en rad olika rättsliga frågor, huvudsakligen straffrättsliga, men också frågor gällande de mer praktiska förutsättningarna för att väcka åtal och genomföra en brottmålsprocess i Sverige. Dessa omständigheter talar för att det primära ansvaret för att besluta i frågor om åtalsförordnande bör åvila riksåklagaren och inte regeringen. Även rent praktiska skäl talar för en sådan ordning. Regeringen bör inte utan starka skäl belastas med åtalsfrågor. I motsatt riktning talar det faktum att vissa fall, inte minst de som återfinns i hittillsvarande lydelse av 2 kap. 7 a och 7 b §§ brottbalken, många

gångar innefattar svåra bedömningar av både folkrättslig och utrikespolitisk art. Vid sådana prövningar är det alltså nödvändigt att beakta svenska folkrättsliga ståndpunkter och göra utrikespolitiska och säkerhetspolitiska överväganden. Det är dock endast i ett begränsat antal fall som den typen av överväganden aktualiseras. Även om det kan finnas anledning att göra undantag för vissa specifika situationer anser regeringen, i likhet med utredningen, att huvudregeln därför vara att beslut i frågor om åtalsförordnande fattas av riksåklagaren.

I vissa fall bör beslut om åtalsförordnande fattas av regeringen

Ansvaret för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik åvilar regeringen. Det framstår som mindre lämpligt att helt överlämna detta ansvar till riksåklagaren. Mot denna bakgrund bör regeringen även fortsättningsvis ha det yttersta ansvaret för åtalsfrågor som kräver särskilda folkrättsliga eller utrikespolitiska överväganden. Exempel på ärenden där utrikes- eller säkerhetspolitiska aspekter inte sällan aktualiseras är t.ex. vissa gärningar som begåtts av en utlänning i utövning av tjänst som innefattar svensk allmän ställning eller av en utlänning som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete. För beslut i frågor om åtalsförordnande enligt nämnda bestämmelser bör enligt utredningens bedömning regeringen ansvara. Ansvaret för beslut i frågor om åtalsförordnande i övriga fall bör enligt utredningen åvila riksåklagaren. Om det finns anledning att anta att prövningen har särskild betydelse för Sveriges utrikes- eller säkerhetspolitik, ska riksåklagaren överlämna ärendet till regeringen för beslut. Innan ett sådant överlämnande sker, ska riksåklagaren enligt förslaget först ha bedömt att det inte föreligger hinder mot att väcka åtal. Regeringen ställer sig bakom utredningens förslag.

I vissa fall bör riksåklagaren kunna delegera prövningen

Prövningen av frågan om åtalsförordnande ska meddelas kan innefatta tämligen komplicerade bedömningar av andra länders lagstiftning. Sådana frågor ligger normalt sett inte inom en allmän åklagares sedvanliga verksamhet. I en del fall är dock frågan om åtalsförordnande mindre komplicerad. Så är särskilt fallet då det p.g.a. den misstänkte gärningsmannens medborgarskap eller hemvist finns en stark anknytning till Sverige. Det bör, som utredningen föreslår, för sådana situationer finnas en möjlighet för riksåklagaren att delegera prövningen till en annan allmän åklagare.

Svea hovrätt framför att det med utredningens förslag kan komma att bli så att samma åklagare som prövar åtalsfrågan enligt rättegångsbalken också beviljar åtalsförordnande. I praktiken har det föreslagna systemet därför, enligt hovrätten, mer karaktären av ett system för åtalsprövning, vilket redan finns för vissa brott som begås i Sverige. Det kan också framstå som missvisande att tala om åtalsförordnande, eftersom prövningen bör ske långt tidigare än inför beslutet om åtal. Om det saknas skäl för åtal vid svensk domstol bör ju brottet inte heller utredas i Sverige, varvid brottsanmälan bör avskrivas redan innan förundersökning har inletts. Det kan mot denna bakgrund enligt hovrätten övervägas om inte kravet på åtalsförordnande – i de fall frågan inte ska prövas av regeringen – bör ersättas med en åtalsprövningsregel av innebörden att brott som har

begåtts utomlands får åtalas i Sverige endast om det finns särskilda skäl, med angivande av kriterier för prövningen. En åtalsprövningsregel bör enligt Svea hovrätt kompletteras med en regel som gör det möjligt för Åklagarmyndigheten att föreskriva på vilken rättslig nivå inom åklagarväsendet som prövningen ska ske. Regeringen instämmer i att den ordning som hovrätten förordar har vissa fördelar. Det framstår dock enligt regeringen som mindre ändamålsenligt att låta systemet ändra karaktär beroende på vem som svarar för prövningen, dvs. beroende på om det är regeringen eller en allmän åklagare som ska göra prövningen. Vid en samlad bedömning anser regeringen därför i likhet med utredningen att övervägande skäl talar för att regleringen bör utformas som åtalsförordnande även i de fall där prövningen åvilar riksåklagaren eller en annan allmän åklagare.

Omständigheter som särskilt ska beaktas vid prövningen

I syfte att åstadkomma en effektiv, rättssäker och i möjligaste mån förutsebar rättslig prövning av frågan om åtalsförordnande, bör ett antal omständigheter anges som särskilt ska beaktas vid den prövning av frågan om åtalsförordnande som ska göras av riksåklagaren eller annan allmän åklagare. Dessa omständigheter bör uttryckligen anges i lag.

En generell utgångspunkt för väckande av åtal är att folkrätten tillåter det. I den utsträckning ett svenskt åtal skulle riskera att komma i konflikt med internationella åtaganden bör alltså åtalsförordnande inte meddelas. Prövningen av om åtalsförordnande ska meddelas bör emellertid göras utifrån ett bredare perspektiv och med beaktande även av Sveriges positiva förpliktelser. Det innebär alltså att såväl skyldigheter att avstå från viss lagföring som att beivra viss brottslighet ska beaktas. I sistnämnda avseende kan nämnas att Sverige exempelvis har en internationell skyldighet att utreda och lagföra folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. I vissa situationer kan det också finnas en skyldighet att väcka åtal mot en person efter att en begäran om utlämning har lämnats utan bifall. Då kan orsaken till att begäran avslagits behöva beaktas vid prövningen av om åtalsförordnande ska meddelas.

Ytterligare en omständighet som särskilt ska beaktas vid prövningen är i vilken utsträckning brottet eller den misstänkte har anknytning till Sverige. Särskilt vid utövande av extraterritoriell domsrätt är det av grundläggande betydelse att domsrätt åberopas endast i de fall då det finns ett påtagligt och berättigat intresse av att lagföring sker i Sverige. Skälen för åtal är generellt sett starkare vid brott mot svenska allmänna eller enskilda intressen än om en sådan koppling till Sverige saknas. Vid prövningen av om det finns ett påtagligt svenskt intresse bör också beaktas brottets allvar. När det gäller brottslighet av allvarigare karaktär, kan intresset av svensk lagföring oftare sägas vara större än då fråga exempelvis är om bötesbrott eller brott som kan medföra endast ett kortare fängelsestraff.

Därutöver bör vid beslut i frågor om åtalsförordnande beaktas om några åtgärder för lagföring har inletts eller kommer att inledas i en annan stat eller vid en internationell domstol. En allmän strävan internationellt är att så långt det är möjligt undvika jurisdiktionskollisioner, dvs. att flera länder samtidigt gör anspråk på att bestraffa en viss gärning. Ett exempel är EU:s

rambeslut om förebyggande och lösning om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfarandanden (2009/948/RIF). Rambeslutet innebär en skyldighet för medlemsstaterna att samråda med varandra för att kunna avgöra var det är lämpligast att lagföringen äger rum. Även om förpliktelser av detta slag inte finns, är det naturligtvis viktigt att undvika jurisdiktionskollisioner, framför allt då en annan stat får anses ha ett starkare straffrättsligt intresse än Sverige. Rambeslutet har i svensk rätt genomförts genom förordningen (2014:1553) om förebyggande och lösning av tvister om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfaranden inom Europeiska unionen.

Dessutom är det nödvändigt att väga in om det föreligger några praktiska svårigheter att utreda ett brott i Sverige, vilket främst kan vara fallet om den misstänkte gärningsmannen eller bevispersoner finns utomlands. Utredningar av brott som har begåtts i andra länder är ofta mycket resurskrävande. Samtidigt är rättsväsendets resurser begränsade och en stor andel av de brott som begås i Sverige förblir därför outredda. I en alltmer globaliserad värld kan frågan om att utreda och lagföra brott som har begåtts utomlands tänkas uppkomma allt oftare. I prövningen bör därför slutligen ingå en bedömning av vilka faktiska möjligheter det finns för att utreda brottet här i landet. Det krävs enligt *Svea hovrätt* därför att det finns en ordning som gör det möjligt att i ett övergripande perspektiv och med enhetliga kriterier kunna pröva i vilka fall det är motiverat också från resurssynpunkt att utreda sådana brott, varvid prövningen måste göras på ett tidigt stadium i utredningsförfarandet. Regeringen instämmer i detta och är av uppfattningen att denna aspekt rymms inom det kriterium som tar sikte på vilka faktiska möjligheter det finns att utreda brottet och lagföra den misstänkte här. Avgörande för prövningen torde i de flesta fall bli en sammanvägning av samtliga relevanta omständigheter i det enskilda ärendet.

Svea hovrätt anför att det kan ifrågasättas om de förslagna kriterierna i alla delar ger tillräcklig vägledning för prövningen. Det framstår enligt regeringen inte som möjligt att på ett uttömmande sätt redovisa hur de olika kriterierna ska viktas mot varandra utan prövningen kommer i viss utsträckning alltid även innefatta lämplighetsöverväganden av mer allmän art för att avgöra om det finns ett sådant påtagligt och berättigat intresse av att lagföring sker i Sverige att åtalsförordnande bör meddelas.

Särskilda åklagare och åtalsförordnande

Inom sina respektive tillsynsområden har Justitiekanslern (JK) och Justitieombudsmannen (JO) behörighet att väcka åtal. Vid utformningen av bestämmelser om åtalsförordnande bör därför också JK:s och JO:s ställning i detta avseende övervägas. JO framför att det bör tydliggöras att justitieombudsmännen inte omfattas av något krav på åtalsförordnande.

I 6 § andra stycket lagen (1986/87:160) om instruktion för riksdagens ombudsmän och i 5 § lagen (1975:1339) om justitiekanslerns tillsyn finns bestämmelser om när JO respektive JK får väcka åtal mot befattningshavare för brott som har begåtts i tjänsten eller uppdraget och om vilka regler de ska iakttä vid sin brottsutredande verksamhet. I förarbetena uttalas att en utgångspunkt är att myndigheterna ska ha fria händer att välja vilka ärenden som ska tas upp till prövning men att de efter

att de har beslutat att ta upp ett ärende till utredning bör vara bundna av reglerna om förundersökning och åtal. Vidare uttalas att efter beslutet om förundersökning kan JO respektive JK besluta att anlita allmän åklagare för genomförandet av förundersökningen. Om beslutet inte innebär att ärendet i dess helhet överläts till allmän åklagare ska, sedan förundersökningen slutförts, ärendet återställas till JO eller JK, som har att ta ställning i åtalsfrågan. De ska därvid iaktta samma regler om åtalsplikt och åtalsunderlåtelse som de allmänna åklagarna. (se prop. 1986/87:160 s. 17–19). Någon särskild reglering av frågan om åtalsförordnande vid sidan av den generella regleringen av JO:s och JK:s ställning som åklagare i ovan nämnda bestämmelser bedöms inte nödvändig.

Undantag från kravet på åtalsförordnande

Åtalsförordnande behövs enligt utredningens förslag inte om brottet begåtts av en svensk eller nordisk medborgare mot svenskt intresse. Samma undantag från kravet på åtalsförordnande borde enligt *Åklagarmyndigheten* även gälla om brott begåtts av någon med hemvist i Sverige. Åklagarmyndigheten föreslår därför att förslaget utvidgas till att också omfatta dessa personer. Regeringen ansluter sig till Åklagarmyndighetens uppfattning, då även dessa personer, i likhet med vad som är fallet för svenska medborgare, får anses ha sådan anknytning till Sverige att lagföring bör kunna ske här utan särskilt krav på åtalsförordnande.

Svea hovrätt anser att vissa undantag från kravet på åtalsförordnande för brott som har begåtts utomlands synes kunna träffa fall där svensk domsrätt grundas på principen om ställföreträdande straffrättskipning. Det kan enligt hovrätten ifrågasättas om det är en lämplig ordning eller om det bör krävas åtalsförordnande i sådana fall. Undantaget från krav på åtalsförordnande skulle då gälla brott som begåtts i något av de andra nordiska länderna eller på fartyg eller luftfartyg i reguljär trafik mellan orter i Sverige och någon av de nämnda staterna. Förslagen i dessa delar är utformade för att säkerställa det nordiska samarbetet i detta sammanhang. Regeringen anser att den föreslagna ordningen är lämplig och i linje med de mellanstatliga överenskommelser som finns mellan de nordiska länderna på det här området.

Vissa övriga frågor

Åklagarmyndigheten föreslår att en motsvarande paragraf till den som hänvisar till särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet i specialstraffen förs in även avseende åtalsförordnande. Regeringen kan se vissa fördelar med en sådan konstruktion, men anser att den av utredningen föreslagna systematiken är att föredra då den enligt regeringens uppfattning är mer lättöverskådlig med hänsyn till dessa reglers utformning.

I likhet med *Malmö tingsrätt* anser regeringen att det är överflödigt att, som utredningen föreslår, exemplifiera vissa yrkesgrupper på ett utländskt fartyg eller luftfartyg, när samtliga som följer med ett sådant fartyg ska omfattas av regleringen. Bestämmelsen bör därför formuleras utan denna exemplifiering.

5.2.11 Folkrättsliga begränsningar samt utlämning och överlämnande

Regeringens förslag: De begränsningar i fråga om svensk domstols behörighet och tillämplighet av svensk lag som följer av allmän folkrätt eller av en överenskommelse med annan stat eller mellanfolklig organisation som är bindande för Sverige ska iakttas.

I fråga om utlämning och överlämnande finns särskilda föreskrifter. Villkor som ställs upp vid utlämning eller överlämnande från annan stat till Sverige ska iakttas.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på utredningens förslag. *Svea hovrätt* anser att det finns ett behov att tydliggöra hur de förslagna bestämmelserna förhåller sig till varandra och i möjligaste mån undvika dubbelreglering. *Aklagarmyndigheten* anser att det är önskvärt att det finns en uppräkningslista av de instrument som avses med formuleringen ”överenskommelse med en annan stat eller mellanfolklig organisation som är bindande för Sverige”.

Skälen för regeringens förslag: Även om varje stat kan välja hur de straffrättsliga domsrättsreglerna bör utformas, sätter allmän folkrätt och internationella överenskommelser gränser för hur den nationella domsrätten kan utövas. Enligt gällande rätt ska, som tidigare nämnts, i fråga om svensk lags tillämplighet och svensk domstols behörighet, utöver vad som i övrigt sägs i 2 kap. brottsbalken, de begränsningar iakttas som följer av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser och, enligt vad därom är särskilt stadgat, av överenskommelser med främmande makt (se 2 kap. 7 § brottsbalken). I praktiken tar bestämmelsen främst sikte på olika begränsningar av behörigheten som kan följa av immunitet, men även andra former av begränsningar omfattas. Utredningen finner det självklart att en bestämmelse med detta innehåll ska finnas också fortsättningsvis. Regeringen ansluter sig till detta.

Av bestämmelsens nuvarande utformning framgår att det inte endast är begränsningar av domstols behörighet som ska iakttas, utan också begränsningar av svensk lags tillämplighet. Det innebär att bestämmelsen reglerar såväl den formella domsrätten som sådana begränsningar av den materiella straffbarheten som kan följa av folkrätten (jfr NJA 1946 s. 65 och NJA 2019 s. 909 p. 31). De folkrättsligt grundade undantagen i den svenska kompetensen kan i princip även innebära hinder mot användning av straffprocessuella tvångsmedel (se prop. 1984/85:156 s. 5). Någon ändring i det avseendet föreslås inte.

Som bestämmelsen hittills varit utformad görs åtskillnad mellan å ena sidan begränsningar som följer av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser (allmän folkrätt) och å andra sidan begränsningar som följer av internationella överenskommelser. Medan den förra typen av begränsningar alltid ska iakttas ska begränsningar som följer av en överenskommelse med en annan stat iakttas ”enligt vad därom särskilt är stadgat”. Det faktum att hänsyn till folkrättsliga överenskommelser ska tas endast om det är särskilt stadgat hänger samman med den svenska

dualistiska synen på relationen mellan nationell och internationell rätt. Att endast sådana begränsningar som följer av internationella överenskommelser som har genomförts i svensk rätt ska iaktas är dock olyckligt ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Risken för bristande implementering av en överenskommelse som innefattar begränsningar av strafflags tillämplighet får då bäras av den som blir åtalad i strid med överenskommelsen. Detta är inte någon önskvärd ordning. I likhet med utredningen anser regeringen därför att det inte bör uppställas något krav på särskilt lagstöd för att begränsningar som följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige ska iaktas.

En bestämmelse som hänvisar till vissa generella begränsningar utan att närmare redogöra för vilka överenskommelser som avses kan visserligen vålla tillämpningsproblem såväl för åklagare som för domstolar. Att undvika en direkt folkrättsstridig rättstillämpning måste dock ses som ett övergripande intresse och några mer omfattande tillämpningsproblem med den nuvarande bestämmelsen kan regeringen inte konstatera. Bland de begränsningar som omfattas av bestämmelsen är de som följer av överenskommelser med en mellanfolklig organisation. Det kan exempelvis röra sig om de åtaganden Sverige har med anledning av medlemskapet i EU. Att som *Åklagarmyndigheten* föreslår räkna upp de internationella instrument som omfattas är enligt regeringens uppfattning svårt att genomföra. Det skulle innebära att en författningsändring skulle krävas varje gång Sverige tillträder en ny internationell överenskommelse som har betydelse för frågan om svensk domsrätt alternativt att regeringen genom tillkännagivanden redovisar vilka överenskommelser som avses, vilket inte framstår som ändamålsenligt. Det kan i sammanhanget också framhållas att en sådan ordning inte heller på ett uttömmande sätt skulle kunna beskriva samtliga begränsningar som ska iaktas eftersom någon motsvarande uppräkningslista av de begränsningar som följer av allmän folkrätt i princip inte är möjlig att åstadkomma. I och med att de folkrättsliga begränsningar som ska iaktas inte innebär någon utvidgning av utan tvärtom inskränker det straffrättsliga ansvaret kan enligt regeringen en sådan mer allmän hänvisning inte anses möta några hinder ur ett legalitetsperspektiv.

Som *Svea hovrätt* anför är det angeläget att utforma lagstiftningen så tydligt som möjligt och att om möjligt undvika onödig dubbelreglering. Som hovrätten konstaterar hänvisas i flera bestämmelser i kapitlet till internationella överenskommelser. En sådan ordning är dock enligt regeringen svår att undvika utan att tynga ner lagstiftningen med omfattande hänvisningar till de bakomliggande överenskommelserna. I vissa avseenden där begränsningar är vanligt förekommande kan det enligt regeringen också finnas anledning att redan i de enskilda bestämmelserna avgränsa tillämpningsområdet utifrån de som följer av Sveriges internationella överenskommelser. Genom att överenskommelserna uppmärksammas och hänvisas till i anslutning till de bestämmelser som de påverkar tillämpningen av i stället för i gemensamma generella bestämmelser blir regleringen också tydligare och de internationella överenskommelserna kan väntas få ett bättre genomslag. Ett tydligt sådant exempel är den hänvisning till internationella överenskommelser som föreslås i bestämmelsen om i vilka fall en utländsk dom utgör hinder för ny lagföring i Sverige.

Ett annat sådant exempel är den särskilda bestämmelsen som anger att de villkor som ställs upp vid utlämning eller överlämnande ska iakttas. Det finns också skäl att här framhålla att medan de begränsningar av svensk domstols behörighet och tillämpligheten av svensk lag som avses i bestämmelsen om folkrättsliga begränsningar primärt är sådana som följer av överenskommelsen som sådan så gäller den särskilda bestämmelsen om utlämning och överlämnande även villkor som ställs upp av en annan stat vid utlämningen eller överlämnandet i det enskilda fallet (jfr prop. 2003/04:7 Lag om överförande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder s. 210). Det framstår därför enligt regeringen som motiverat att behålla sistnämnda reglering i en egen bestämmelse.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det inte föreligger något hinder mot att i brottsbalken införa en generell bestämmelse enligt vilken begränsningar av svensk domstols behörighet och tillämpligheten av svensk lag som följer av en för Sverige bindande överenskommelse med annan stat eller mellanfolklig organisation ska iakttas. Det nuvarande kravet på särskilt lagstöd utöver det som följer av den bestämmelse som regeringen nu föreslår, bör upphävas. Vad gäller bestämmelsen om att villkor som ställs upp vid utlämning eller överlämnande från annan stat till Sverige ska iakttas här i landet, innebär förslaget ingen förändring i förhållande till gällande rätt.

5.3 Straffrättslig domsrätt i författningar utanför brottsbalken och andra följdändringar

Regeringens förslag: Bestämmelserna om svensk domstols behörighet i 29 kap. 13 § miljöbalken, 10 § lagen om utlämning för brott, 14 § lagen om kontinentalsockeln, 10 kap. 10 § lagen om åtgärder mot förorening från fartyg, 51 a § jaktlagen, 17 § lagen om Sveriges ekonomiska zon, 49 § fiskelagen, 5 § lagen om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia, 6 § lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, 2 kap. 3 § 5 lagen om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder, 9 § lagen om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet, 13 kap. 11 § luftfartslagen, 17 kap. 2 § radio- och tv-lagen, 2 kap. 4 § 3 lagen om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder och 2 § lagen om straff för olovlig befattning med klusterammunition ska i sak gälla oförändrade, men anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Bestämmelserna om svensk domstols behörighet i 3 § lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor 9 § lagen om vissa internationella sanktioner ska upphävas. I stället ska för dessa fall ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet gälla.

De särskilda åtalsprövningsreglerna i 10 kap. 11 § lagen om åtgärder mot förorening från fartyg och 13 kap. 11 § luftfartslagen ska behållas, men anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken. De särskilda åtalsprövningsreglerna i 14 § lagen om kontinentalsockeln, 5 § lagen

om rymdverksamhet, 10 § lagen om vissa internationella sanktioner och 17 kap. 2 § radio- och tv-lagen, ska upphävas.

Bestämmelserna om negativ rättskraft i 13 § andra stycket lagen om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt och 16 § 1 lagen om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen ska upphävas.

7 och 13 §§ lagen om internationellt samarbete rörande lagföring för brott samt 5 § lagen om rymdverksamhet ska i sak gälla oförändrade, men hänvisningarna till 2 kap. brottsbalken anpassas till den nya lydelsen. Även bestämmelsen i 4 § lagen om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet ska i sak behållas oförändrad, men anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Regeringen föreslår emellertid inte att bestämmelsen om domsrätt i lagen om rymdverksamhet ska ändras i något annat avseende än att hänvisningar som där görs till 2 kap. brottsbalken ska justeras.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag

Vissa specialstraffrättsliga regleringar bör behållas medan andra kan upphävas

Utgångspunkten för regeringens överväganden är att de särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet, åtalsprövning och krav på dubbel straffbarhet som finns i olika specialstraffrättsliga författningar ska finnas kvar endast i de fall då de generella bestämmelserna i brottsbalken inte kan tillämpas. Utformningen av flera av de särskilda domsrättsbestämmelserna är beroende av Sveriges åtaganden enligt olika internationella överenskommelser. Dessa regler är olika långtgående och kan svårigen inordnas i de mer allmänna domsrättsbestämmelserna i brottsbalken. Mot denna bakgrund bör flertalet av de särskilda domsrättsbestämmelserna i specialstraffrätten även fortsättningsvis regleras i respektive lag. Bestämmelserna bör i sak lämnas oförändrade, men anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken. I en del fall syftar de specialstraffrättsliga domsrättsbestämmelserna inte egentligen till att säkerställa en viss domsrätt, utan snarare till att åstadkomma ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet. Merparten av sådana bestämmelser bör, som redovisas i det följande, upphävas och i stället ersättas med undantag från krav på dubbel straffbarhet i brottsbalken. Med den utformning av bestämmelserna om åtalsförordnande som förslaget till 2 kap. brottsbalken har, bör en del specialstraffrättsliga bestämmelser, som behandlas i det följande, upphävas.

Miljöbalken

Enligt 29 kap. 13 § miljöbalken är svensk domstol behörig att döma för brott enligt 8 § första stycket 12 i samma kapitel även i andra fall än som

avses i 2 kap. brottsbalken. Bestämmelsen bör i sak behållas oförändrad, men anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Lagen om utlämning för brott

Enligt 10 § lagen (1957:668) om utlämning för brott, får en person under vissa förutsättningar inte utlämnas för ett brott om fråga om ansvar för brottet prövats genom en lagakraftägande dom meddelad i en annan stat än den som gjort framställning om utlämning och den staten har tillträtt en överenskommelse som avses i 2 kap. 5 a § fjärde stycket brottsbalken. Det gäller inte i fråga om brott som avses i 2 kap. 3 § 6 eller 7 brottsbalken, såvida inte lagföringen har skett på begäran av den stat som gjort framställning om utlämning eller efter det att den som begärts utlämnad har utlämnats från denna stat för lagföring. Denna bestämmelse bör i sak behållas oförändrad, men hänvisningen till 2 kap. brottsbalken anpassas till den nya lydelsen.

Den nya lydelsen av 2 kap. 9 § brottsbalken har en delvis annan utformning och innebörd än hittillsvarande 2 kap. 5 a § brottsbalken. Om en förändring av brottsbalkens bestämmelser om när en tidigare utländsk dom utgör hinder mot lagföring i Sverige genomförs utan att någon motsvarande förändring görs i 10 § tredje stycket utlämningslagen så kan det visserligen sägas innebära ett avsteg från tanken att hinder mot ny lagföring i Sverige även ska utgöra hinder mot utlämning till tredje land för samma brott. Även om Sveriges internationella åtaganden inte hindrar ett sådant avsteg kan det diskuteras om inte motsvarande ändring bör göras även i utlämningslagen. Det saknas emellertid beredningsunderlag för en sådan förändring. Behovet av en sådan förändring får därför om det bedöms nödvändigt övervägas i ett annat sammanhang.

Lagen om kontinentalsockeln

Enligt 10 § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln ska svensk lag tillämpas inom anläggning och säkerhetszon utanför territorialgränsen, med undantag för bestämmelserna i minerallagen (1991:45) och lagstiftningen angående jakt och fiske. Anläggningen och zonen ska anses belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium. Utredningen föreslår att denna bestämmelse ska behållas oförändrad och anför som skäl för detta att syftet med regeln är att klargöra att vattnet i en säkerhetszon inte är enskilt utan allmänt vatten och att vanliga svenska fastighetsrättsliga regler inte gäller för anläggningar där. Regeringen instämmer i utredningens bedömning och föreslår ingen ändring av 10 §. Vidare framgår av 14 § att den som utom riket har begått brott som avses i 11 § döms, om han eller hon finns i Sverige, efter lagen och brottsbalken samt vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § nämnda balk inte är tillämplig. Denna bestämmelse bör, liksom utredningen föreslår, i sak behållas oförändrad, men hänvisningen till 2 kap. brottsbalken anpassas till den nya lydelsen. I 14 § tredje stycket finns en bestämmelse om åtalsförordnande. Prövningen av åtal kan ske med stöd av de allmänna bestämmelserna i 2 kap. brottsbalken och den särskilda bestämmelsen i tredje stycket bör därför upphävas.

Lagen om internationellt samarbete rörande lagföring för brott

Lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott innehåller bestämmelser om överförande av lagföring för brott till eller från stat som har tillträtt den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål. Av 7 § framgår bl.a. att en framställning om överförande av lagföring inte får bifallas om hinder mot lagföring föreligger enligt 2 kap. 5 a § brottsbalken. Hänvisningen bör anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken. I 13 § samma lag finns en bestämmelse om undantag från åtalsförordnande, med en hänvisning till brottsbalken. Specialregeln bör lämpligen behållas i 1976 års lag, men hänvisningen anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Lagen om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

I lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet finns bestämmelser som tillämpas gällande sådan kriminalvård vid samarbete med stat som har tillträtt den europeiska konventionen rörande övervakning av villkorligt dömda eller villkorligt frigivna personer. Detsamma gäller för samarbete med andra stater, som Sverige har ingått överenskommelse om sådant samarbete med. Av 4 § i lagen framgår att verkställighet i Sverige av utländsk brottmålsdom endast får ske efter framställning av en annan stat och att framställningen under vissa förutsättningar inte får bifallas. En sådan situation är om fråga om ansvar för gärning som påföljden avser har prövats genom lagakraftvägande dom i annan stat än den som har gjort framställningen och hinder mot lagföring för gärningen här i landet till följd av den utländska domen. Bestämmelsen bör i sak gälla oförändrad, men hänvisningen till 2 kap. 5 a § brottsbalken anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. nämnda balk.

Lagen om åtgärder mot förorening från fartyg

Lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg innehåller bestämmelser om bl.a. förbud mot sådan förorening, mottagning av skadliga ämnen från fartyg och olika åtgärder för att förebygga eller begränsa förorening. I 10 kap. finns vissa ansvarsbestämmelser. Av 10 kap. 10 § framgår en utvidgad domsrätt över vissa brott enligt lagen som begåtts på ett utländskt fartyg i Sveriges ekonomiska zon. Utvidgningen består av en hänvisning brottsbalkens bestämmelser om domsrätt för brott som begåtts utanför Sverige och bör behållas i sak men anpassas till den föreslagna lydelsen av 2 kap. nämnda balk. Detsamma gäller den särskilda bestämmelse om åtalsprövning som finns i 10 kap. 11 §.

Lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor

Enligt 3 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor är svensk domstol behörig att döma över brott mot lagen även i andra fall än som avses i 2 kap. brottsbalken. Bestämmelsen innehåller också en upplysning om att åtalsförordnande regleras i 2 kap. 5 § brottsbalken. Syftet med införandet av 3 § i lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor var, som utredningen framhåller, att kravet på dubbel straffbarhet för brott som begås utomlands skulle tas bort. Samtidigt slogs fast att

åtalsprövningen bör genomföras på så sätt att åtal inte ska väckas för brott som helt saknar anknytning till Sverige. Detta kan uppnås genom att, i stället för genom den specialstraffrättsliga bestämmelsen, de vanliga behörighetsreglerna i 2 kap. brottsbalken tillämpas, samtidigt som ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet görs. 3 § i 1982 års lag kan då upphävas. Det finns inte heller något behov av att behålla upplysningsbestämmelsen i andra stycket.

Lagen om rymdverksamhet

Av 5 § andra stycket lagen (1982:963) om rymdverksamhet framgår att svensk domstol är behörig att döma för brott enligt lagen även i andra fall än som avses i 2 kap. brottsbalken. Av skäl som hänger samman med tillståndsgivningen i 2 § i lagen om rymdverksamhet, kan i princip endast svenska medborgare kan begå brott mot lagen utanför Sverige. Utredningen föreslår, mot bakgrund av den föreslagna utformningen av svensk domstols allmänna behörighet att döma över brott som begås av svenska medborgare, att bestämmelsen i 5 § andra stycket ska upphävas och ersättas av ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet. Det pågår för närvarande en översyn av lagen om rymdverksamhet. Enligt regeringen finns det skäl att avvakta utfallet av den översynen och inte nu gå fram med de förslag som utredningen har föreslagit i denna del. Eftersom ett nytt 2 kap. brottsbalken införs, behöver emellertid vissa hänvisningar i den aktuella bestämmelsen ändras.

Jaktlagen

I 51 a § jaktlagen (1987:259) anges att den som, inom Sveriges ekonomiska zon, har begått brott enligt lagen döms vid svensk domstol, även i andra fall än som avses i 2 kap. brottsbalken. Bestämmelsen, som har stöd i en internationell överenskommelse, bör i sak behållas oförändrad, men anpassas till den föreslagna lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Lagen om Sveriges ekonomiska zon

Av 17 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon framgår att svensk domstol är behörig att döma för brott enligt lagen, även i andra fall än som avses i 2 kap. brottsbalken. Bestämmelsen, som har stöd i en internationell överenskommelse, bör i sak behållas oförändrad, men anpassas till den föreslagna lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Fiskelagen

Enligt 49 § fiskelagen (1993:787) är svensk domstol behörig att döma för brott enligt lagen, även i andra fall än som avses i 2 kap. brottsbalken. Bestämmelsen har sin grund i en internationell överenskommelse och bör i sak bibehållas, men anpassas till den föreslagna lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Lagen om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

I 13 § andra stycket lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt finns en bestämmelse om en tidigare tribunaldoms negativa rättskraft. Förslaget till ny lydelse av 2 kap. brottsbalken innehåller en generellt tillämplig bestämmelse om tidigare doms verkan som hinder för lagföring i Sverige. Det saknas mot den bakgrunden skäl att behålla särregleringen i andra stycket. Detta stycke bör därför upphävas.

Lagen om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia

I lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia finns bestämmelser som förbjuder dykning och annan undervattensverksamhet i vraket. Svensk domstol är enligt 5 § behörig att döma över brott mot detta förbud, även i andra fall än som avses i 2 kap. brottsbalken. Behörighetsregeln är, som utredningen konstaterar, nödvändig för att Sverige ska uppfylla sina åtaganden enligt den internationella överenskommelse som ligger bakom lagen. Regeln bör därför finnas kvar, men anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Lagen om vissa internationella sanktioner

Enligt 9 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner kan en svensk medborgare som utomlands har begått brott enligt lagen dömas till ansvar för detta även i andra fall än som avses i 2 kap. brottsbalken. Vid lagens tillkomst framhölls, som utredningen påpekar, att syftet med bestämmelsen var att undanta de aktuella brotten från kravet på dubbel straffbarhet. Den föreslagna lydelsen av 2 kap. brottsbalken innehåller en generell domsrättsregel för brott begångna av svenska medborgare. Domsrättsbestämmelsen i 9 § lagen om vissa internationella sanktioner bör därför upphävas och i stället ett undantag från kravet om dubbel straffbarhet föras in i det nya 2 kap. brottsbalken. I 9 § finns också ett undantag från reglerna i nuvarande 2 kap. 5 a § brottsbalken om rättsverkan av en tidigare utländsk dom. Även i denna del är de generella bestämmelserna i 2 kap. brottsbalken tillräckliga, varför 9 § i sin helhet kan upphävas. I lagens 10 § finns en åtalsprövningsregel, som med den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken inte längre behövs. Även denna bestämmelse bör därför upphävas.

Lagen om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

I 16 § 1 lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen finns en bestämmelse om negativ rättskraft beträffande en tidigare dom från Internationella brottmålsdomstolen. Förslaget till ny lydelse av 2 kap. brottsbalken innehåller en generellt tillämplig bestämmelse om tidigare doms verkan som hinder för lagföring i Sverige. Det saknas mot den bakgrunden skäl att behålla särregleringen i första punkten, som därför bör utgå.

Lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall

Enligt 6 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall (finansieringslagen) är svensk domstol behörig att under vissa förutsättningar döma för brott enligt lagen även i andra fall än som avses i 2 kap. brottsbalken. Bestämmelsen går utöver de generella bestämmelserna i brottsbalken, bl.a. såvitt avser domsrätt över brott som har begåtts till förmån för en juridisk person som är etablerad i Sverige. Bestämmelsen bör i sak behållas oförändrad, men anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

Enligt 2 kap. 3 § 5 lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder, får överlämnande inte beviljas om det enligt 2 kap. 8 § andra stycket brottsbalken skulle strida mot ett villkor, som har uppställts vid utlämning eller överlämnande till Sverige. Bestämmelsen bör i sak behållas oförändrad, men anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Lagen om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet

I 9 § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet (rekryteringslagen) finns en bestämmelse motsvarande 6 § i finansieringslagen. De överväganden som är aktuella beträffande sistnämnda lagrum, gör sig gällande även beträffande 9 § rekryteringslagen. Av skäl som ovan anförts, bör bestämmelsen i 9 § anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Luftfartslagen

Enligt 13 kap. 11 § första stycket luftfartslagen (2010:500) är svensk domstol behörig att döma för vissa brott enligt lagen, om gärningsmannen befinner sig i Sverige, även i andra fall än som avses i 2 kap. brottsbalken. Bestämmelsen har grund i svenska konventionsåtaganden och bör i sak behållas oförändrad, men anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken. I 13 kap. 11 § andra stycket anges att åtal får väckas utan förordnande enligt 2 kap. 5 § andra stycket brottsbalken. Denna särbestämmelse bör behållas i luftfartslagen, men som *Transportstyrelsen* framhåller anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Radio- och tv-lagen

I 17 kap. 2 § andra stycket radio- och tv-lagen (2010:696) finns bestämmelser om svensk domstols behörighet att döma över brott även i andra fall än som avses i 2 kap. brottsbalken. Denna utvidgning av domsrätten bör lämpligen även fortsättningsvis göras genom en särskild bestämmelse i radio- och tv-lagen. I 17 kap. 2 § andra stycket finns även en bestämmelse som innebär att en utländsk dom inte hindrar efterföljande lagföring i Sverige. Med den utformning som den generella bestämmelsen

härom i 2 kap. brottsbalken föreslås få, finns inte längre något behov av en sådan bestämmelse i radio- och tv-lagen och den bör därför upphävas. Lagrummets tredje stycke innehåller en bestämmelse om åtalsförordnande. Liksom utredningen finner om bestämmelsens motsvarighet i den tidigare gällande radio- och tv-lagen, bör denna bestämmelse upphävas. Paragrafen gäller endast brott som begås på öppna havet, dvs. utanför svenskt territorium, och för brott begångna på sådant område krävs som huvudregel åtalsförordnande enligt brottsbalkens bestämmelser härom. Den särskilda åtalsprövningsregeln i tredje stycket ska därför upphävas.

Lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder

Enligt 2 kap. 4 § 3 lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder får överlämnande inte beviljas om det enligt 2 kap. 8 § andra stycket brottsbalken skulle strida mot ett villkor som har ställts upp vid utlämning eller överlämnande till Sverige. Bestämmelsen bör i sak behållas oförändrad, men anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken.

Lagen om straff för olovlig befattning med klusterammunition

Enligt 2 § lagen (2012:179) om straff för olovlig befattning med klusterammunition gäller att svensk domstol är behörig att döma för brott enligt lagen även i andra fall än som avses i 2 kap. brottsbalken. Lagens utformning vilar på konventionsrättslig grund och domsrättsbestämmelserna bör mot denna bakgrund behållas. De bör vidare även fortsättningsvis finnas i speciallagstiftningen, som dock bör anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken. I paragrafens andra stycke finns en upplysning om att åtalsprövningsregler finns i 2 kap. brottsbalken. Även denna bestämmelse bör anpassas till kapitlets nya lydelse.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Regeringens bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens bortsett från tidpunkten för ikraftträdande.

Remissinstanserna har inte några synpunkter på utredningens förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen föreslår att detta sker den 1 januari 2022.

Det är en grundläggande straffrättslig princip att ingen får dömas till straff för en gärning som inte var straffbelagd när den begicks. Denna princip kommer till uttryck bl.a. i 2 kap. 10 § regeringsformen och i 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken. Någon särskild övergångsbestämmelse krävs därför inte för den föreslagna straffbestämmelsen om aggressionsbrott, som alltså endast ska tillämpas på gärningar som begåtts efter ikraftträdandet.

De föreslagna ändringarna i 2 kap. brottsbalken och i specialstraffrätten om svensk domstols behörighet avser processuella bestämmelser. Utgångspunkten för processrättslig lagstiftning är att den tillämpas direkt från ikraftträdandet. Det innebär att bestämmelserna om inte annat föreskrivs är omedelbart tillämpliga oavsett om behörigheten utvidgas eller begränsas genom lagändringarna. Om ett mål anhängiggjorts enligt tidigare gällande rätt och svensk domstol enligt de då gällande reglerna var behörig att pröva målet, behåller domstolen dock sin behörighet, även om sådan behörighet saknas enligt de nya bestämmelserna. Vid mer omfattande nyregleringar kan det finnas anledning att överväga särskilda övergångsbestämmelser. Regeringens förslag till ett nytt 2 kap. brottsbalken, och de därtill hörande följdändringarna i specialstraffrätten, innebär dock inte så betydande ändringar i sak att det av det skälet finns något behov av övergångsbestämmelser.

7 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning: De kostnader som kan uppkomma till följd av kriminaliseringen av aggressionsbrott i svensk rätt och av Sveriges ratificering av ändringarna i Romstadgan kan rymmas inom befintliga anslag. Även kostnaderna som kan uppkomma med anledning av förslaget till ny lydelse av 2 kap. brottsbalken och de följdändringar som föreslås i viss specialstraffrättslig lagstiftning kan rymmas inom befintliga anslag.

Utredningens bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över frågan. *Domstolsverket*, som har granskat betänkandet utifrån hur förslagen kan tänkas påverka verksamheten ekonomiskt, organisatoriskt och utbildningsmässigt, bedömer att utredningen inte innehåller förslag som, i någon större mån, påverkar Sveriges Domstolar på ett sådant sätt. *Kriminalvården* pekar på att varje nykriminalisering otvivelaktigt innebär ökade kostnader för rättsväsendet. För Kriminalvårdens del gäller detta särskilt för brott som leder till långa fängelsestraff med obligatorisk häktning och som inte heller preskriberas. Utredningens antagande att antalet aggressionsbrott som kommer att utredas och lagföras i Sverige kan väntas bli oerhört lågt ifrågasätts inte. *Kriminalvården* vill ändå poängtera att redan ett enstaka fall skulle innebära en inte obetydlig kostnad för myndigheten. *Åklagarmyndigheten* anför att förslaget innebär en utvidgning av domsrätten i vissa fall när

brottet riktat sig mot en svensk medborgare eller någon med hemvist i Sverige. Förändringen kommer att kräva ökade resurser både hos Polisen och Åklagarmyndigheten.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen föreslår att aggressionsbrott ska införas i svensk rätt. Dessutom föreslås ett nytt 2 kap. brottsbalken om svensk straffrättslig domsrätt, med följdändringar i viss specialstraffrättslig lagstiftning. Genom att det i svensk rätt införs möjlighet att i Sverige lagföra personer som har begått aggressionsbrott kan kostnader uppkomma för utredningar om och lagföring av sådana brott. Straff som döms ut för aggressionsbrott skulle också, som *Kriminalvården* anför, kunna medföra vissa kostnader för rättsväsendet. Med största sannolikhet kommer dock, med hänsyn till den begränsade domsrätt och de krav på åtalsförordnande som föreslås, antalet aggressionsbrott som handläggs vid svenska myndigheter att vara mycket få. Det är inte otänkbart – utan snarare ett troligt scenario – att det kommer att dröja många år innan lagstiftningen om aggressionsbrott alls tillämpas. Det högst begränsade antalet fall då det kan tänkas bli aktuellt att i Sverige utreda och vid svensk domstol döma någon för aggressionsbrott innebär att de eventuella kostnader som kan uppkomma med anledning av att detta brott införs i svensk rätt, bör kunna rymmas inom ramen för befintliga anslag. Detsamma gäller de kostnader som kan uppkomma till följd av ratificeringen av ändringarna i Romstadgan.

Ändringarna i lagstiftningen om svensk domstols behörighet innebär inte någon betydande förändring i sak av den svenska domsrätten. Merparten av förändringarna består således snarare i att andra lagtekniska lösningar föreslås och att bestämmelserna delvis systematiseras annorlunda mot vad som gäller i dag. Ny lagstiftning kräver regelmässigt utbildningsinsatser och inledningsvis kommer förslagen i denna del att kräva viss utbildning för de personer som har att tillämpa bestämmelserna. Kostnader för utbildning innefattas normalt av myndigheters anslag och de förslag som lämnas får därför rymmas inom befintliga kostnadsramar. En moderniserad och tydligare lagstiftning kan på sikt också förenkla rättstillämpningen för rättsväsendets myndigheter med effektivisering som följd.

En ratificering av Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet och en kriminalisering av aggressionsbrottet i svensk rätt motverkar straffrihet för detta brott och kan därigenom sägas bidra till den allmänpreventiva verkan som är en av grundtankarna bakom Romstadgan och Internationella brottmålsdomstolens verksamhet. Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män eller påverka möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

2 kap. Om svensk domstols behörighet

I kapitlet finns bestämmelser om svensk domstols behörighet att döma över brott. Att svensk domstol när den är behörig ska tillämpa svensk lag följer redan av 1 kap. 1 § brottsbalken (jfr även 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen) och behöver inte markeras särskilt i detta kapitel (jfr dock 12 §). Rubriken ändras därför från ”Om tillämpligheten av svensk lag” till ”Om svensk domstols behörighet”.

Kapitlet är indelat i fyra underavdelningar. I 1–2 §§ finns bestämmelser om svensk domstols behörighet att döma över brott som har begåtts i Sverige, i 3–8 §§ om behörighet att döma över brott som har begåtts utanför Sverige, i 9–11 §§ om betydelsen av en tidigare utländsk dom och i 12–13 §§ övriga bestämmelser.

Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Brott som har begåtts i Sverige

Behörighetens omfattning

1 § Svensk domstol är behörig att döma över brott som har begåtts i Sverige.

Ett brott anses ha begåtts i Sverige om gärningsmannen handlade här. I fråga om straffbar underlåtenhet anses brottet ha begåtts i Sverige om gärningsmannen borde ha handlat här eller befann sig här när han eller hon borde ha handlat. Om det för straffansvar krävs att gärningen medfört en viss effekt anses brottet ha begåtts i Sverige även i de fall effekten inträdde i Sverige eller, vid försök, enligt brottsplanen sannolikt skulle ha inträtt här.

Ett brott som utgör medverkan till någon annans brott anses ha begåtts i Sverige om den medverkande handlade här. I fråga om straffbar underlåtenhet anses brottet ha begåtts i Sverige om den medverkande borde ha handlat här eller befann sig här när han eller hon borde ha handlat. Om gärningsmannens brott anses ha begåtts i Sverige, anses den medverkandes brott också ha begåtts här.

Om det är ovisst var ett brott har begåtts, ska brottet anses ha begåtts i Sverige om det finns skälig anledning att anta att så är fallet.

Paragrafen reglerar svensk domstols behörighet att döma över brott som har begåtts i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.2.

Av första stycket, som i sak motsvarar hittillsvarande 1 § första meningen, framgår att svensk domstol är behörig att döma över brott som har begåtts i Sverige. Bestämmelsen bygger på den s.k. territorialitetsprincipen, som innebär att en stat har domsrätt över brott som har begåtts på det egna territoriet. Till svenskt territorium räknas Sveriges land- och sjöterritorium och luftrummet däröver. Sjöterritoriet utgörs, enligt lagen (2017:1272) om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner, av inre vatten och territorialhavet, som har en bredd av tolv nautiska mil.

Hur högt upp i luftrummet som svensk domsrätt sträcker sig är inte klarlagt, men i vart fall omfattas den del av luftrummet där konventionella luftfartyg kan flyga.

Paragrafens *andra stycke*, som i huvudsak motsvarar hittillsvarande 4 §, anger att ett brott anses begånget i Sverige om gärningsmannen handlade i Sverige. För svensk domsrätt är det tillräckligt att en del av handlingen har begåtts här. I stycket införs en ny bestämmelse om lokalisering av underlåtenhetsbrott. Ett sådant brott anses begånget i Sverige om gärningsmannen borde ha vidtagit den underlåtna handlingen här eller befann sig här när han eller hon borde ha handlat. Det första ledet omfattar både fallet då gärningsmannen befann sig i Sverige när han eller hon borde ha handlat här och att han eller hon befann sig utanför Sverige när han eller hon borde ha handlat här. Det andra ledet omfattar situationen att han eller hon befann sig här när en handling borde ha vidtagits utanför Sverige.

Ett brott som förutsätter en viss effekt anses ha begåtts i Sverige om effekten inträdde här, även om den brottsliga handlingen begicks utomlands. En gärning som påbörjats utanför Sverige anses fullbordad här om effekten av handlingen uppkommit i Sverige. För att grunda svensk domsrätt krävs att effekten har direkt samband med den brottsliga handlingen antingen genom att den omedelbara effekten av den brottsliga handlingen eller genom att en effekt som innebär att fullbordanspunkten i straffrättslig mening inträffar här. Om någon från annat land skjuter och därigenom uppsåtligt dödar en person som befinner sig i Sverige anses brottet ha begåtts i Sverige även om den beskjutne skulle avlida i ett annat land. På motsvarande sätt anses brottet ha begåtts i Sverige om offret avlider här även om han eller hon befann sig i ett annat land när han eller hon blev skjuten.

För försök till brott gäller att ett sådant brott anses ha begåtts i Sverige om den brottsliga handlingen genomförts här. Även brott som för fullbordad gärning kräver en viss effekt anses ha begåtts i Sverige, om den eftersträövade effekten sannolikt skulle ha inträtt här.

En uttrycklig bestämmelse om lokalisering av medverkansbrott införs i paragrafens *tredje stycke*. Ett medverkansbrott ska anses ha begåtts i Sverige om gärningsmannens brott anses ha begåtts här. Ett medverkansbrott ska vidare anses ha begåtts i Sverige om den medverkande handlade här, oavsett om gärningsmannen agerat i Sverige eller inte.

I paragrafens *fjärde stycke*, som motsvarar hittillsvarande 1 § andra meningen, slås fast att om det är ovisst var ett brott har begåtts, ska brottet anses ha begåtts i Sverige om det finns skälig anledning att anta att så är fallet. Ett exempel på en sådan situation kan vara att en person hittas mördad på en båt som anländer svensk hamn. Om det då är ovisst var brottet har begåtts men det finns skälig anledning att anta att det har begåtts medan båten befann sig på svenskt territorium, ska brottet anses ha begåtts här.

Krav på åtalsförordnande

2 § Åtal för brott som avses i 1 § får i följande fall väckas endast om åtalsförordnande har meddelats, nämligen om brottet

1. har begåtts av en utlänning på ett utländskt fartyg eller luftfartyg och riktat sig mot en sådan utlänning eller mot utländskt intresse,

2. har begåtts av en utlänning i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning hos en annan stat eller en mellanfolklig organisation, om inte gärningsmannen genom vilseledande uppgifter, förklädnad eller på annat sätt har försökt dölja i vilken egenskap han eller hon har handlat,

3. har begåtts av en utlänning som saknar hemvist i Sverige men som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige,

4. har begåtts av en svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige som tjänstgör i en annan stats militära styrka och som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige,

5. är aggressionsbrott enligt 11 a § lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott eller försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott, eller

6. har riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

Beslut om åtalsförordnande enligt första stycket 1–5 fattas av regeringen. För beslut om åtalsförordnande enligt första stycket 6 tillämpas 8 §.

Paragrafen anger när åtalsförordnande krävs för brott som har begåtts i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.7 och 5.2.10.

I *första stycket* finns en uppräkningslista av när det krävs åtalsförordnande för att åtal ska få väckas för brott som har begåtts i Sverige. De fall som anges utgör undantag från huvudregeln att åtalsförordnande inte krävs för brott som begåtts på svenskt territorium. I *första punkten*, som i sak motsvarar hittillsvarande 5 § första stycket, krävs åtalsförordnande för brott som har begåtts av en utlänning på ett utländskt fartyg eller luftfartyg. En ytterligare förutsättning är att brottet riktats mot en sådan utlänning eller mot ett utländskt intresse. Uttrycket utländskt intresse ska tolkas på motsvarande sätt som svenskt intresse i 3 § 3–4, se författningskommentaren till de bestämmelserna.

Av *andra punkten* framgår att åtalsförordnande krävs för brott som begåtts av en utlänning i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning hos en annan stat eller en mellanfolklig organisation, om inte gärningsmannen på visst sätt försökt dölja i vilken egenskap han eller hon har agerat. Bestämmelsen motsvarar hittillsvarande 2 kap. 7 a §, dock utan begränsning till att avse brott som begåtts i Sverige. Om ett sådant brott som avses i punkten begås utomlands kommer åtalsförordnande med den nya lydelsen dock regelmässigt krävas enligt 7 §. Folkrättsliga regler kommer i många fall att hindra att åtalsförordnande lämnas. Något åtalsförordnande krävs inte om gärningsmannen genom vilseledande uppgifter, förklädnad eller på annat sätt har försökt dölja sitt ärende eller vad som legat bakom agerandet.

I *trede punkten* anges att åtalsförordnande krävs för brott som har begåtts av någon som tillhör en annan stats militära styrka i samband med att styrkan besöker Sverige inom ramen för ett internationellt militärt

samarbete eller internationell krishantering. Bestämmelsen motsvarar hittillsvarande 7 b § första stycket.

Åtalsförordnande krävs vidare enligt *fjärde punkten* för brott som har begåtts av en svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige som tjänstgör i en annan stats militära styrka. Bestämmelsen motsvarar hittillsvarande 7 b § andra stycket. Samarbetet kan exempelvis bedrivas genom Partnerskap för fred eller Euroatlantiska partnerskapsrådet (se prop. 1995/96:37 Rättslig reglering av samverkan för fred och prop. 2004/05:7 Vissa rättigheter vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering).

Av *femte punkten* framgår att åtal för aggressionsbrott som begåtts inom landet inte får väckas utan åtalsförordnande. Bestämmelser om åtalsförordnande för aggressionsbrott som begåtts utanför Sverige finns i 17 § lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott.

I *sjätte punkten* anges att åtalsförordnande krävs för brott som har riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Bestämmelsen motsvarar hittillsvarande 7 c §.

Enligt *andra stycket* är det regeringen som fattar beslut om åtalsförordnande enligt punkterna 1–5 i första stycket. För beslut om åtalsförordnande gällande brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning ska vad som anges i 8 § tillämpas. Det innebär bl.a. att det som utgångspunkt är riksåklagaren som ska besluta om åtalsförordnande, se författningskommentaren till 8 §.

Brott som har begåtts utanför Sverige

Allmänna grunder för behörighet

3 § *Svensk domstol är i följande fall behörig att döma över brott som har begåtts utanför Sverige:*

Anknytningsfaktum

Behörighetens omfattning

1. Svenskt fartyg m.m.

Brott som har begåtts

- a) ombord på ett svenskt fartyg,*
- b) ombord på ett svenskt luftfartyg,*
- c) i tjänsten av befälhavaren eller någon annan som tillhörde besättningen på ett svenskt fartyg eller luftfartyg, eller*
- d) på en inrättning som med stöd av lag har tillkommit i Sveriges ekonomiska zon eller på Sveriges kontinentalsockel.*

2. Svensk gärningsman m.m.

Brott som har begåtts

- a) av någon som vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige,*
- b) av någon som när åtal väcks för brottet är svensk medborgare eller har hemvist i Sverige,*
- c) av någon som finns i Sverige och det på brottet enligt svensk rätt kan följa fängelse i mer än sex månader, eller*

- d) i utövningen av ett svenskt företags näringsverksamhet och det är fråga om givande av muta, grovt givande av muta eller handel med inflytande enligt 10 kap. 5 d § 2.
3. Svenskt enskilt intresse Brott som har riktat sig mot
a) en svensk medborgare eller någon som har hemvist i Sverige, eller
b) en svensk juridisk person.
4. Svenskt allmänt intresse Brott som har
a) riktat sig mot rikets säkerhet, allmän verksamhet eller annat av rättsordningen särskilt skyddat svenskt intresse, eller
b) begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar svensk allmän ställning.
5. Härledd jurisdiktion Brott som har begåtts av någon som befinner sig i Sverige om
a) en annan stat har begärt att lagföringen för brottet ska överföras till Sverige,
b) en begäran från en annan stat om utlämning eller överlämnande för brottet har lämnats utan bifall, eller
c) brottet omfattas av en internationell överenskommelse eller annan förpliktelse som är bindande för Sverige och enligt vilken det finns skyldighet att utan undantag pröva frågan om åtal om den misstänkte inte utlämnas eller överlämnas.
6. Vissa internationella brott Brott som
a) avses i lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott, dock inte aggressionsbrott enligt 11 a § eller försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott,
b) avses i 13 kap. 5 a § (kapning och sjö- eller luftfartssabotage) eller försök till sådant brott,
c) avses i 13 kap. 5 b § (flygplatssabotage) eller försök till sådant brott,
d) avses i 15 kap. 4 b § (osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol),
e) avses i 16 kap. 5 § (uppvigling) och som bestått i en omedelbar och offentlig uppmaning till att begå folkmord,

f) avses i 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, samt 5 § samma lag,

g) riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, eller

h) omfattas av tortyrbegreppet enligt artikel 1 i Förenta nationernas konvention den 10 december 1984 mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller försök till sådant brott.

Paragrafen reglerar svensk domstols behörighet att döma över brott som har begåtts utanför Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.3–5.2.7. Paragrafen motsvarar, med vissa ändringar, i huvudsak de bestämmelser om svensk domstols behörighet som finns i hittillsvarande 2–3 a §§.

På motsvarande sätt som gäller enligt 1 § är behörigheten en processförutsättning. Om svensk domstol saknar behörighet att döma för ett visst brott, ska inte heller åtal väckas för brottet. Om åtal ändå väcks, ska domstolen avvisa åtalet. Om domstolen genast kan konstatera att den inte är behörig, ska den avvisa åtalet utan att utfärda stämning. Ibland kan det dock vara svårt att avgöra behörighetsfrågan och det kan då vara nödvändigt att hålla huvudförhandling i målet innan frågan avgörs. Åklagarens påstående i stämningsansökan måste under alla förhållanden tjäna som utgångspunkt för frågan om stämning ska utfärdas.

Paragrafen innehåller sex punkter, som i huvudsak baseras på de olika folkrättsliga anknytningsprinciperna. Enligt *första punkten*, som reglerar domsrätt med stöd av den s.k. flaggstatsprincipen, är svensk domstol behörig att döma över brott som har begåtts ombord på ett svenskt fartyg eller luftfartyg. Vad som avses med ett svenskt fartyg eller luftfartyg framgår av sjölagen (1994:1009) respektive luftfartslagen (2010:500). Domsrätt enligt första punkten gäller även för brott i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett svenskt fartyg eller luftfartyg. Uttrycket i tjänsten förekommer även i bl.a. 2 kap. 2 § och 3 kap. 3 § rättegångsbalken (jfr även prop. 1984/85:156 Om tillämpligheten av svensk lag i vissa fall s. 13). Den praxis som etablerats kring tolkningen av begreppet där kan ge vägledning även vid tillämpning av domsrättsregeln. Under denna punkt finns också bestämmelser om behörighet för svensk domstol att döma över brott som begåtts på en inrättning som med stöd av lag har tillkommit i Sveriges ekonomiska zon eller på Sveriges kontinentalsockel. Vissa bestämmelser om domsrätt finns också i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon, vilket framgår av 4 §. De inrättningar som avses kan bl.a. bestå av konstgjorda öar, borrhälsformar och andra anläggningar som har tillkommit efter tillstånd i någon av de två nyss nämnda lagarna.

I *andra punkten* finns bestämmelser som utgår från den aktiva personalitetsprincipen och som anger att svensk domsrätt föreligger för brott som begåtts av någon som vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. Även brott som begåtts av någon

som när åtal väcks för brottet har blivit svensk medborgare eller har hemvist här omfattas av svensk domsrätt. För att en person ska anses ha hemvist i Sverige krävs att denne är stadigvarande bosatt här. Normalt sett har en person hemvist i Sverige om personen är folkbokförd här, om bosättningen har viss stadigvarande karaktär. Om en utlänning slår sig ned i Sverige med syftet att stadigvarande bosätta sig här, kan han eller hon anses ha tagit hemvist här också om han eller hon inte har vistats här någon längre tid. Att en utlänning har fått permanent uppehållstillstånd enligt utlänningslagen (2005:716) talar för att vederbörande också har hemvist i landet. Avsaknaden av permanent uppehållstillstånd är dock inte något absolut hinder mot att ändå ha hemvist i Sverige. Punkten omfattar, i likhet med dess motsvarighet i hittillsvarande 2 § första stycket, även brott som begåtts av någon som efter brottet har blivit svensk medborgare eller tagit hemvist i Sverige. I punkten ingår också brott som begåtts av någon som befinner sig i Sverige och det på brottet enligt svensk rätt kan följa fängelse i mer än sex månader. För domsrätt krävs att personen befinner sig frivilligt i Sverige, vilket innebär att denne inte får ha förts hit mot sin vilja (jfr NJA 1987 s. 771). Det krävs inte att personen finns här varaktigt utan det är tillräckligt att han eller hon befinner sig här tillfälligt. Slutligen ingår i punkten också brott som begåtts i utövningen av ett svenskt företags näringsverksamhet och det är fråga om givande av muta, grovt givande av muta eller handel med inflytande enligt 10 kap. 5 d § 2.

Domsrätt med stöd av den passiva personaltetsprincipen regleras i *tredje punkten*, som anger att svensk domstol är behörig att döma över brott som riktat sig mot en svensk medborgare eller någon annan som har hemvist i Sverige, eller mot en svensk juridisk person. Bestämmelsen är ny och innebär en utvidgning av den svenska domsrätten. Ett brott anses normalt sett riktat mot den som är att bedöma som målsägande, dvs. den, mot vilken brott har begåtts eller som blivit förnärad eller lidit skada av brottet (se 20 kap. 8 § fjärde stycket rättegångsbalken). Avgörande tidpunkt för när svenskt medborgarskap eller hemvist i landet ska ha förelegat är tiden för när brottet begicks. Att målsäganden senare blir svensk medborgare eller tar hemvist i landet, kan således inte grunda domsrätt med stöd av bestämmelsen. För angrepp mot offentligrättsliga eller andra allmänna intressen föreligger inte domsrätt med stöd av denna bestämmelse. Svensk domsrätt vid angrepp mot svenska allmänna intressen kan dock följa av fjärde punkten. I den mån det är fråga om ett brott som riktats mot statens, eller andra offentliga aktörers, privaträttsliga intressen föreligger dock ett enskilt intresse i bestämmelsens mening.

I *fjärde punkten* regleras domsrätt med stöd av statskyddsprincipen. Punkten, som i huvudsak motsvarar hittillsvarande 3 § 4, innebär att svensk domstol är behörig att döma över brott som har riktat sig mot rikets säkerhet, allmän verksamhet eller annat av rättsordningen särskilt skyddat svenskt intresse. Detsamma gäller för brott som begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar svensk allmän ställning, som delvis motsvarar hittillsvarande 3 § 3 och 3 a. Till de brott som omfattas av punkten hör brott mot statens yttre och inre säkerhet, vilket innebär att huvuddelen av brotten i 17–22 kap. omfattas. För att ett brott ska anses ha begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar svensk allmän ställning krävs att det begåtts i en funktion som är av officiell karaktär och som typiskt sett innebär statlig maktutövning (jfr prop. 1984/85:156 s. 11–

13). Något krav på att gärningsmannen ska vara svensk medborgare ställs inte upp. Genom att bestämmelsen omfattar även utövningen av uppdrag som innefattar svensk allmän ställning inkluderas även personer som genom ingånget avtal med svenska staten, utför uppdrag som är att jämställa med svensk myndighetsutövning.

Med stöd i principen om ställföreträdande straffrättskipning innehåller *femte punkten* en reglering av svensk domstols behörighet att döma över brott i fall då domsrätten på något sätt härleds från en annan stat som har domsrätt med stöd av sedvanliga regler. Något krav på annan koppling till Sverige än att gärningsmannen finns här i landet uppställs inte. Även om den misstänkte befinner sig här kan behörighet vara utesluten om han eller hon förts hit mot sin vilja (jfr NJA 1987 s. 771).

Den härledda domsrätten föreligger i tre situationer. För det första är svensk domstol behörig att döma över brott som begåtts av någon som befinner sig i Sverige om en annan stat har begärt att lagföringen för brottet ska överföras till Sverige. Sådan överföring sker ofta mellan de nordiska länderna med stöd av en nordisk arresteringsorder. Överföring till Sverige för lagföring kan också ske med stöd av lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott. Svensk domsrätt på denna grund är subsidiär och får bara utövas efter en framställning om överförande av lagföring från den aktuella konventionsstaten. En ytterligare förutsättning är att framställningen har bifallits med stöd av bestämmelserna i lagföringslagen. Om rätten till lagföring för gärningen av någon orsak återgått till den andra staten, upphör också den svenska straffrättsliga behörigheten.

Svensk domstol är vidare behörig att döma någon som befinner sig i Sverige om en begäran om utlämning för brottet har lämnats utan bifall. Denna behörighetsgrund är motiverad främst av praktiska skäl. I ett utlämningsärende finns möjligheter att använda tvångsmedel men om en framställan om utlämning avslås upphör grunden för dessa tvångsmedel. För att lagföring då ska kunna ske i Sverige krävs att svensk domstol är behörig på en annan grund. Regeln om svensk domsrätt när en begäran om utlämning för brottet har lämnats utan bifall gör det möjligt att fatta ett nytt beslut om tvångsmedel med stöd av den behörighetsgrunden om det finns behov av det. Dessutom föreligger svensk domsrätt i de fall då det aktuella brottet omfattas av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige och enligt vilken det föreligger skyldighet att utan undantag pröva frågan om åtal om den misstänkte inte utlämnas eller överlämnas.

Domsrätt över vissa internationella brott regleras i *sjätte punkten*. För de brott som där anges har svensk domstol behörighet att döma oberoende av var och av vem brottet har begåtts (universell jurisdiktion). Så är fallet för brotten enligt lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott. För aggressionsbrott finns dock en särskild reglering i 17 § i lagen som begränsar domsrätten för det brottet. Svensk domstols behörighet enligt *sjätte punkten* omfattar också brotten kapning, sjö- eller luftfartssabotage och flygplatsabotage, liksom försök till dessa brott. Dessutom omfattas osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol och uppvigling som består i en omedelbar och offentlig uppmaning att begå folkmord. Även brott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott kan dömas i svensk domstol oberoende av var brottet har begåtts, mot vem och av vem. Detsamma gäller försök, förberedelse eller stämpling till sådant

brott, liksom brott enligt 5 § samma lag. För brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättsskipning föreligger också behörighet att döma oavsett var eller av vem brottet har begåtts. I sjätte punkten finns slutligen en bestämmelse, som saknar motsvarighet i hittillsvarande lydelse och som anger att svensk domstol är behörig att döma för brott som omfattas av tortyrbegreppet i artikel 1 i FN:s konvention mot tortyr (Förenta nationernas konvention den 10 december 1984 mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning) och försök till sådant brott. Konventionen innehåller en definition av tortyrbegreppet. Brott som kan omfattas av denna definition är t.ex. vissa allvarliga fall av misshandel, vissa fall av våldtäkt och vissa fall av olaga hot.

Särskilda bestämmelser om behörighet

4 § *Särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet att döma över vissa brott som har begåtts utanför Sverige finns i*

1. 29 kap. 13 § miljöbalken,
2. 14 § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln,
3. 10 kap. 10 § lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg,
4. 5 § lagen (1982:963) om rymdverksamhet,
5. 51 a § jaktlagen (1987:259),
6. 17 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon,
7. 49 § fiskelagen (1993:787),
8. 5 § lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia,
9. 6 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall,
10. 9 § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet,
11. 13 kap. 11 § luftfartslagen (2010:500),
12. 17 kap. 2 § radio- och tv-lagen (2010:696),
13. 2 § lagen (2012:179) om straff för olovlig befattning med klusterammunition, och
14. 17 § lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott.

Paragrafen innehåller en upplysning om att det finns särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet att döma för vissa brott som har begåtts utanför Sverige i annan lagstiftning. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Krav på dubbel straffbarhet

5 § *I de fall som avses i 3 § 2, 3 och 5 är svensk domstol behörig endast om gärningen är straffbar även enligt lagen på gärningsorten (dubbel straffbarhet). Om brottet har begåtts på flera staters område är kravet på dubbel straffbarhet uppfyllt om gärningen är straffbar enligt lagen på någon av gärningsorterna. Det får inte dömas till påföljd som är strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brottet enligt lagen på gärningsorten.*

Första stycket gäller inte

1. om brottet har begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig,

2. om brottet har begåtts vid tjänstgöringen av någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell militär insats eller i internationell civil krishantering,

3. brott för vilket det lindrigaste straff som är föreskrivet enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer, och

4. brott som avses i

a) 4 kap. 1 a och 4 c §§ och 16 kap. 10 a § första stycket 1 och sjätte stycket eller försök till sådana brott,

b) 4 kap. 4 § andra stycket varigenom någon förmåtts att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 c § eller försök till sådant brott,

c) 6 kap. 1–6, 8, 9 och 12 §§ eller försök till brott enligt 6 kap. 1, 2, 4–6, 8, 9 och 12 §§, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,

d) 14 kap. 6 § eller försök till sådant brott,

e) 22 kap. 6 a §,

f) 22 kap. 6 b §,

g) 2 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor,

h) 5 § lagen (1982:963) om rymdverksamhet,

i) 8 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner.

I paragrafen anges när dubbel straffbarhet är en förutsättning för svensk domstols behörighet. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.8.

I *första stycket* anges när det för svensk domsrätt krävs att gärningen är straffbar även enligt lagen på gärningsorten. Kravet på dubbel straffbarhet gäller endast då svensk domsrätt grundas på den aktiva eller passiva personalitetsprincipen eller på principen om härledd jurisdiktion, dvs. 3 § 2, 3 eller 5. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak hittillsvarande 2 § andra och tredje styckena. I de fall då en gärning har begåtts på flera staters område, är kravet på dubbel straffbarhet uppfyllt om gärningen är straffbar enligt lagen på någon av gärningsorterna. Kravet på dubbel straffbarhet formuleras så att det krävs att gärningen är straffbar enligt lagen på gärningsorten, till skillnad från den hittillsvarande lydelsen som anger att domsrätt inte föreligger om gärningen är fri från ansvar. För att kravet på dubbel straffbarhet ska vara uppfyllt krävs att gärningen är straffbar enligt lagen på gärningsorten i det enskilda fallet. Under tidsmässigt identiska förutsättningar ska det inte spela någon roll i vilket av länderna lagföring sker. Det innebär att gärningen i princip måste vara straffbar enligt lagen på gärningsorten såväl när den begås som när dom meddelas (jfr 5 § lagen [1964:163] om införande av brottsbalken). Vid bedömningen av om gärningen är straffbar enligt lagen på gärningsorten ska även gärningslandets preskriptionsregler och andra materiella straffbarhetsförutsättningar beaktas. Avseende preskription bör det dock – till skillnad från vad som hittills gällt – vara tillräckligt för att kravet på dubbel straffbarhet ska vara uppfyllt att preskription inte inträtt om lagföring i stället skett i det andra landet.

I de fall då kravet på dubbel straffbarhet är uppfyllt får svensk domstol inte döma till påföljd som är strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brott enligt lagen på gärningsorten, eller någon av

gärningsorterna i de fall då ett brott har begåtts på flera staters område. Straffmaximum i den stat med strängast straffskala för brottet avgör således – tillsammans med straffmaximum enligt den svenska straffskalan – den övre gränsen för vilket straff som kan dömas ut i Sverige. Det är inte den enskilda gärningens straffvärde enligt den utländska lagen som är avgörande, utan maximistraffet enligt den straffskala som gäller för det aktuella brottet i det landets lag. Det hindrar dock inte att den svenska domstolen, om särskilda skäl föreligger, ändå kan beakta praxis på gärningsorten om den innebär att brottet har ett betydligt lägre straffvärde än enligt svensk praxis (jfr NJA 1983 s. 425).

Paragrafens *andra stycke* innehåller undantag från kravet på dubbel straffbarhet enligt första stycket. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak hittillsvarande 2 § fjärde stycket samt 3 § 2 och 3, men även viss specialstraffrättslig lagstiftning.

I *första punkten* görs undantag för brott som har begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig. I *andra punkten* görs undantag, för brott som någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell militär insats eller i internationell civil krishantering har begått vid tjänstgöringen. De insatser som avses är bl.a. sådana som har beslutats av FN eller EU. Om ett sådant brott har begåtts i tjänsten är svensk domstol behörig på grund av regeln i 3 § 4 b och något krav på dubbel straffbarhet gäller inte redan på den grunden. *Tredje punkten* undantar brott för vilket det lindrigaste straff som är föreskrivet enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer. I *fjärde punkten* räknas de brott som är särskilt undantagna från kravet på dubbel straffbarhet upp.

Krav på visst straff

6 § Om brottet har begåtts på ett område som inte tillhör någon stat, är svensk domstol behörig endast om fängelse kan följa på brottet enligt svensk lag. Detta gäller inte i de fall som avses i 3 § 1.

I paragrafen anges att för brott som har begåtts på ett område som inte tillhör någon stat, är svensk domstol behörig endast om det för brottet enligt svensk lag kan följa fängelse. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.8.

Bestämmelsen motsvarar delvis hittillsvarande 2 § andra stycket men tillämpningsområdet utvidgas till att gälla samtliga brott som har begåtts på ett område som inte tillhör någon stat. Undantag gäller dock för brott som har begåtts på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i de andra situationer som avses i 3 § 1. För sådana brott krävs inte att fängelse kan följa enligt svensk lag för att svensk domstol ska vara behörig.

Krav på åtalsförordnande

7 § Åtal för brott som avses i 3 och 4 §§ får väckas endast om åtalsförordnande har meddelats i enlighet med 8 §.

Ett sådant åtalsförordnande krävs dock inte om brottet

1. har begåtts ombord på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett sådant fartyg,

2. har begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar svensk allmän ställning,

3. har begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig,

4. har begåtts vid tjänstgöringen av någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell militär insats eller i internationell civil krishantering,

5. har begåtts i Danmark, Finland, Island eller Norge eller på fartyg eller luftfartyg i reguljär trafik mellan orter belägna i Sverige eller någon av dessa stater,

6. har begåtts mot svenskt intresse av en svensk, dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare eller av en utlänning med hemvist i Sverige, eller

7. är osann utsaga eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol.
Andra stycket gäller dock inte i fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

Paragrafen reglerar i vilka fall åtalsförordnande krävs för brott som har begåtts utanför Sverige. För aggressionsbrott som begåtts utanför Sverige finns särskilda bestämmelser i 17 § lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.10.

Av *första stycket* framgår att åtal för brott som avses i 3 och 4 §§ endast får väckas om åtalsförordnande har meddelats. Bestämmelsen motsvarar delvis 5 § andra stycket i hittillsvarande lydelse. De närmare förutsättningarna kring vem som beslutar om åtalsförordnande och vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid prövningen, framgår av 8 §. Att ett krav på åtalsförordnande gäller för vissa brott utgör inte något hinder mot att förundersökning inleds och brottet utreds. Det finns inte heller något hinder mot att straffprocessuella tvångsmedel används innan beslut om åtalsförordnande har meddelats. Vid bedömningen av om det är motiverat att använda straffprocessuella tvångsmedel i sådana fall bör dock beaktas sannolikheten av att åtalsförordnande kommer att meddelas. Om det t.ex. står klart att något åtalsförordnande inte kommer att meddelas finns inte heller förutsättningar att vidta vidare utredningsåtgärder (se prop. 1984/85:156 s. 4 och 5 samt jfr även s. 8 och 9). Att åtalsförordnande har meddelats befriar inte rättsväsendets myndigheter från att göra sedvanliga rättsliga bedömningar, exempelvis angående bevisningens styrka. Anser åklagaren att förutsättningar för en fällande dom saknas, ska han eller hon alltså inte väcka åtal även om åtalsförordnande har meddelats.

I *andra stycket* anges en rad undantag då åtalsförordnande inte krävs. Enligt *första punkten* krävs åtalsförordnande inte för brott som begåtts på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett sådant fartyg. Regeln är ett uttryck för att de flesta stater i stor utsträckning lämnar till andra stater att döma över brott som begås på deras egna fartyg eller i tjänsten av befälhavare eller besättning. *Andra punkten* innebär att åtalsförordnande inte krävs för brott som begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar svensk allmän ställning. Innebörden av uttrycket ”i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar svensk allmän ställning” är densamma som i 3 § 4. I *tredje och fjärde punkterna* regleras två situationer som båda rör svenska medborgares tjänstgöring i utlandet. Brott som begås under

sådana förhållanden, är normalt sett underkastade oinskränkt svensk domsrätt. Bestämmelsen i fjärde punkten innebär en utvidgning av hittillsvarande reglering, som endast omfattar personal i utlandsstyrkorna från Försvarsmakten respektive Polismyndigheten. Av bestämmelsen följer att alla som är anställda av en svensk myndighet för att delta i en internationell militär insats eller i internationell civil krishantering omfattas av bestämmelsen. Undantaget i *femte punkten* avser brott som begåtts i något av de andra nordiska länderna, eller på fartyg eller luftfartyg i viss reguljär trafik mellan Sverige och något av de andra länderna. Även undantaget i *sjätte punkten* gäller nordiska förhållanden men även utlännningar med hemvist i Sverige. Något krav på åtalsförordnande gäller inte i de fall då en medborgare i något av de nordiska länderna eller annan utländsk medborgare med hemvist i Sverige har begått brott mot ett svenskt intresse. Med uttrycket svenskt intresse avses detsamma som i 3 § 3 och 4. I *sjunde punkten* anges att åtalsförordnande inte krävs om brottet är osann utsaga eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol.

I *tredje stycket* anges att andra stycket inte gäller för brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, t.ex. övergrepp i rättsak och osant intygande (se prop. 2008/09:226 avsnitt 5). Bestämmelsen motsvarar 7 c §, i dess hittillsvarande lydelse. Bestämmelsen innebär att åtal för sådana brott endast får väckas om åtalsförordnade enligt 8 § har meddelats, dvs. att huvudregeln i första stycket gäller.

8 § Riksåklagaren beslutar om åtalsförordnande om inte annat är särskilt föreskrivet.

Vid denna prövning ska det särskilt beaktas

1. om ett åtal här i landet är förenligt med Sveriges folkrättsliga förpliktelser,

2. i vilken utsträckning brottsligheten eller den misstänkte har anknytning till Sverige,

3. om åtgärder för lagföring har inletts eller kommer att inledas i en annan stat eller vid en internationell domstol, och

4. vilka faktiska möjligheter det finns att utreda brottet och lagföra den misstänkte här.

När det gäller brott som har begåtts utomlands av någon som vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige eller, när åtal väcks för brottet, är svensk medborgare eller har hemvist i Sverige, får riksåklagaren överlämna prövningen till en annan allmän åklagare.

Om det finns anledning att anta att prövningen har särskild betydelse för Sveriges utrikes- eller säkerhetspolitik och riksåklagaren bedömer att det inte finns hinder mot att väcka åtal, ska riksåklagaren med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för beslut.

Paragrafen är ny och anger dels vem som ska besluta om åtalsförordnande, dels vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid prövningen. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.10.

Enligt *första stycket* är det riksåklagaren som har det primära ansvaret för att besluta i frågor om åtalsförordnande, men vissa undantag föreskrivs i tredje och fjärde styckena.

Kriterierna för åklagares prövning av frågan om åtalsförordnande framgår av *andra stycket*. Där anges i fyra punkter sådana omständigheter som särskilt ska beaktas vid prövningen. Uppräkningen är inte uttömmande utan även andra omständigheter får beaktas vid den helhetsbedömning som ska göras. För att åtalsförordnande ska meddelas bör krävas att det finns ett påtagligt och berättigat intresse av att lagföring sker i Sverige. Avgörande för prövningen ska vara omständigheterna i det enskilda fallet.

Enligt *första punkten* ska det särskilt beaktas om ett åtal är förenligt med Sveriges folkrättsliga förpliktelser. Dit hör förpliktelser enligt den allmänna folkrätten (sedvanerätten) och enligt traktaträtten, dvs. enligt överenskommelser som Sverige har ingått. Vid bedömningen ska eventuella folkrättsliga begränsningar som kan följa av 12 § beaktas. Om det från en folkrättslig utgångspunkt är tveksamt om Sverige bör utöva domsrätt i ett visst fall, kan det vara påkallat med viss återhållsamhet vid bedömningen av om åtalsförordnande bör lämnas. Om Sverige åtagit sig att döma för en viss typ av brott i en viss situation, talar detta för att åtalsförordnande bör meddelas för brott som omfattas av ett sådant åtagande. En viss sådan skyldighet att utreda och lagföra folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser följer t.ex. av Sveriges internationella åtaganden. I vissa situationer kan det också finnas en skyldighet att väcka åtal mot en person efter att en begäran om utlämning har lämnats utan bifall. Då kan orsaken till att begäran avslagits behöva beaktas vid prövningen av om åtalsförordnande ska meddelas. Det innebär alltså sammanfattningsvis att både skyldigheter att avstå från viss lagföring och skyldigheter att beivra viss brottslighet ska beaktas.

I *andra punkten* anges att brottslighetens eller den misstänktes anknytning till Sverige ska beaktas. Om brottet har riktat sig mot ett svenskt intresse, exempelvis en svensk medborgare, blir skälen starkare för att meddela åtalsförordnande. Vid denna prövning ska också brottets eller den samlade brottslighetens omfattning och svårhetsgrad beaktas. Skälen för att meddela åtalsförordnande blir starkare ju allvarigare brottet är.

Enligt *tredje punkten* ska inte endast svenska förhållanden beaktas utan även vilka intressen en annan stat eller internationell domstol har av att utreda och lagföra brottet. Ju starkare anknytning som finns till en annan stat, desto större anledning finns det normalt sett att beakta den statens intresse av att döma över brottet. En allmän strävan internationellt är att undvika jurisdiktionskollisioner, dvs. att flera länder gör anspråk på att bestraffa en viss gärning. Bestämmelser om hur sådana kollisioner ska hanteras finns i EU:s rambeslut om förebyggande och lösning om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfaranden (2009/948/RIF). Rambeslutet föreskriver en skyldighet för medlemsstaterna att samråda med varandra för att kunna avgöra var det är lämpligast att lagföringen äger rum. Rambeslutet har i svensk rätt genomförts genom förordningen (2014:1553) om förebyggande och lösning av tvister om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfaranden inom Europeiska unionen. Även om förpliktelser av detta slag inte finns, är det viktigt att undvika

kollisioner, framför allt då en annan stat får anses ha ett starkare lagföringsintresse än Sverige.

Slutligen anges i *ffjärde punkten* att de faktiska möjligheterna att utreda brottet och lagföra den misstänkte i Sverige ska beaktas vid bedömningen. Därmed avses såväl förutsättningarna att bedriva en förundersökning som möjligheterna att genomföra en rättegång.

Av *tredje stycket* framgår att riksåklagaren i vissa fall får delegera uppgiften att pröva frågan om åtalsförordnande till en annan allmän åklagare. Så är fallet när det gäller brott som svensk medborgare, eller en person som vid gärningstillfället hade hemvist i Sverige, har begått utomlands. Detsamma gäller för brott som begåtts av en person som efter gärningen har blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här.

Paragrafens *ffjärde stycke* fastslår att i de fall då prövningen har särskild betydelse för Sveriges utrikes- eller säkerhetspolitik och riksåklagaren bedömer att det inte finns något som hindrar att åtal väcks, ska ärendet överlämnas till regeringen för beslut. Riksåklagaren ska vid ett sådant överlämnande bifoga ett eget yttrande över frågan. Bestämmelsen tar sikte på de fall där prövningen kan kräva känsliga utrikes- eller säkerhetspolitiska överväganden. Till ledning för riksåklagarens bedömning av om prövningen har sådan särskild betydelse för Sveriges utrikes- eller säkerhetspolitik att ärendet bör överlämnas till regeringen bör särskilt beaktas om beslutet i frågan kan förväntas att på ett negativt sätt påverka Sveriges förhållande till den eller de stater som berörs av beslutet. Vidare bör beaktas om det finns risk för recipрока åtgärder från en sådan stat och om ett åtalsbeslut kan få allvarliga konsekvenser för landets säkerhet eller för svenska enskilda intressen utomlands.

Betydelsen av en tidigare utländsk dom

Utländsk dom som hinder för svensk domstols behörighet

9 § *Har frågan om ansvar för brott prövats genom en dom som har meddelats av annan domstol än svensk domstol och som fått laga kraft, får den tilltalade inte lagföras i Sverige för en gärning som omfattats av prövningen.*

Om inte annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, får dock lagföring ske om

1. den tilltalade har frikänts från ansvar på den grunden att gärningen inte utgjorde brott enligt den lag som domstolen tillämpade,

2. verkställighet av den utdömda påföljden inte pågår av någon annan anledning än att påföljden redan har verkställts i sin helhet eller bortfallit enligt den lag som är tillämplig för verkställigheten,

3. lagföringen gäller brott som avses i 1 § eller 3 § 4, såvida inte den tidigare lagföringen har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen har utlämnats eller överlämnats från Sverige för lagföring,

4. den tidigare lagföringen eller domen uppenbart står i strid med svenska allmänna rättsprinciper, eller

5. sådana förhållanden föreligger som enligt 58 kap. 3 § rättegångsbalken kan föranleda resning till men för den tilltalade.

Paragrafen, som ger uttryck för principen *ne bis in idem* – rätten att inte bli lagförd två gånger för samma sak – reglerar i vilken utsträckning en

tidigare utländsk dom utgör hinder för lagföring i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.9. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 5 a §. Förbudet har fått ett något vidare tillämpningsområde än tidigare. Ändringarna innebär att en utländsk dom numera som huvudregel ska utgöra hinder för lagföring i Sverige. Ändringarna innebär vidare att inte bara nationella utan även internationella domstolsavgöranden utgör hinder för svensk lagföring.

I *första stycket* anges huvudregeln, som innebär att en person inte får lagföras i Sverige för en viss gärning om ansvar för gärningen redan har prövats genom dom som har meddelats av annan domstol än svensk domstol och denna dom har fått laga kraft. För att en utländsk dom ska tillerkännas rättskraft krävs att frågan om ansvar för brott prövats genom domen. Med brott avses i det sammanhanget gärning som utgör brott enligt för domstolen tillämplig lag. Har talan endast avsett exempelvis skadestånd eller förverkande (jfr NJA 1995 s. 462) utgör domen inte hinder för en ansvarstalan i Sverige. Förbudet gäller lagföring och innebär således också att åtal inte får väckas om det föreligger en lagakraftvunnen utländsk dom. Om åtal ändå väcks ska rätten avvisa åtalet.

Paragrafens *andra stycke* innehåller en rad undantag från huvudregeln i första stycket. Om inte annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, får lagföring ske i de situationer som räknas upp i stycket. Information om vilka internationella överenskommelser som avses kommer att hållas tillgänglig på Regeringskansliets webbplats.

Av *första punkten* framgår att hinder mot lagföring i Sverige inte föreligger om den tilltalade har frikänts från ansvar på den grunden att gärningen inte utgjorde brott enligt den av domstolen tillämpade lagen. Regeln har betydelse bl.a. i fall då den tidigare domen har meddelats av en internationell domstol som är behörig att döma bara över vissa särskilda brott. Om någon av en sådan domstol frikänns från exempelvis ett åtal för brott mot mänskligheten endast på den grunden att en gärning som faktiskt har begåtts, t.ex. ett mord eller en misshandel, inte har utgjort brott mot mänskligheten, föreligger inget hinder mot att den frikände åtalas och döms i Sverige för brott enligt svensk lag som gärningen faktiskt utgjort. Har åtalet däremot ogillats på den grunden att domstolen inte funnit det styrkt att den åtalade har begått den åtalade gärningen, föreligger däremot hinder mot lagföring i Sverige.

Undantaget i *andra punkten* motsvarar hittillsvarande 5 a § 3 och 4. En ny lagföring i Sverige är tillåten om verkställigheten av en i utlandet utdömd påföljd inte pågår, såvida detta inte beror på att påföljden har verkställts i sin helhet eller bortfallit enligt den för verkställigheten tillämpliga lagen. Med verkställighet av påföljden avses i detta sammanhang också verkställighet som efter en framställning av domslandet har skett i ett annat land. Intill dess att påföljden blivit helt verkställd eller enligt domslandets lag fallit bort på grund av nåd, amnesti eller preskription, utgör den utländska domen hinder mot lagföring här i Sverige bara så länge som påföljden verkställts i normal ordning. Hindret upphör därför om den dömda rymmer.

Tredje punkten avser brott som har begåtts i Sverige eller mot svenskt allmänt intresse. Hinder mot lagföring i Sverige för sådana brott föreligger endast om den tidigare lagföringen i utlandet har skett på begäran av svensk myndighet eller om den tilltalade har utlämnats från Sverige för

lagföring. Regeln motsvarar hittillsvarande 5 a § andra stycket. I den nya lydelsen finns emellertid inget generellt undantag från principen om ne bis in idem vid särskilt grova brott (brott enligt 3 § 6 eller 7 i deras hittillsvarande lydelse). Ny lagföring i Sverige kan dock, som framgår av det följande, under vissa förutsättningar vara tillåten enligt fjärde punkten.

Bl.a. mot bakgrund av den generellt verkande huvudregeln om ne bis in idem som införs i första stycket, införs i *fjärde punkten* en möjlighet att tillåta ny lagföring i Sverige i fall då den tidigare lagföringen eller domen uppenbart står i strid med svenska allmänna rättsprinciper (jfr Romstadgan artikel 20.3). En svensk åklagare, och sedermera domstol, har genom denna bestämmelse möjlighet att bortse från förbudet mot ny lagföring, om den tidigare rättegången exempelvis har genomförts på ett sätt som var ägnat att undandra den tilltalade från straffrättsligt ansvar eller om en utdömd påföljd framstår som orimligt lindrig vid jämförelse med vad som enligt svensk rätt kan följa på det aktuella brottet. Genom uppenbarhetsrequisitet markeras att principen om ne bis in idem får vika endast om den tidigare rättegången har genomförts på ett sätt som mycket påtagligt avviker från de normer som gäller enligt vår rättsordning eller om en utdömd påföljd så kraftigt avviker från den som skulle kunna följa enligt svensk rätt att den framstår som helt oacceptabel. Så kan exempelvis vara fallet om den tidigare domen avser mord men påföljden – utan att några särskilda förmildrande omständigheter föreligger – sannat vid ett helt kort fängelsestraff eller en icke frihetsberövande påföljd.

Femte punkten avser fall då det har framkommit sådana omständigheter som enligt svensk rätt kan föranleda resning till men för den tilltalade (jfr 58 kap. 3 § rättegångsbalken). Har sådana omständigheter framkommit får ny lagföring i Sverige ske.

Krav på åtalsförordnande

10 § Åtal för brott som avses i 9 § får väckas endast om åtalsförordnande har meddelats i enlighet med 8 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om krav på åtalsförordnande i fråga om gärningar som tidigare har prövats av utländsk domstol. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.9 och 5.2.10.

Bestämmelsen motsvarar hittillsvarande 5 a § tredje stycket. Av paragrafen framgår att åtal för brott som avses i 9 §, dvs. för gärningar som omfattas av en tidigare utländsk dom, endast får väckas i Sverige om åtalsförordnande har meddelats. En förutsättning för att så ska ske, är att den tidigare domen enligt 9 § inte utgör hinder mot lagföring i Sverige. Vem som beslutar om åtalsförordnande och enligt vilka kriterier prövningen sker anges i 8 §.

Beaktande av utländsk påföljd

11 § Om någon döms i Sverige för en gärning som avses i 9 § ska det vid bestämmande av påföljd tas skäligen hänsyn till verkställighet av tidigare utdömd påföljd som den tilltalade undergått till följd av den tidigare lagföringen. Frihetsberövande till följd av den tidigare lagföringen ska om möjligt i sin helhet räknas av från böter eller fängelse.

I de fall som avses i första stycket får det dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet eller påföljden helt efterges.

Paragrafen reglerar vilken verkan en påföljd som tidigare utdömts av utländsk domstol ska ha i svensk domstol vid påföljdsbestämningen för samma gärning. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.9.

Enligt *första stycket*, som motsvarar hittillsvarande 6 § första stycket, ska svensk domstol vid bestämmande av påföljd ta skälig hänsyn till verkställighet av tidigare utdömd påföljd som den tilltalade har undergått till följd av den tidigare lagföringen. Liksom hittills gäller att den tid som motsvarar faktiskt frihetsberövande ska avräknas om den tidigare påföljden innebar ett frihetsberövande och påföljden i Sverige bör bestämmas till böter eller fängelse. När ett bötesstraff är aktuellt, bör avräkning ske med tillämpning av de regler som gäller om förvandling av böter. Ska ett fängelsestraff utdömas sker avräkningen rent schematiskt, så att varje dag som den tilltalade verkställt frihetsberövande påföljd utomlands anses motsvara en dags fängelse. När skälig hänsyn tas enligt första meningen finns dock ett visst utrymme att i särskilda fall beakta den tidigare domen i större utsträckning än vad som följer av en rent schematisk avräkning. Så kan t.ex. vara fallet om någon har utsatts för grym eller omänsklig behandling vid frihetsberövande utomlands. Om den svenska domstolen anser att någon annan påföljd än böter eller fängelse bör komma i fråga, är det inte aktuellt att göra någon avräkning i egentlig mening. Den tidigare domen är emellertid av betydelse även när det gäller val av påföljd, och den omständigheten att den dömde tidigare helt eller delvis har verkställt en frihetsberövande påföljd kan utgöra skäl för den svenska domstolen att inte välja en sådan påföljd. Att någon avräkning inte kan ske när den tilltalade överlämnas till särskild vård ska inte begränsa möjligheterna att välja en sådan påföljd.

Andra stycket motsvarar hittillsvarande 6 § andra stycket. För de fall då avräkning av tidigare avtjänat straff ovillkorligen ska ske, tjänar bestämmelsen närmast som en erinran om att avräkningen i vissa fall kan leda till att föreskrivet straffminimum måste underskridas. För övriga fall har den däremot ett självständigt materiellt innehåll. Även i de rena avräkningsfallen kan bestämmelsen tillämpas för att t.ex. efterge påföljd om endast en obetydlig del av ett straff skulle återstå att verkställa.

Övriga bestämmelser

Folkrättsliga begränsningar

12 § De begränsningar av svensk domstols behörighet och tillämpligheten av svensk lag som följer av allmän folkrätt eller av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige ska iakttas.

Paragrafen anger att folkrättsliga begränsningar av svensk lags tillämplighet och svensk domstols behörighet ska iakttas. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.11.

Paragrafen motsvarar i huvudsak hittillsvarande 7 § och ger uttryck för den skyldighet att iaktta de begränsningar som kan följa av allmän folkrätt – sedvanerätten. Bestämmelsen ändras på så sätt att även begränsningar som följer av för Sverige bindande internationella överenskommelser ska

iakttas, dvs. sådana överenskommelser som har ratificerats av Sverige, oavsett om de har införlivats i svensk rätt eller inte. Paragrafen reglerar inte endast frågor om svensk domstols behörighet utan även sådana begränsningar av den materiella straffbarheten som kan följa av folkrätten (jfr NJA 1946 s. 65 och NJA 2019 s. 909 p. 31). De folkrättsligt grundade begränsningarna i den svenska kompetensen kan i princip även innebära hinder mot användning av straffprocessuella tvångsmedel (se prop. 1984/85:156 s. 5). Bland de folkrättsliga regler som avses i paragrafen finns bl.a. bestämmelser om immunitet. Om den tilltalade åtnjuter immunitet innebär det normalt att domstolen saknar behörighet att döma. Ett åtal ska då avvisas. Om immuniteten innebär att svensk lag inte får tillämpas bör åtalet istället ogillas.

Utlämning och överlämnande

13 § *I fråga om utlämning och överlämnande finns särskilda föreskrifter.*

Villkor som ställs upp vid utlämning eller överlämnande från en annan stat till Sverige ska iakttas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utlämning och överlämnande till och från en annan stat. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.11. Bestämmelsen motsvarar hittillsvarande 8 §.

Av *första stycket* framgår att det i annan lagstiftning finns särskilda föreskrifter om utlämning och överlämnande. Bestämmelser om utlämning finns bl.a. i lagen (1957:668) om utlämning för brott, medan bestämmelser om överlämnande finns i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder och i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder.

Andra stycket innehåller en erinran om att villkor som ställs upp av en annan stat i samband utlämning eller överlämnande till Sverige ska iakttas.

22 kap.

6 a § Den som

1. utvecklar, producerar eller på annat sätt förvärvar, lagrar eller bibehåller kemiska vapen eller överför, direkt eller indirekt, kemiska vapen till någon,

2. använder kemiska vapen,

3. deltar i militära förberedelser för användning av kemiska vapen, eller

4. använder ämnen för kravallbekämpning som en metod för krigföring döms för *olovlig befattning med kemiska vapen* till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *vissa internationella brott*.

Som kemiska vapen enligt första stycket 1–3 ska anses sådant som definieras som kemiska vapen i Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt ska *det* särskilt beaktas om gärningen varit ägnad att i väsentlig grad bidra till utveckling, produktion eller

spredning av kemiska vapen eller till att sådana vapen används mot människor.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för olovlig befattning med kemiska vapen. I *första stycket* görs en följdändring som en konsekvens av att lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser namnändras till lagen om straff för vissa internationella brott. Övriga ändringar är språkliga. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.1.

6 b § Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor (truppminor), döms för olovlig befattning med minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *vissa internationella brott*.

Första stycket gäller endast minor som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.

Sådan befattning med minor som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt ska *det* särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för olovlig befattning med minor. I *första stycket* görs en följdändring som en konsekvens av att lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser namnändras till lagen om straff för vissa internationella brott. Övriga ändringar är språkliga. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.1.

35 kap.

2 § Bestämmelserna i detta kapitel om bortfallande av påföljd gäller inte för

1. mord eller dråp enligt 3 kap. 1 eller 2 §,
2. våldtäkt eller grov våldtäkt enligt 6 kap. 1 § första eller tredje stycket, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,
3. våldtäkt mot barn eller grov våldtäkt mot barn enligt 6 kap. 4 §,
4. brott enligt 2 § första eller tredje stycket lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,
5. folkmord, brott mot mänskligheten, grov krigsförbrytelse *eller aggressionsbrott* enligt 1, 2, 11 *eller 11 a* § lagen (2014:406) om straff för *vissa internationella brott*,
6. terroristbrott enligt 3 § 1 eller 2 jämförd med 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, eller
7. försök till brott som avses i 1, 5 eller 6.

Har någon begått brott som avses i första stycket innan han eller hon fyllt tjuogoett år, gäller dock bestämmelserna om bortfallande av påföljd i detta kapitel.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från preskription. Genom ett tillägg i *första stycket* undantas aggressionsbrott enligt 11 a § lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott från preskription. Dessutom görs en följdändring som en konsekvens av att lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser namnändras till lagen om straff för vissa internationella brott. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.1.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:408) om ändring i lagen (1998:1703) om ändring i brottsbalken

22 kap.

6 c § Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprovsprängning eller någon annan kärnsprängning döms för *olovlig kärnsprängning* till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *vissa internationella brott*.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt ska *det* särskilt beaktas om gärningen haft stor betydelse för kärnsprängningen eller om gärningen inneburit fara för människor eller för egendom av särskild *betydelse*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för olovlig kärnsprängning. I *första stycket* görs en följdändring som en konsekvens av att lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser namnändras till lagen om straff för vissa internationella brott. Övriga ändringar är språkliga. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.1. Paragrafen träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

8.3 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

19 kap.

1 § Laga domstol i brottmål är rätten i den ort där brottet *begåtts*. Ett brott anses *ha begåtts på* den ort där *gärningsmannen handlade*. I fråga *straffbar underlåtenhet* anses brottet *ha begåtts där gärningsmannen borde ha handlat eller där han eller hon befann sig när han eller hon borde ha handlat*. Vid tillämpning av *straffbestämmelser* enligt vilka *gärningen ska ha medfört en viss effekt* anses brottet *ha begåtts på den ort där effekten inträdde eller, vid försök, enligt brottsplanen sannolikt skulle ha inträtt*. *Begicks* brottet *på* orter under skilda domstolar, *har* de lika behörighet. *Har* det skett *på* svenskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom *landet*, *är* även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget eller luftfartyget först ankommer eller där han *eller hon* gripits eller *annars* uppehåller sig, behörig.

Är det, när åtal väcks, ovisst var brottet begåtts får åtal tas upp av rätten i någon av de orter, där det kan antas ha skett, eller i den ort, där den misstänkte gripits eller annars uppehåller sig.

Åtal för brott får också tas upp av den rätt, där den misstänkte ska svara i tvistemål i allmänhet, eller rätten i den ort, där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om laga domstol i brottmål. Paragrafen ändras på så sätt att bestämmelserna om lokalisering av brott anpassas till motsvarande ändringar i 2 kap. 1 § brottsbalken. Övriga ändringar är språkliga. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.2.

8.4 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

29 kap.

13 § Svensk domstol är behörig att döma över brott enligt 8 § första stycket 12 även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken. Har brottet begåtts i Sveriges ekonomiska zon, får åtal väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet begicks.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om domsrätt över vissa brott enligt miljöbalken, anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken och moderniseras språkligt. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

8.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser

Aggressionsbrott

11 a § För aggressionsbrott döms den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande och som planerar, förbereder, inleder eller utför en aggressionshandling som, till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning, utgör en uppenbar överträdelse av Förenta nationernas stadga.

Med aggressionshandling avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på något annat sätt som är oförenligt med Förenta nationernas stadga.

Straffet är fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid.

Paragrafen är ny och straffbelägger aggressionsbrott i svensk rätt. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.1–4.3.3 och 4.3.5.

I första stycket anges vilka gärningar som är straffbara som aggressionsbrott och vilka personer som har en sådan ställning att de kan träffas av straffansvar. Bestämmelsen överensstämmer i allt väsentligt

med motsvarande reglering av aggressionsbrott i artikel 8a i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (Romstadgan).

För att ansvar för aggressionsbrott ska kunna komma i fråga krävs till en början att gärningsmannen vid tiden för gärningen hade en sådan ställning att han eller hon kunnat utöva kontroll eller styra över den angripande stats politiska eller militära handlande. Personkretsen är därför begränsad till ett fåtal personer. Till denna personkrets hör regelmässigt stats- och regeringschefer beroende på statsskickets utformning. En statschef med enbart representativa funktioner bör dock inte kunna räknas till den aktuella personkretsen. Vidare kan ett lands högsta politiska ledning komma i fråga för straffansvar, liksom ett lands högsta militära ledning. I vilken mån regeringsmedlemmar och andra högre ämbetsmän som varit involverade i förberedelser av beslut eller av en stats faktiska åtgärder för att begå en aggressionshandling kan hållas ansvariga blir dock alltid beroende av hur förberedelsearbetet och beslutsfattandet i det enskilda fallet har gått till. Avgörande är om gärningsmannen haft faktisk möjlighet att kontrollera eller styra handlandet, inte vilken formell ställning eller position han eller hon haft.

Den brottsliga gärningen består av att gärningsmannen planerar, förbereder, inleder eller utför en aggressionshandling som, till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning, utgör en uppenbar överträdelse av FN:s stadga. Med planering avses t.ex. framtagande av särskilda militära eller andra planer för att begå en aggressionshandling. Med förberedelse avses olika konkreta åtgärder för att verkställa en planerad aggressionshandling, t.ex. beslut om transport av vapen eller annan utrustning, gruppering av trupper vid gränsen eller andra liknande åtgärder som utgör del av en förestående aggressionshandling. Inleder tar sikte på själva påbörjandet av en aggressionshandling medan utför tar sikte på alla efterföljande handlingar. Under förutsättning att aggressionshandlingen ägt rum kan alltså även den som deltagit i vissa gärningar av förberedande slag dömas för fullbordat brott i gärningsmannaskap. Ansvar för aggressionsbrott förutsätter att den aggressionshandling som gärningsmannen planerat, förberett, inlett eller utfört utgör en uppenbar överträdelse av FN-stadgan. Vid bedömningen av om det är fråga om en uppenbar överträdelse av stadgan är tre kriterier avgörande – handlingens karaktär, dess svårhetsgrad och dess omfattning. En samlad bedömning ska göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Vägledande för svensk domstols prövning av denna fråga blir dels eventuell praxis från Internationella brottmålsdomstolen, dels – i förekommande fall – om FN:s säkerhetsråd, med stöd i artikel 39 i FN-stadgan, har fastställt om en angreppshandling har ägt rum. Någon skyldighet för svensk domstol att i ett enskilt fall följa Internationella brottmålsdomstolens eller säkerhetsrådets bedömning av om en aggressionshandling ägt rum finns dock inte.

I *andra stycket* anges vad som avses med en aggressionshandling. Med aggressionshandling avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på något annat sätt som är oförenligt med Förenta nationernas stadga. Bestämmelsen i andra stycket skiljer sig från artikel 8a i Romstadgan på så sätt att paragrafen inte innehåller någon uppräkningslista av vilka handlingar som kan utgöra en aggressionshandling. Uppräkningen i artikel 8a bör dock vara vägledande för vad som utgör en aggressionshandling. Därmed

omfattas bl.a. invasion eller angrepp av en stats väpnade styrkor på en annan stats territorium, bombardemang av en stats väpnade styrkor mot en annan stats territorium och blockad av en stats väpnade styrkor av en annan stats hamnar eller kuster. Uppräkningen i artikel 8a är inte uttömmande utan även andra handlingar kan utgöra sådana aggressionshandlingar som kan grunda ansvar för aggressionsbrott. Exempelvis kan åtgärder för att slå ut en annan stats energiförsörjning eller dess it-system och elektroniska kommunikation innebära en aggressionshandling i uppenbar strid med FN-stadgan.

I subjektivt hänseende krävs uppsåt för samtliga brottsrekvisit. Det krävs inte att gärningsmannen själv gör bedömningen att våldsanvändningen är oförenlig med eller att aggressionshandlingen utgör en uppenbar överträdelse av FN-stadgan utan det är tillräckligt att gärningsmannens uppsåt täcker de faktiska omständigheter som ligger till grund för bedömningen.

Av *tredje stycket* framgår att straffet för aggressionsbrott är fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid. Straffskalan överensstämmer därmed med den som gäller för folkmord, brott mot mänskligheten och grov krigsförbrytelse.

Om konkurrensfrågor skulle uppkomma mellan aggressionsbrott och andra brott får dessa hanteras i varje enskilt fall utifrån sedvanliga regler om brottskonkurrens (jfr t.ex. NJA 2013 s. 397 punkt 16).

16 § För försök, förberedelse eller stämpling till och underlåtenhet att avslöja eller förhindra folkmord, brott mot mänskligheten, *aggressionsbrott* och krigsförbrytelse döms det till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

I fråga om aggressionsbrott kan endast den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande dömas till ansvar enligt första stycket. Detsamma ska gälla för ansvar enligt 23 kap. 4 § brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansvar för försök och andra osjälvständiga brottsformer enligt 23 kap. brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.4.

Ändringen i *första stycket* innebär att även försök, förberedelse eller stämpling till och underlåtenhet att avslöja eller förhindra aggressionsbrott straffbeläggs. Bestämmelsen stämmer överens med vad som gäller beträffande folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

Andra stycket är nytt och innebär att till ansvar för försök, förberedelse eller stämpling, liksom för underlåtenhet att avslöja eller förhindra aggressionsbrott kan endast dömas den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande (jfr 11 a §). Även ansvar för sådan medverkan som avses i 23 kap. 4 § brottsbalken är, såvitt gäller aggressionsbrott, begränsat på samma sätt.

Domsrätt över aggressionsbrott

17 § Svensk domstol är behörig att döma över aggressionsbrott som har begåtts utanför Sverige eller försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott i de fall som avses i

2 kap. 3 § 1, 2 a och b och 4 brottsbalken. Svensk domstol är också behörig att döma över aggressionsbrott om den aggressionshandling som ligger till grund för brottet har begåtts av en stat gentemot vilken de ändringar i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen som har skett genom resolution RC/Res.6 har trätt i kraft vid tiden för brottet.

Åtal för brott enligt första stycket får väckas endast efter förordnande av regeringen.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om svensk domstols behörighet att döma över aggressionsbrott som har begåtts utanför Sverige och om åtalsförordnande för sådana brott. Att svensk domstol är behörig att döma över aggressionsbrott som begåtts i Sverige, framgår av 2 kap. 1 § brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.6 och 4.3.7.

I *första stycket* regleras svensk domstols behörighet att döma över aggressionsbrott som har begåtts utomlands. Genom bestämmelsen inskränks domsrätten för aggressionsbrott jämfört med vad som annars följer av 2 kap. 3 § brottsbalken. Om brottet saknar sådan anknytning till Sverige som följer av 2 kap. 3 § 1, 2 a–b och 4 brottsbalken gäller således svensk domsrätt endast om den aggressionshandling som ligger till grund för brottet begåtts av en stat gentemot vilken de ändringar i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen som har skett genom resolution RC/Res. 6 har trätt i kraft vid tiden för brottet. Dessa ändringar, de s.k. Kampalaändringarna, ska således ha trätt i kraft för den stat som har utfört den ansvarsgrundande aggressionshandlingen. På detta vis ges svensk domstol – bortsett från de brott där särskild svensk anknytning finns – domsrätt över aggressionsbrott i samma utsträckning som gäller för Internationella brottmålsdomstolen.

Av *andra stycket* framgår att åtalsförordnande av regeringen krävs för att åtal ska få väckas för aggressionsbrott som begåtts utanför Sverige. För aggressionsbrott som begåtts i Sverige gäller ett krav på åtalsförordnande enligt 2 kap. 2 § brottsbalken. Regeringen har exklusiv behörighet att besluta om åtalsförordnande beträffande aggressionsbrottet. Vid bedömningen av om åtalsförordnande för aggressionsbrott bör meddelas, bör det avgörande främst vara lämpligheten av åtal och lagföring vid svensk domstol i ljuset av de möjligheter som finns att utreda brottet samt sakens utrikes- och säkerhetspolitiska betydelse. Även FN:s säkerhetsråds ställningstagande, liksom Internationella brottmålsdomstolens och Internationella domstolens, bör beaktas vid bedömningen.

8.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

10 § Har i fråga om den som begärs utlämnad här i riket meddelats dom beträffande det uppgivna brottet eller med stöd av 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan författning meddelats beslut att inte åtala för brottet, får utlämning för det brottet inte beviljas.

Utlämning får inte heller beviljas, om straff för brottet skulle vara förfallet enligt svensk lag.

Har fråga om ansvar för brottet prövats genom *en dom som har fått laga kraft och som meddelats* i en annan stat än den som gjort framställning om utlämning, och brottet *har begåtts* i den först nämnda staten eller har denna stat tillträtt den europeiska utlämningskonventionen den 13 december 1957 eller en överenskommelse som avses i 2 kap. 9 § *andra stycket* brottsbalken eller har den staten slutit särskilt avtal med Sverige om utlämning för brott, får den som begärs utlämnad inte utlämnas för det brottet,

1. om han eller hon har frikänts från ansvar,
2. om han eller hon har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,
3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller
4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den stat där domen meddelats.

Tredje stycket gäller inte i fråga om brott, som har förövats i den stat som gjort framställning om utlämning eller mot denna stat eller menighet eller allmän inrättning i den staten, eller brott såvida inte lagföringen har skett på begäran av den stat som gjort framställning om utlämning eller efter det att den som begärs utlämnad har utlämnats från denna stat för lagföring.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om hinder mot utlämning för brott, anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

8.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

14 § *Svensk domstol är behörig att döma över brott som avses i 11 § även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.*

Röjer någon uppgift som han eller hon är skyldig att hemlighålla enligt föreskrift som gäller tillsyn enligt denna lag och som har meddelats med stöd av 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) tillämpas första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om domsrätt över vissa brott enligt lagen om kontinentalsockeln. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Första stycket anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrat i sak.

Andra stycket moderniseras språkligt.

Det hittillsvarande *tredje stycket* om åtalsförordnande upphävs. I stället tillämpas de allmänna reglerna i 2 kap. brottsbalken.

8.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott

7 § Framställningen får *inte* bifallas

1. om *det finns* hinder mot lagföring här i landet enligt 2 kap. 9 § brottsbalken,

2. om åtalspreskription har inträtt i den andra staten enligt dess lag innan framställningen *lämnades*,

3. om åtalspreskription har inträtt enligt svensk lag innan framställningen mottogs,

4. om lagföringen skulle strida mot Sveriges internationella åtaganden, eller

5. om lagföringen skulle strida mot grunderna för rättsordningen här i landet.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om prövning av framställning om överförande av lagföring, anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken och moderniseras språkligt. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

13 § Har framställning från *en* annan stat om överförande av lagföring bifallits, får åtal väckas här i landet, även om sådant förordnande som avses i 2 kap. 7 eller 10 § brottsbalken *inte* har meddelats.

För gärning som avses med framställningen *döms* såsom för brott som enligt svensk lag motsvarar gärningen efter vad som sägs i 6 § andra stycket. Kan lagföringen ske här i landet endast med stöd av denna lag, *får det inte dömas till* påföljd som är att anse som strängare än det sväraste straff som är stadgat för brottet enligt lagen i den andra staten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkan av framställning om överförande av lagföring. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Första stycket anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken och moderniseras språkligt.

Andra stycket moderniseras endast språkligt.

8.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

4 § Verkställighet i Sverige av utländsk brottmålsdom får ske endast efter framställning av den främmande staten.

Framställningen får *inte* bifallas

1. om domen *inte* har *fått* laga kraft eller om påföljden *inte* får verkställas i den främmande staten,

2. om gärning som påföljden avser *inte* motsvarar brott enligt svensk lag eller gärningsmannen, om gärningen begåtts här i landet, på annan grund än som avses i 5 § 3 *inte* skulle ha kunnat *dömas till* påföljd för brottet,

3. om den dömde *inte* har eller tar hemvist i Sverige,
4. om verkställighet i Sverige skulle vara oförenlig med grunderna för rättsordningen här i landet eller annat väsentligt svenskt intresse,
5. om dom i mål om ansvar för gärning som påföljden avser har meddelats här i landet eller här utfärdat strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot för samma gärning har godkänts,
6. om fråga om ansvar för gärning som påföljden avser har prövats *i en annan stat än den som har gjort framställningen* genom *en dom som fått laga kraft* och *det därför skulle ha funnits hinder* enligt 2 kap. 9 § brottsbalken mot lagföring för gärningen här i landet,
7. om gärning som påföljden avser utgör eller har samband med politiskt brott eller utgör militärt brott,
8. om gärning som påföljden avser utgör fiskaliskt brott, såvida *inte* annat föranleds av överenskommelse mellan Sverige och den främmande staten,
9. om en tillämpning av 35 kap. 8–10 §§ brottsbalken skulle innebära att påföljden bortfallit,
10. om verkställighet i Sverige i annat hänseende än som förut har nämnts skulle strida mot den överenskommelse mellan Sverige och främmande stat som ligger till grund för framställningen.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om verkställighet i Sverige av utländsk brottmålsdom. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Andra stycket anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken och moderniseras språkligt.

8.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg

10 kap.

10 § *Svensk domstol är behörig att döma över brott enligt 1, 2, 3 eller 4 § som har begåtts på ett utländskt fartyg i Sveriges ekonomiska zon även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.*

Om ett brott enligt 1 eller 2 § har begåtts på ett utländskt fartyg inom en annan stats inre vatten, territorialhav eller ekonomiska zon *är svensk domstol behörig att döma* även om 2 kap. 3 § brottsbalken inte är tillämplig om

1. överträdelsen har medfört eller sannolikt kommer att medföra förorening inom svenskt inre vatten, territorialhav eller svensk ekonomisk zon, och

2. fartyget frivilligt har anlöpt svensk hamn.

Om ett brott enligt 1 eller 2 § har begåtts på ett utländskt fartyg på det fria havet *är svensk domstol behörig att döma* även om 2 kap. 3 § brottsbalken inte är tillämplig om fartyget frivilligt har anlöpt svensk hamn.

Det som anges i första–tredje styckena gäller också om gärningen kan föranleda ansvar enligt brottsbalken eller miljöbalken.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om domsrätt över brott enligt lagen om åtgärder mot förorening från fartyg. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Första, andra och tredje styckena anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken och moderniseras språkligt, men är oförändrade i sak.

11 § Åtal för ett brott som avses i 10 § får väckas endast

1. om brottet avser ett förbjudet utsläpp och detta har medfört betydande skador på den svenska kusten eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges sjöterritorium eller ekonomiska zon,

2. om den stat där fartyget är registrerat inte inom sex månader från det att staten underrättats om brottet har inlett rättsliga förfaranden som syftar till att ådöma straff för gärningen, eller

3. om den stat där fartyget är registrerat vid upprepade tillfällen har underlåtit att iaktta sina skyldigheter att vidta åtgärder med anledning av överträdelser begångna på dess fartyg.

Att åtal för brott som avses i första stycket i vissa *fall inte får väckas utan att åtalsförordnande har meddelats* följer av 2 kap. 7 § brottsbalken.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om åtal för brott enligt lagen om åtgärder mot förorening från fartyg. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

I första stycket görs endast en språklig justering.

Andra stycket anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrat i sak.

8.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:963) om rymdverksamhet

5 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bedriver rymdverksamhet utan att ha erforderligt tillstånd döms till böter eller fängelse i högst ett år. Detsamma gäller den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter villkor som har uppställts som förutsättning för tillstånd.

Den som utom riket har begått brott som avses i första stycket döms, om han finns här, efter denna lag och brottsbalken samt vid svensk domstol, även om 2 kap. 3 § nämnda balk inte är tillämplig och utan hinder av 2 kap. 9 § första och andra styckena nämnda balk.

Åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast efter regeringens medgivande.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om ansvar för den som bedrivit rymdverksamhet utan erforderligt tillstånd. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Första och tredje styckena är oförändrade.

Andra stycket anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrat i sak.

8.12 Förslaget till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

51 a § *Svensk domstol är behörig att döma över brott enligt denna lag som har begåtts inom Sveriges ekonomiska zon även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.*

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om domsrätt vid vissa brott mot jaktlagen, anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrad i sak. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

8.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon

17 § *Svensk domstol är behörig att döma över brott som avses i 16 § även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.*

Har ett brott mot denna lag eller mot föreskrift som har meddelats med stöd av lagen begåtts i den ekonomiska zonen, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet begicks.

Paragrafen innehåller bestämmelser om domsrätt över brott enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Första stycket anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrat i sak.

Andra stycket moderniseras endast språkligt.

8.14 Förslaget till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)

49 § *Svensk domstol är behörig att döma över brott enligt denna lag även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.*

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om domsrätt vid brott enligt fiskelagen, anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrad i sak. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

8.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

13 § På begäran av tribunalen ska en i Sverige pågående lagföring överföras till tribunalen. Om en sådan begäran görs får åtal inte väckas för brottet. Förs lagföringen över efter det att åtal har väckts, utgör detta rättegångshinder i brottmålet.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om lagföring vid en internationell tribunal och om betydelsen av ett avgörande från en sådan tribunal. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Första stycket moderniseras språkligt.

Hittillsvarande *andra stycket* upphävs. I stället ska de allmänna reglerna om tidigare doms negativa rättskraft i 2 kap. brottsbalken tillämpas.

8.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia

5 § *Svensk domstol är behörig att döma över brott mot denna lag även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.*

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om domsrätt över brott enligt lagen, anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrad i sak. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

8.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

1 § Om den genom Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen inrättade domstolen begär att det i Sverige ska vidtas en åtgärd som grundar sig på stadgan, tillämpas bestämmelserna i denna lag.

Bestämmelserna i 3–20 §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse *eller aggressionsbrott*.

Bestämmelserna i 21–22 a §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

I 23–32 §§ finns bestämmelser om verkställighet av Internationella brottmålsdomstolens avgöranden och om transport av frihetsberövade genom Sverige.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde respektive dess innehåll och uppbyggnad. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.2.

Genom ändringen i *andra stycket* utökas lagens bestämmelser om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen till att även avse aggressionsbrottet.

3 § En person som vid Internationella brottmålsdomstolen är misstänkt, tilltalad eller dömd för folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse *eller aggressionsbrott* och som uppehåller sig i Sverige får överlämnas till domstolen efter beslut av regeringen.

Ett beslut om häktning eller en dom som Internationella brottmålsdomstolen har meddelat *ska* godtas som grund för ett beslut om överlämnande till domstolen.

Ett överlämnande får skjutas upp i avvaktan på att Internationella brottmålsdomstolen har beslutat om den *ska* ta upp saken till prövning. Vidare får ett överlämnande förenas med villkor eller, efter överenskommelse med domstolen, skjutas upp om förundersökning har inletts eller åtal väckts i Sverige för annan gärning än den ansökan avser.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överlämnande av misstänkta, tilltalade och dömda. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.2.

Första stycket kompletteras på så sätt att vad som gäller beträffande överlämnande av en person som vid Internationella brottmålsdomstolen är misstänkt, tilltalad eller dömd för folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse ska gälla även för en person som vid domstolen är misstänkt, tilltalad eller dömd för aggressionsbrott. *Andra* och *tredje styckena* moderniseras endast språkligt.

16 § Åtal och lagföring i Sverige för en gärning får inte ske

1. om *Internationella brottmålsdomstolen* har beslutat att frågan om ansvar för gärningen *ska* prövas där trots att svensk förundersökning eller lagföring pågår, eller

2. om domstolen har ansökt om att personen i fråga *ska* överlämnas till domstolen på grund av gärningen och denna ansökan inte har avslagits.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om hinder mot lagföring i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Paragrafen ändras på så sätt att bestämmelsen om tidigare doms negativa rättskraft utgår. I stället ska de allmänna reglerna om betydelsen av en tidigare utländsk dom i 2 kap. 9 § brottsbalken tillämpas. Paragrafen moderniseras även språkligt.

8.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall

6 § Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken *är svensk domstol behörig att döma över* brott enligt denna lag om brottet har begåtts

1. av en svensk medborgare, av en utlänning med hemvist i Sverige eller av en utlänning som befinner sig här i landet,

2. till förmån för en juridisk person som är etablerad i Sverige, eller

3. mot en av Europeiska unionens institutioner eller mot en av dess byråer eller ett av dess organ, om byrån eller organet har säte i Sverige.

Första stycket gäller även om brottet i enlighet med 5 § ska bestraffas enligt brottsbalken eller lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 7 § brottsbalken.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om svensk domsrätt över brott enligt lagen, anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrad i sak. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

8.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

2 kap.

3 § Överlämnande får inte beviljas

1. om en begäran, trots att den utfärdande myndigheten har *getts* tillfälle att inkomma med komplettering, till form eller innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om överlämnande,

2. om den utfärdande myndigheten inte lämnar sådana garantier som enligt 3 kap. 2 § krävs för att överlämnande ska få beviljas,

3. om den eftersökte enligt 5 kap. 4 § ska överlämnas till en annan medlemsstat,

4. om den eftersökte ska utlämnas för brott eller om han eller hon ska överlämnas enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,

5. om det enligt 2 kap. 13 § andra stycket brottsbalken skulle strida mot ett villkor som har uppställts vid utlämning eller överlämnande till Sverige, eller

6. om det avser verkställighet av en frihetsberövande påföljd som har dömts ut efter en förhandling där den eftersökte inte var personligen närvarande och om den utfärdande myndigheten inte har bekräftat att något av villkoren i artikel 4a.1 i rambeslutet är uppfyllt.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om hinder mot överlämnande, anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrad i sak. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

8.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet

9 § Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken är svensk domstol behörig att döma över brott enligt denna lag om brottet har begåtts

1. av en svensk medborgare, av en utlänning med hemvist i Sverige eller av en utlänning som befinner sig här i landet,

2. till förmån för en juridisk person som är etablerad i Sverige, eller

3. mot en av Europeiska unionens institutioner eller mot en av dess byråer eller ett av dess organ, om byrån eller organet har säte i Sverige.

Första stycket gäller även om brottet i enlighet med 8 § ska bestraffas enligt brottsbalken eller lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 7 § brottsbalken.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om svensk domsrätt över brott enligt lagen, anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrad i sak. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

8.21 Förslaget till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)

13 kap.

11 § Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken är svensk domstol behörig att döma över brott som avses i 1–3 §§, 4 § första stycket 6, 8–11 och andra stycket, 5 §, 6 § första stycket 2 och andra stycket samt 7, 9 och 13 §§, om den som har begått brottet befinner sig här i landet och brottet begåtts

1. vid utövande av luftfartsverksamhet med ett utländskt luftfartyg som används inom ramen för ett svenskt drifttillstånd, eller

2. ombord på sådant luftfartyg.

Åtal får väckas utan förordnande enligt 2 kap. 7 § brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om svensk domsrätt över brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Första och andra styckena anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrade i sak.

8.22 Förslaget till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)

17 kap.

2 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet sänder från en radioanläggning på öppna havet eller i lufrummet över det eller som

upprättar eller innehar en sådan anläggning, döms till böter eller fängelse i högst sex månader om

1. sändningen är avsedd att tas emot eller kan tas emot i något land som är anslutet till den europeiska överenskommelsen till förhindrande av rundradiosändningar från stationer utanför nationella territorier, eller

2. sändningen orsakar att radioanvändning i något av dessa länder blir skadligt påverkad.

Svensk domstol är behörig att döma över brott som avses i första stycket även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken.

Paragrafen innehåller straffbestämmelser och bestämmelser om svensk domsrätt. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Andra stycket anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken. Den tidigare bestämmelsen om tidigare doms negativa rättskraft upphävs och i stället ska de generella bestämmelserna i 2 kap. brottsbalken gälla.

Hittillsvarande *tredje stycket* om åtalsförordnande utgår. I stället ska de generella bestämmelserna i 2 kap. brottsbalken gälla.

8.23 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder

2 kap.

4 § Överlämnande får inte beviljas om

1. det skulle strida mot den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna eller de tilläggsprotokoll till konventionen som gäller som lag här i landet,

2. det skulle strida mot bestämmelser om immunitet och privilegier,

3. det enligt 2 kap. 13 § andra stycket brottsbalken skulle strida mot ett villkor som har ställts upp vid utlämning eller överlämnande till Sverige, eller

4. den eftersökte enligt 4 kap. 6 eller 7 § ska överlämnas eller utlämnas till en annan stat eller till en tribunal eller internationell domstol.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om hinder mot överlämnande, anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrad i sak. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

8.24 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:179) om straff för olovlig befattning med klusterammunition

1 § Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar, lagrar, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut klusterammunition, döms för olovlig befattning med klusterammunition till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för *vissa internationella brott*.

Med klusterammunition avses i denna lag sådan klusterammunition samt sådana explosiva substridsdelar från spridningskapslar fästa vid luftfartyg som avses i konventionen den 30 maj 2008 om klusterammunition.

Sådan befattning med klusterammunition samt explosiva substridsdelar som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att klusterammunition kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för olovlig befattning med klusterammunition. I *första stycket* görs en följdändring som en konsekvens av att lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser namnändras till lagen om straff för vissa internationella brott.

Fjärde stycket moderniseras endast språkligt. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.1.

2 § Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken *är svensk domstol behörig att döma över* brott enligt denna lag om brottet har begåtts av en svensk medborgare eller av en utlänning med hemvist i Sverige.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 7 § brottsbalken.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om svensk domsrätt över brott enligt lagen, anpassas till den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken, men är oförändrad i sak. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Sammanfattning Internationella brott och svensk jurisdiktion (SOU 2002:98)

Regler om domsrätt eller jurisdiktion finns i både internationell och nationell rätt. Medan folkrätten sätter gränser för hur långt en stat får sträcka sin jurisdiktion ankommer det på varje stat att i sin nationella lagstiftning bestämma hur långt denna möjlighet skall utnyttjas. De centrala bestämmelserna om svensk straffrättslig domsrätt finns i 2 kap. BrB. Bestämmelserna har ändrats och kompletterats vid ett stort antal tillfällen och är numera tämligen svåröverskådliga. Dessutom har allt fler bestämmelser om domsrätt förts in också i specialstraffrättsliga lagar. De svenska bestämmelserna tillåter en mycket omfattande domsrätt över utomlands begångna brott. Formellt sträcker sig bestämmelserna i vissa hänseenden klart längre än vad det folkrättsliga regelsystemet tillåter. Av bl.a. detta skäl krävs som huvudregel att regeringen eller den regeringen bemyndigat meddelar ett beslut om åtalsförordnande innan åtal får väckas för utomlands begångna brott. Dessutom skall domstolarna iakttä vad som gäller om jurisdiktion enligt folkrätten.

Vårt uppdrag har varit att göra en systematisk översyn av bestämmelserna om svensk straffrättslig domsrätt i syfte att åstadkomma en samlad, överskådlig och lättillämpad reglering och samtidigt undersöka behovet av andra förändringar och förenklingar av systemet.

Vi föreslår att 2 kap. BrB får en helt ny lydelse. Reglerna i det nya kapitlet görs i möjligaste mån tillämpliga också i de fall som idag regleras i specialstraffrätten. De svenska behörighetsreglerna utformas med utgångspunkt från de anknytningsprinciper som enligt folkrätten kan grunda rätt till nationell domsrätt. De formella gränserna för behörigheten preciseras och snävas in. Systemet med krav på åtalsförordnande som huvudregel för utomlands begångna brott bibehålls. Ansvar för att meddela åtalsförordnande flyttas från regeringen till Riksåklagaren med möjlighet att i enskilda fall överlämna prövningen till regeringen. Regler om vad som skall beaktas vid beslut om åtalsförordnande införs.

I uppdraget har också ingått att särskilt se över den svenska lagstiftningen om straffrättslig domsrätt i fråga om internationella brott. I den delen föreslår vi att svensk domstol skall ha rätt att döma för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser med stöd av universalitetsprincipen, dvs. oberoende av var eller av vem som sådana brott begåtts. Detsamma skall gälla för bl.a. gärningar som utgör tortyr enligt FN:s tortyrkonvention från år 1984. Dessutom föreslås en särskild behörighetsbestämmelse för sådana brott som omfattas av en internationell straffrättslig överenskommelse som är bindande för Sverige. Om överenskommelsen innebär att Sverige måste pröva åtalsfrågan om den misstänkte inte utlämnas skall brottet också omfattas av svensk domsrätt.

Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 2 kap. samt 22 kap. 6 § och 8 § skall upphöra att gälla
dels att det i balken skall införas ett nytt kapitel, 2 kap, av följande lydelse
dels att 22 kap. 6 a-c §§ och 26 kap. 2 § skall ha följande lydelse.

Föreslagen lydelse

2 kap. Om svensk domstols behörighet

Brott i Sverige

Behörighetens omfattning

1 § Svensk domstol är behörig att döma för brott som har begåtts i Sverige.

Ett brott anses vara begånget i Sverige om gärningsmannen handlade eller, vid straffbar underlåtenhet, borde ha handlat här. Vid tillämpning av straffbestämmelser enligt vilka gärningen skall ha medfört en viss effekt anses brottet vara begånget i Sverige också i de fall då effekten inträdde i Sverige eller, vid försök, enligt brottsplanen sannolikt skulle ha inträtt här.

Ett brott som utgör medverkan till annans brott anses vara begånget i Sverige om den medverkande handlade eller, vid straffbar underlåtenhet, borde ha handlat här samt därutöver i de fall då gärningsmannens brott är att anse som begånget i Sverige.

Är det ovisst var ett brott har begåtts skall brottet anses vara begånget i Sverige om det finns skäligen anledning att anta att detta är fallet.

Krav på åtalsförordnande

2 § Brott som avses i 1 § får inte åtalas utan att Riksåklagaren har meddelat åtalsförordnande om brottet har begåtts

1. på ett utländskt fartyg eller luftfartyg av en utlänning som var befälhavare eller tillhörde besättningen på fartyget eller annars följde med detta och brottet riktade sig mot en sådan utlänning eller mot utländskt intresse,

2. av en utlänning i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning hos en annan stat eller en mellanfolklig organisation, såvida inte gärningsmannen genom vilseledande uppgifter, förklädning eller på annat sätt har försökt dölja i vilken egenskap han eller hon har handlat, eller

3. av någon som tillhör en främmande stats militära styrka i samband med att styrkan besöker Sverige inom ramen för internationellt samarbete.

Åtalsförordnande får meddelas endast om åtal är påkallat ur allmän synpunkt. Vid prövningen skall brottslighetens anknytning till främmande stat och de intressen som den staten har beaktas särskilt. Om det finns särskilda skäl, får Riksåklagaren överlämna prövningen till regeringen.

Brott utanför Sverige*Allmänna behörighetsgrunder*

3 § Svensk domstol är i de fall som anges nedan behörig att döma för brott som har begåtts utanför Sverige:

*Anknytningsfaktum**Behörighetens omfattning***27. Svenskt fartyg
m.m.**

Brott som har begåtts
 a) ombord på ett svenskt fartyg,
 b) ombord på ett svenskt luftfartyg,
 c) på en inrättning som med stöd av lag har tillkommit i Sveriges ekonomiska zon eller på svensk del av kontinentalsockeln eller
 d) i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på fartyg eller luftfartyg som avses i a – b.

2. Svensk gärningsman

Brott som har begåtts av någon som
 a) vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige eller
 b) när åtal väcks för brottet har förvärvat svenskt medborgarskap eller tagit hemvist i Sverige.

**3. Svenskt enskilt
intresse**

Brott som har riktat sig mot
 a) en svensk medborgare eller någon annan som har hemvist i Sverige eller
 b) en svensk juridisk person.

**4. Svenskt allmänt
intresse**

Brott som har riktat sig mot
 a) en svensk medborgare eller någon annan som har hemvist i Sverige eller
 b) en svensk juridisk person.

**5. Internationella
brott**

Brott som avses i
 a) lagen (0000:000) om internationella brott,
 b) 13 kap. 5 a § (kapning och sjö- eller luftfartssabotage) eller som utgör försök till sådant brott,
 c) 13 kap. 5 b § (flygplatsabotage) eller som utgör försök till sådant brott,
 d) 15 kap. 4 b § (osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol),
 e) 16 kap. 5 § (uppvigling) och som bestått i en omedelbar och offentlig uppmaning till att begå folkmord, eller
 f) artikel 1 i Förenta nationernas konvention den 10 december 1984 mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande

behandling eller bestraffning eller som utgör försök till sådant brott. Bilaga 2

6. Främmande stats intresse

Brott som har begåtts av någon som befinner sig i Sverige om

- a) främmande stat har begärt att lagföringen för brottet skall överföras till Sverige,
- b) en begäran om utlämning för brottet har lämnats utan bifall eller
- c) brottet omfattas av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige och enligt vilken det föreligger skyldighet att utan undantag pröva frågan om åtal om den misstänkte inte utlämnas.

Särskilda behörighetsgrunder

4 § Särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet att döma för vissa brott som har begåtts utanför Sverige finns i

1. 29 kap. 13 § miljöbalken,
2. 13 kap. 5 § luftfartslagen (1957:297),
3. 14 § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln,
4. 6 § lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott,
5. 10 kap. 10 § lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg,
6. 51 a § jaktlagen (1987:259),
7. 17 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon,
8. 49 § fiskelagen (1993:787),
9. 5 § lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid passagerarfartyget Estonia och
10. 10 kap. 2 § radio- och TV-lagen (1996:844).

Krav på dubbel straffbarhet

5 § Har brottet begåtts på en främmande stats område är i fall som avses i 3 § 2, 3 och 6 svensk domstol behörig endast om gärningen är straffbar även enligt lagen på gärningsorten (dubbel straffbarhet). I sådana fall får inte dömas till påföljd som är strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brottet enligt lagen på gärningsorten.

Första stycket gäller inte

1. brott som någon som tillhör Försvarmakten har begått på ett område där en avdelning av Försvarmakten befann sig,
2. brott som någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell fredsfrämjande insats eller i internationell civil krishantering har begått vid tjänstgöringen,
3. brott för vilka det lindrigaste straff som är föreskrivet enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer samt
4. brott som avses i
 - a) 4 kap. 1 a § (människohandel för sexuella ändamål) samt försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja sådant brott
 - b) 14 kap. 6 § (penningförfalskning) samt försök till sådant brott
 - c) 22 kap. 6 a § (olovlig befattningsmed kemiska vapen)

- d) 22 kap. 6 b § (olovlig befattning med minor)
- e) 2 § lagen (1982:316) om könsstympning av kvinnor
- f) 5 § lagen (1982:963) om rymdverksamhet
- g) 8 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner samt
- h) 3–5 §§ lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, m.m.

Krav på visst straff

6 § Har brottet begåtts på ett område som inte tillhör någon stat är, utom i fall som avses i 3 § 1, svensk domstol behörig endast om fängelse kan följa på brottet enligt svensk lag.

Krav på åtalsförordnande

7 § Brott som avses i 3 och 4 §§ får inte åtalas utan att Riksåklagaren eller den som Riksåklagaren bemyndigat därtill har meddelat åtalsförordnande.

Åtalsförordnande får meddelas endast om åtal är påkallat ur allmän synpunkt. Vid prövningen skall brottslighetens anknytning till främmande stat och de intressen som den staten har beaktas särskilt. Om det finns särskilda skäl, får Riksåklagaren överlämna prövningen till regeringen.

Åtalsförordnande krävs inte för

1. brott som avses i 15 kap. 4 b § (osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol) samt
2. brott som har begåtts
 - a) på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett sådant fartyg,
 - b) i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning,
 - c) av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig,
 - d) vid tjänstgöringen av någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell fredsfrämjande insats eller i internationell civil krishantering,
 - e) i Danmark, Finland, Island eller Norge eller på fartyg eller luftfartyg i reguljär trafik mellan orter belägna i Sverige eller någon av nämnda stater, eller
 - f) av en svensk, dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare mot svenskt intresse.

Betydelsen av en tidigare utländsk dom

Utländsk dom som processhinder

8 § Har frågan om ansvar för brott prövats genom en lagakraftvunnen dom som har meddelats av annan domstol än svensk domstol får den tilltalade inte lagföras i Sverige för en gärning som omfattats av prövningen.

Om inte annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får dock lagföring ske om

1. den tilltalade har frikänts från ansvar på den grunden att gärningen inte utgjorde brott enligt den lag som domstolen tillämpade,

2. verkställighet av den utdömda påföljden inte pågår av annan anledning än att påföljden redan har verkställts i sin helhet eller bortfallit enligt den för verkställigheten tillämpliga lagen,

3. lagföringen gäller brott som avses i 1 § eller 3 § 4, såvida inte den tidigare lagföringen har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen har utlämnats från Sverige för lagföring,

4. den tidigare lagföringen eller domen uppenbart står i strid med svenska allmänna rättsprinciper, eller

5. sådana förhållanden föreligger som enligt 58 kap. 3 § rättegångsbalken kan föranleda resning till men för den tilltalade.

Regeringen tillkännager de överenskommelser som avses i andra stycket.

Krav på åtalsförordnande

9 § Brotts som avses i 8 § får inte åtalas utan att Riksåklagaren har meddelat åtalsförordnande.

Åtalsförordnande får meddelas endast om åtal är påkallat ur allmän synpunkt. Vid prövningen skall brottslighetens anknytning till främmande stat och de intressen som den staten har beaktas särskilt. Om det finns särskilda skäl, får Riksåklagaren överlämna prövningen till regeringen.

Beaktande av utländsk påföljd

10 § Döms någon i Sverige för en gärning som avses i 8 § skall vid bestämmande av påföljd skäligen hänsyn tas till verkställighet av tidigare ådömd påföljd som den tilltalade undergått till följd av den tidigare lagföringen. Frihetsberövande till följd av den tidigare domen eller lagföringen skall om möjligt i sin helhet räknas av från böter eller fängelse.

I fall som avses i första stycket får dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för gärningen eller påföljd helt efterges.

Övriga bestämmelser

Folkrättsliga begränsningar

11 § De begränsningar av svensk domstols behörighet och tillämpligheten av svensk lag som följer av allmän folkrätt eller av en överenskommelse med annan stat eller mellanfolklig organisation som är bindande för Sverige skall iakttas.

Utlämning

12 § Om utlämning är särskilt föreskrivet.

Villkor som ställs upp vid utlämning från främmande stat till Sverige skall iakttas här i riket.

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap. Om laga domstol

1 §

Laga domstol i brottmål är rätten i den ort, där brottet *förövades*. Brotts anses *förövat* å den ort, där *den brottsliga handlingen företogs, och, om brottet fullbordades eller, vid försök, det tillämnade brottet skulle hava fullbordats å annan ort, även å den orten*. Förövades brottet å orter under skilda domstolar, äge de lika behörighet. Har det skett å svenskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom riket, vare även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget eller luftfartyget först ankommer eller där han gripits eller *eljest* uppehåller sig, behörig.

Laga domstol i brottmål är rätten i den ort, där brottet *begicks*. Ett brott anses *begånget* på den ort, där *gärningsmannen handlade eller, vid straffbar underlåtenhet, borde ha handlat*. Vid tillämpning av straffbestämmelser enligt vilka *gärningen skall ha medfört viss effekt anses brottet vara begånget också på den ort där effekten inträdde eller, vid försök, enligt brottsplanen sannolikt skulle ha inträtt*. *Begicks* brottet på orter under skilda domstolar, *har* de lika behörighet. Har det skett på svenskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom riket, *är* även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget eller luftfartyget först ankommer eller där han gripits eller *annars* uppehåller sig, behörig.

Är, *då* åtal väckes, ovisst, var brottet *förövades*, *må* åtal *upptagas* av rätten i någon av de orter, där det kan *antagas* *hava* skett, eller i den ort, där den misstänkte gripits eller *eljest* uppehåller sig.

Är *det*, när åtal väcks, ovisst, var brottet *begicks*, får åtal *upptas* av rätten i någon av de orter, där det kan *antas* *ha* skett, eller i den ort, där den misstänkte gripits eller *annars* uppehåller sig.

Åtal för brott *må ock upptagas* av den rätt, där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet, eller rätten i den ort, där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

Åtal för brott *får också upptas* av den rätt, där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet, eller rätten i den ort, där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

2 §

Åtal för brott, som *förövats å ort utom riket* eller å utländskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom riket, *upptages, om ej regeringen för visst fall förordnar*

Åtal för brott, som *har begåtts på utländsk ort* eller på utländskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom riket, *upptas* av den rätt, där den misstänkte skall

annat, av den rätt, där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet, eller av rätten i den ort, där han gripits eller *eljest* uppehåller sig.

svara i tvistemål i allmänhet, eller av rätten i den ort, där han gripits eller *annars* uppehåller sig.

Bilaga 2

Finns det inte någon behörig domstol enligt första stycket, tas åtalet upp av Stockholms tingsrätt.

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 29 kap. 13 § miljöbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 kap. Straffbestämmelser och förverkande

13 §

Den som begått brott enligt 8 § första stycket 24 döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig. Har brottet förövats i Sveriges ekonomiska zon, får åtal väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Svensk domstol är behörig att döma för brott enligt 8 § första stycket 24 även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger. Har brottet begåtts i Sveriges ekonomiska zon, får åtal väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet begicks.

Denna lag träder i kraft den

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 5 § luftfartslagen (1957:297) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap. Ansvarsbestämmelser m.m.

5 §

För gärning som är belagd med straff enligt brottsbalken skall inte dömas till ansvar enligt denna lag.

Den som i fråga om sådant utländskt luftfartyg, som avses i 1 kap. 6 §, utom riket har begått gärning som är belagd med straff enligt denna lag eller med stöd därav utfärdade föreskrifter döms, om han befinner sig i Sverige, enligt svensk lag och vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig. Åtal får väckas utan förordnande enligt 2 kap. 5 § andra stycket samma balk.

Svensk domstol är i fråga om sådant utländskt luftfartyg som avses i 1 kap. 6 § behörig att döma för brott mot denna lag eller mot föreskrift som har utfärdats med stöd av lagen även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Den som utom riket har begått brott som avses i 11 § döms, om han finns här, efter denna lag och brottsbalken samt vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § nämnda balk inte är tillämplig.

Svensk domstol är behörig att döma för brott som avses i 11 § även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Har regeringen föreskrivit att sekretess enligt 8 kap. 6 § sekretesslagen (1980:100) skall gälla i verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden av förevarande lag, tillämpas första stycket också i fråga om den som röjer uppgifter vilka han till följd härav är skyldig att hemlighålla.

Åtal för brott som avses i 11 § första och tredje styckena får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den myndighet regeringen bemyndigar.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 7 och 13 §§ lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Framställningen får *ej* bifallas
1. om hinder mot lagföring här i landet föreligger enligt 2 kap. 5 a § brottsbalken,

Framställningen får *inte* bifallas
1. om hinder mot lagföring här i landet föreligger enligt 2 kap. 8 § brottsbalken,

13 §

Har framställning från annan stat om överförande av lagföring bifallits, får åtal väckas här i landet, även om sådant förordnande som avses i 2 kap. 5 § eller 5 a § tredje stycket brottsbalken *ej* har meddelats.

För gärning som avses med framställningen *dömes* såsom för brott som enligt svensk lag motsvarar gärningen efter vad som sägs i 6 § andra stycket. Kan lagföringen ske här i landet endast med stöd av denna lag, får *ej ådömas* påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är stadgat för brottet enligt lagen i den andra staten.

Har framställning från annan stat om överförande av lagföring bifallits, får åtal väckas här i landet, även om sådant förordnande som avses i 2 kap. 7 § eller 9 § brottsbalken inte har meddelats.

För gärning som avses med framställningen *döms* såsom för brott som enligt svensk lag motsvarar gärningen efter vad som sägs i 6 § andra stycket. Kan lagföringen ske här i landet endast med stöd av denna lag, får *inte dömas till* påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är stadgat för brottet enligt lagen i den andra staten.

Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Verkställighet i Sverige av utländsk brottmålsdom får ske endast efter framställning av den främmande staten.

Framställningen får *ej* bifallas

Framställningen får *inte* bifallas

6. om fråga om ansvar för gärning som påföljden avser har prövats genom lagakraftägande dom i annan stat än den som har gjort framställningen och hinder mot lagföring för gärningen här i landet till följd härav skulle ha förelegat enligt 2 kap. 5 a § brottsbalken.

6. om fråga om ansvar för gärning som påföljden avser har prövats genom lagakraftägande dom i annan stat än den som har gjort framställningen och hinder mot lagföring för gärningen här i landet till följd härav skulle ha förelegat enligt 2 kap. 8 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 10–11 §§ lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap. Om ansvar m.m.

10 §

Om ett brott enligt 1, 2, 3 eller 4 § har begåtts på ett utländskt fartyg i Sveriges ekonomiska zon döms vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig. Detsamma gäller om gärningen kan föranleda ansvar enligt brottsbalken eller miljöbalken.

Svensk domstol är behörig att döma för brott enligt 1, 2, 3 eller 4 § som har begåtts på ett utländskt fartyg i Sveriges ekonomiska zon även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger. Detsamma gäller om gärningen kan föranleda ansvar enligt brottsbalken eller miljöbalken.

11 §

Åtal för ett brott som avses i 10 § får väckas endast

1. om brottet avser ett förbjudet utsläpp och detta har medfört betydande skador på den svenska kusten eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges sjöterritorium eller ekonomiska zon, eller

2. om den stat där fartyget är registrerat inte inom sex månader från det att staten underrättats om brottet har inlett rättsliga förfaranden som syftar till att ådöma straff för gärningen, eller

3. om den stat där fartyget är registrerat vid upprepade tillfällen har underlåtit att iakttä sina skyldigheter att vidta åtgärder med anledning av överträdelse begångna på dess fartyg.

Att åtal för brott som avses i första stycket i vissa fall får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den myndighet som regeringen bemyndigat följer av 2 kap. 5 § brottsbalken

Att åtal för brott som avses i första stycket i vissa fall får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den myndighet som regeringen bemyndigat följer av 2 kap. 7 § brottsbalken

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i lagen (1982:316) om förbud mot könsstympning av kvinnor

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1982:316) om förbud mot könsstympning av kvinnor skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i lagen (1982:963) om rymdverksamhet

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1982:963) om rymdverksamhet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bedriver rymdverksamhet utan att ha erforderligt tillstånd döms till böter eller fängelse i högst ett år. Detsamma gäller den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter villkor som har uppställts som förutsättning för tillstånd.

Den som utom riket har begått brott som avses i första stycket döms, om han finns här, efter denna lag och brottsbalken samt vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § nämnda balk inte är tillämplig och utan hinder av 2 kap. 5 a § första och andra styckena nämnda balk.

Åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast efter regeringens medgivande.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs att 51 a § jaktlagen (1987:259) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

51 a §

Den som har begått brott enligt denna lag inom Sveriges ekonomiska zon döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Svensk domstol är behörig att döma för brott enligt denna lag som har begåtts inom Sveriges ekonomiska zon även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Den som har begått brott som avses i 16 § döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Svensk domstol är behörig att döma för brott som avses i 16 § även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Har ett brott mot denna lag eller mot föreskrift som har meddelats med stöd av lagen förövats i den ekonomiska zonen, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)

Härigenom föreskrivs att 49 § fiskelagen (1993:787) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Den som har begått brott enligt denna lag döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

49 §
Svensk domstol är behörig att döma för brott enligt denna lag även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

På begäran av tribunalen skall en i Sverige pågående lagföring överföras till tribunalen. Förs lagföringen över efter det att åtal har väckts, utgör detta rättegångshinder i brottmålet

Har frågan om ansvar för en viss gärning prövats av tribunalen, får åtal för samma gärning inte väckas i Sverige.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

För brott mot denna lag döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

5 §

Svensk domstol är behörig att döma för brott mot denna lag även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 9 och 10 §§ lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i Radio- och TV-lagen (1996:844)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 2 § Radio- och TV-lagen (1996:844) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap. Straff och särskilda avgifter, m.m.

5 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet sänder från en radioanläggning på öppna havet eller i lufttrummet över det eller som upprättar eller innehar en sådan anläggning, döms till böter eller fängelse i högst sex månader, om

– sändningen är avsedd att tas emot eller kan tas emot i något land som är anslutet till den europeiska överenskommelsen till förhindrande av rundradiosändningar från stationer utanför nationella territorier, eller

– sändningen orsakar att radioanvändning i något av dessa länder blir skadligt påverkad.

Den som utomlands begått ett sådant brott döms, om han eller hon finns här, efter denna lag och vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig och trots 2 kap. 5 a § första och andra styckena brottsbalken.

Svensk domstol är behörig att döma för brott som avses i första stycket även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Åtal får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer mot

– svenska medborgare för brott som rör sändningar som inte är avsedda att tas emot eller kan tas emot i Sverige och inte heller orsakar att radioanvändningar blir skadligt påverkade här, eller

– utlännningar även i andra fall än som anges i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 16 § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Åtal och lagföring i Sverige för en gärning får inte ske

1. om frågan om ansvar för gärningen har prövats vid Internationella brottmålsdomstolen,

2. om domstolen har beslutat att frågan om ansvar för gärningen skall prövas där trots att svensk förundersökning eller lagföring pågår, eller

3. om domstolen har ansökt om att personen i fråga skall överlämnas till domstolen på grund av gärningen och denna ansökan inte har avslagits.

Åtal och lagföring i Sverige för en gärning får inte ske om

Internationella brottmålsdomstolen har beslutat att frågan om ansvar för gärningen skall prövas där trots att svensk förundersökning eller lagföring pågår eller om domstolen har ansökt om att personen i fråga skall överlämnas till domstolen på grund av gärningen och denna ansökan inte har avslagits.

Denna lag träder i kraft den

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, m.m.

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, m.m. skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den

1. Riksdagens ombudsmän
2. Svea hovrätt
3. Hovrätten för västra Sverige
4. Stockholms tingsrätt
5. Malmö tingsrätt
6. Justitiekanslern
7. Domstolsverket
8. Riksåklagaren
9. Rikspolisstyrelsen
10. Kriminalvårdsstyrelsen
11. Brottsförebyggande rådet
12. Brottsoffermyndigheten
13. Migrationsverket
14. Försvarsmakten
15. Statens räddningsverk
16. Kustbevakningen
17. Försvarshögskolan
18. Svenska Röda Korset
19. Tullverket
20. Riksrevisionsverket
21. Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet
22. Riksantikvarieämbetet
23. Sjöfartsverket
24. Luftfartsverket
25. Rädda Barnens riksförbund
26. Sveriges Radio- och Television AB
27. Raoul Wallenberg-institutet
28. Amnesty International
29. Internationella juristkommissionen, svenska avdelningen
30. Svenska Freds- och skiljedomsföreningen
31. Svenska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter
32. Svenska FN-förbundet
33. Svenska Föreningen för Internationell Humanitär Rätt
34. Fonden för mänskliga rättigheter
35. Svenska Kvinnoförbundet för Fred och Frihet
36. Sveriges domareförbund
37. Sveriges advokatsamfund

Sammanfattning Åtalsförordnande enligt 2 kap. brottsbalken (Ds 2014:13)

I promemorian behandlas åtalsförordnande enligt 2 kap. brottsbalken. När ett krav på åtalsförordnande gäller innebär det att en särskild prövning ska göras innan åtal får väckas vid en svensk domstol. Åtalsförordnande krävs i några situationer för brott som har begåtts inom svenskt territorium, bl.a. ombord på ett utländskt fartyg. Sin största betydelse har åtalsförordnande när det gäller brott som har begåtts utanför Sverige. I dessa fall är huvudregeln att åtal inte får väckas utan att åtalsförordnande har meddelats.

Enligt bestämmelserna i 2 kap. brottsbalken är det regeringen som beslutar om åtalsförordnande. I många fall men inte i alla har regeringen möjlighet att delegera prövningen till riksåklagaren. Ordningen innebär att det idag är riksåklagaren som i det helt övervägande antalet fall prövar frågan om åtalsförordnande.

Promemorians förslag innebär att prövningen genom en ny bestämmelse i 2 kap. brottsbalken formellt flyttas över till riksåklagaren i de fall som regeringen i dag har möjlighet att delegera prövningen.

I den nya bestämmelsen anges vissa omständigheter som ska beaktas vid prövningen av om åtalsförordnande ska meddelas. I dag saknas sådana kriterier. Generellt ska restriktivitet gälla vid prövningen. I den nya bestämmelsen anges bl.a. att hänsyn ska tas till brottslighetens anknytning till Sverige och vilka åtgärder för lagföring som har vidtagits i den stat där gärningen förövades.

Om prövningen i ett enskilt ärende innebär att särskild hänsyn måste tas till Sveriges utrikes- eller säkerhetspolitiska förhållanden, ska riksåklagaren lämna över ärendet till regeringen för slutlig bedömning.

Förslagen berör även några bestämmelser utanför brottsbalken.

Lagändringarna ska enligt förslaget träda i kraft den 1 januari 2015.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 2 kap. 5, 5 a och 7 c §§ brottsbalken ska ha följande lydelse,

dels att det kapitlet ska införas en ny paragraf, 2 kap. 5 b § med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §¹

Åtal för brott som inom riket begåtts *å* ett utländskt fartyg eller luftfartyg av en utlänning som var befälhavare eller tillhörde *besättningen å* fartyget eller annars *medföljde detsamma* mot sådan utlänning eller mot ett utländskt intresse, *må ej väckas utan att förordnande därom meddelas av regeringen eller den regeringen bemyndigat därtill.*

Åtal för brott, som förövats utom riket får *väckas endast efter förordnande enligt första stycket.* Åtal får dock väckas utan *ett sådant förordnande*, om brottet är osann utsaga eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol eller om brottet begåtts

1. *å* ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen *å* ett sådant fartyg,

2. av någon som tillhör försvarsmakten på ett område där en avdelning av försvarsmakten befann sig,

3. vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i Försvarsmakten och tjänstgör i en internationell militär insats eller som tillhör Polisens insatsstyrka,

4. i tjänsten utom riket av en polisman, tulltjänsteman eller

Åtal för brott som inom riket begåtts *på* ett utländskt fartyg eller luftfartyg av en utlänning som var befälhavare *på fartyget* eller tillhörde *dess besättning* eller annars *följde med på fartyget* mot *en* sådan utlänning eller mot ett utländskt intresse, *får inte väckas utan att åtalsförordnande enligt 5 b § har meddelats.*

Åtal för brott som har förövats utom riket *får inte väckas utan att åtalsförordnande enligt 5 b § har meddelats.* Åtal får dock väckas utan *åtalsförordnande*, om brottet är osann utsaga eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol eller om brottet begåtts

1. *på* ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen *på* ett sådant fartyg,

2. av någon som tillhör försvarsmakten på ett område där en avdelning av försvarsmakten befann sig,

3. vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i Försvarsmakten och tjänstgör i en internationell militär insats eller som tillhör Polisens insatsstyrka,

4. i tjänsten utom riket av en polisman, tulltjänsteman eller

¹ Senaste lydelse 2010:636.

tjänsteman vid Kustbevakningen som utför gränsöverskridande arbetsuppgifter enligt en internationell överenskommelse som Sverige har tillträtt,

5. i Danmark, Finland, Island eller Norge eller på fartyg i reguljär trafik mellan orter belägna i Sverige eller någon av nämnda stater, eller

6. av svensk, dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare mot svenskt intresse.

Nuvarande lydelse

Har fråga om ansvar för gärning prövats genom en lagakraftäggande dom, meddelad i *främmande* stat där gärningen förövats eller i *främmande* stat som tillträtt någon av de överenskommelser som avses i fjärde stycket, får den tilltalade inte här i riket lagföras för samma gärning,

1. om han har frikänts från ansvar,

2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har *ådömts*,

3. om *åddömd påföljd* har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller

4. om *åddömd påföljd* har bortfallit enligt lagen i den *främmande* staten.

Första stycket gäller inte i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida inte lagföringen i den *främmande* staten har skett på begäran av en svensk myndighet eller sedan personen överlämnats eller utlämnats från Sverige för lagföring.

Om en fråga om ansvar för en gärning har prövats genom en dom meddelad i en *främmande* stat och

tjänsteman vid Kustbevakningen som utför gränsöverskridande arbetsuppgifter enligt en internationell överenskommelse som Sverige har tillträtt,

5. i Danmark, Finland, Island eller Norge eller på fartyg i reguljär trafik mellan orter belägna i Sverige eller någon av nämnda stater, eller

6. av svensk, dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare mot svenskt intresse.

Föreslagen lydelse

5 a §²

Om en fråga om ansvar för en gärning *har* prövats genom en lagakraftäggande dom, meddelad i *den* stat där gärningen förövats eller i *en* stat som tillträtt någon av de överenskommelser som avses i fjärde stycket, får den tilltalade inte här i riket lagföras för samma gärning,

1. om han *eller hon* har frikänts från ansvar,

2. om han *eller hon* har förklarats skyldig till brottet utan att någon påföljd har *dömts ut*,

3. om *den utdömda påföljden* har verkställts i sin helhet eller *om* verkställigheten pågår, eller

4. om *den utdömda påföljden* har bortfallit enligt lagen i den *andra* staten.

Första stycket gäller inte i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida inte lagföringen i den *andra* staten har skett på begäran av en svensk myndighet eller sedan personen överlämnats eller utlämnats från Sverige för lagföring.

Om en fråga om ansvar för en gärning har prövats genom en dom meddelad i en *annan* stat och om

om det inte finns hinder mot lagföring på grund av vad som förut sagts i denna paragraf, får åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat.

det inte finns hinder mot lagföring på grund av vad som förut sagts i denna paragraf, får åtal för gärningen inte väckas här i riket utan att åtalsförordnande enligt 5 b § har meddelats.

De överenskommelser som avses i första stycket är

1. den europeiska konventionen den 28 maj 1970 om brottmåldoms internationella rättsverkningar,

2. den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål,

3. konventionen den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,

4. protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,

5. konventionen den 25 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,

6. konventionen den 19 juni 1990 om tillämpning av Schengenavtalet den 14 juni 1985,

7. konventionen den 25 maj 1987 mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring, och

8. andra protokollet den 19 juni 1997 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen.

Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, *skall* första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som avses i fjärde stycket 3–5 eller 8 eller om domen meddelats av stat som tillträtt en överenskommelse som anges i fjärde stycket 6 eller 7.

Om ett brott *har* begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, *ska* första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som avses i fjärde stycket 3–5 eller 8 eller om domen meddelats av *en* stat som tillträtt en överenskommelse som anges i fjärde stycket 6 eller 7.

5 b §

Riksåklagaren beslutar om åtalsförordnande, om inte annat är särskilt föreskrivet.

Vid prövningen ska beaktas

1. om ett åtal här i riket är förenligt med Sveriges folkrättsliga förpliktelser,

2. i vilken utsträckning brottsligheten eller den misstänkte har anknytning till Sverige,

3. om åtgärder för lagföring har inletts eller kommer att inledas i en annan stat, och

4. vilka faktiska möjligheter det finns att utreda brottet här.

När det gäller brott som har begåtts utomlands av en svensk medborgare eller en utlänning med hemvist i Sverige får riksåklagaren överlämna prövningen till en annan allmän åklagare.

Om det finns anledning anta att prövningen har särskild betydelse för Sveriges utrikes- eller säkerhetspolitik, ska riksåklagaren överlämna ärendet till regeringen för beslut, om riksåklagaren har bedömt att omständigheter som avses i andra stycket 2–4 inte utgör skäl mot åtal i Sverige.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 c §³

I fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, får åtal väckas endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bestämmer.

I fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, får åtal inte väckas utan att åtalsförordnande enligt 5 b § har meddelats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

Förslag till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

Bilaga 5

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §¹

Den som utom riket har begått brott som avses i 11 § döms, om han eller hon finns här, efter denna lag och brottsbalken samt vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § nämnda balk inte är tillämplig.

Har regeringen föreskrivit att sekretess enligt 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen ska gälla i verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden av denna lag, tillämpas första stycket också i fråga om den röjer uppgifter vilka han eller hon till följd härav är skyldig att hemlighålla.

Åtal för brott som avses i 11 § första och tredje styckena får väckas först efter förordnande av regeringen eller den myndighet som regeringen bemyndigar.	Åtal för brott som avses i 11 § första och tredje styckena får <i>inte</i> väckas utan att åtalsförordnande enligt 2 kap. 5 b § brottsbalken har meddelats.
--	---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

¹ Senaste lydelse 1992:1145.

Förslag till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 11 § lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap. Ansvar m.m.

11 §

Åtal för ett brott som avses i 10 § får väckas endast

1. om brottet avser ett förbjudet utsläpp och detta har medfört betydande skador på den svenska kusten eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges sjöterritorium eller ekonomiska zon, eller

2. om den stat där fartyget är registrerat inte inom sex månader från det att staten underrättats om brottet har inlett rättsliga förfaranden som syftar till att ådöma straff för gärningen, eller

3. om den stat där fartyget är registrerat vid upprepade tillfällen har underlåtit att iaktta sina skyldigheter att vidta åtgärder med anledning av överträdelse begångna på dess fartyg.

Att åtal för brott som avses i första stycket i vissa fall *får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den myndighet som regeringen bemyndigat* följer av 2 kap. 5 § brottsbalken.

Att åtal för brott som avses i första stycket i vissa fall *inte får väckas utan att åtalsförordnande har meddelats* följer av 2 kap. 5 § brottsbalken

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

Bilaga 5

Härigenom föreskrivs att 10 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Åtal för brott enligt 8 § får väckas bara efter förordnande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

10 §

Åtal för brott enligt 8 § får inte väckas utan att åtalsförordnande enligt 2 kap. 5 b § brottsbalken har meddelats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (2010:696)

Härigenom föreskrivs att 17 kap. 2 § radio och TV-lagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap. Straff, särskild avgift och vite

2 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet sänder från en radioanläggning på öppna havet eller i lufttrummet över det eller som upprättar eller innehar en sådan anläggning, döms till böter eller fängelse i högst sex månader om

1. sändningen är avsedd att tas emot eller kan tas emot i något land som är anslutet till den europeiska överenskommelsen till förhindrande av rundradiosändningar från stationer utanför nationella territorier, eller

2. sändningen orsakar att radioanvändning i något av dessa länder blir skadligt påverkad.

Den som utomlands begått ett sådant brott döms, om han eller hon finns här, efter denna lag och vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig och oavsett vad som föreskrivs i 2 kap. 5 a § första och andra styckena brottsbalken.

Åtal får väckas bara efter beslut av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer mot

1. svenska medborgare för brott som rör sändningar som inte är avsedda att tas emot eller kan tas emot i Sverige och inte heller orsakar att radioanvändningar blir skadligt påverkade här, eller

2. utlänningar även i andra fall än de som anges i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Utän att åtalsförordnande enligt 2 kap. 5 b § brottsbalken har meddelats får åtal inte väckas mot

1. svenska medborgare för brott som rör sändningar som inte är avsedda att tas emot eller kan tas emot i Sverige och inte heller orsakar att radioanvändningar blir skadligt påverkade här, eller

2. utlänningar även i andra fall än de som anges i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

1. Riksdagens ombudsmän
2. Göta hovrätt
3. Hovrätten för Nedre Norrland
4. Stockholms tingsrätt
5. Göteborgs tingsrätt
6. Helsingborgs tingsrätt
7. Justitiekanslern
8. Domstolsverket
9. Åklagarmyndigheten
10. Rikspolisstyrelsen
11. Säkerhetspolisen
12. Brottsförebyggande rådet
13. Brottsoffermyndigheten
14. Försvarsmakten
15. Försvarets materielverk
16. Kustbevakningen
17. Uppsala universitet (Juridiska fakulteten)
18. Lunds universitet (Juridiska fakulteten)
19. Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)
20. Försvarshögskolan
21. Sjöfartsverket
22. Transportstyrelsen
23. Sveriges geologiska undersökning
24. Svenska Röda Korset
25. Amnesty International
26. Sveriges advokatsamfund
27. Myndigheten för radio och tv
28. Post- och telestyrelsen
29. Sveriges Radio
30. Sveriges Television AB

Sammanfattning Aggressionsbrottet och ändringar i Romstadgan (SOU 2018:33)

Uppdraget

I Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (Romstadgan, SÖ 2002:59) finns regler om lagföring av enskilda för de allvarligaste internationella brotten. Stadgan har de senaste åren varit föremål för viktiga förändringar. Utredningen har fått i uppdrag att överväga och ta ställning till om Sverige bör tillträda de stadgeändringar som antogs vid en översynskonferens i Kampala i juni 2010 (Kampalaändringarna) och en ändring som år 2015 antogs beträffande artikel 124 i Romstadgan. Oavsett vilka ställningstaganden som övervägandena leder fram till, ska utredningen lämna de författningsförslag som är nödvändiga för att Sverige ska kunna tillträda stadgeändringarna. I december 2017 antogs vidare vissa ändringar avseende Romstadgans reglering av krigsförbrytelser (artikel 8 i stadgan). Frågan om Sverige bör ratificera även dessa ändringar har ett sådant nära samband med utredningsuppdraget att den bör behandlas inom ramen för uppdraget. Utredningens överväganden och förslag i de nu nämnda frågorna lämnas i detta delbetänkande.

Kampalaändringarna innehåller bl.a. bestämmelser som syftar till att göra det möjligt för Internationella brottmålsdomstolen (ICC) att döma över s.k. aggressionsbrott. I utredningens uppdrag ingår att överväga och ta ställning till om det i svensk rätt bör införas möjligheter att i Sverige lagföra personer som har begått aggressionsbrott. Utredningen ska, oavsett vilket ställningstagande övervägandena i denna del leder fram till, lämna de författningsförslag som behövs i svensk rätt för att sådan lagföring ska kunna ske.

I utredningens uppdrag ingår dessutom att, med utgångspunkt i betänkandet Internationella brott och svensk jurisdiktion (SOU 2002:98 del A) och departementspromemorian Åtalsförordnande enligt 2 kap. brottsbalken (Ds 2014:13), göra en förnyad översyn och ta fram ett uppdaterat och samlat beredningsunderlag avseende reglerna om svensk straffrättslig domsrätt. Denna fråga kommer, tillsammans med frågan om kriminalisering i svensk rätt av aggressionsbrottet, att behandlas i utredningens slutbetänkande.

Romstadgan och Internationella brottmålsdomstolen

Genom Romstadgan, som antogs i juli 1998 och trädde i kraft fyra år senare, inrättades ICC som en permanent institution med möjlighet att lagföra enskilda för de allvarligaste internationella brotten. Av artikel 5 i stadgan framgår att domstolen har jurisdiktion över brottstyperna folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och aggressionsbrott. Vad som avses med de tre förstnämnda brotten definieras i artiklarna 6–8 i stadgan. I Romstadgans ursprungliga lydelse definierades

däremot inte vad som avses med aggressionsbrottet och ICC gavs inte heller behörighet att utöva jurisdiktion över detta brott.

Bakgrunden till begränsningen av domstolens jurisdiktion beträffande aggressionsbrottet var att de medverkande staterna vid diplomatkonferensen där Romstadgan antogs, inte kunde komma överens om en definition av aggressionsbrottet eller om vilken roll FN:s säkerhetsråd skulle ha i förhållande till ICC i fråga om det aktuella brottet. En markering gjordes i Romstadgan om att ICC i framtiden ska kunna lagföra enskilda för aggressionsbrott, men att detta inte kan ske innan en stadgeändring genomförts. Således framgår av artikel 5.2 i Romstadgan att ICC ska utöva jurisdiktion över aggressionsbrottet så snart som en bestämmelse som definierar brottet och fastställer villkoren för utövandet av jurisdiktionen över det har antagits i enlighet med artiklarna 121 och 123 i stadgan.

Vid Romstadgans tillkomst uppnåddes inte heller enighet i frågan om omfattning av regleringen i artikel 8 i stadgan avseende krigsförbrytelser som begås genom användande av vissa förbjudna stridsmedel. Stadgans ursprungliga lydelse innebär därför en relativt begränsad möjlighet för ICC att utöva jurisdiktion över förbuden mot vissa stridsmedel.

Aggressionsbrottet

Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet

Vid översynskonferensen i Kampala antogs, som nämnts ovan, ändringar av Romstadgans bestämmelser om aggressionsbrottet. Ändringarna innebär att artikel 5.2 i stadgan utgår och att tre nya artiklar (artiklarna 8a, 15a och 15b) införs. Genom ändringarna beslutades en definition av aggressionsbrottet och villkoren för ICC:s utövande av jurisdiktion över brottet slogs fast.

Definitionen av brottet innefattar två element – det ena rör den aggressionshandling som begås av en stat och det andra rör vilka handlingar som ska medföra ett individuellt straffansvar. Med aggressionsbrott avses planering, förberedelse, inledande eller genomförande av en aggressionshandling som till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning uppenbart strider mot FN-stadgan. Brottet kan begås av någon som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska eller militära agerande, dvs. det är fråga om ett ledarskapsbrott. Själva aggressionshandlingen utgörs av en stats bruk av vapenmakt mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende eller ett annat agerande som innefattar bruk av väpnat våld i strid med FN-stadgan. Alla handlingar som anges i FN:s generalförsamlings resolution 3314 (XXIX) ska uppfattas som aggressionshandlingar som kan grunda ansvar för aggressionsbrott. Det är inte endast regelrätta invasioner som kan utgöra aggression, utan även exempelvis anfall av en stats väpnade styrkor mot en annan stats land-, sjö- eller luftstridskrafter. Den individuella handlingen är sammanlänkad med statshandlingen på så sätt att förekomsten av statshandlingen är en förutsättning för att individuellt ansvar ska aktualiseras. En viktig faktor vid gränsdragningen av vad som utgör aggressionsbrott eller inte, är att det

för att ansvar ska komma i fråga krävs att en viss svårhetsgrad uppnås – både såvitt avser handlingens allvar i sig och i vilken utsträckning den strider mot folkrätten. Endast de allvarligaste aggressionshandlingarna är straffbara som aggressionsbrott.

När det gäller villkoren för ICC:s utövande av jurisdiktion över aggressionsbrottet innebär Kampalaändringarna att ICC inte kan utöva sin jurisdiktion över ett aggressionsbrott som har begåtts av en medborgare i en stat som inte är part i Romstadgan eller på en sådan stats territorium, med undantag för då FN:s säkerhetsråd har hänskjutit en situation till ICC för behandling.

Aktivering av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion

Enligt Kampalaändringarna beträffande aggressionsbrottet får ICC inte utöva jurisdiktion över brottet förrän stadgепarterna har beslutat att aktivera jurisdiktionen och minst 30 stadgепarter har ratificerat bestämmelserna om aggressionsbrottet. Vid ett möte i stadgепartsförsamlingen i december 2017, då 35 stater hade ratificerat Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet, fattades beslut om att aktivera ICC:s jurisdiktion. Samtidigt enades parterna om att en stadgепart som inte godkänt Kampalaändringarna, inte omfattas av ICC:s jurisdiktion, vilket dock avgörs av ICC. Aktiveringsbeslutet träder i kraft den 17 juli 2018.

Krigsförbrytelser

Kampalaändringarna avseende krigsförbrytelser

I Romstadgans ursprungliga lydelse var ICC:s behörighet när det gäller krigsförbrytelser som begås genom användande av vissa närmare preciserade förbjudna stridsmedel inskränkt till att endast omfatta sådana förbrytelser som begås i internationella väpnade konflikter och inte i icke-internationella väpnade konflikter, t.ex. vid inbördeskrig. Således innehåller Romstadgan en bestämmelse som innebär att krigsförbrytelse kan utgöras av användandet av gifter eller förgiftade vapen, användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel samt användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen, såsom kulor med hård mantel, om denna inte helt och hållet täcker kärnan eller är försedd med inskränningar. Denna bestämmelse är, enligt stadgans ursprungliga lydelse, endast tillämplig i internationella väpnade konflikter. Genom Kampalaändringarna utsträcks ICC:s jurisdiktion till att också omfatta krigsförbrytelser som består i användande av de nyssnämnda stridsmedlen i icke-internationella väpnade konflikter. Därigenom uppnås en överensstämmelse med vad som sedan tidigare gäller enligt internationell sedvanerätt.

Ytterligare stridsmedel ska omfattas av Romstadgans förbud

Vid det ovannämnda stadgепartsmötet i december 2017 antogs ytterligare ändringar av Romstadgans bestämmelser om krigsförbrytelser. Ändringarna innebär att såsom krigsförbrytelse kriminaliseras användningen av ytterligare några stridsmedel, i såväl internationella som

icke-internationella väpnade konflikter. Det rör sig om synförstörande laservapen, icke-detekterbara fragment samt mikrobiella och andra biologiska medel eller toxiner. Bilaga 7

Ändringen avseende artikel 124 i Romstadgan

Artikel 124 i Romstadgan innehåller en övergångsbestämmelse. Därav framgår att en stat, som blir part i stadgan, får förklara att den för en tid av sju år efter stadgans ikraftträdande för staten inte godtar ICC:s jurisdiktion avseende krigsförbrytelser, när ett brott påstås ha förövats av dess egna medborgare eller inom dess eget territorium. En förklaring enligt artikeln kan när som helst återkallas.

I november 2015 antog parterna till Romstadgan en ändring av artikel 124. Ändringen innebär att övergångsbestämmelsen i artikeln utgår. Av artikel 121.4 framgår att ändringen träder i kraft för alla stadgeparter ett år efter det att ratifikations- eller godtagandeinstrument har deponerats hos FN:s generalsekreterare av sju åttondelar av parterna.

Sverige bör tillträda de aktuella ändringarna till Romstadgan – utredningens överväganden och förslag

Övervägande skäl talar för att Sverige bör tillträda ändringarna till Romstadgan

Att stärka den internationella straffrätten genom att bekämpa straffrihet och verka för lagföring av personer som begår brott mot de regler som internationell straffrätt ställer upp, är ett viktigt medel för att upprätthålla fred och säkerhet. Sverige har under lång tid varit starkt engagerat för att främja utvecklingen av den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter. ICC:s tillkomst och den internationella ordning för lagföring av de grvsta folk rättsbrotten som därigenom skapades, är ett viktigt verktyg för att stärka den internationella straffrätten. Sverige har aktivt bidragit i det arbete som ledde fram till Romstadgan och har även därefter deltagit i samarbetet kring stadgan och ICC:s verksamhet. Ett tillträde till de ändringar av Romstadgan som nu är aktuella, är en naturlig fortsättning på Sveriges strävan att motverka straffrihet för de allvarligaste brotten enligt folkrätten. Sverige kan genom en ratificering också bidra till fortsatt acceptans av ICC:s verksamhet och en bred anslutning till stadgan och ändringarna därav.

Mot bakgrund bl.a. av de nu anförda skälen, bör Sverige ratificera de ändringar till Romstadgan som nu är aktuella, dvs. Kampalaändringarna, 2015 års ändring av artikel 124 och 2017 års ändring av artikel 8. Ett tillträde till ändringarna kräver riksdagens godkännande.

Utredningens författningsförslag

Lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen innehåller nödvändiga bestämmelser för att uppfylla Sveriges åtaganden när det gäller rättsligt samarbete med domstolen. Om Sverige ratificerar Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet, inträder en skyldighet

att uppfylla de förpliktelser som följer av stadgan också för detta brott och som redan i dag gäller beträffande brottstyperna folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Lagen om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen ska därför inför en ratificering kompletteras på så sätt att de bestämmelser i lagen som gäller för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser också ska gälla för aggressionsbrottet. Detta innebär att Sveriges skyldighet att samarbeta med ICC kommer att gälla också vad gäller personer som är misstänkta för aggressionsbrott, t.ex. genom att överlämna sådana personer som finns i Sverige till ICC för lagföring.

En ratificering av övriga aktuella ändringar till Romstadgan föranleder inget behov av författningsändringar.

Förslagets konsekvenser

Sveriges ratificering av Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet innebär att samarbetet med ICC kommer att omfatta även aggressionsbrottet. De eventuella kostnader som kan uppkomma med anledning härav, bör rymmas inom befintliga anslag. I övrigt bedöms ratificeringen av ändringarna till Romstadgan inte få några konsekvenser av de slag som anges i kommittéförordningen (1998:1474).

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen att 1 och 3 §§ ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Om den genom Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen inrättade domstolen begär att det i Sverige ska vidtas en åtgärd som grundar sig på stadgan, tillämpas bestämmelserna i denna lag.

Bestämmelserna i 3–20 §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse.

Bestämmelserna i 3–20 §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse eller aggressionsbrott.

Bestämmelserna i 21–22 a §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

I 23–32 §§ finns bestämmelser om verkställighet av Internationella brottmålsdomstolens avgöranden och om transport av frihetsberövade genom Sverige.

3 §

En person som vid Internationella brottmålsdomstolen är misstänkt, tilltalad eller dömd för folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse och som uppehåller sig i Sverige får överlämnas till domstolen efter beslut av regeringen.

Ett beslut om häktning eller en dom som Internationella brottmålsdomstolen har meddelat *skall* godtas som grund för ett beslut om överlämnande till domstolen.

Ett överlämnande får skjutas upp i avvaktan på att Internationella brottmålsdomstolen har beslutat om den *skall* ta upp saken till

En person som vid Internationella brottmålsdomstolen är misstänkt, tilltalad eller dömd för folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse eller aggressionsbrott och som uppehåller sig i Sverige får överlämnas till domstolen efter beslut av regeringen.

Ett beslut om häktning eller en dom som Internationella brottmålsdomstolen har meddelat *ska* godtas som grund för ett beslut om överlämnande till domstolen.

Ett överlämnande får skjutas upp i avvaktan på att Internationella brottmålsdomstolen har beslutat om den *ska* ta upp saken till

¹ Senaste lydelse 2009:1282.

prövning. Vidare får ett överlämnande förenas med villkor eller, efter överenskommelse med domstolen, skjutas upp om förundersökning har inletts eller åtal väckts i Sverige för annan gärning än den ansökan avser.

prövning. Vidare får ett överlämnande förenas med villkor eller, efter överenskommelse med domstolen, skjutas upp om förundersökning har inletts eller åtal väckts i Sverige för annan gärning än den ansökan avser.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer

1. Amnesty International, Svenska sektionen
2. Civil Rights Defenders
3. Domstolsverket
4. Folke Bernadotteakademien
5. Fonden för mänskliga rättigheter
6. Försvarshögskolan
7. Försvarsmakten
8. Hovrätten för Västra Sverige
9. Human Rights Watch
10. Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet
11. Justitiekanslern
12. Kriminalvården
13. Malmö tingsrätt
14. Migrationsverket
15. Polismyndigheten
16. Raoul Wallenberg-institutet
17. Riksdagens ombudsmän
18. Stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)
19. Stockholms tingsrätt
20. Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)
21. Svea hovrätt
22. Svenska avdelningen av Internationella juristkommissionen
23. Svenska FN-förbundet
24. Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen
25. Svenska Röda Korset
26. Sveriges advokatsamfund
27. Säkerhetspolisen
28. Uppsala universitet (Juridiska fakulteten)
29. Åklagarmyndigheten

Sammanfattning Aggressionsbrottet i svensk rätt och svensk straffrättslig domsrätt (SOU 2018:87)

Uppdraget

Genom Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (SÖ 2002:59, Romstadgan) inrättades Internationella brottmålsdomstolen (ICC) som en permanent institution för lagföring av enskilda för de allvarligaste internationella brotten. Sverige undertecknade stadgan den 7 oktober 1998 och deponerade ratifikationsinstrumentet hos FN:s generalsekreterare den 28 juni 2001.

Romstadgan har under senare år varit föremål för viktiga förändringar. Utredningen har fått i uppdrag att överväga och ta ställning till om Sverige bör tillträda de stadgeändringar som antogs vid en översynskonferens i Kampala i juni 2010 (Kampalaändringarna), däribland ändringar som gör det möjligt för ICC att utöva sin jurisdiktion avseende det s.k. aggressionsbrottet, dock först sedan ett särskilt beslut att aktivera jurisdiktionen fattats. Ett sådant beslut fattades i december 2017. I utredningens uppdrag har också ingått att ta ställning till om Sverige bör tillträda den ändring som år 2015 antogs beträffande artikel 124 i Romstadgan. I december 2017 antogs vidare vissa ändringar avseende Romstadgans reglering av krigsförbrytelser (artikel 8). Frågan om Sverige bör ratificera även dessa ändringar har behandlats inom ramen för uppdraget. Utredningen har i maj 2018 avlämnat delbetänkandet Aggressionsbrottet och ändringar i Romstadgan, SOU 2018:33. I detta betänkande har utredningen föreslagit att Sverige bör ratificera Kampalaändringarna, 2015 års ändring av artikel 124 och 2017 års ändring av artikel 8. En ratificering av Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet kräver att lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen ändras på så sätt att vad som enligt lagen sedan tidigare gäller bl.a. om möjligheten att överlämna personer misstänkta för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser till ICC ska gälla också för aggressionsbrottet. En sådan författningsändring har föreslagits i utredningens delbetänkande.

I utredningens uppdrag har vidare ingått att överväga och ta ställning till om det i svensk rätt bör införas möjligheter att i Sverige lagföra personer som har begått aggressionsbrott och lämna förslag till de författningsändringar som behövs i svensk rätt för att sådan lagföring ska kunna ske.

Utredningens uppdrag har också innefattat att göra en förnyad översyn och ta fram ett uppdaterat och samlat beredningsunderlag avseende reglerna om svensk straffrättslig domsrätt. En utgångspunkt för uppdraget i denna del har varit Internationella straffrättsutredningens betänkande Internationella brott och svensk jurisdiktion, SOU 2002:98, liksom departementspromemorian Åtalsförordnande enligt 2 kap. brottsbalken, Ds 2014:13.

De två sistnämnda delarna av utredningens uppdrag – en eventuell kriminalisering av aggressionsbrottet och reglerna om svensk straffrättslig domsrätt – behandlas i detta slutbetänkande. Bilaga 10

Aggressionsbrottet i svensk rätt

Aggressionsbrottets huvudsakliga innebörd

Av artikel 5 i Romstadgan framgår att ICC har jurisdiktion över brotten folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och aggressionsbrott. Romstadgans ursprungliga lydelse innehöll en definition av de tre förstnämnda brotten, medan aggressionsbrottet inte definierades i stadgan när den antogs. ICC gavs vid Romstadgans tillkomst inte heller behörighet att utöva jurisdiktion över detta brott. Frågan om den närmare utformningen av aggressionsbrottet har länge ansetts kontroversiell i flera olika avseenden. Det har bl.a. gällt frågan om hur vidsträckt definitionen av aggressionsbrottet ska vara och vad som ska gälla beträffande jurisdiktionen över detta brott. Eftersom parterna vid Romstadgans tillkomst inte kunde enas om den närmare utformningen av aggressionsbrottet blev lösningen att en markering gjordes i stadgan om att aggressionsbrottet faller inom ICC:s materiella jurisdiktion, men att en stadgeändring krävs som anger en definition av brottet och med bestämmelser om de närmare förutsättningarna för utövande av domstolens jurisdiktion häröver.

Vid Kampalakonferensen antogs de stadgeändringar som var nödvändiga för att ICC ska kunna döma över aggressionsbrottet. Den definition av brottet som infördes genom Kampalaändringarna består av två element. Det ena gäller den aggressionshandling som begås av en stat och det andra rör vilka handlingar som ska medföra ett individuellt straffansvar. Definitionen återfinns i artikel 8a i Romstadgan. Här sägs att med aggressionsbrott avses planering, förberedelse, inledande eller utförande av en aggressionshandling som, till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning, utgör en uppenbar överträdelse av FN:s stadga. Av bestämmelsen framgår att ett aggressionsbrott kan begås endast av en person som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande. Detta krav innebär att det är fråga om ett ledarskapsbrott. Med aggressionshandling avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på något annat sätt som är oförenligt med FN:s stadga. Bestämmelsen anger vidare att samtliga de händelser som anges i FN:s generalforsamlings resolution 3314 (XXIX) av den 14 december 1974, anses utgöra aggressionshandlingar. Det kan exempelvis röra sig om en invasion eller ett angrepp av en stats väpnade styrkor på en annan stats territorium.

Genom ett särskilt beslut i december 2017 aktiverades ICC:s jurisdiktion över aggressionsbrottet. I samband härmed enades Romstadgans parter om att jurisdiktionen ska vara begränsad på så sätt att endast en stadgepart i förhållande till vilken Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet har trätt i kraft ska omfattas av ICC:s jurisdiktion över det aktuella brottet.

Sverige bör kriminalisera aggressionsbrottet

Övervägande skäl talar för att aggressionsbrottet bör kriminaliseras i svensk rätt

Som utgångspunkt för bedömningen har legat att Sverige, som part i Romstadgan, åtagit sig att verka för att de målsättningar som ligger bakom stadgan ska kunna uppnås, däribland den grundläggande folkrättsliga normen att stater inte får inleda angrepp mot andra stater. Vidare har Sverige under lång tid varit starkt engagerat för att främja utvecklingen av den internationella humanitära rätten och mänskliga rättigheter. En kriminalisering av aggressionsbrottet i svensk rätt kan därför ses som en naturlig fortsättning på den svenska strävan att motverka straffrihet för de allvarligaste internationella brotten och det konsekventa stöd Sverige alltsedan ICC:s tillkomst har visat domstolen. En viktig utgångspunkt för ICC:s verksamhet är att nationell jurisdiktion har företräde framför ICC:s jurisdiktion, så länge en nationell undersökning pågår eller har genomförts och den nationella lagföringen fungerar på ett tillfredsställande sätt. Även om det inte finns något uttryckligt krav på stadgearterna att införa nationell lagstiftning som kriminaliserar de brott som ICC har jurisdiktion över, så bygger Romstadgan på grundförutsättningen att såväl ICC som enskilda stater har jurisdiktion över de brott som omfattas av stadgan. Detta har ansetts vara ett starkt vägande skäl för att Sverige efter en ratificering av Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet också bör införa nationella straffbestämmelser som kriminaliserar detta brott. Vid bedömningen har utredningen också beaktat vilken reell betydelse en svensk kriminalisering av aggressionsbrottet kan förväntas få, vissa säkerhetspolitiska aspekter, uppkommande svårigheter i rättstillämpningen beträffande ett brott med så starka politiska förtecken som aggressionsbrottet har, liksom lagtekniska aspekter och jurisdiktionsfrågor.

Bestämmelser om aggressionsbrottet föreslås införas i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, som namnändras

I syfte att i Sverige kunna lagföra personer för brotten folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i samma utsträckning som är möjligt vid ICC har lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser antagits. Genom lagen kriminaliseras de nämnda brotten i svensk rätt. Även vissa osjälvständiga brottsformer, som försök, förberedelse eller stämpling till och underlåtenhet att avslöja eller förhindra brott är straffbart enligt lagen. Vid en kriminalisering av aggressionsbrottet i svensk rätt bör också straffbestämmelserna om detta brott lämpligen placeras i den aktuella lagen, som föreslås få sitt namn ändrat till lagen om vissa internationella brott.

Aggressionsbrottets huvudsakliga utformning i svensk rätt

De föreslagna aggressionsbrottsbestämmelserna i svensk rätt är utformade i nära anslutning till Romstadgans reglering av brottet. För aggressionsbrott kan således endast den dömas som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande. Avgörande för

om en person tillhör den personkrets som avses, är gärningsmannens faktiska möjlighet att kontrollera eller styra den angripande statens agerande, medan formell position eller yrkespost inte har någon avgörande betydelse.

För att ansvar för aggressionsbrott ska kunna komma i fråga krävs, enligt förslaget, att en sådan person som nyss nämnts, planerar, förbereder, inleder eller utför en aggressionshandling som, till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning, utgör en uppenbar överträdelse av FN:s stadga. Med aggressionshandling ska avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende, på ett sätt som är oförenligt med FN-stadgan. Uppräkningen av aggressionshandlingar i artikel 8a i Romstadgan föreslås bli vägledande vid prövningen av om en aggressionshandling föreligger, men tas inte in i de svenska straffbestämmelserna om aggressionsbrott.

Försök, förberedelse och stämpling till aggressionsbrott föreslås bli straffbart, liksom underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott. Begränsningen att endast den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande kan dömas för brott, gäller även för aggressionsbrottet i dess osjälvständiga brottsformer.

Straffet för aggressionsbrott föreslås vara fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid. Aggressionsbrottet ska undantas från regler om preskription.

Särskilt om domsrätt och åtalsförordnande avseende aggressionsbrottet

Svensk domstol föreslås vara behörig att döma för aggressionsbrott i huvudsak i samma utsträckning som ICC har jurisdiktion över detta brott. Domsrätt ska således föreligga över brott där den aggressionshandling som ligger till grund för brottet har begåtts av en stat gentemot vilken Kampalaändringarna avseende aggressionsbrottet har trätt i kraft. I vissa fall ska dock oinskränkt svensk domsrätt föreligga, dvs. utan hinder av om den stat som begått aggressionshandlingen har ratificerat Kampalaändringarna eller inte. Så är fallet om aggressionsbrottet har en stark svensk anknytning, vilket bl.a. är fallet om brottet har begåtts i Sverige eller av någon som vid tiden för brottet var svensk medborgare eller hade hemvist här, liksom om brottet riktat sig mot ett svenskt allmänt intresse. Domsrättsreglerna för aggressionsbrottet föreslås bli placerade i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser (som efter den föreslagna namnändringen ska benämnas lagen om vissa internationella brott), medan jurisdiktionen över övriga brott i Romstadgan även fortsättningsvis ska regleras i 2 kap. brottsbalken.

För att åtal för aggressionsbrott ska få väckas, krävs att regeringen har meddelat åtalsförordnande.

Svensk straffrättslig domsrätt

Utgångspunkter för utredningens övervägande

De centrala bestämmelserna om svensk straffrättslig domsrätt finns i 2 kap. brottsbalken. Bestämmelserna har ändrats och kompletterats vid ett

stort antal tillfällen och regleringen har ansetts svåröverskådlig och komplicerad. Dessutom finns en rad domsrättsbestämmelser i specialstraffrättsliga lagar. En uttrycklig utgångspunkt för utredningens överväganden och förslag till en samlad och lättillämpad reglering av straffrättslig domsrätt är Internationella straffrättsutredningens nämnda betänkande SOU 2002:98 och departementspromemorian Ds 2014:13. Genom förslaget samlas de generella straffrättsliga domsrättsbestämmelserna i 2 kap. brottsbalken, som ges en ny lydelse och den nya rubriken Om svensk domstols behörighet. Domsrättsbestämmelserna utformas med utgångspunkt i de folkrättsliga anknytningsprinciperna.

I den mån domsrättsbestämmelser i specialstraffrättsliga författningar bedöms nödvändiga ska de behållas, annars ska de generella bestämmelserna i 2 kap. brottsbalken tillämpas.

En ny lydelse av 2 kap. brottsbalken

Domsrätt över brott begångna i Sverige

Territorialitetsprincipen, dvs. att en stat har domsrätt över brott som har begåtts på det egna territoriet, har en folkrättslig särställning som grund för nationell jurisdiktion. Med grunden i denna princip ska svensk domstol, liksom är fallet enligt gällande rätt, vara behörig att döma för brott som begåtts i Sverige. I bestämmelsen om domsrätt för brott begångna i Sverige införs också regler om lokalisering av brott, liksom av underlåtenhetsbrott. Dessutom införs bestämmelser om lokalisering av brott som utgör medverkan till annans brott.

Domsrätt över brott begångna utanför Sverige

För brott som begåtts utanför Sverige föreslås svensk domstol vara behörig att döma om brottet har begåtts ombord på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett svenskt fartyg eller luftfartyg. En ny bestämmelse föreslås, varigenom svensk domstol är behörig att döma för brott som har begåtts på en inrättning i Sveriges ekonomiska zon eller på svensk del av kontinentalsockeln.

Liksom är fallet i dag ska svensk domstol vidare vara behörig att döma för brott som har begåtts utomlands av någon som vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige eller när åtal väcks för brottet har förvärvat svenskt medborgarskap eller tagit hemvist i Sverige. De tidigare gällande bestämmelserna om svensk domsrätt för brott som begåtts av personer som är medborgare i något annat nordiskt land föreslås inte föras in i den nya lydelsen av 2 kap. brottsbalken. Inte heller föreslås någon bestämmelse om domsrätt över brott, på vilket kan följa fängelse i mer än sex månader, som begåtts av utlänning som finns här i landet.

Svensk domstol föreslås dessutom vara behörig att döma för brott som riktat sig mot ett svenskt enskilt intresse. Därmed avses en svensk medborgare eller någon annan som har hemvist i Sverige, liksom en svensk juridisk person.

Domsrätt ska också föreligga för brott som riktat sig mot ett svenskt allmänt intresse. Så är fallet för brott som riktat sig mot rikets säkerhet,

allmän verksamhet eller annat av rättsordningen särskilt skyddat svenskt intresse.

Dessutom ska svensk domstol vara behörig att döma över brott som har begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning.

Vidare föreslås svensk domstol vara behörig att döma för brott som har begåtts av någon som befinner sig i Sverige om en främmande stat har begärt att lagföring för brottet ska överföras hit. Detsamma ska gälla om en begäran om utlämning eller överlämnande för brottet har lämnats utan bifall. Domsrätt föreslås också föreligga om brottet omfattas av en internationell överenskommelse eller annan förpliktelse som är bindande för Sverige och enligt vilken det föreligger en skyldighet att utan undantag pröva frågan om åtal om den misstänkte inte utlämnas eller överlämnas.

För vissa brott gäller svensk domsrätt även utan krav på att brottet har någon särskild anknytning till Sverige. Så ska vara fallet, liksom enligt gällande rätt, för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Även för merparten av de brott som i dag är reglerade i 2 kap. 3 § 6 brottsbalken ska svensk domsrätt föreligga. En ny bestämmelse föreslås varigenom slås fast att svensk domstol är behörig att döma över gärningar som omfattas av tortyrbegreppet enligt artikel 1 i FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, och för försök till sådant brott.

Bestämmelsen i 2 kap. 3 § 7 brottsbalken om behörighet att döma för brott för vilka det lindrigaste straffet enligt svensk rätt är fängelse i fyra år eller därutöver föreslås bli upphävd. Det huvudsakliga skälet härför är att det inte bedöms vara ett berättigat intresse för Sverige att svensk domstol ska kunna döma över brott som helt saknar anknytning till Sverige i andra fall än då det är fråga om allvarliga brott mot den internationella rätten.

För domsrätt över brott som begåtts utanför Sverige gäller som huvudregel krav på s.k. dubbel straffbarhet. Svensk behörighet föreligger således som regel endast om gärningen är straffbar även enligt lagen på gärningsorten. Vissa undantag föreslås dock, bl.a. i de fall då det är fråga om brott för vilka det lindrigaste straff som är föreskrivet enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer. En ny bestämmelse införs, varigenom slås fast att om ett brott har begåtts på flera staters område, är kravet på dubbel straffbarhet uppfyllt om gärningen är straffbar enligt lagen på åtminstone en av de andra gärningsorterna.

Åtalsförordnande

För brott som begåtts utanför Sverige ska som huvudregel, liksom är fallet i dag, krävas att åtalsförordnande meddelas. I vissa undantagsfall ska också krävas åtalsförordnande för brott som begåtts i Sverige.

Ansvar för prövningen av åtalsförordnande ska i merparten av fallen åvila riksåklagaren. I vissa undantagsfall, som typiskt sett kan komma att innefatta överväganden av utrikes- eller säkerhetspolitisk innebörd, ska dock regeringen ha exklusiv kompetens att pröva frågan om åtalsförordnande. Så ska vara fallet, förutom vad avser aggressionsbrottet, bl.a. för brott som begåtts i Sverige av en utlänning i viss tjänst som innefattar allmän ställning hos en annan stat eller en mellanfolklig organisation.

För brott som har begåtts utomlands av en svensk medborgare eller en utlänning med hemvist i Sverige får riksåklagaren överlämna prövningen till en annan allmän åklagare.

För riksåklagarens prövning ställs ett antal bedömningskriterier upp. Vid prövningen ska särskilt beaktas om ett åtal här i riket är förenligt med Sveriges folkrättsliga förpliktelser, i vilken utsträckning brottsligheten eller den misstänkte har anknytning till Sverige, om åtgärder för lagföring har inletts eller kommer att inledas i en annan stat eller vid en internationell domstol och vilka faktiska möjligheter det finns att utreda brottet och lagföra den misstänkte i Sverige.

Om det finns anledning att anta att prövningen har särskild betydelse för Sveriges utrikes- eller säkerhetspolitik, ska ärendet alltid överlämnas till regeringen för beslut.

Förslagets konsekvenser

Kriminaliseringen av aggressionsbrottet i svensk rätt kan innebära kostnader för utredningar om sådana brott, för efterföljande rättsprocesser och för kriminalvård i anstalt. Antalet aggressionsbrott som behöver hanteras av svenska myndigheter kommer dock med största sannolikhet att bli ytterst få. De kostnader som kan uppkomma till följd av kriminaliseringen av aggressionsbrottet bör därför kunna rymmas inom befintliga anslag.

Utredningens förslag till ny lydelse av 2 kap. brottsbalken kommer sannolikt att kräva vissa utbildningsinsatser för de personer som har att tillämpa bestämmelserna. Kostnader för utbildning rymms dock regelmässigt inom myndigheters allmänna anslag, varför även den utbildning som kan komma att krävas får rymmas inom befintliga kostnadsramar.

I övrigt bedöms utredningens förslag inte få några konsekvenser av de slag som anges i kommittéförordningen (1998:1474).

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs

dels att 2 kap. brottsbalken ska upphöra att gälla,

dels att det i brottsbalken ska införas ett nytt kapitel, 2 kap., med följande lydelse,

dels att 22 kap. 6 a–c §§ och 35 kap. 2 § brottsbalken ska ha följande lydelse.

2 kap. Om svensk domstols behörighet

Brott som har begåtts i Sverige

Behörighetens omfattning

1 § Svensk domstol är behörig att döma för brott som har begåtts i Sverige.

Ett brott anses vara begånget i Sverige om gärningsmannen handlade eller, vid straffbar underlåtenhet, borde ha handlat här. Vid tillämpning av straffbestämmelser enligt vilka gärningen ska ha medfört en viss effekt anses brottet vara begånget i Sverige också i de fall då effekten inträdde i Sverige eller, vid försök, enligt brottsplanen sannolikt skulle ha inträtt här.

Ett brott som utgör medverkan till annans brott, anses vara begånget i Sverige om den medverkande handlade eller, vid straffbar underlåtenhet, borde ha handlat här. I de fall då gärningsmannens brott är att anse som begånget i Sverige, är den medverkandes brott också att anse som begånget här.

Om det är ovisst var ett brott har begåtts, ska brottet anses vara begånget i Sverige om det finns skälig anledning att anta att så är fallet.

Krav på åtalsförordnande

2 § Brott som avses i 1 § får inte åtalas utan att åtalsförordnande har meddelats, om brottet

1. har begåtts på ett utländskt fartyg eller luftfartyg av en utlänning som var befälhavare på fartyget eller tillhörde dess besättning eller annars följde med på fartyget och brottet riktade sig mot en sådan utlänning eller mot utländskt intresse,

2. har begåtts av en utlänning i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning hos en annan stat eller en mellanfolklig organisation, om inte gärningsmannen genom vilseledande uppgifter, förklädning eller på annat sätt har försökt dölja i vilken egenskap han eller hon har handlat,

3. har begåtts av en utlänning som saknar hemvist i Sverige men som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige,

4. har begåtts av en svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige som tjänstgör i en främmande stats militära styrka och som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete

eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige,

5. utgör aggressionsbrott enligt lagen (2014:406) om vissa internationella brott, eller

6. har riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

Beslut om åtalsförordnande enligt första stycket 1–5 ska fattas av regeringen. För beslut om åtalsförordnande enligt första stycket 6 ska vad som anges i 8 § tillämpas.

Brott som har begåtts utanför Sverige

Allmänna grunder för behörighet

3 § Svensk domstol är i följande fall behörig att döma för brott som har begåtts utanför Sverige:

Anknytningsfaktum

1. Svenskt fartyg m.m.

Behörighetens omfattning

Brott som har begåtts

a) ombord på ett svenskt fartyg,

b) ombord på ett svenskt luftfartyg,

c) i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på fartyg eller luftfartyg som avses i a eller b, eller

d) på en inrättning som med stöd av lag har tillkommit i Sveriges ekonomiska zon eller på svensk del av kontinentalsockeln.

2. Svensk gärningsman

Brott som har begåtts av någon som

a) vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige, eller

b) när åtal väcks för brottet har förvärvat svenskt medborgarskap eller tagit hemvist i Sverige.

3. Svenskt enskilt intresse

Brott som har riktat sig mot

a) en svensk medborgare eller någon annan som har hemvist i Sverige, eller

b) en svensk juridisk person.

4. Svenskt allmänt intresse

Brott som har

a) riktat sig mot rikets säkerhet, allmän verksamhet eller annat av rättsordningen särskilt skyddat svenskt intresse, eller

b) begåtts i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning.

5. Främmande stats intresse

Brott som har begåtts av någon som befinner sig i Sverige om

- a) främmande stat har begärt att lagföringen för brottet ska överföras till Sverige,
- b) en begäran om utlämning eller överlämnande för brottet har lämnats utan bifall, eller
- c) brottet omfattas av en internationell överenskommelse eller annan förpliktelse som är bindande för Sverige och enligt vilken det föreligger skyldighet att utan undantag pröva frågan om åtal om den misstänkte inte utlämnas eller överlämnas.

6. Vissa internationella brott

Brott som

- a) avses i lagen (2014:406) om vissa internationella brott,
- b) avses i 13 kap. 5 a § (kapning och sjö- eller luftfartssabotage) eller försök till sådant brott,
- c) avses i 13 kap. 5 b § (flygplatsabotage) eller försök till sådant brott,
- d) avses i 15 kap. 4 b § (osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol),
- e) avses i 16 kap. 5 § (uppvigling) och som bestått i en omedelbar och offentlig uppmaning till att begå folkmord,
- f) avses i 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott och försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, samt 5 § samma lag,
- g) riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, eller
- h) omfattas av tortyrbegreppet enligt artikel 1 i Förenta nationernas konvention den 10 december 1984 mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, och försök till sådant brott.

Om jurisdiktion över aggressionsbrottet enligt lagen (2014:406) om vissa internationella brott gäller, i stället för vad som anges i första stycket, särskilda bestämmelser i nämnda lag.

Särskilda bestämmelser om behörighet

4 § Särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet att döma för vissa brott som har begåtts utanför Sverige finns i

1. 29 kap. 13 § miljöbalken,
2. 14 § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln,
3. 6 § lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott,
4. 10 kap. 10 § lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg,
5. 51 a § jaktlagen (1987:259),
6. 17 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon,
7. 49 § fiskelagen (1993:787),
8. 5 § lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid passagerarfartyget Estonia,
9. 13 kap. 11 § luftfartslagen (2010:500), och 10. 17 kap. 2 § radio- och tv-lagen (2010:696).

Krav på dubbel straffbarhet

5 § I fall som avses i 3 § 2, 3 och 5 är svensk domstol behörig endast om gärningen är straffbar även enligt lagen på gärningsorten (dubbel straffbarhet). Om brottet har begåtts på flera staters område är kravet på dubbel straffbarhet uppfyllt om gärningen är straffbar enligt lagen på någon av gärningsorterna. Det får inte dömas till påföljd som är strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brottet enligt lagen på gärningsorten.

Första stycket gäller inte

1. brott som någon som tillhör Försvarsmakten har begått på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig,
2. brott som någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell fredsfrämjande insats eller i internationell civil krishantering har begått vid tjänstgöringen,
3. brott för vilka det lindrigaste straff som är föreskrivet enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer, samt
4. brott som avses i
 - a) 4 kap. 1 a och 4 c §§ och 16 kap. 10 a § första stycket 1 och femte stycket eller försök till sådana brott,
 - b) 4 kap. 4 § andra stycket varigenom någon förmåtts att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 c § eller försök till sådant brott,
 - c) 6 kap. 1–6, 8, 9 och 12 §§ eller försök till brott enligt 6 kap. 1, 2, 4–6, 8, 9 och 12 §§, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,
 - d) 14 kap. 6 § eller försök till sådant brott,
 - e) 22 kap. 6 a §,
 - f) 22 kap. 6 b §,
 - g) 2 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor,
 - h) 5 § lagen (1982:963) om rymdverksamhet, i) 8 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner,
 - j) 3–5 §§ lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, och
 - k) 3–6 §§ lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet.

Krav på visst straff

6 § Har brottet begåtts på ett område som inte tillhör någon stat är, utom i fall som avses i 3 § 1, svensk domstol behörig endast om fängelse kan följa på brottet enligt svensk lag.

Krav på åtalsförordnande

7 § Brott som avses i 3 och 4 §§ får inte åtalas utan att åtalsförordnande enligt 8 § har meddelats.

Åtalsförordnande krävs dock inte om brottet är osann utsaga eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol eller om brottet har begåtts

1. på ett svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på ett sådant fartyg,

2. i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning,

3. av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig,

4. vid tjänstgöringen av någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell fredsfrämjande insats eller i internationell civil krishantering,

5. i Danmark, Finland, Island eller Norge eller på fartyg eller luftfartyg i reguljär trafik mellan orter belägna i Sverige eller någon av nämnda stater, eller

6. av en svensk, dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare mot svenskt intresse.

I fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, får åtal inte väckas utan att åtalsförordnande enligt 8 § har meddelats.

8 § Riksåklagaren beslutar om åtalsförordnande, om inte annat är särskilt föreskrivet.

Vid denna prövning ska särskilt beaktas

1. om ett åtal här i riket är förenligt med Sveriges folkrättsliga förpliktelser,

2. i vilken utsträckning brottsligheten eller den misstänkte har anknytning till Sverige,

3. om åtgärder för lagföring har inletts eller kommer att inledas i en annan stat eller vid en internationell domstol, och

4. vilka faktiska möjligheter det finns att utreda brottet och lagföra den misstänkte här.

När det gäller brott som har begåtts utomlands av någon som vid gärningstillfället var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige eller, när åtal väcks för brottet, har förvärvat svenskt medborgarskap eller tagit hemvist i Sverige, får riksåklagaren överlämna prövningen till en annan allmän åklagare.

Om det finns anledning att anta att prövningen har särskild betydelse för Sveriges utrikes- eller säkerhetspolitik och riksåklagaren bedömt att det inte föreligger hinder mot att väcka åtal, ska riksåklagaren med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för beslut.

Betydelsen av en tidigare utländsk dom

Utländsk dom som processhinder

9 § Har frågan om ansvar för brott prövats genom en lagakraftvunnen dom som har meddelats av annan domstol än svensk domstol får den tilltalade inte lagföras i Sverige för en gärning som omfattats av prövningen.

Om inte annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, får dock lagföring ske om

1. den tilltalade har frikänts från ansvar på den grunden att gärningen inte utgjorde brott enligt den lag som domstolen tillämpade,

2. verkställighet av den utdömda påföljden inte pågår av annan anledning än att påföljden redan har verkställts i sin helhet eller bortfallit enligt den lag som är tillämplig för verkställigheten,

3. lagföringen gäller brott som avses i 1 § eller 3 § 4, såvida inte den tidigare lagföringen har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen har utlämnats eller överlämnats från Sverige för lagföring,

4. den tidigare lagföringen eller domen uppenbart står i strid med svenska allmänna rättsprinciper, eller

5. sådana förhållanden föreligger som enligt 58 kap. 3 § rättegångsbalken kan föranleda resning till men för den tilltalade.

Regeringen ska tillkännage de överenskommelser som avses i andra stycket.

Krav på åtalsförordnande

10 § Brotts som avses i 9 § får inte åtalas utan att åtalsförordnande har meddelats i enlighet med 8 §.

Beaktande av utländsk påföljd

11 § Döms någon i Sverige för en gärning som avses i 9 § ska vid bestämmande av påföljd skälig hänsyn tas till verkställighet av tidigare ådömd påföljd som den tilltalade undergått till följd av den tidigare lagföringen. Frihetsberövande till följd av den tidigare domen eller lagföringen ska om möjligt i sin helhet räknas av från böter eller fängelse.

I fall som avses i första stycket får dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för gärningen eller påföljd helt efterges.

Övriga bestämmelser

Folkrättsliga begränsningar

12 § De begränsningar av svensk domstols behörighet och tillämpligheten av svensk lag som följer av allmän folkrätt eller av en överenskommelse med annan stat eller mellanfolklig organisation som är bindande för Sverige ska iaktas.

Utlämning och överlämnande

13 § Om utlämning och överlämnande är särskilt föreskrivet.

Villkor som ställs upp vid utlämning eller överlämnande från främmande stat till Sverige ska iaktas här i landet.

22 kap.**6 a §¹**

Den som

1. utvecklar, producerar eller på annat sätt förvärvar, lagrar eller bibehåller kemiska vapen eller överför, direkt eller indirekt, kemiska vapen till någon,

2. använder kemiska vapen,

3. deltar i militära förberedelser för användning av kemiska vapen, eller

4. använder ämnen för kravallbekämpning som en metod för krigföring döms för olovlig befattning med kemiska vapen till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om *straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser*.

4. använder ämnen för kravallbekämpning som en metod för krigföring döms för olovlig befattning med kemiska vapen till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om *vissa internationella brott*.

Som kemiska vapen enligt första stycket 1–3 ska anses sådant som definieras som kemiska vapen i Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömande av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen varit ägnad att i väsentlig grad bidra till utveckling, produktion eller spridning av kemiska vapen eller till att sådana vapen används mot människor.

6 b §²

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överläter antipersonella minor (truppminor), döms för olovlig befattning med minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om *straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser*.

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överläter antipersonella minor (truppminor), döms för olovlig befattning med minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om *vissa internationella brott*.

Första stycket gäller endast minor som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.

Sådan befattning med minor som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

¹ Senaste lydelse 2010:407.

² Senaste lydelse 2014:407.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

6 c §³

Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprovsprängning eller någon annan kärnsprängning döms för olovlig kärnsprängning till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om *straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser*.

Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprovsprängning eller någon annan kärnsprängning döms för olovlig kärnsprängning till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om *vissa internationella brott*.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen haft stor betydelse för kärnsprängningen eller om gärningen inneburit fara för människor eller för egendom av särskild betydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.2 §⁴

Bestämmelserna i detta kapitel om bortfallande av påföljd gäller inte för

1. mord eller dråp enligt 3 kap. 1 eller 2 §,
2. folkmord, brott mot mänskligheten eller grov krigsförbrytelse enligt 1, 2 eller 11 § lagen (2014:406) om *straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser*,
3. terroristbrott enligt 3 § 1 eller 2 jämförd med 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, eller
4. försök till dessa brott. Har någon begått brott som avses i första stycket innan han eller hon fyllt tjuugoett år, gäller dock bestämmelserna om bortfallande av påföljd i detta kapitel.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

³ Senaste lydelse 2014:408; lydelsen träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

⁴ Senaste lydelse 2014:407.

Förslag till lag om ändring i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser

Bilaga 11

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser

dels att lagen ska benämnas lagen om vissa internationella brott,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 11 a och 17 §§, en ny rubrik före 11 a § och en ny rubrik före 17 §,

dels att 16 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Aggressionsbrott

11 a §

För aggressionsbrott döms den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande och som planerar, förbereder, inleder eller utför en aggressionshandling som, till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning, utgör en uppenbar överträdelse av Förenta nationernas stadga.

Med aggressionshandling avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende på ett sätt som är oförenligt med Förenta nationernas stadga.

Straffet är fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid.

16 §

För försök, förberedelse eller stämpling till och underlåtenhet att avslöja eller förhindra folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelse döms det till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

För försök, förberedelse eller stämpling till och underlåtenhet att avslöja eller förhindra folkmord, brott mot mänskligheten, *aggressionsbrott* och krigsförbrytelse döms det till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Endast den som kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande på sätt anges i 11 a § kan, såvitt

avser aggressionsbrott, fällas till ansvar enligt första stycket. Detsamma ska gälla för ansvar enligt 23 kap. 4 § brottsbalken.

Domsrätt och åtalsförordnande för aggressionsbrottet

17§

För aggressionsbrott begånget utanför Sverige är svensk domstol behörig att döma i enlighet med 2 kap. 3 § första stycket 6 a brottsbalken. I andra fall än som avses i 2 kap. 3 § första stycket 1, 2 a och 4 brottsbalken gäller sådan behörighet endast om den aggressionshandling som ligger till grund för brottet har begåtts av en stat gentemot vilken de ändringar i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen som har skett genom resolution RC/Res.6 har trätt i kraft vid tiden för brottet. Detsamma ska gälla för försök, förberedelse eller stämpling till och underlåtenhet att avslöja eller förhindra aggressionsbrott enligt 16 §.

Åtal för aggressionsbrott får väckas endast efter förordnande av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 1 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

1 §¹

Laga domstol i brottmål är rätten i den ort, där brottet *förövades*. Brotts anses *förövat* å den ort, där *den brottsliga handlingen företogs, och, om brottet fullbordades eller, vid försök, det tillämnade brottet skulle hava fullbordats å annan ort, även å den orten. Förövades* brottet å orter under skilda domstolar, äge de lika behörighet. Har det skett å svenskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom riket, vare även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget eller luftfartyget först ankommer eller där han gripits eller *eljest* uppehåller sig, behörig.

Är, *då* åtal väckes, ovisst, var brottet *förövades*, må åtal *upptagas* av rätten i någon av de orter, där det kan *antagas* hava skett, eller i den ort, där den misstänkte gripits eller *eljest* uppehåller sig.

Åtal för brott *må ock upptagas* av den rätt, där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet, eller rätten i den ort, där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

Laga domstol i brottmål är rätten i den ort, där brottet *begicks*. *Ett* brott anses *vara begånget* på den ort, där *gärningsmannen handlade eller, vid straffbar underlåtenhet, borde ha handlat. Vid tillämpning av straffbestämmelser enligt vilka gärningen ska ha medfört en viss effekt anses brottet vara begånget på den ort där effekten inträdde eller, vid försök, enligt brottsplanen sannolikt skulle ha inträtt. Begicks* brottet på orter under skilda domstolar, *har* de lika behörighet. Har det skett på svenskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom riket, *är* även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget eller luftfartyget först ankommer eller där han gripits eller *annars* uppehåller sig, behörig.

Är *det, när* åtal väcks, ovisst var brottet *begicks*, får åtal *upptas* av rätten i någon av de orter, där det kan *antas* ha skett, eller i den ort, där den misstänkte gripits eller *annars* uppehåller sig.

Åtal för brott *får också upptas* av den rätt, där den misstänkte ska svara i tvistemål i allmänhet, eller rätten i den ort, där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

¹ Senaste lydelse 1957:299.

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 29 kap. 13 § miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 kap.

13 §¹

Den som begått brott enligt 8 § första stycket 12 döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig. Har brottet förövats i Sveriges ekonomiska zon, får åtal väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Svensk domstol är behörig att döma för brott enligt 8 § första stycket 12 även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger. Har brottet begåtts i Sveriges ekonomiska zon, får åtal väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet begicks.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

Bilaga 11

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §¹

Den som utom riket har begått brott som avses i 11 § döms, om han eller hon finns här, efter denna lag och brottsbalken samt vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § nämnda balk inte är tillämplig.

Svensk domstol är behörig att döma för brott som avses i 11 § även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Har regeringen föreskrivit att sekretess enligt 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska gälla i verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden av denna lag, tillämpas första stycket också i fråga om den som röjer uppgifter vilka han eller hon till följd härav är skyldig att hemlighålla.

Åtal för brott som avses i 11 § första och tredje styckena får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den myndighet regeringen bemyndigar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

¹ Senaste lydelse 2009:408.

Förslag till lag om ändring i lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott

Härigenom föreskrivs att 7 och 13 §§ lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Framställningen får *ej* bifallas
1. om hinder mot lagföring här i landet föreligger enligt 2 kap. 5 a § brottsbalken,

2. om åtalspreskription har inträtt i den andra staten enligt dess lag innan framställningen avläts,

3. om åtalspreskription har inträtt enligt svensk lag innan framställningen mottogs,

4. om lagföringen skulle strida mot Sveriges internationella åtaganden, eller

5. om lagföringen skulle strida mot grunderna för rättsordningen här i landet.

Framställningen får *inte* bifallas
1. om hinder mot lagföring här i landet föreligger enligt 2 kap. 9 § brottsbalken,

13 §

Har framställning från annan stat om överförande av lagföring bifallits, får åtal väckas här i landet, även om sådant förordnande som avses i 2 kap. 5 § eller 5 a § *tredje stycket* brottsbalken *ej* har meddelats.

För gärning som avses med framställningen *dömes* såsom för brott som enligt svensk lag motsvarar gärningen efter vad som sägs i 6 § andra stycket. Kan lagföringen ske här i landet endast med stöd av denna lag, får *ej ådömas* påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är stadgat för brottet enligt lagen i den andra staten.

Har framställning från annan stat om överförande av lagföring bifallits, får åtal väckas här i landet, även om sådant förordnande som avses i 2 kap. 7 eller 10 § brottsbalken *inte* har meddelats.

För gärning som avses med framställningen *döms* såsom för brott som enligt svensk lag motsvarar gärningen efter vad som sägs i 6 § andra stycket. Kan lagföringen ske här i landet endast med stöd av denna lag, får *inte dömas till* påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är stadgat för brottet enligt lagen i den andra staten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Bilaga 11

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Verkställighet i Sverige av utländsk brottmålsdom får ske endast efter framställning av den främmande staten.

Framställningen får *ej* bifallas

1. om domen *ej* har vunnit laga kraft eller om påföljden *ej* får verkställas i den främmande staten,

2. om gärning som påföljden avser *ej* motsvarar brott enligt svensk lag eller gärningsmannen, om gärningen begåtts här i landet, på annan grund än som avses i 5 § 3 *ej* skulle ha kunnat *å dömas* påföljd för brottet,

3. om den dömda *ej* har eller tar hemvist i Sverige,

4. om verkställighet i Sverige skulle vara oförenlig med grunderna för rättsordningen här i landet eller annat väsentligt svenskt intresse, 5. om dom i mål om ansvar för gärning som påföljden avser har meddelats här i landet eller här utfärdats strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot för samma gärning har godkänts,

6. om fråga om ansvar för gärning som påföljden avser har prövats genom lagakraftägande dom i annan stat än den som har gjort framställningen och hinder mot lagföring för gärningen här i landet till följd härav skulle ha förelegat enligt 2 kap. 5 a § brottsbalken,

7. om gärning som påföljden avser utgör eller har samband med politiskt brott eller utgör militärt brott,

8. om gärning som påföljden avser utgör fiskaliskt brott, såvida *ej* annat föranleds av överenskommelse mellan Sverige och den främmande staten,

9. om en tillämpning av 35 kap. 8–10 §§ brottsbalken skulle innebära att påföljden bortfallit,

10. om verkställighet i Sverige i annat hänseende än som förut har nämnts skulle strida mot den överenskommelse mellan Sverige och främmande stat som ligger till grund för framställningen.

Framställningen får *inte* bifallas

1. om domen *inte* har vunnit laga kraft eller om påföljden *inte* får verkställas i den främmande staten,

2. om gärning som påföljden avser *inte* motsvarar brott enligt svensk lag eller gärningsmannen, om gärningen begåtts här i landet, på annan grund än som avses i 5 § 3 *inte* skulle ha kunnat *dömas till* påföljd för brottet,

3. om den dömda *inte* har eller tar hemvist i Sverige,

6. om fråga om ansvar för gärning som påföljden avser har prövats genom lagakraftägande dom i annan stat än den som har gjort framställningen och hinder mot lagföring för gärningen här i landet till följd härav skulle ha förelegat enligt 2 kap. 9 § brottsbalken,

8. om gärning som påföljden avser utgör fiskaliskt brott, såvida *inte* annat föranleds av överenskommelse mellan Sverige och den främmande staten,

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg

Bilaga 11

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 10 och 11 §§ lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

10 §¹

Om ett brott enligt 1, 2, 3 eller 4 § har begåtts på ett utländskt fartyg i Sveriges ekonomiska zon *döms vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.*

Om ett brott enligt 1 eller 2 § har begåtts på ett utländskt fartyg inom en annan stats inre vatten, territorialhav eller ekonomiska zon *döms vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig om*

1. överträdelsen har medfört eller sannolikt kommer att medföra förorening inom svenskt inre vatten, territorialhav eller svensk ekonomisk zon, och

2. fartyget frivilligt har anlöpt svensk hamn.

Om ett brott enligt 1 eller 2 § har begåtts på ett utländskt fartyg på det fria havet *döms vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig om fartyget frivilligt har anlöpt svensk hamn.*

Det som anges i första–tredje styckena gäller också om gärningen kan föranleda ansvar enligt brottsbalken eller miljöbalken.

Svensk domstol är behörig att döma för brott enligt 1, 2, 3 eller 4 § som har begåtts på ett utländskt fartyg i Sveriges ekonomiska zon även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Om ett brott enligt 1 eller 2 § har begåtts på ett utländskt fartyg inom en annan stats inre vatten, territorialhav eller ekonomiska zon är svensk domstol *behörig att döma* även om 2 kap. 3 § brottsbalken inte är tillämplig om

Om ett brott enligt 1 eller 2 § har begåtts på ett utländskt fartyg på det fria havet är svensk domstol *behörig att döma* även om 2 kap. 3 § brottsbalken inte är tillämplig om fartyget frivilligt har anlöpt svensk hamn

11 §²

Åtal för ett brott som avses i 10 § får väckas endast

1. om brottet avser ett förbjudet utsläpp och detta har medfört betydande skador på den svenska kusten eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges sjöterritorium eller ekonomiska zon, *eller*

1. om brottet avser ett förbjudet utsläpp och detta har medfört betydande skador på den svenska kusten eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges sjöterritorium eller ekonomiska zon,

¹ Senaste lydelse 2006:1318.

² Senaste lydelse 2001:1294.

2. om den stat där fartyget är registrerat inte inom sex månader från det att staten underrättats om brottet har inlett rättsliga förfaranden som syftar till att ådöma straff för gärningen, eller 3. om den stat där fartyget är registrerat vid upprepade tillfällen har underlåtit att iaktta sina skyldigheter att vidta åtgärder med anledning av överträdelser begångna på dess fartyg.

Att åtal för brott som avses i första stycket i vissa fall *får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den myndighet som regeringen bemyndigat* följer av 2 kap. 5 § brottsbalken.

Att åtal för brott som avses i första stycket i vissa fall *inte får väckas utan att åtalsförordnande har meddelats* följer av 2 kap. 7 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor

Bilaga 11

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor ska upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (1982:963) om rymdverksamhet

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1982:963) om rymdverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bedriver rymdverksamhet utan att ha erforderligt tillstånd döms till böter eller fängelse i högst ett år. Detsamma gäller den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter villkor som har uppställts som förutsättning för tillstånd.

Den som utom riket har begått brott som avses i första stycket döms, om han finns här, efter denna lag och brottsbalken samt vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § nämnda balk inte är tillämplig och utan hinder av 2 kap. 5 a § första och andra styckena nämnda balk.

Åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast efter regeringens medgivande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Bilaga 11

Härigenom föreskrivs att 51 a § jaktlagen (1987:259) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

51 a §¹

Den som har begått brott enligt denna lag inom Sveriges ekonomiska zon döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Svensk domstol är behörig att döma för brott enligt denna lag som har begåtts inom Sveriges ekonomiska zon även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

¹ Senaste lydelse 1994:1820.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Den som har begått brott som avses i 16 § döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Svensk domstol är behörig att döma för brott som avses i 16 § även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Har ett brott mot denna lag eller mot föreskrift som har meddelats med stöd av lagen förövats i den ekonomiska zonen, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)

Bilaga 11

Härigenom föreskrivs att 49 § fiskelagen (1993:787) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Den som har begått brott enligt denna lag döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

49 §

Svensk domstol är behörig att döma för brott enligt denna lag även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

På begäran av tribunalen *skall* en i Sverige pågående lagföring överföras till tribunalen. Om en sådan begäran görs får åtal inte väckas för brottet. Förs lagföringen över efter det att åtal har väckts, utgör detta rättegångshinder i brottmålet.

Har frågan om ansvar för en viss gärning prövats vid tribunalen, får åtal för samma gärning inte väckas i Sverige.

På begäran av tribunalen *ska* en i Sverige pågående lagföring överföras till tribunalen. Om en sådan begäran görs får åtal inte väckas för brottet. Förs lagföringen över efter det att åtal har väckts, utgör detta rättegångshinder i brottmålet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia Bilaga 11

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

För brott mot denna lag döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Svensk domstol är behörig att döma för brott mot denna lag även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

Härigenom föreskrivs att 9 och 10 §§ samt rubriken före 10 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner ska upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

Bilaga 11

Härigenom föreskrivs att 16 §§ lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Åtal och lagföring i Sverige för en gärning får inte ske

1. om frågan om ansvar för gärningen har prövats vid Internationella brottmålsdomstolen,

2. om domstolen har beslutat att frågan om ansvar för gärningen skall prövas där trots att svensk förundersökning eller lagföring pågår, eller

3. om domstolen har ansökt om att personen i fråga skall överlämnas till domstolen på grund av gärningen och denna ansökan inte har avslagits.

Åtal och lagföring i Sverige för en gärning får inte ske om

Internationella brottmålsdomstolen har beslutat att frågan om ansvar för gärningen ska prövas där trots att svensk förundersökning eller lagföring pågår eller om domstolen har ansökt om att personen i fråga ska överlämnas till domstolen på grund av gärningen och denna ansökan inte har avslagits.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

<p><i>Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken döms det för brott enligt denna lag vid svensk domstol om brottet har begåtts</i></p>	<p><i>Svensk domstol är behörig att döma för brott enligt denna lag även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger om brottet har begåtts</i></p>
--	--

1. av en svensk medborgare, av en utlänning med hemvist i Sverige eller av en utlänning som befinner sig här i landet, 2. till förmån för en juridisk person som är etablerad i Sverige, eller 3. mot en av Europeiska unionens institutioner eller mot en av dess byråer eller ett av dess organ, om byrån eller organet har säte i Sverige. Första stycket gäller även om brottet i enlighet med 5 § ska bestraffas enligt brottsbalken eller lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

<p>Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 5 § brottsbalken.</p>	<p>Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 7 § brottsbalken.</p>
---	---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet Bilaga 11

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken döms det för brott enligt denna lag vid svensk domstol om brottet har begåtts

Svensk domstol är behörig att döma för brott enligt denna lag även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger om brottet har begåtts

1. av en svensk medborgare, av en utlänning med hemvist i Sverige eller av en utlänning som befinner sig här i landet,

2. till förmån för en juridisk person som är etablerad i Sverige, eller

3. mot en av Europeiska unionens institutioner eller mot en av dess byråer eller ett av dess organ, om byrån eller organet har säte i Sverige.

Första stycket gäller även om brottet i enlighet med 8 § ska bestraffas enligt brottsbalken eller lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 7 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

¹ Senaste lydelse 2018:1313.

Förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 11 § luftfartslagen (2010:500) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

11 §

Den som begått brott som avses i 1–3 §§, 4 § första stycket 6, 8–11 och andra stycket, 5 §, 6 § första stycket 2 och andra stycket samt 7, 9 och 13 §§ döms, om han eller hon befinner sig här i riket, vid svensk domstol även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 2 *eller* 3 § brottsbalken om brottet begåtts

1. vid utövande av luftfartsverksamhet med ett utländskt luftfartyg som används inom ramen för ett svenskt drifttillstånd, eller
2. ombord på sådant luftfartyg.

Åtal får väckas utan förordnande enligt 2 kap. 5 § *andra stycket* brottsbalken.

Den som begått brott som avses i 1–3 §§, 4 § första stycket 6, 8–11 och andra stycket, 5 §, 6 § första stycket 2 och andra stycket samt 7, 9 och 13 §§ döms, om han eller hon befinner sig här i riket, vid svensk domstol även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken om brottet begåtts

Åtal får väckas utan förordnande enligt 2 kap. 7 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)

Bilaga 11

Härigenom föreskrivs att 17 kap. 2 § radio- och tv-lagen (2010:696) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

2 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet sänder från en radioanläggning på öppna havet eller i luftrummet över det eller som upprättar eller innehar en sådan anläggning, döms till böter eller fängelse i högst sex månader om

1. sändningen är avsedd att tas emot eller kan tas emot i något land som är anslutet till den europeiska överenskommelsen till förhindrande av rundradiosändningar från stationer utanför nationella territorier, eller

2. sändningen orsakar att radioanvändning i något av dessa länder blir skadligt påverkad.

Den som utomlands begått ett sådant brott döms, om han eller hon finns här, efter denna lag och vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig och oavsett vad som föreskrivs i 2 kap. 5 a § första och andra styckena brottsbalken.

Åtal får väckas bara efter beslut av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer mot

1. svenska medborgare för brott som rör sändningar som inte är avsedda att tas emot eller kan tas emot i Sverige och inte heller orsakar att radioanvändningar blir skadligt påverkade här, eller

2. utlänningar även i andra fall än de som anges i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Svensk domstol är behörig att döma för brott som avses i första stycket även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (2012:179) om straff för olovlig befattning med klusterammunition

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ lagen (2012:179) om straff för olovlig befattning med klusterammunition ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar, lagrar, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut klusterammunition, döms för olovlig befattning med klusterammunition till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om *straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser*.

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar, lagrar, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut klusterammunition, döms för olovlig befattning med klusterammunition till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om *vissa internationella brott*.

Med klusterammunition avses i denna lag sådan klusterammunition samt sådana explosiva substridsdelar från spridningskapslar fästa vid luftfartyg som avses i konventionen den 30 maj 2008 om klusterammunition. Sådan befattning med klusterammunition samt explosiva substridsdelar som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott. Är brottet grovt döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömande av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att klusterammunition kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

2 §

Även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken, döms för brott enligt denna lag vid svensk domstol om brottet har begåtts av en svensk medborgare eller av en utlänning med hemvist i Sverige.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 5 § brottsbalken.

Svensk domstol är behörig att döma för brott enligt denna lag om brottet har begåtts av en svensk medborgare eller av en utlänning med hemvist i Sverige, även om domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken inte föreligger.

Bestämmelser om krav på tillstånd att väcka åtal i vissa fall finns i 2 kap. 7 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

1. Amnesty International, Svenska sektionen
2. Civil Rights Defenders
3. Domstolsverket
4. Folke Bernadotteakademien
5. Fonden för mänskliga rättigheter
6. Försvarshögskolan
7. Försvarsmakten
8. Hovrätten för Västra Sverige
9. Human Rights Watch
10. Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet
11. Justitiekanslern
12. Kriminalvården
13. Kustbevakningen
14. Luftfartsverket
15. Malmö tingsrätt
16. Migrationsverket
17. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
18. Polismyndigheten
19. Raoul Wallenberg-institutet
20. Riksdagens ombudsmän
21. Sjöfartsverket
22. Stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)
23. Stockholms tingsrätt
24. Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)
25. Sundsvalls tingsrätt
26. Svea hovrätt
27. Svenska avdelningen av Internationella juristkommissionen
28. Svenska FN-förbundet
29. Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen
30. Svenska Röda Korset
31. Sveriges advokatsamfund
32. Sveriges domareförbund
33. Säkerhetspolisen
34. Transportstyrelsen
35. Tullverket
36. Uppsala universitet (Juridiska fakulteten)
37. Växjö tingsrätt
38. Åklagarmyndigheten

Resolution RC/Res.5

Resolution RC/Res.5

Adopted at the 12th plenary meeting, on 10 June 2010, by consensus

RC/Res.5

Amendments to article 8 of the Rome Statute

The Review Conference,

Noting article 123, paragraph 1, of the Rome Statute of the International Criminal Court which requests the Secretary-General of the United Nations to convene a Review Conference to consider any amendments to the Statute seven years after its entry into force,

Noting article 121, paragraph 5, of the Statute which states that any amendment to articles 5, 6, 7 and 8 of the Statute shall enter into force for those States Parties which have accepted the amendment one year after the deposit of their instruments of ratification or acceptance and that in respect of a State Party which has not accepted the amendment, the Court shall not exercise its jurisdiction regarding the crime covered by the amendment when committed by that State Party's nationals or on its territory, and *confirming* its understanding that in respect to this amendment the same principle that applies in respect of a State Party which has not accepted the amendment applies also in respect of States that are not parties to the Statute,

Confirming that, in light of the provision of article 40, paragraph 5, of the Vienna Convention on the Law of Treaties, States that subsequently become States Parties to the Statute will be

Resolution RC/Res.5

Enhålligt antagen vid det 12:e plenarmötet den 10 juni 2010.

RC/Res.5

Ändring av artikel 8 i Romstadgan

Översynskonferensen,

som *beaktar* artikel 123.1 i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, som föreskriver att Förenta nationernas generalsekreterare sju år efter stadgans ikraftträdande ska sammankalla en översynskonferens som ska ta ställning till eventuella ändringar i stadgan,

som *beaktar* artikel 121.5 i stadgan, som föreskriver att ändringar i artiklarna 5, 6, 7 och 8 i stadgan ska träda i kraft för de stadgeparter som har godtagit ändringen ett år efter det att dessa parter har deponerat sina ratifikations- eller godtagande-instrument och att i fråga om en part som inte har godtagit ändringen ska Domstolen inte utöva sin jurisdiktion med avseende på brott som omfattas av ändringen, om brottet har förövats av partens egna medborgare eller inom partens eget territorium, och *bekräftar* sin förståelse för att, i fråga om denna ändring, samma princip som gäller för en stadgepart som inte har godtagit ändringen också ska gälla för stater som inte är stadgeparter,

som *bekräftar*, mot bakgrund av bestämmelserna i artikel 40.5 i Wienkonventionen om traktaträtten, att stater som i framtiden ansluter sig till stadgan kommer att tillåtas bestämma huruvida de

allowed to decide whether to accept the amendment contained in this resolution at the time of ratification, acceptance or approval of, or accession to the Statute,

Noting article 9 of the Statute on the Elements of Crimes which states that such Elements shall assist the Court in the interpretation and application of the provisions of the crimes within its jurisdiction,

Taking due account of the fact that the crimes of employing poison or poisoned weapons; of employing asphyxiating, poisonous or other gases, and all analogous liquids, materials or devices; and of employing bullets which expand or flatten easily in the human body, such as bullets with a hard envelope which does not entirely cover the core or is pierced with incisions, already fall within the jurisdiction of the Court under article 8, paragraph 2 (b), as serious violations of the laws and customs applicable in international armed conflict,

Noting the relevant elements of the crimes within the Elements of Crimes already adopted by the Assembly of States Parties on 9 September 2000,

Considering that the abovementioned relevant elements of the crimes can also help in their interpretation and application in armed conflict not of an international character, in that inter alia they specify that the conduct took place in the context of and was associated with an armed conflict, which consequently confirm the exclusion from the Court's

godtar ändringarna i denna resolution vid tidpunkten för ratificeringen, godtagandet, godkännandet eller anslutningen till stadgan,

som *beaktar* artikel 9 om brottskriterier i stadgan, som föreskriver att sådana kriterier ska vara Domstolen till hjälp vid tolkningen och tillämpningen av bestämmelserna om brott inom Domstolens jurisdiktion,

som tar vederbörlig hänsyn till att brott som inbegriper användande av gifter eller förgiftade vapen, användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel, användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen, såsom kulor med hård mantel, om denna inte helt och hållet täcker kärnan eller är försedd med inskränningar, redan faller inom Domstolens jurisdiktion i enlighet med artikel 8.2 b som allvarliga kränkningar av lag eller sedvannerätt som är tillämplig i internationella väpnade konflikter,

som *beaktar* de relevanta kriterierna för de brott som omfattas av brottskriterierna som antogs av stadgeparts församlingen den 9 september 2000,

som *beaktar* att ovan nämnda brottskriterier också kan vara till hjälp vid tolkningen och tillämpningen vid icke-internationella väpnade konflikter, eftersom de bland annat specificerar att gärningen ingick som ett led i och stod i samband med en väpnad konflikt, vilket således bekräftar att polisiära situationer inte omfattas av Domstolens jurisdiktion,

jurisdiction of law enforcement situations,

Considering that the crimes referred to in article 8, paragraph 2 (e) (xiii) (employing poison or poisoned weapons) and in article 8, paragraph 2 (e) (xiv) (asphyxiating, poisonous or other gases, and all analogous liquids, materials and devices) are serious violations of the laws and customs applicable in armed conflict not of an international character, as reflected in customary international law,

Considering that the crime referred to in article 8, paragraph 2 (e) (xv) (employing bullets which expand or flatten easily in the human body), is also a serious violation of the laws and customs applicable in armed conflict not of an international character, and understanding that the crime is committed only if the perpetrator employs the bullets to uselessly aggravate suffering or the wounding effect upon the target of such bullets, as reflected in customary international law,

1. *Decides* to adopt the amendment to article 8, paragraph 2 (e), of the Rome Statute of the International Criminal Court contained in annex I to the present resolution, which is subject to ratification or acceptance and shall enter into force in accordance with article 121, paragraph 5, of the Statute;

2. *Decides* to adopt the relevant elements to be added to the Elements of Crimes, as contained in annex II to the present resolution.

Annex I
Amendment to article 8

Add to article 8, paragraph 2 (e), the following:

som *beaktar* att de brott som avses i artikel 8.2 e xiii (användande av gifter eller förgiftade vapen) och artikel 8.2 e xiv (kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel) är allvarliga överträdelser av lag eller sedvanerätt som är tillämplig i icke-internationella väpnade konflikter, i enlighet med internationell sedvanerätt,

som *beaktar* att det brott som avses i artikel 8.2 e xv (användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen) också är en allvarlig kränkning av lag eller sedvanerätt som är tillämplig icke-internationella väpnade konflikter, och som förstår att brottet har begåtts endast om förövaren använder kulorna för att i onödan förvärra lidandet eller skadeverkan för den som träffas av sådana kulor, i enlighet med internationell sedvanerätt,

1. *beslutar* att anta den ändring av artikel 8.2 e i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen som bilaga I till denna resolution innehåller, som förutsätter ratifikation eller godkännande och ska träda i kraft i enlighet med artikel 121.5 i stadgan och

2. *beslutar* att anta de relevanta kriterier som ska läggas till brottskriterierna och som bilaga II till denna resolution innehåller.

Bilaga I
Ändring av artikel 8

Följande ska läggas till artikel 8.2 e:

“(xiii) Employing poison or poisoned weapons;

(xiv) Employing asphyxiating, poisonous or other gases, and all analogous liquids, materials or devices;

(xv) Employing bullets which expand or flatten easily in the human body, such as bullets with a hard envelope which does not entirely cover the core or is pierced with incisions.”

”xiii) Användande av gifter eller förgiftade vapen.

xiv) Användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel.

xv) Användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen, såsom kulor med hård mantel, om denna inte helt och hållet täcker kärnan eller är försedd med inskränningar.”

Resolution RC/Res.6

Resolution RC/Res.6

Adopted at the 13th plenary meeting, on 11 June 2010, by consensus

RC/Res.6

The crime of aggression

The Review Conference,

Recalling paragraph 1 of article 12 of the Rome Statute,

Recalling paragraph 2 of article 5 of the Rome Statute,

Recalling also paragraph 7 of resolution F, adopted by the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court on 17 July 1998,

Recalling further resolution ICC-ASP/1/Res.1 on the continuity of work in respect of the crime of aggression, and *expressing its appreciation* to the Special Working Group on the Crime of Aggression for having elaborated proposals on a provision on the crime of aggression,

Taking note of resolution ICC-ASP/8/Res.6, by which the Assembly of States Parties forwarded proposals on a provision on the crime of aggression to the Review Conference for its consideration,

Resolved to activate the Court's jurisdiction over the crime of aggression as early as possible,

1. *Decides* to adopt, in accordance with article 5, paragraph 2, of the Rome Statute of the International Criminal Court (hereinafter: "the Statute") the amendments to the Statute contained in annex I of the present

Resolution RC/Res.6

Enhålligt antagen vid det 13:e plenarmötet den 11 juni 2010.

RC/Res.6

Aggressionsbrottet

Översynskonferensen,

som erinrar om artikel 12.1 i Romstadgan,

som erinrar om artikel 5.2 i Romstadgan,

som även erinrar om punkt 7 i resolution F, som antogs av Förenta nationernas diplomatkonferens om inrättandet av en internationell brottmålsdomstol den 17 juli 1998,

som vidare erinrar om resolution ICC-ASP/1/Res.1 om det fortsatta arbetet när det gäller aggressionsbrottet och som *uttrycker sin uppskattning* över den särskilda arbetsgrupp för aggressionsbrottet som har utarbetat förslag till en bestämmelse om aggressionsbrottet,

som beaktar resolution ICCASP/8/Res.6, genom vilken stadgепartsförsamlingen till översynskonferensen överlämnade förslag till en bestämmelse om aggressionsbrottet för vidare behandling,

som har föresatt sig att så snart som möjligt aktivera Domstolens jurisdiktion över aggressionsbrottet,

1. *beslutar* att, i enlighet med artikel 5.2 i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (nedan kallad stadgan), anta de ändringar av stadgan som bilaga I till denna resolution innehåller och som

resolution, which are subject to ratification or acceptance and shall enter into force in accordance with article 121, paragraph 5; and notes that any State Party may lodge a declaration referred to in article 15 bis prior to ratification or acceptance;

2. *Also decides* to adopt the amendments to the Elements of Crimes contained in annex II of the present resolution;

3. *Also decides* to adopt the understandings regarding the interpretation of the abovementioned amendments contained in annex III of the present resolution;

4. *Further decides* to review the amendments on the crime of aggression seven years after the beginning of the Court's exercise of jurisdiction;

5. *Calls upon* all States Parties to ratify or accept the amendments contained in annex I.

**Annex I
Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court on the crime of aggression**

1. *Article 5, paragraph 2, of the Statute is deleted.*

2. *The following text is inserted after article 8 of the Statute:*

**Article 8 bis
Crime of aggression**

1. For the purpose of this Statute, "crime of aggression" means the planning, preparation, initiation or execution, by a person in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of a State, of an act of aggression which, by its character, gravity

förutsätter ratifikation eller godtagande och som träder i kraft i enlighet med artikel 121.5 och konstaterar att var och en av stadgeparterna får ge in en sådan förklaring som avses i artikel 15a innan den ratificerar eller godtar ändringarna,

2. *beslutar även* att anta de ändringar av brottskriterierna som bilaga II till denna resolution innehåller,

3. *beslutar även* att anta de överenskommelser om tolkningen av ovannämnda ändringar som bilaga III till denna resolution innehåller,

4. *beslutar vidare* att se över ändringarna när det gäller aggressionsbrottet sju år efter det att Domstolen har inlett utövandet av sin jurisdiktion,

5. *uppmantar* alla stadgeparter att ratificera eller godta ändringarna i bilaga I.

**Bilaga I
Ändringar i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen i fråga om aggressionsbrottet**

1. *Artikel 5.2 i stadgan upphävs.*

2. *Följande text läggs till efter artikel 8 i stadgan.*

**Artikel 8a
Aggressionsbrottet**

1. Med *aggressionsbrott* avses i denna stadga när en person, som i kraft av sin ställning kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande, planerar, förbereder, inleder eller utför en aggressionshandling som, till sin karaktär, svårhetsgrad och omfattning, utgör en uppenbar

and scale, constitutes a manifest violation of the Charter of the United Nations.

2. For the purpose of paragraph 1, "act of aggression" means the use of armed force by a State against the sovereignty, territorial integrity or political independence of another State, or in any other manner inconsistent with the Charter of the United Nations. Any of the following acts, regardless of a declaration of war, shall, in accordance with United Nations General Assembly resolution 3314 (XXIX) of 14 December 1974, qualify as an act of aggression:

(a) The invasion or attack by the armed forces of a State of the territory of another State, or any military occupation, however temporary, resulting from such invasion or attack, or any annexation by the use of force of the territory of another State or part thereof;

(b) Bombardment by the armed forces of a State against the territory of another State or the use of any weapons by a State against the territory of another State;

(c) The blockade of the ports or coasts of a State by the armed forces of another State;

(d) An attack by the armed forces of a State on the land, sea or air forces, or marine and air fleets of another State;

(e) The use of armed forces of one State which are within the territory of another State with the agreement of the receiving State, in contravention of the conditions provided for in the agreement or any extension of their presence in such territory beyond the termination of the agreement;

överträdelse av Förenta nationernas stadga.

2. Med *aggressionshandling* i punkt 1 avses en stats användning av väpnat våld mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på något annat sätt som är oförenligt med Förenta nationernas stadga. Var och en av följande handlingar, oavsett krigsförklaring, ska, i enlighet med Förenta nationernas generalförsamlings resolution 3314 (XXIX) av den 14 december 1974, anses utgöra en aggressionshandling:

a) Invasion eller angrepp av en stats väpnade styrkor på en annan stats territorium, eller alla former av militär ockupation, oavsett hur tillfällig ockupationen är, som är en följd av en sådan invasion eller ett sådant angrepp, eller alla former av annektering genom användning av våld av en annan parts territorium eller del därav.

b) Bombardemang av en stats väpnade styrkor mot en annan stats territorium eller en stats användning av vapen mot en annan stats territorium.

c) Blockad av en stats väpnade styrkor av en annan stats hamnar eller kuster.

d) Angrepp av en stats väpnade styrkor på en annan stats mark-, sjö- eller luftstridskrafter eller fartygs- och luftfartsflotta.

e) En stats användning av sina väpnade styrkor inom en annan stats territorium efter överenskommelse med den mottagande staten, i strid med de villkor som uppställts i överenskommelsen eller förlängning av närvaron inom sådant territorium efter det att överenskommelsen har upphört att gälla.

(f) The action of a State in allowing its territory, which it has placed at the disposal of another State, to be used by that other State for perpetrating an act of aggression against a third State;

(g) The sending by or on behalf of a State of armed bands, groups, irregulars or mercenaries, which carry out acts of armed force against another State of such gravity as to amount to the acts listed above, or its substantial involvement therein.

f) Handling som innebär att en stat tillåter att dess territorium, som den har ställt till en annan stats förfogande, används av den andra staten för att begå en aggressionshandling mot en tredje stat.

g) Utsändande av en stat eller för en stats räkning av väpnade skaror, grupper, irreguljära trupper eller legosoldater, som utför väpnade handlingar mot en annan stat av sådan svårhetsgrad att de utgör sådana handlingar som anges ovan, eller som i väsentlig utsträckning deltar däri.

3. The following text is inserted after article 15 of the Statute:

Article 15 bis
Exercise of jurisdiction over the crime of aggression (State referral, proprio motu)

1. The Court may exercise jurisdiction over the crime of aggression in accordance with article 13, paragraphs (a) and (c), subject to the provisions of this article.

2. The Court may exercise jurisdiction only with respect to crimes of aggression committed one year after the ratification or acceptance of the amendments by thirty States Parties.

3. The Court shall exercise jurisdiction over the crime of aggression in accordance with this article, subject to a decision to be taken after 1 January 2017 by the same majority of States Parties as is required for the adoption of an amendment to the Statute.

4. The Court may, in accordance with article 12, exercise jurisdiction over a crime of aggression, arising from an act of aggression committed by a State Party, unless that State Party has

3. Följande text läggs till efter artikel 15 i stadgan.

Artikel 15a
Utövande av jurisdiktion över aggressionsbrottet (hänskjutande av en stat, på eget initiativ)

1. Domstolen får utöva jurisdiktion över aggressionsbrottet i enlighet med artikel 13 a och 13 c, med förbehåll för bestämmelserna i denna artikel.

2. Domstolen får endast utöva jurisdiktion i fråga om aggressionsbrott som begås ett år efter det att trettio stadgeparter har ratificerat eller godtagit ändringarna.

3. Domstolen ska utöva jurisdiktion över aggressionsbrottet i enlighet med denna artikel förutsatt att ett beslut fattas om det efter den 1 januari 2017 med den majoritet av stadgeparter som krävs för att en ändring av stadgan ska antas.

4. Domstolen får, i enlighet med artikel 12, utöva jurisdiktion över ett aggressionsbrott som uppkommer till följd av en aggressionshandling som begåtts av en stadgepart, såvida den

previously declared that it does not accept such jurisdiction by lodging a declaration with the Registrar. The withdrawal of such a declaration may be effected at any time and shall be considered by the State Party within three years.

5. In respect of a State that is not a party to this Statute, the Court shall not exercise its jurisdiction over the crime of aggression when committed by that State's nationals or on its territory.

6. Where the Prosecutor concludes that there is a reasonable basis to proceed with an investigation in respect of a crime of aggression, he or she shall first ascertain whether the Security Council has made a determination of an act of aggression committed by the State concerned. The Prosecutor shall notify the Secretary-General of the United Nations of the situation before the Court, including any relevant information and documents.

7. Where the Security Council has made such a determination, the Prosecutor may proceed with the investigation in respect of a crime of aggression.

8. Where no such determination is made within six months after the date of notification, the Prosecutor may proceed with the investigation in respect of a crime of aggression, provided that the Pre-Trial Division has authorized the commencement of the investigation in respect of a crime of aggression in accordance with the procedure contained in article 15, and the Security Council has not decided otherwise in accordance with article 16.

9. A determination of an act of aggression by an organ outside the

stadgeparten inte tidigare har förklarat att den inte godtar sådan jurisdiktion genom att ge in en förklaring till registratören. En sådan förklaring får när som helst återtas och ska övervägas av stadgeparten inom tre år.

5. När det gäller en stat som inte är part i denna stadga ska Domstolen inte utöva sin jurisdiktion över aggressionsbrottet om det begås av den statens medborgare eller inom dess territorium.

6. När åklagaren finner att det finns skälig grund att inleda en förundersökning i fråga om ett aggressionsbrott ska han eller hon först utröna om säkerhetsrådet har fastställt att det rör sig om en aggressionshandling som den berörda staten har begått. Åklagaren ska underrätta Förenta nationernas generalsekreterare om ärendets behandling i Domstolen, inbegripet relevanta uppgifter och handlingar.

7. När säkerhetsrådet har gjort ett sådant fastställande får åklagaren inleda förundersökningen i fråga om aggressionsbrottet.

8. Om det inte görs något sådant fastställande inom sex månader efter dagen för underrättelsen får åklagaren gå vidare med förundersökningen i fråga om aggressionsbrottet, förutsatt att förundersökningsavdelningen har godkänt att förundersökningen inleds i fråga om ett aggressionsbrott i enlighet med det förfarande som anges i artikel 15 och säkerhetsrådet inte har beslutat annat i enlighet med artikel 16.

9. Om ett organ utanför Domstolen har fastställt att en

Court shall be without prejudice to the Court's own findings under this Statute.

10. This article is without prejudice to the provisions relating to the exercise of jurisdiction with respect to other crimes referred to in article 5.

4. The following text is inserted after article 15 bis of the Statute:

Article 15 ter
Exercise of jurisdiction over the crime of aggression (Security Council referral)

1. The Court may exercise jurisdiction over the crime of aggression in accordance with article 13, paragraph (b), subject to the provisions of this article.

2. The Court may exercise jurisdiction only with respect to crimes of aggression committed one year after the ratification or acceptance of the amendments by thirty States Parties.

3. The Court shall exercise jurisdiction over the crime of aggression in accordance with this article, subject to a decision to be taken after 1 January 2017 by the same majority of States Parties as is required for the adoption of an amendment to the Statute.

4. A determination of an act of aggression by an organ outside the Court shall be without prejudice to the Court's own findings under this Statute.

5. This article is without prejudice to the provisions relating to the exercise of jurisdiction with respect to other crimes referred to in article 5.

5. The following text is inserted after article 25, paragraph 3, of the Statute:

aggressionshandling har ägt rum ska detta inte påverka Domstolens beslut enligt denna stadga.

10. Denna artikel påverkar inte tillämpningen av de bestämmelser som hänför sig till utövandet av jurisdiktion när det gäller de övriga brott som avses i artikel 5.

4. Följande text läggs till efter artikel 15a i stadgan.

Artikel 15b
Utövande av jurisdiktion över aggressionsbrottet (hänskjutande av säkerhetsrådet)

1. Domstolen får utöva jurisdiktion över aggressionsbrottet i enlighet med artikel 13 b med förbehåll för bestämmelserna i denna artikel.

2. Domstolen får endast utöva jurisdiktion i fråga om aggressionsbrott som begås ett år efter det att trettio stadgeparter har ratificerat eller godtagit ändringarna.

3. Domstolen ska utöva jurisdiktion över aggressionsbrottet i enlighet med denna artikel förutsatt att ett beslut fattas om det efter den 1 januari 2017 med den majoritet av stadgeparter som krävs för att en ändring av stadgan ska antas.

4. Om ett organ utanför Domstolen har fastställt att en aggressionshandling har ägt rum ska detta inte påverka Domstolens beslut enligt denna stadga.

5. Denna artikel påverkar inte tillämpningen av de bestämmelser som hänför sig till utövandet av jurisdiktion när det gäller de övriga brott som avses i artikel 5.

5. Följande text läggs till efter artikel 25.3 i stadgan.

3 bis. In respect of the crime of aggression, the provisions of this article shall apply only to persons in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of a State.

3a. När det gäller aggressionsbrottet ska bestämmelserna i denna artikel endast vara tillämpliga på personer som i kraft av sin ställning kan utöva kontroll eller styra över en stats politiska eller militära handlande.

6. The first sentence of article 9, paragraph 1, of the Statute is replaced by the following sentence:

6. Den första meningen i artikel 9.1 i stadgan ersätts med följande mening.

1. Elements of Crimes shall assist the Court in the interpretation and application of articles 6, 7, 8 and 8 bis.

1. Brottskriterier ska vara Domstolen till hjälp vid tolkningen och tillämpningen av artiklarna 6, 7, 8 och 8a.

7. The chapeau of article 20, paragraph 3, of the Statute is replaced by the following paragraph; the rest of the paragraph remains unchanged:

7. Inledningsfrasen till artikel 20.3 i stadgan ersätts med följande; resten av punkten behålls oförändrad.

3. No person who has been tried by another court for conduct also proscribed under article 6, 7, 8 or 8 bis shall be tried by the Court with respect to the same conduct unless the proceedings in the other court:

3. Ingen som har lagförts av en annan domstol för gärningar som också utgör brott enligt artiklarna 6, 7, 8 eller 8a ska lagföras av Domstolen för samma gärningar såvida inte rättegången i den andra domstolen

**Resolution
ICC-ASP/14/Res.2**

Adopted at the 11th plenary meeting, on 26 November 2015, by consensus

**ICC-ASP/14/Res.2
Resolution on article 124**

The Assembly of States Parties to the Rome Statute,

Recalling that pursuant to the Rome Statute, article 124 shall be reviewed at the Review Conference convened in accordance with article 123, paragraph 1, and recalling the decision of the 2010 Review Conference of the Rome Statute, held in Kampala, Uganda, to retain article 124 and to further review its provisions during the fourteenth session of the Assembly,

Noting that at its thirteenth session the Assembly decided to review the provisions of article 124 of the Rome Statute in the context of its Working Group on Amendments of the Assembly of States Parties,

Further noting the recommendation of the Working Group on Amendments to delete article 124,

Having reviewed the provisions of article 124 in accordance with the Rome Statute and acting pursuant to article 121 of the Rome Statute,

1. *Adopts* the amendment to article 124 of the Rome Statute contained in the annex to the present resolution;

2. *Recalls* that the amendment shall be subject to ratification or acceptance and shall enter into

**Resolution
ICC-ASP/14/Res.2**

Enhälligt antagen vid det 11:e plenarmötet den 26 november 2015.

**ICC-ASP/14/Res.2 Resolution
om artikel 124**

*Romstadgans
stadgeparts församling*

som erinrar om att Romstadgan föreskriver att artikel 124 ska ses över vid den översynskonferens som sammankallas i enlighet med artikel 123.1, och som erinrar om beslutet från 2010 års översynskonferens av Romstadgan, som hölls i Kampala i Uganda, om att behålla artikel 124 och att ytterligare se över dess bestämmelser vid församlingens fjortonde sammanträde,

som beaktar att stadgeparts församlingen vid sitt trettonde sammanträde beslutade att se över bestämmelserna i artikel 124 i Romstadgan inom ramen för sin arbetsgrupp för ändringar,

som vidare beaktar rekommendationen från arbetsgruppen för ändringar att radera artikel 124

som har sett över bestämmelserna i artikel 124 i enlighet med Romstadgan och handlar i enlighet med artikel 121 i Romstadgan,

1. *antar* den ändring av artikel 124 i Romstadgan som bilagan till denna resolution innehåller,

2. *erinrar* om att ändringen förutsätter ratifikation eller godkännande och ska träda i kraft

force in accordance with article 121 (4) of the Rome Statute;

3. *Calls upon* all States Parties to ratify or accept the amendment to article 124;

4. *Urges* all States that have not done so to ratify or accede to the Rome Statute, and in doing so to also ratify or accept the amendment to article 124.

**Annex
Amendment to article 124 of the
Rome Statute**

Article 124 of the Rome Statute is deleted.

i enlighet med artikel 121.4 i Romstadgan,

3. *uppmanar* alla stadgeparter att ratificera eller godkänna ändringen av artikel 124,

4. *uppmanar bestämt* alla stater som ännu inte har gjort det att ratificera eller ansluta sig till Romstadgan och i samband med detta även ratificera eller godkänna ändringen av artikel 124.

**Bilaga
Ändring av artikel 124 i
Romstadgan**

Artikel 124 i Romstadgan upphävs.

Resolution**ICC-ASP/16/Res.4**

Adopted at the 12th plenary meeting, on 14 December 2017, by consensus

ICC-ASP/16/Res.4

Resolution on amendments to article 8 of the Rome Statute of the International Criminal Court

The Assembly of the States Parties

Noting article 121, paragraphs 1 and 2, of the Rome Statute of the International Criminal Court which permits the Assembly of States Parties to adopt any proposed amendment to the Rome Statute after the expiry of seven years from the entry into force of the Statute,

Noting also article 121, paragraph 5, of the Statute which states that any amendment to articles 5, 6, 7 and 8 of the Statute shall enter into force for those States Parties which have accepted the amendment one year after the deposit of their instruments of ratification or acceptance and that in respect of a State Party which has not accepted the amendment, the Court shall not exercise its jurisdiction regarding the crime covered by the amendment when committed by that State Party's nationals or on its territory, and *confirming* its understanding that in respect to this amendment the same principle that applies in respect of a State Party which has not accepted this amendment applies also in respect of States that are not parties to the Statute,

Confirming that, in light of the provision of article 40, paragraph

Resolution**ICC-ASP/16/Res.4**

Enhälligt antagen vid det 12:e plenarmötet den 14 december 2017.

ICC-ASP/16/Res.4

Resolution om ändringar av artikel 8 i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen

Stadgepartsförsamlingen,

som beaktar artikel 121.1 och 121.2 i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, *som fastställer* att stadgepartsförsamlingen får anta föreslagna ändringar av Romstadgan när sju år förflutit från stadgans ikraftträdande,

som även beaktar artikel 121.5 i stadgan, *som föreskriver* att ändringar i artiklarna 5, 6, 7 och 8 i stadgan ska träda i kraft för de stadgeparter som har godtagit ändringen ett år efter det att dessa parter har deponerat sina ratifikations- eller godtagandeinstrument och att Domstolen, i fråga om en part som inte har godtagit ändringen, inte ska utöva sin jurisdiktion med avseende på brott som omfattas av ändringen, om brottet har förövats av partens egna medborgare eller inom partens eget territorium, och *bekräftar* sin förståelse för att, i fråga om denna ändring, samma princip som gäller för en stadgepart som inte har godtagit ändringen också ska gälla för stater som inte är stadgeparter,

som bekräftar, mot bakgrund av bestämmelserna i artikel 40.5 i

5, of the Vienna Convention on the Law of Treaties, States that subsequently become States Parties to the Statute will be allowed to decide whether to accept the amendments contained in this resolution at the time of ratification, acceptance or approval of, or accession to the Statute,

Confirming also that States Parties to the Statute and States that subsequently become States Parties to the Statute will be allowed to ratify or accept all or some of the three amendments contained in annex I to III of this resolution,

Noting article 9 of the Statute on the Elements of Crimes which states that such Elements shall assist the Court in the interpretation and application of the provisions of the crimes within its jurisdiction,

Considering that where the elements of the crimes specify that the conduct took place in the context of and was associated with an armed conflict, they consequently confirm the exclusion from the Court's jurisdiction of law enforcement situations,

Considering also that the crimes referred to in article 8, paragraph 2 (b) (xxvii) and article 8, paragraph 2 (e) (xvi) (employing microbial, biological or toxin weapons); in article 8, paragraph 2 (b) (xxviii) and article 8, paragraph 2 (e) (xvii) (employing weapons that injure by fragments undetectable by X-rays) and in article 8, paragraph 2 (b) (xxix) and article 8, paragraph 2 (e) (xviii) (employing laser blinding weapons) are serious violations of the laws applicable in international armed conflict and in

Wienkonventionen om traktaträtten, att stater som i framtiden ansluter sig till stadgan kommer att tillåtas bestämma huruvida de godtar ändringarna i denna resolution vid tidpunkten för ratificeringen, godtagandet, godkännandet eller anslutningen till stadgan,

som *även bekräftar* att stadgearparterna och de stater som i framtiden ansluter sig till stadgan kommer att tillåtas ratificera eller godta samtliga eller vissa av de tre ändringar som bilagorna I– III till denna stadga innehåller,

som *beaktar* artikel 9 om brottskriterier i stadgan, som föreskriver att sådana kriterier ska vara Domstolen till hjälp vid tolkningen och tillämpningen av bestämmelserna om brott inom Domstolens jurisdiktion,

som *beaktar* att brottskriterierna, i de fall där de anger att gärningen ingick som ett led i och stod i samband med en väpnad konflikt, således bekräftar att polisiära situationer inte omfattas av Domstolens jurisdiktion,

som *även beaktar* att de brott som avses i artikel 8.2 b xxvii och artikel 8.2 e xvi (användande av mikrobiella vapen, biologiska vapen eller toxinvapen), i artikel 8.2 b xxviii och artikel 8.2 e xvii (användande av vapen som orsakar skada genom fragment som inte kan upptäckas medelst röntgenstrålning) samt i artikel 8.2 b xxix och artikel 8.2 e xviii (användande av synförstörande laservapen) är allvarliga kränkningar av de lagar som är tillämpliga vid internationella väpnade konflikter och vid icke-

armed conflict not of an international character,

1. *Decides* to adopt the three amendments to article 8, paragraph 2 (b) and to article 8, paragraph 2 (e), of the Rome Statute of the International Criminal Court contained in annex I to III to the present resolution, which are subject to ratification or acceptance and shall enter into force in accordance with article 121, paragraph 5, of the Statute;

2. *Also decides* to adopt the relevant elements to be added to the Elements of Crimes, as contained in annex IV to VI to the present resolution.

Annex I

Amendment to be inserted as article 8-2-b)xxvii) and article 8-2-e)xvi) of the Rome Statute

Employing weapons, which use microbial or other biological agents, or toxins, whatever their origin or method of production;

Annex II

Amendment to be inserted as article 8-2-b)xxviii) and article 8-2-e)xvii)

Employing weapons the primary effect of which is to injure by fragments which in the human body escape detection by X-rays;

Annex III

Amendment to be inserted as article 8-2-b)xxix) and article 8-2-e)xviii)

Employing laser weapons specifically designed, as their sole combat function or as one of their combat functions, to cause permanent blindness to

internationella väpnade konflikter,

1. *beslutar* att anta de tre ändringar av artikel 8.2 b och artikel 8.2 e i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen som bilagorna I–III till denna resolution innehåller, som förutsätter ratifikation eller godkännande och ska träda i kraft i enlighet med artikel 121.5 i stadgan och

2. *beslutar även* att anta de relevanta kriterier som ska läggas till brottskriterierna och som bilagorna IV–VI till denna resolution innehåller.

Bilaga I

Ändring som ska införas som artikel 8.2 b xxvii och artikel 8.2 e xvi i Romstadgan

Användande av vapen som innefattar mikrobiella eller andra biologiska medel, eller toxiner, oavsett ursprung eller produktionsmetod.

Bilaga II

Ändring som ska införas som artikel 8.2 b xxviii och artikel 8.2 e xvii

Användande av vapen vars huvudsakliga effekt är att skada genom fragment som i människokroppen inte kan upptäckas medelst röntgenstrålning.

Bilaga III

Ändring som ska införas som artikel 8.2 b xxix och artikel 8.2 e xviii

Användande av laservapen som är särskilt konstruerade för att som enda stridsmedelsfunktion, eller som en av sina stridsmedelsfunktioner, bestående förstöra en normal synförmåga,

Bilaga 16

unenhanced vision, that is to the naked eye or to the eye with corrective eyesight devices; dvs. ett oskyddat öga eller ett öga med korrektionslinser.

Article 8 bis Crime of aggression

Introduction

1. It is understood that any of the acts referred to in article 8 bis, paragraph 2, qualify as an act of aggression.
2. There is no requirement to prove that the perpetrator has made a legal evaluation as to whether the use of armed force was inconsistent with the Charter of the United Nations.
3. The term “manifest” is an objective qualification.
4. There is no requirement to prove that the perpetrator has made a legal evaluation as to the “manifest” nature of the violation of the Charter of the United Nations.

Elements

1. The perpetrator planned, prepared, initiated or executed an act of aggression.
2. The perpetrator was a person in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of the State which committed the act of aggression.
3. The act of aggression – the use of armed force by a State against the sovereignty, territorial integrity or political independence of another State, or in any other manner inconsistent with the Charter of the United Nations – was committed.
4. The perpetrator was aware of the factual circumstances that established that such a use of armed force was inconsistent with the Charter of the United Nations.
5. The act of aggression, by its character, gravity and scale, constituted a manifest violation of the Charter of the United Nations.
6. The perpetrator was aware of the factual circumstances that established such a manifest violation of the Charter of the United Nations.